cevii

I

CONTROVERSIARVM

Quibus nunc exagitatur CHRISTI fides & religio, pars altera: ita explicatarum, vt vel aduersariorum non reformident iudicium.

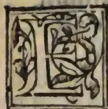
Per Albertum Pighium Campensem.

EARVNDEM CAPITA ATQVE *argumenta versa pagella indicabit.*

VENETIIS M D XLI.

EXPLICATAE HOC LIBRO SECVNDO CONTROVERSIAE.

ALBERTVS PIGHIVS LECTORI. S.

N habes tandem Christiane lector, partem alteram ac residuam Controuersiarum, quibus nunc misere exagitatur Christi fides & religio, ea à nobis diligentia & luculentia, ut spero, explicatarum, ut controuersijs his posthac locum non fore certo cōfiderem, si omnes, sepositis tantisper affectibus, vno ueritatis studio curarent has ipsas diligenter expendere. Quod vt faciant, Christum oro, vt suo nos spiritu omnes illuminare dignetur, et ecclesiæ suæ, sublatis cōtrouersijs omnibus, syncerā in fide, religione, & hierarchia illa sua, vnitatem restituere, Quò tantum labores nostri cum respiciant, eos gratāter accipies, & eodem, vnà mecum eniteris & conaberis pro viribus. Quod vero aliunde posterior hæc pars q̃ illa prior prodeat, partim casu, partim culpa prioris typographi factum est, qui lucelli, quā datæ fidei studiosior, eousq; eius impressionem distulit, ut ante solutū Ratisbonensem cōuentū non potuerit absoluere. Sed ne ea aut desyderio tuo aut utilitati deesset diutius, aut etiam illa

ſine hac, circumferretur mutila, nosq́ fidei noſtræ defuiſſe videremur, Thomæ Iuntæ ciuis Veneti & typographi elegantiſſimi, ſtudio & induſtria ſarcitum eſt. Vale Venetijs Idibus Auguſti Anno à nato redemptore,

M D X L I.

CONTROVERSIA DECIMA,

Alberto Pighio Campense authore:

DE NVMERO ET VSV SACRAMENTORVM, IN VNIVERSVM.

Duersarijs nihil placet, quod hactenus patribus nostris in ecclesia placuit, à quibus tñ absq; certissima atq; irrefragabili ratione recedere, nobis tutum non videtur. Hactenus septenario numero celebrata in ecclesia sacramenta didicimus, Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam, aut Absolutionem, Eucharistiam, Ordinem, Matrimonium, Vnctionem extremam. Neq; id nuper cœpisse, sed multis retro sæculis, magno consensu, per uniuersam ecclesiam ita doctum, ita creditum absq; ulla quęstione, & controuersia, fuisse ab omnibus. Sacramenta autem, ut hoc numero proprie contineantur, hactenus intellexerunt omnes signa efficacia quędã, à Deo ad hoc instituta, ut significarent in nobis certum quendam diuinę operationis & gratię effectum, qui signis illis nunq̃ deest, nisi quid desit aut obsit, in ijs qui vtuntur eisdem: Baptismum, ablutionem à peccatis, & ciuilitatis ac militiæ regni Christi, characterem, inauguratione mq; quandam: Confirmationem, spiritus sancti, singulari quodammodo inhabitationem: quo Christi miles ad perferendos huius militiæ spiritalis labores, & pericula reddatur confirmatior, & magis intrepidus: Absolutionem, remissionem peccatorum, quibus in

Sacramenta septem hactenus celebrata in ecclesia.

Sacramẽtum, signum efficax a Deo institutum, ad significandum diuinæ in nobis operationis certum effectũ

Baptismus

Confirmatio

Absolutio

baptiſmo acceptam maculauimus innocentiæ tunicam: Eucharistiam, animæ noſtræ uelut nutricationem, vegetationemq́ꝫ quandam, & pinguedinē, inſuper & ſingularem quandam ac uelut ſubſtantialem (vt orthodoxi patres loquuntur) vnionem cum Chriſto, cum cōmunicatione plenitudinis, quæ in eodem exundat diuitiarū ſuæ gratiæ: Ordinē, gradum in hierarchia eccleſiaſtica, cum diuinæ virtutis & energia, & gratia qua efficaciter poſſit omnia, quamuis humanā, immo omnē creaturæ virtutē excedentia, quę ad officiū eius pertinent: vt conſecrare panem & vinum in Chriſti corpus & ſanguinē, & Deo offerre immaculatam hoſtiā, atq; etiam populo eandem, velut viuum & viuificum panem, diſtribuere: Matrimonium, indiſſolubilem coniunctionem coniugum, quo eos connectit Deus, non humanū arbitrium: ad hæc, diuinam gratiam, quæ carnalem vſum, alioqui illicitum, ſanctificat, & honorabilem immaculatumq́ꝫ thorum reddit: Vnctionem extremam, ſanantis diuinæ gratiæ dulcedinem: quæ aliquando etiam in corpus redundat, & à corporali ægritudine nos ſubleuat, quando nobis hoc vtile ille dijudicat. Hęc fuit hactenus toto orbe, Chriſti fidelium omnium, de ſacramentis ſeptem, fides, & erga eadem pia, religioſaq́ꝫ obſeruatio.

Eucharistia · *Ordo* · *Matrimoniū* · *Vnctio extrema*

Aduerſarijs vero nihil horum placet omnium, ſed perinde quaſi cum ipſis primum nata eſſet Chriſti religio, primi eius miſſi à Chriſto Euangeliſtę & Apoſtoli, ita nobis nouas omnium finitiones proferunt, nouas leges velut è ſublimi, & ex Apoſtolorū illa, in qua reſiderēt, cathedra edicunt: Docent ſacramenta eſſe ritus qui habent mandatum Dei, & quibus addita ſit promiſſio gratiæ. Si rationem quęras, cur, quā hactenus ſequuti omnes ſumus, ſacramentorum definitio ipſis nō placeat, ſed noua hæc iſtorum ſit verior, nihil aliud inuenis, niſi tibi

Aduerſarijs quid ſacramētum ſit

illud Pythagoricum, αὐτὸς ἔφα, sufficiat.,

Hijs subiungunt, tria tantum esse re vera, sacramenta, nempe, Baptismum, Cœnam domini, Absolutionem, quæ est sacramentum pœnitentiæ: tametsi nec hic omnes conueniunt, sed quidam eorum, duo tantum priora, sacramenta recipiũt, Pœnitentiam aut absolutionem, inter falsò dicta sacramenta cõnumerant.

Tria tãtum sacramẽta eosdẽ agnoscere.

Confirmationem, vnctionem extremam, & sacerdotium quomodo à nobis celebratur, esse ritus quosdam institutos ab hominibus: Matrimoniũ, esse statum quẽdam, qui ad vitã corporalem pertineat. quod non magis sacramentum dici possit, q̃ magistratus aliquis, qui in re publica geritur, aut status quiuis alius. Quod si simpliciter affirmantibus hæc illis non credas, licebit tibi, qua illi hæc authoritate proferunt, eadem etiam contemnere. Cum nulla aut scripturarum, aut ecclesię, aut consensus, orthodoxorum patrum authoritate, nullo argumentorum aut rationum pondere aut euidẽtia, vel tentent quidem hæc asserere.

Confirmationem Vnctionem, & Sacerdotiũ, ijsdem esse ritus quosdam institutos ab hominibus. Matrimoniũ esse statũ quẽdam velut politicum.

Hæc illos, velut legislatores quosdã tãtum edicere.

Immò (quæ est mira & stupenda nouæ istorum doctrinæ vis & energia) mox sui obliti, se ipsos redarguũt, & definitionem, quam protulerunt, sacramenti, secundum quam tria tantum, vt audisti, sacramenta statuunt, ipsimet euertunt. Nam si, inquiunt, omnes res annumerari sacramentis debent, quæ habent mandatum Dei, & quibus sunt gratiæ promissiones additæ, cur nõ & orationem addimus? quæ verissime potest dici sacramentum. Habet enim & mandatum Dei, & promissiones plurimas, & collocata inter sacramẽta, quasi in illustriori loco inuitat homines ad orandum. Quibus annumerari possent, & eleemosynę, & afflictiones, & id genus alia, quæ signa sunt, quibus Deus promissiones addidit. Recte sanè ista. Nam euidenter conuincunt non recte

Vt suam ipsorum definitionem Sacramẽti redarguant.

sacramenta à se definiri. Quãdo eorum illa definitio non illis tribus tantum, quæ re vera sacramenta affirmant, sed multis alijs, quæ nemo vnq̃ inter sacramenta numerauit, competat.

Catholica ecclesia, quo cõpendio suam sententiã tueatur contra aduersarios.

Itaq; cum quatuor è septem sua illa authoritate expungant ex albo, nunquid apud nos præ illorum authoritate non præualebit catholicæ ecclesię authoritas? Quam, si hoc cõpẽdio, hac fiducia suã apud nos causam perorantem audiamus aduersus aduersarios. Lutherus cum suis, negat esse septem ea quę hactenus habita & celebrata sunt sacramenta ecclesiæ: contra, catholica Christi ecclesia affirmat. Vtri potius credẽdum censetis? nunquid dubia apud nos erit, cui accedamus, sententia?

Et diuinarum scripturarum, & ecclesiasticæ traditionis authoritate, veritatem eorum sacramentorum asseri, quæ expungũt aduersarij.

Supra & alibi euidenter demonstrauimus: non minus certam q̃ Euangelicorum scriptorum apud nos esse authoritatem traditionis ecclesiasticæ, vt quorum, nisi per hanc, prorsus non constet nobis authoritas. Quid ergo, cum & ecclesiastica, & scripturarũ authoritate nobis cõstet, septem hactenus celebratorum in ecclesia sacramentorum veritas, an quisq̃ mẽtis sanæ mouebitur Lutheri & sectatorũ eius nuda assertione affirmãtiũ cõtrarium?

Sacramentum Ordinis asserendum propria cõtrouersia.

De sacramento Ordinis, mox singulariter agemus, quando de eo singularis sequitur confessionis articulus.

De sacramento Confirmationis. Ex authoritate scripturarum.

Sacramentum manuum impositionis aut confirmationis, quod ab alijs & cõsignationis dicitur, ex ritu quo in eo ab initio vsa est, & vsq; nunc vtitur ecclesia, cõsignando videlicet frontem confirmati signo crucis ex sacro chrismate, ab ipsis vsitatũ fuisse Apostolis, testatur Lucas in actis apostolicis: Cum autem, inquit, audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recipisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos iam credentes, & baptizatos, à Philippo, Petrum & Ioannem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritũ san-

ctum, nondum enim in quenq̃ illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu: Tunc imponebant illis manus, & accipiebant spiritum sanctum: Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam dicens, Date & mihi hanc potestatẽ, vt cuicũq; imposuero manus, accipiat spiritũ s. Videtis sensibile signum, impositionis manuum apostolicarum, & qui in locum eorum successerunt, Episcopalium, non sine verbo & oratione solenni, Videtis signi efficaciam, atq; effectum, nempe traditionem spiritus sancti. Recte proinde ipsum inter sacramenta habemus: Quo eodem, & Paulum confirmasse baptizatos à se legimus, & eandem sacramenti efficaciam, siquidem discipulos non plene instructos in via Domini, nec Christi baptismate, sed Ioannis baptizatos inueniens, iam rite institutis baptizatisq; in nomine Domini Iesu, cum imposuisset, inquit, illis manum, venit spiritus sanctus super eos. In hunc modum ab apostolis ipsis ad nos vsq; credidit toto orbe ecclesia, Christi fideles baptizatos, per manus episcoporum, qui apostolorum locum tenent in ecclesia, spiritũ sanctũ accipere. Quod ex epistola illius beatiss. Leonis ad Germaniæ & Galliæ Episcopos, quæ numero est LXVI. Ex illa quoq; B. Innocentij ad Decentium Egubinum Episcopum, qui ecclesiæ obseruationem in eius sacramenti traditione, ab apostolica traditione & doctrina affirmat traxisse originem. item ex epistola b. Damasi eã quę est de corescopis, est clarissimũ cernere.

Ex consentienti doctrina ecclesiastica ab initio Cuius testes B. Leo. Innocentius.

De quo & ille catholicæ ecclesiæ præsidens Eusebius. qui sub Diocletiano, pro Christi nomine gloriosum consummauit martyrium. Manus quoq; impositionis, inquit, sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis sacerdoti-

Damasus S. Eusebius

bus: nec tempore apostolorum, ab alijs, q̄ ab ipsis apostolis legitur aut scitur esse peractum: nec ab alijs, q̄ per illos qui eorum tenent locum, vnq̄ perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter presumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnq̄ reputabitur sacramenta. Hæc ille gloriosus Christi martyr, & apostolicæ ecclesię Episcopus, lōge ante annos duodecies centenos, in ipsa vere florente primitiua ecclesia.

Vrbanus Ex qua eadem, & ex eadem apostolica cathedra, eadē martyrij gloria insignis ille sanctus Vrbanus, qui sub Alexandro Mām ę pro Christi fide glorioso martyrio consummatus est, non longe supra vnius hominis ætatē post Apostolorum tempora scripsit Christianis omnibus. Omnes fideles, per manus impositionem Episcorum, spiritum sanctum post baptismum accipere debēt, vt pleni Christiani inueniantur: Quia cum spiritus sanctus infundit̃, cor fidele, ad prudētiā & cōstātiā dilatat̃. Et ante hūc, ille quoq; b. Petri discipulus & successor/tā in cathedra, q̄ ĩ glorioso, quo cōsummatus ē, martyrio,

S. Clemens Clemens, in epistola ad Iulianū & Iulium Episcopos, docet festinandum omnibus renatis Deo, consignari ab Episcopo, & ab eo septiformem spiritus s. gratiam accipere: aliter negans perfectum Christianum, quisquis neglexerit hoc sacramentum percipere, & non, necessitate caruerit: ita dicens se accepisse à b. Petro, & sanctos apostolos docuisse præcipiente domino. Quin & ille

B. Dionysius s. Dionysius cap. iiii. hierarchiæ eccle: vniuersum ritum explicat, quo in ecclesia tunc confirmabantur baptizati.

S. Melchiades. De quo etiam s. Melchiadis, illius Eusebij in apostolica cathedra successoris, libet verba adscribere, Spiritus, inquit, sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum prestat ad gratiam,

Et quia in hoc mundo, tota ætate victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur, Et q̃uis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen, necessaria sunt confirmationis auxilia: regeneratio per se saluat mox in pace beati sęculi recipiendos: confirmatio armat, & instituit ad agones huius mundi & pręlia reseruandos. Hactenus ille: Ex quibus est euidens & ipsa luce clarius (nec enim est opus hac ipsa de re plura doctorum, orthodoxorum testimonia congerere) quę ab initio fuerit catholicę ecclesiæ de sacramento confirmationis sententia: Quæ cum ad nos vsq; eadem immutataq; perdurauerit, nunquid nudę Lutheri & aduersariorum assertioni aduersus eandem quisq; credet, catholicæ ecclesiæ filius?

Per oratio, de confirmationis sacramento.

Matrimonio veram sacramenti rationem conuenire, ex diuina ab initio institutione, Christi, Apostolorumq; traditione, & doctrina catholicæ ab initio ecclesiæ, plane indubitatum est.

De Matrimonio quod vere sacramẽtũ sit.

Sacramentum intelligimus, institutum à Deo signum efficax alicuius in nos operationis diuinæ, cui ille nunq̃ desit, nisi quid ex nobis obsistat, aut desit. In matrimonio, celebratur sensibile quoddam coniunctionis viri & mulieris symbolum: In quo, si legitimus consensus eorundem interueniat, illos ipsos indissolubili vinculo coniungit Deus. Quod ipsum in Euangelio testatur Christus. Quos Deus, inquit, coniunxit, homo non separet: coniunxit ipse primum creatos parentes nostros vinculo hoc indissociabili, & quotiescunq; in suo populo à fidelibus cõtrahitur, id ipsum sociare nõ cessat. Proinde ipsum Dei verbum: Quos Deus, inquit, coniunxit, homo non separet. Hic primus est, & certissimus diui-

Ex ipsa sacramenti rationé propria.

Cuius in nobis diuinæ operationis sit signũ efficax.

Effectus primus & proprius.

næ in nobis operationis effectus, quem efficaciter significãt coniunctionis, quæ in matrimonio peragũtur, symbola sensibilia, Quare non verissime sacramentum dici non potest. Adest ad hæc, singularis quædam diuina in coniunctos coniugio gratia, quæ honorabile coniugiũ, thorumq; facit, sine qua, vniuersa illa carnalis cõiunctio non careret peccati fœditate & macula: facit, vt liberorum procreatio, alioqui damnabilis, imputetur ad salutem & gloriam: saluabitur (inquit Paulus, de coniugatę mulieris officio loquens) per filiorum generationem. Quod extra coniugium mors foret & damnatio, coniugalis gratia salutare facit. Adest postremo diuina in coniuges benedictio, certissimum suum effectum secum afferens, nisi negligentius ab ijsdem excipiatur, & indignitate sua eundem excludant. Nam quod institutum à se in primis parentibus nostris coniugium, etiam benedictione sua sacrarit Deus, scriptura non tacuit, ait enim. Benedixit illis deus ac dixit: Crescite & multiplicamini, Liberalis & beneficus in omnes dominus, sua illa benedictione coniunctis mari & fœminæ impartit gratiã, qua subleuantur ac ditigantur in omnibus, quæ ad coniugale officium, & illam vitam indiuiduam pertinent. Quam certo percipiunt, qui coniunguntur vt oportet, in timore domini, & sua indignitate eandem non excludunt. An ad primos tantum coniuges, parentes nostros, illius benedictionis vis pertinet, & ad cæteros non pertinet? Ita posset imaginari quispiã, nisi & cęteros æque vt primos illos ipse per se Deus coniungeret: Nunc autẽ cum semper copulat, nunquid semel tantũ benedixit?

Effectus secundus.

Effectus tertius.

Sed nõ intelligunt, vt videtur, nostri aduersarij, vllam nisi vnam remissionis peccatorum, diuinã gratiam: Ad quam significandam, cum institutum à Deo nõ videant cõiugalem viri & mulieris copulam, negant eandem ha

Aduersarios nullam intelligere quàm vnam remissionis peccatorũ diuinã gratiã

bere secum effectum diuinæ in nos operantis gratiæ. At potuissent discere ex Apostolo, viri (quales videri volunt) plane apostolici, quàm, præter iustificationis gratiam, multiformem ille doceat diuisionem gratiarum diuini in nos spiritus. Qui & hoc apertis verbis nos docuit, sacramentum cōiugij viri & fœminæ, etiam maioris sacratiorisq; rei, q̃ inter coniuges peragatur, nempe, coniunctionis Christi cum ecclesia significare mysteriū. Nihil enim impedit, vnius signi sacri, plura significata esse: aut vnum significatum, insuper & signi rationem habere, ad aliquid aliud. Sacramentum, inquit, hoc magnū est: ego aūt dico, in Christo & in ecclesia. Quanq̃ illic, non tam de ipso coniugij sacramento, hoc est, indiuiduæ coniunctionis symbolo, q̃ de re ipsa, ipso effectu sacramenti, ipsa coniunctione cōiugum indiuidua, hoc ipsum videatur intelligere Apostolus. Hoc significans (vt ferè vna est omniū sanctorum sententia) verba illa protoplasti, quę præmisit de illa coniunctione coniugum indissolubili: (Propter hoc relinquet homo patrē & matrem, & adhęrebit vxori suæ) fuisse vaticinium de Christo & ecclesia: & illa coniugum coniunctione, etiam tum significasse Deum, rem illam longe sacratissimā & maximā: Quod intelligens d. Augustinus, de nup. & concup. ad Valerium: Quod, inquit, in Christo & ecclesia magnū est, hoc in singulis quibusq; viris & vxoribus est minimum, sed tamen coniunctionis inseparabile sacramentū.

Sacramentum coniugij, etiam maioris sacratiorisq; rei, q̃ inter coniuges preagatur significare mysterium.

Ex his euidēs satis mihi factum videtur, iustissima & verissima ratiōe, vniuersam ab initio Christi ecclesiam, inter sacramenta, hoc est, sacræ rei & diuinæ in nobis supernaturalis operationis & gratię efficacia signa semper connumerasse matrimonium. quanq̃ vnius eius consensus, cōmunisq; obseruatio, pro certissima nobis ratione merito deberet sufficere. Aduersus quam, non solum

Peroratio de sacramento cōiugij.

nuda parum sobriorum hominum assertiõe, sed nec vlla diuinarũ scripturarũ, q̃tumuis apparẽtia, quę nobis forte videretur, inductarũ authoritate, Christi fidelem quenq̃ moueri oportere, & supra & alibi demonstrauimus.

De sacramento unctionis extremę.

Superest vnum, quod vnctionis extremæ dicitur, sacramẽtum: quoniam in extrema, desperataq; humanitus ęgritudine, pro ęgrotantis spiritali in primis salute, & deinde etiam corporali, vbi eandem illi expedire dominus iudicauerit, vniuerso orbe terrarum, maximo consensu adhibetur fidelibus. Quod cum in salutem eorundem, fides recepit ecclesiæ, aduersus quam nec portę inferorum præualebunt, et insuper astruatur clarissimis verbis apostoli, satis puto nobis securũ permanebit aduersus nudam assertionem aduersariorum contrariam.

Demonstratur vere sacramentum, ex ratiõe sacramenti, & verbis Iacobi.

Si infirmatur, inquit ille, quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Videtis hic in primis signũ sensibile: vnctionẽ nempe cum sacro oleo in nomine domini, secũdum ritum ecclesiæ, administratam à presbyteris aut sacerdotibus: Videtis illius signi effectum: diuinæ in nobis operationis gratiam, ad ęgrotãtis salutem, remissionemq; peccatorum, siquibus detineatur adhuc, (loquitur autem non de mortalibus illis, sed venialibus peccatis) atq; subleuationem ab ægritudine, sed quando illi hoc vtile iudicabit dominus. Videtis vt simpliciter affirmet, effectum hunc, coniunctum cum suo signo: vtq; ipsum, nisi quid impediat aut obstet in suscipiente (quod in omnibus sacramentis, atq; adeo baptismo necessario excipiendum est) dominũ in nobis operaturũ certos nos faciat. Quid ergo hic habent, quod dicturi sunt aduersarij, cur hęc vnctio ab initio in vniuersa cęlebrata ecclesia, sacramẽtum non erit?

An quod ille ipsorũ Coryphæus, plenus apostatico spiritu, Epistolam, vnde dicta verba citata sunt, nec esse Iacobi, nec dignã apostolico spiritu? Certe catholica Christi ab initio ecclesia, ad quã vnam pertinet canonicarum scripturarum iudicium, pro tali indubitato habet & habuit, nempe, pro Epistola Iacobi, & plena apostolico spiritu, Quid igitur? An quod idem ille addidit? Etiam si, inquit, Iacobi esset, dicerem non licere apostolum sua authoritate sacramentum instituere. Ergó ne sua commenta, sua somnia, Christi ecclesiam docuerunt Apostoli? An quicq̃ illi, tradiderunt ecclesiæ, quod ipsos nõ docuit Christus? An experimentum, inquit ille, quæritis eius, qui in me loquitur Christus? An per vnum apostolorum, ecclesiæ loquutus est Christus, & per alium Sathanas? Mẽdax est igitur etiam ipse Christus, qui nõ vni, sed omnibus illis affirmat, Nõ vos eritis qui loquemini, sed spiritus patris mei, qui loquetur in vobis. Nũquid vnum repleuit illo spiritu, & alterum eodem reliquit vacuum? Sed nusq̃, inquit, legitur, in Euangelio, vnctionis istius extremæ sacramentum. Ergó ne Christum authorem non habet? Vbi igitur illa tam multa, de quibus morti vicinus dicebat discipulis? Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cũ autẽ venerit ille spũs veritatis, docebit vos omnẽ veritatem. Et hæc tam multa de quibus loquitur, quæ docenda illos reseruauit vnctione spiritus s. nũquid scripta sunt in Euãgelijs? aut nũquid alium q̃ Christũ authorẽ habent? an cõtra se diuisi sunt, Christus & eius spiritus? Nõ, inquit ille, loquetur à semetipso, sed quæ audiet loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Euchariſtiã vere sacramentũ confiteri nõ dubitant, Habet ergo ipsis definitoribus, promissionem gratiæ, Quomõ autẽ ex scripturis demonstrabunt

Lutheri impij cauilli aduersus epistolam Iacobi.

Vt vera sacramenti ratio Eucharistiæ constare non possit secundũ aduersariorũ principia.

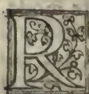
D emine

promiſſam ſuſcipienti Euchariſtiam gratiam? Legitur quidem dictum à Chriſto, in cœna nouiſſima, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionē peccatorum: ſed ſi verborum illorum ex pendas ſententiam, nihil aliud illis verbis ſignificari inuenies, q̄ quod per mortem & ſui ſanguinis effuſionē redempturus eſſet genus humanum, Certe nullam illic promitti gratiam, aut remiſſionem peccatorum ſuſcipienti Euchariſtiam inuenies, nec in verbis, quibus cœnam deſcribunt Euangeliſtæ, nec quibus eandem Paulus explicat. At verba Chriſti apud Ioannem, aduerſarijs huc non pertinent: Quomodo ergo conſtabit illis ſecundum ſua ipſorum principia vere ſacramentum?

Peroratio de veritate ſeptenarij ſacramentorũ eccleſię.

Itaq; ſatis, ni fallor, aduerſus nudam aſſertionem aduerſariorum, his aſſeruimus numerum ſacramentorum eccleſiæ.

DE VSV SACRAMENTORVM QVEM DOCENT ADVERSARII.

Eſtat nunc pertractare paucis, & excutere quem nos vſum ſacramentorum doceant: De quo ita habet eorum confeſſio.

De vſu ſacramentorum docent, quòd ſacramenta inſtituta ſint, non modo vt ſint notę profeſſionis inter homines, ſed magis vt ſint ſigna & teſtimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam cōfirmādamq; fidem in ijs qui vtuntur, propoſita. Itaq; vtendum eſt ſacramentis, ita, vt fides accedat, quæ credat promiſſionibus, quę per ſacramenta exhibentur, & oſtenduntur.

Damnant

Damnant igitur illos, qui docent, quòd sacramenta ex opere operato iustificent, nec docēt fidem requiri in vsu sacramentorum quæ credat peccata remitti. Quos vero sua hac censura perstringant, in Apologia explicant in hæc verba. Hic damnamus totum populum scholasticorum doctorum, qui docent, quòd sacramenta, nō ponēti obicem, conferant gratiam ex opere operato, sine bono motu vtentis. Hæc simpliciter Iudaica opinio est, sentire, quòd per cæremoniam iustificemur sine bono motu cordis, hoc est, sine fide; & tamen hæc impia & perniciosa opinio, magna authoritate docetur, in toto regno Pontificio. Hactenus illi.

Dictæ doctrinæ excussio.

In quantos errores abducat homines, semel pertinaciter institisse erroneo alicui, & in multa se extendente principio, & ex eodem semper progredi, & pergere, nulli obscurum est. Itaq; aduersarij, cum vniuersæ doctrinæ religionis nostræ, præcipuum velut fundamentū & principium, eam, quam supra excussimus, doctrinam suæ illius specialis fidei statuāt, nihil mirum est, longissime aberrare eosdem à vero, in omnibus quæ ijsdem ex hoc pendent principio. Sacramenta instituta esse, non modo vt sint notæ professionis inter homines, sed magis, vt sint signa & testimonia diuinę voluntatis erga nos, hactenus orthodoxum est.

Ad quid sacramenta nobis sint proposita.

Ad excitandam vero, cōfirmandamq; fidem in ijs qui ijsdē vtuntur, ea ipsa esse proposita, nouum est: & eiusmodi, qualem illam ipsam eorum, de qua loquuntur, fidem specialem demōstrauimus. Ad hoc enim sacramenta sunt proposita, vt sint velut media & instrumēta quędam, per quæ, inuisibiliter in nobis diuina virtus operetur ea, ad quæ efficaciter significanda instituta sunt. Vt autem non est eadem significatio omnium, ita nec idem est effectus omniū, quem in nobis ea suscipientibus ope-

Vtẽdum sacramentis, non vt fides accedat, sed prœcedat.

ratur Deus. Vtendum esse sacramentis, ita vt fides accedat, quæ credat promissionibus, quæ per sacramenta exhibentur & ostendũtur. Et hoc quoq; illorum est, nouum, & non catholicum. Nam siue de fide illa sua speciali loquantur, vt indubie faciunt, eiusmodi est, qualem eandem demonstrauimus. Siue de fide catholica orthodoxaq; illud ipsum intelligatur, etiam falsum est: q̃uis non æque falsum. Ita enim sacramentis vtendum est, vt fides præcedat, nõ accedat. Neq; enim sacramenta dantur infidelibus, vt fidem per ea accipiant, vt falsò imaginãtur aduersarij: sed fidelibus & iam credentibus, qui modo, vsus rationis sunt participes, quo ea assequantur, ad quę efficaciter significanda ea ipsa sacramenta instituta sunt. Accedentẽ ad Deum, iam ante oportet credere, nisi mentiatur Apostolus. Est enim fides, vniuersi illius motus accessusq; ad Deum, principiũ, & nõ terminus. quemadmodum in superioribus nõ semel demonstratum est.

Iniqua, aduersariorum censura.

Quòd damnant igitur illos, qui docẽt sacramenta ex opere operato iustificare, nec fidem requiri in vsu sacramentorum, qua credãt suscipientes, peccata sibi remitti: sua illa authoritate faciunt, scilicet rei Christianæ Areopagitæ, atq; Aristarchi, apud quos sit dampandi & statuendi quicquid sibi visum fuerit, authoritas.

Sacramẽta, ex opere operato, conferre eã gratiã, quam principaliter significant, nõ ponẽtibus obicem.

Sacramenta ex opere operato (vt cum eisdem scholastice loquamur) conferre gratiam in ijs qui obicem non ponunt, illam nempe ipsam, quam significant, in paruulorum baptismate testatur fides & doctrina catholicæ Christi ecclesiæ: quæ hoc credit, confitetur & docet, nec diffitentur aduersarij, illis ipsis, quãuis nihil operantibus, conferri eam gratiam, quæ baptismo significatur: nempe, ablutionem ab originalis peccati reatu & vinculo: remissionem damnationis, cui ob id ipsum subiecti sunt: receptionem in Dei amicitiam, & regni cœlestis

hæreditatem ac consortium: quibus vniuersis carerent, si baptismum nõ susciperent. Operatur ergo hæc in illis Baptismus, aut Deus per baptismum, velut instrumentum quoddam, absq; vllo eorundem opere, seu motu bono cordis, seu fide.

Tamen in iam ratione vtentibus, obex sacramentorum omnium, primum est infidelitas, aut veræ fidei (quæ totius spiritualis ædificij fundamẽtum est) carentia: Deinde vnicuiq; sacramẽto, id, quod eius effectui primario est planè contrarium.

Obex sacramentorum in ratione vtentibus duplex. Generalis oĩbus ĩfidelitas. Vnicuiq; sacro proprius, Id quod eius effectui primario est contrarium.

Vt in baptismo, si adhuc peccatũ in nobis viuat, mortuo oppressoq; spiritu, Quandoquidem per baptismũ Christo consepeliri nos oportet, in mortem peccati. Viuit autem peccatum, q̃diu per veram pœnitentiam mortificatum non est, & Christo concrucifixa caro peccati. An ignoratis, inquit ille, quia quicũq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus ei per baptismum in mortem. Quisquis ergo legitime in Christo baptizatus est, ei ipsi q̃q; vt per baptismum consepultus sit oportet. Quod fieri non potest, nisi prius mortuus sit peccato. Nemo enim viuus, nisi in supplicium, sepelitur aliquando: Mortuo non viuo sepultura debetur. Quòd si non consepelitur aut consepultus est Christo, nec efficaciter ad salutem in Christo baptizatus est. Nemo ergo rationis compos, germane in Christo baptizatus est, qui non prius peccato est mortuus.

Obex proprius ĩ baptismo, Si viuat adhuc in nobis peccatum.

Quòd si quis hic dixerit, in ipso baptismo peccata remitti, culpas ablui, proinde etiã baptizatos peccato mori & consepeliri Christo, modo fide recta, baptismum suscipiant: Is videat, ne & se paralogizet & alios. Neq; enim idem est, mori nos peccato, et remitti nobis à Deo peccata. Morimur peccato, cum ab eo, cui ante seruiui-

Aliud esse nos mori peccato, aliud, remitti nobis peccata.

mus, ante dediti fuimus, ante viximus, studio, & voluntate separamur: cum, quod ante amauimus, nunc prosequimur odio: quod fit per veram pœnitentiam vitæ veteris, & studium vitæ contrariæ. Nec tamen hæc ipsa auersio à vita veteri, & ad nouam conuersio, hæc ipsa inquam, quantumuis digna, actuosaq́; pœnitentia, ex se digna est, quæ remissionem peccatorũ à Deo impetret, à damnationis reatu nos liberet, Deo reconciliet, eius filialem nobis gratiam, & vitæ æternæ hęreditatem impetret. Sed hęc gratis nobis dãtur à Deo, in Christo Iesu, per eius sanguinem (quo aspergimur in baptismo) per quem operatur in nobis passionis & sanguinis eius virtus & mysterium. Tamen vt digne fructuoseq́; baptismum suscipias, per veram pœnitentiam ante mortuus vt sis peccato necesse est. Hoc enim à te exigitur, Nõ equidem ita mortuus, vt amplius tibi moriendum non sit, nõ vltra mortificanda caro peccati, quod nobis q̃ diu viuimus, quotidie faciendum est: sed ita mortuus, vt iam nõ viuat, nõ regnet in te caro peccati, tametsi spiritui adhuç obmurmuret, & indigne ferat ab eodem se conculcari et opprimi. Hoc inquã à te exigitur, quo digne fructuoseq́; baptismũ suscipias, vt hoc pacto sis mortuus: Non, vt eo merearis remissionem peccatorum, vnde sola nos gratia dei & benignitas, per saluatorem nostrum Christum, & in eius sanguine, liberat: Sed sine quo non assequemur illam gratiam. Quę non obtruditur dormitantibus: nec otiosis, fastidiosisq́; ingeritur: sed ijs donatur, qui eandem ex animo desyderant: qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Male certe minus à nobis ad salutem nostram adferri potest, quã vt nostram agnoscamus miseriam: vt ab eadẽ liberari serio desyderemus: vtq́; auertamur pro viribus, ab ijs, quibus nobis eam accersiuimus. Atq́; ita demum conuertamur ad misericor-

Nisi ante mortuus peccato, indigne baptismum suscipit.

dissimum dominum. Qui tum manum porrigens, & nos subleuans de lacu miseriæ, amicorumq; atq; adeo filiorũ loco nos habens, æq; hoc facit gratuito, æq; liberaliter: nullo hoc ipsum debens nostro officio, nullo merito: tametsi qa bonus est, indignũ existimat hoc impẽdere, aut obtrudere potius beneficij, ijs qui adhuc viuunt pctõ, et sibi contrario dño seruiũt: ne, non displicere sibi putaret malitia, et pctm̃, quĩ odio habet impiũ & impietatẽ eius.

Ex quibus, & fidẽ, & verã pœnitẽtiã in adultis præ requiri, nihil dubitamus, quo digne vtiliterq; baptismũ suscipiãt: vt sine quibus, obex manet præcipuo baptismi effectui. Itaq; Petrus & Apostoli Iudæis ad fidẽ Christi cõuersis, ad hæc, ex fide cõpunctis corde, interrogãtibus, quid facto ipsis ad salutẽ opus foret, ita respõderũt. Pœnitentiam agite. deinde, baptizetur vnusquisque vestrũ in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorũ.

Ita quoque & in reliquis sacramentis, ad suũ quodq; modum est. Si cor tuum immundo spiritui inhabitandũ præbueris, frustra confirmationis, aut manuum impositionis sacramentum accipies. cuius primarius effectus, non est pecatorũ remissio, sed spiritus sancti datio. Quẽ non baptizatis omnibus, etiam baptizatis digne, & in baptismo remissionẽ peccatorum assequutis dari ita simpliciter, atq; in ea charismatum plenitudine, quemadmodũ in confirmatione datur, sed tantum, quo ad effectum remissionis peccatorum, & iustificationis in Christo gratiæ, Lucas clarissime affirmat: Cũ, inquit, audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cum venissent, orabant pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum: nondũ enim in quenq̃ illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum san

In confirmationis sacramẽto, quis obex proprius.

Spiritus s. dationem non baptismi, sed confirmationis, effectum esse primarium.

ctum. Baptizatos vides, nec baptizatos inaniter., qui tamen non in baptismo, sed in manuum impositione, aut confirmationis sacramento, acceperunt, nisi mentiatur ille, spiritum s. Rursus apud eundem. Cum Ephesi Paulus inuenisset quosdam discipulos, nondum plene instructos in via domini, &c. eosdem ante plene instructos baptizauit in nomine domini Iesu. Et deinde cum imposuisset illis manus, venit spiritus sanctus super eos. Et hic idem vides quod supra. Proinde, Petrus & apostoli cõuersis Iudæis ad fidem, in primis pœnitentiam prædicãt, deinde baptisma in remissionẽ peccatorum, & post hæc omnia promittunt accepturos ipsos spiritum sanctum. Itaque, quo quis huius sacramenti effectum recipiat, ante, vt remissa illi sint peccata oportet. Quod q̃diu factũ non est, obex durat, qui excludit sacramenti efficatiam. Quomodo, ĩquit ille orthodoxus Hieronymus, de Arrianis loquens, spiritum sanctum ab ecclesia recipiet, qui necdum remissionem peccatorum consequutus est?

Vt peccatorũ remissio confirmationẽ debeat præcedere.

Sacramẽti ordinis effectui primario (cũ etiam in peccatoribus maneat) per peccata obex nõ præstatur, sed vnã ille fidem requirit, & personam idoneam: quanq̃ peccet, qui ipsum indigne suscipit. Neq; enim hoc sacramẽtum ex opere operato iustificat, sed in ordine sacerdotali aut leuitico constituit, & elargitur spiritus sancti gratiam: non equidem iustificantem, sed velut energiam quandã, ad functiones, eius quod suscepit officij, in vtilitatem ecclesiastici corporis, membrorumq; eius, efficaciter obeũdas, necessariam. Proinde Christus, illis primis sacerdotibus suis, dimittẽdi hominibus peccata authoritatẽ conferens, cum præuio insufflationis actu, Accipite, inquit, spiritum sanctum, non equidem ad iustificationis effectum (ad quem, iandudum eundem illum ipsum acceperant) sed ad hoc, vt quorum remitterẽt peccata, ea remis

Sacramẽto ordinis, quis effectus primarius. Et vt ille sit etiam in peccatoribus.

sa forent, & quæ retinerent, retēta. Quemadmodum, ad doni linguarum, fortitudinis, cæterorumq; charismatū, ipsis, ad euangelicæ doctrinæ in orbē vniuersum (ad qđ destinabantur) propagationem necessariorum, paulo post, die pentecostes eundem spiritum sanctum iterum acceperunt. Quæ tamen ipsa charismata, etiam in peccatoribus fuisse & perdurasse, qui in die iudicij à Christo audituri sunt. Quia nunquā cognoui vos, discedite à me operarij iniquitatis, idē ipse Christus nobis certissimus testis est. Quanq; qui digne, & vt oportet, ordinis sacramentum suscipiunt, non solum illam gratiam efficaciter exequendi, quę ad suum munus spectant, accipiunt: sed etiam eam, qua digne & salubriter, illud ipsum adimplere valeant, cum augmento præexistentis in eisdem gratiæ, & charismatum.

Effectus secundarius, qui adest in digne suscipientibus ordinem.

In eundem modum. Cum primarius effectus in sacramento matrimonij sit coniugum indissolubilis copula: Cui semper coniuncta est altera illa cōiugalis gratia quę honorabile coniugium thorumq; facit, obex eum effectum excludēs, vtriusq; aut alterius dissensus est. Quo fiāt autē superadditæ à Deo benedictionis participes, vt digne & in timore Dei coniungantur oportet.

In matrimonii sacramēto quis obex effectum eius proprium excludat.

Et quis superadditæ illi diuinæ benedictiōis effectū.

In vnctionis sacramento, quia primarius effectus est, confortatio animæ, deinde & corporis, nō debet, qui su suscipit mortalibus peccatis adhuc detineri obnoxius: deinde, vt adsit oportet fiducia accipiēdi à Deo, qđ vnctione illa significatur ac promittitur: Quam innuit Iacobus cum ægrotum ipsum iubet ad illam ipsam accipiendam inducere presbyteros ecclesiæ. Quod qui facit, ex fiducia percipiendæ in eo salutis facit.

Vnctionis sacramētum, quā dispositionē in suscipiente requirat, vt suum effectum conferat.

Et hactenus quæ in singulis suscipiendis sacramentis requiratur dispositio, quo efficaciter in nobis operentur quod significāt, & quis per singula obex effectum exclu

Peroratio de vsu sacramētorum, et dispositione requisita i singulis, quo efficaciter operentur quod significant.

Nō requiri in singuli fidem, qua credamus i illis nobis peccata remitti.

dat, paucis atque obiter explicatum est. Non requiri vero in vsu sacramentorum omnium fidem, qua credamus in illis peccata remitti, nos affirmamus verissimum. Cum nō sint omnia, primo ad hoc instituta à Christo, sed duo tantum: nempe baptismi, & pœnitentiæ sacramenta. Reliqua, proprios suos effectus habent, quemadmodum nunc explicatum est.

Vt verissima sit sñia, quam aduersarii dānant in scholasticis.

Quòd igitur damnant totum populum scholasticorū doctorum, hi magni merito non facient: sed honori sibi ducent ab illis damnari, qui ipsi merito sunt damnabiles. Nam sacramenta ex opere operato conferre eam gratiā quam significant, non ponenti obicem, nos affirmamus verissimum: alioqui non forent signa efficacia. Obicis tamē amolitionem: in ijs qui rationis sunt compotes, non fidem tantum orthodoxam, sed et alia pleraq; haud leuis momenti requirere, in superioribus palàm factum est.

Vt etiam iidē ipsi affirment, quod damnant in scholasticis. Cauilli remotio.

Quòd si Iudaica, impia, & perniciosa hæc sit opinio, quòd per cæremoniam (ita sacramentū appellant) quis iustificetur sine bono motu cordis: necesse est, vt ecclesiā catholicam, eiusmodi impietatis, & perniciosæ opinionis ream agant: quæ hoc ipsum credit, confitetur & docet in paruulorum baptismate: nec ipsi diffitentur aduersarij. Quòd si hic dixerint, de adultis se loqui, non paruulis: bis se ridiculos facient. Quando de ipsis in se sacramētis, eorúmq; efficacia, nisi quid obstet aut impediat, non vero de differentia suscipiētium, susceptus hic sermo est. Sacramentum baptismi, vnum est, eiusdemq; efficaciæ, seu collatum adulto, seu paruulo. Hunc vero iustificat: non ex opere vllo suscipientis, quod nullum est: non ex merito aut opere baptizantis, qui sæpe numero peccator est, & vix alicuius precij homuncio: sed sua ipsius efficacia, quam accipit ex Christi passione, & sanguine, quo in baptismo aspergimur. Idem ergo operatur, quantum

equidem

equidem ex ipso est, etiam in adulto. Quamuis in eo, ne sit obex sacramenti efficaciæ, requiratur fides: requiratur & mortificatio corporis peccati per pœnitentiam, si illud iandudum in eo vixit, & proprijs peccatis sese cōmaculauit. Quibus si careret, vni subiectus peccato originis, ad obicis amolitionē pœnitentia opus non haberet, sed sola illi fides, cum syncera conuersione ad Deū ad hoc sufficeret. Nec docet quisquam scholasticorum, digne vtiliterq́ hoc sacramentū à ratione vtentibus susci pi, sine fide, & bono motu cordis in Deum. Sed illorum sunt hęc cōmenta, quæ mendaciter affingūt scholasticis. Docent nihilominus, non ex opere, aut merito conferentis sacramenta, neq; etiam, ex opere, fide, aut bono cordis motu ea suscipiētis, pendere eorundem efficaciam. Hęc inquam (quod aduersarios male habet) magna authoritate docentur in regno pontificio, quod idem, Christi regnum est: nempe, catholica per orbem ecclesia: hæc docta sunt semper, hæc docebuntur perpetuo, quandiu stabit ecclesia.

CONTROVERSIA VNDECIMA.

De ordine Ecclesiastico.

DE ordine Ecclesiastico, quoniam in confessione sua specialem ediderunt articulum aduersarij, nobis quoq; specialiter agendum est. De quo paucis quidem verbis illi se expediunt, at non parum sub illis paucis verbis nō sancti mysterij obtegitur. Habet articulus eorum, in hæc verba.

Explicatur sententia aduersariorũ de ordine ecclesiastico & sacerdotio.

De ordine Ecclesiastico docẽt, quòd nemo debeat in ecclesia publicè docere, aut sacramenta ministrare, nisi ritè vocatus. Latens sub hijs mysteriũ, tunc intelligis, si cũ hijs contuleris, quæ in articuli præcedentis assertione dicunt de sacerdotio: nempe, ipsum nõ esse sacramentum, sed nudum prædicandi verbi, & porrigendorum populo sacramentorum ministerium. Nec nos indigere sacerdotio, quod cum quadam consecratione & sanctificatione distinguat sacerdotes nostros à Laica multitudine: quale fuerat illud Leuiticũ in testamento veteri: vt quorum erat officiũ, offerre Deo pro populo: cui apud nos locus nullus sit: vt post oblatum illud cõsummatumq; in cruce, nullo apud nos quod offeramus existẽte sacrificio. Non aliud ergo sacerdotium agnoscũt, q̃ doceat Lutheri euangelium: nempe docendi verbi & sacramentorum nudum ministerium, alicui mandatum, à magistratu, aut populo, vel simpliciter, vel cum solenni ritu aliquo, quẽ ipsi sibi finxerunt pro honorando ministerio. Esse proinde sacerdotes, q̃diu committenti populo aut magistratui placeat: desinere esse, cũ reuocatur ministerij cõmissio. Quale vero apud nos est, & fuit, sacerdotiũ, ad celebrãdam missam, offerendum altaris sacrificium, remittenda peccata hominibus, cæteraq; peragenda, quæ nos dicimus pertinere ad sacerdotale officium, quod subsistere posse credimus, sine prædicandi verbi ministerio, esse ignoratum Christi ecclesiæ: sed inuentum papisticæ ecclesiæ: immo, nihil esse q̃ merum figmentum ignorantium hominum, nec de sacramento, nec de re ecclesiastica quicquam intelligentium. Christo authore, dignitatis authoritatisq; imparitatem non esse in ecclesia. Omnes eandem à Christo potestatem habere: omnes in eodem gradu consistere: omnes æque Christianos sacerdotes esse: omnes sanctificatos in Christo: tametsi nolint lice-

Sacerdotium illis esse nudũ verbi & sacramentorum ministerium alicui mandatum a populo a magistratu.

De catholico sacerdotio qd sentiant.

re omnibus ea potestate vti, sed hijs tantum, quibus id à populo aut magistratu committitur: cui ministerium verbi, & sacramentorum demandatur. Quem rite vocari intelligunt: atque ea vocatiõe ministrũ ecclesię cõstitui.

Quibus argumentis nitatur

Et hæc illi tanquam legislatores quidam ita proferunt, velut ex tripode. Quibus simpliciter asserentibus, si non credas, sed demonstrari tibi inauditam nobis hactenus doctrinam exigas, nihil inuenis, nisi vnum illud Petri tibi ad hæc omnia sufficiat: Vos estis regale sacerdotium. Quo verbo, Christianos omnes indiscriminatim sacerdotes pronunciari intelligunt. Nec aliud esse inter nos sacerdotium, quàm quod in baptismo accipimus.

Quo spectet ista aduersariorum doctrina de sacerdotio.

Quæ doctrina nisi vniuersam secum religionem vnà inuoluat, & conetur in vulgi vilipensionem, ac contemptum adducere, ego sanè nihil intelligo. Hoc scio, concomitanter & correspõdenter hęc necessario se habere, sacerdotium, & religionẽ: & quanti hæc apud quoscũque fuit, tanti fuisse & sacerdotium: nec posse alterum in partem vllam seiungi ab altero, aut in vilipensionem & contemptum venire sine altero. Proinde, quò spectet hæc noua doctrina, quę profanat, cõmune facit, immo prorsus tollit, sacrosanctum sacerdotium nostrum, & omnẽ ordinem sacrum ex ecclesia, nõ est admodum emunctis naribus, cui non subolet.

Doctrina hactenus recepta de ordine sacro, & sacerdotio quibus nitatur.

Nos aliam doctrinam didicimus in catholica Christi ecclesia. Quæ cum diuinarum scripturarum authoritate, orthodoxorum ab initio omnium consensu, & totius per orbem ecclesiæ catholicæ communi nitatur sententia, mihi certior videtur: & quam, Christi fideles sequantur securius, quàm nudę impudẽtiæque apertioni cõtrarię.

Euangelici sacerdotij veritas, demonstratur, ex veritate sacrificij euangelici.

In primis hoc ex Apostolo nobiscum intelligere cõsentireque videntur aduersarij, imo planè consentiũt, sacerdotiũ, sanctificatione quadã & cõsecratione distinctũ à

populo, ibi necessario exigi, vbi sit sacrificium Deo offerendum pro populo: Sed quia nullum apud nos volunt esse sacrificium eiusmodi, nullam quoq; putant esse necessitatem apud nos sacerdotij sacratioris istiusmodi, & discriminati à populo. Supra autem à nobis irrefragabiliter demonstratum est, apud nos esse sacrificium, omniũ sacrificiorum maximum & dignissimũ, quod quotidie offeratur Deo ꝓ populo: Esse proinde etiam apud nos sacerdotium sacratissimum, & omni honore ac reuerentia dignissimum: & non profanum & commune omni populo. Quæ vna ratio ad conuincendos aduersarios, mihi eousq; sufficere videtur, quousq; non recte & minus sufficienter demonstratum à nobis, extare apud nos veritatem sacrosancti illius sacrificij, demonstrauerint: Quòd non puto tam facile facturi sunt.

Ex vmbra eiusdem & figura in lege veteri

Deinde ita certius ipsam rei veritatẽ intelliges, si hoc apud te constitutum fuerit, quòd est certissimum & verissimum: vniuersam formam ecclesiæ nostræ, illum eius architectum, prius q̃ ipsam conderet, velut præludio quodam adumbrasse & deliniasse in veteri illo populo, eius lege, sacerdotio & tabernaculo. Lex, inquit apostolus, vmbram habet futurorum bonorũ. Et rursus: Omnia in figura contingebant illis. ita vt ab vmbra ad suum corpus, à figura ad correspondentẽ sibi rei veritatem, efficax argumentãdi locus sit, secũdum eiusdẽ Pauli dialecticã: qui hoc pacto, quòd diuini iuris sit, atq; ita constitutum à domino, vt viuant de Euãgelio, qui annunciãt euãgelium, satis demonstratum existimat. quia, qui in veteri illo tabernaculo operabantur, viuebant ex tabernaculo: et qui deseruiebant altari, participabant ex altari: perinde ac si diceret, fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Ab vmbra & figura ad correspondentem sibi veritatem corporis vt efficax argumentandi locus sit.

Videmus autem in illa vmbra & figura, distinctio-

nem eorum, qui diuino specialiter mancipati fuerant ministerio à Laica multitudine. Nam de Aaron & filijs eius notũ est, vt separati fuerint à vulgo filiorum Israel, & sanctificati oleo vnctionis sancto, consecratiq; domino. De Leuitis idem testatur scriptura, Ita enim locutus est dominus ad Moysen. Tribum Leui: noli numerare, neq; pones summam eorum cum filijs Israel, sed constitues eos, super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & quicquid ad cęremonias pertinet: ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtensilia eius. Quisquis externus accesserit, morietur. Vides quanto hii ab externis, hoc est, Laicis, segregant discrimine. Et rursus, descripto ritu consecrationis & sanctificationis eorũdem, Statues, inquit, Leuitas, in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos domino, ac separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

Distinctio graduum ordinis sacri, in lege veteri.

Leuitę.

Ad hæc, videmus bipartitum illic sacerdotalem ordinem, nempe & Aaronem sacerdotem, & filios eius: sed illum, nõ solum sacerdotẽ, sed & Pontificem, hoc est, sacerdotem maximũ inter fratres suos: super cuius caput, fusum est sanctę vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt: filios autem eius, inferioris gradus sacerdotes, & consecrationis ritu ab illo distinctos, & habitu. Nam horum manus tantum, non etiam capita, oleo sanctæ vnctionis in sacerdotio consecratæ sunt, & tunicæ erant lineæ, magni quidem honoris prærogatiuam indicantes, quũ regij diadematis, linum candens, esset insigne: sed illius vnius, ex auro, hyacintho, pupura, gẽmisq; pretiosissimis refulgens ornatus, omnium excellentissimorum artificum exercuit, & stupefecit manus & ingenia,

Sacerdotiũ bipartitum.

Videmus quoq; Leuiticum ordinẽ, tametsi vno con-

Leuitici ordinis in varia officiorũ munia distinctio.

secrationis ritu, sanctificaretur domino, ad excubias & ministerium eius tabernaculi: varijs tamen officiorũ et ministeriorum ordinibus distinctum, & in tres classes sub suis capitibus ac principibus distributum, & suum cuiq; locum in excubijs & ministerio assignatum, iuxta sacerdotum imperium. Vt nihil videre sit in illa Sunamite, præter choros castorum.

Quod Christus talem constituerit ecclesiam suã, qualem in veteri populo deliniauerat, & adumbrauerat.

Quid igitur erit in solida veritate, si tam diligẽter constitutus, tam decorus fuit ordo, in illa eius vmbra & figura veteri? An hanc, velut confusissimam quandam absq; vllo ordine Babylonem fecisse decuit, qui illam, instar nobilissimæ cuiusdã ciuitatis ordinatissime constituit? An forte hic abbreuiata fuit manus domini, & infirma omnipotens illa sapientia, quæ alioqui attingit à fine ad finem fortiter, ac suauiter disponit omnia, quo minus talem potuerit formare ecclesiam suam, qualem adumbrauerat, & deliniarat in illo veteri populo? An indignam existimauit, ille huius architect⁹ & opifex (quam suo sanguine sanctificare, sibiq; dedicare dignatus est) in qua ordinanda ac ornanda tantum laboraret, quantum in synagoga illa veteri? An deniq; vilius & indignius erat, quod summa cum veneratione ac reuerentia tractetur, illud quod à nostræ legis sacerdotibus offertur, sacrificium, illa pretiosissimi corporis & sanguinis D. N. Iesu Christi hostia, veteris legis illis hostijs & sacrificijs, taurorum, inquam, hircorum & vitulorum sanguine & cadaueribus? Ozias rex, à domino lepra percussus est, quod sacerdotalis ordinis munus vsurpans, præsumpsit offerre incẽsum super altare thymiamatis: & iam cuiusuis erit, etiã ex infima fęce plebis, etiam, mulierũ & puerorũ, offerre illud incensum, quod ille in ara crucis, ꝓ totius mũdi salute adoleuit? Nõ licebat cuiq̃ in illa vmbra, vasa sanctuarij nuda tãgere, nisi solis sacerdotibus, à qui-

bus pręcipiebantur inuoluta tradi filij Caath, quo ita diuinis rebus maior apud omnes haberetur reuerentia. Et nunc vasa quibus in sacrosanctis nostris tremēdisq; mysteriis vtimur, quibus excipitur & reconditur sacratissima Eucharistia, communia profanaq; erunt: & absq; vlla reuerentia quorumlibet contrectanda manibus? Baltazar ille rex temulentus, bibens ex sacris vasis templi, ilico sensit Dei manum vindicem, vita simul mulctatus & regno: & nunc calices ac patinæ, quibus corpus et sanguis Dei redemptorisq; nostri excipiuntur, à profanis ac sceleratis hominibus indignissime tractari, in illius contumeliam, apud aduersarios nullum crimen est.

Quin & hoc pacto, si rem expenderis, certior constabit eius apud te veritas. Expressum clarissime cernimus in vmbra tabernaculi veteris, quàm diligenti ordine formāda erat nostra ecclesia. Videmus tabernaculi et altaris ministerio ascriptos omnes, cōsecratos domino: & segregatos à reliqua multitudine. videmus solis sacerdotibus cōmissa eiusdem tabernaculi sacrificia: & sub mortis poena īterdictū ne quis vltra suā sortem, suumq; gradū quid præsumeret, quod esset alterius: nec cuiq̄ impune vnq̄ cessisse præsumptionē eiusmodi, sed præsenti vltione, tanq̄ se irreuerentius habitū cōtemptumq;, vindicasse dominū. Intelligimus sacrificij nostræ legis rationē hoc requirere, vt illud ipsum, longe maiori apud nos in veneratiōe habeatur ac reuerentia, q̄ vmbratica illa, in figura veteri. Ad hęc, cōmuni oīum sensu est notoriū, in cōtemptū abire, & mox vilescere, quę sunt cōmunia & exposita oībus. Ipsam proinde rectissimā rationē necessario requirere, singulariter ascriptos diuino cultui, & pagendis tractandisq; illis sacrosanctis tremendisq; mysterijs nostris, singulari quadam dignitatis prærogatiua, reliquo populo esse venerabiles: & ab eodem se-

Ex ipsa rei euidentia, & correspondentia quā cernimus veritatis solidę subscribente suę vmbrę ac deliniationi, in lege ve.

iunctos, stare in eminentiori quodam gradu & ordine. Videmus postremo, id quod requirebat necessaria ratio, id quod tam diligenter expressum erat in vmbra illa veteri, nunquàm defuisse nostræ ecclesiæ: sed ab ipsis apostolorum temporibus in eadem fuisse ab initio, & in hunc vsq; diem, toto orbe terrarum, quacunq; patet nomen Christianum, adhuc conseruari: nempe, Leuitici & sacerdotalis ordinis discriminationem à reliqua multitudine Laica. Quid est ergo, quòd hic quisquàm aut dubitare aut requirere poterit? Absq; ordine illo sacro, esse aut subsistere omnino non poterat Christi ecclesia. Quam talem, longe antequàm faceret, deliniauit & expressit omnipotens illa sapiẽtia. Ordinatam præterea videmus eandem, varijs sacrorum ministeriorum gradibus, correspondenter ad vmbram illam veterem: & de authore eius ordinis quisquàm dubitat?

In lege ve. tres gradus distincti sacri ordinis.

Leuiticus.

Sacerdotalis.

Pontificalis.

In vmbra & figura, tres gradus distinctos sacri illius ordinis, Leuiticum nempe, Sacerdotalem, & Pontificiũ, fuisse indubitatum est. Leuiticum sub sacerdotali, & sacerdotalem sub Pontificio. Tribum Leui, fac stare, inquit, in cõspectu Aaronis sacerdotis, vt ministrent ei. Et rursus: Princeps autem principum Leuitarum, Eleazar filius Aaron sacerdotis. Hic erat gradus ministrantium, quamuis non simplex, sed distributus in varia officia & ministeria: subiectus, nõ tantum Aaroni, hoc est, Pontifici, sacerdoti summo, sed etiam inferioris gradus sacerdotibus. Qui cum multi essent, et ipsis vnus preerat Pontifex, hoc est, interpretante scriptura, sacerdos maximus inter fratres suos. Esse hos gradus, & distinctos, sacri illius ordinis, ex eo manifestum est, & quòd sine consecratione & sanctificatione ad hos gradus nemo ascriptus est: et quòd suo cuique gradui proprius suus, distinctusq; consecrationis ritus

extitit.

extitit. Ritus consecrationis gradus Leuitici describitur, Numerorũ cap. viii. Sacerdotes, illis etiam amplius, consecrati sunt domino. Induti enim vestitu illo suo sacro, initiabantur manus eorum, & consecrabantur sacro chrismate, iuxta ritum qui in Exodo & Leuitico descriptus legitur. At Aaron, maximus sacerdotum & Pontifex, præ ijs, eodem chrismate sacro inungebatur & caput. Quin & habitus ille sacerdotalis, vt immẽsam eorundem, non solum à laica multitudine aut populo, sed etiam à Leuitis discriminationem, dignitatemq; indicat, ita & Pontificius ille ornatus, eius gradus supra sacerdotalem, magnam excellentiam dignitatis demonstrat.

Correspondẽtia christianæ ecclesiæ ad veterem, in dictis gradibus.

Eosdem hos gradus, aut qui illis, vt suæ vmbræ, veritatis soliditas, è regione respondent, videmus fuisse semper ab ipsis apostolorum temporibus toto orbe terrarũ vsitatos, celebratosq; in Christiana ecclesia. Videmus diaconatus gradum: hoc est, ministrantium, sub sacerdotali, ab ipsis celebratum apostolis, (ad quem, quales velit admitti Paulus, Timotheo suo diligenter perscribit, et in eo vniuersæ Christi ecclesiæ) Leuitico è regione respondentem: (cuius & nomine, ob officij ministerijq; correspondentiam, designatur subinde) nec hunc simplicem, sed suis adhuc partitum officiorum ministeriorũq; varijs gradib⁹ et officijs: Videmus sacerdotalẽ: Videmus hijs supereminentẽ superintendentẽq; Pontificiũ. Quẽ, ab hoc, Episcoporum vocabulo nominari, antiquus ecclesiæ vsus obtinuit. Quãuis ante, etiam sacerdotes omnes, quod diaconorum aut ministrantium ordini præessent, ac superintenderent, vocatos inueniamus Episcopos. Sed vocabulorum confusio, rerum discretioni nihil præiudicat. Videmus ad hæc (vt sensibilibus ministris, sacerdotibus & Pontificibus, aut Episcopis, opus habemus, quos possumus internoscere in ijs quæ singulo

Diaconatus, hoc est, ministrantiũ aut leuiticus, ab ipsis celebratus Apostolis.

Sacerdotalis. Põtificius, qui nunc Episcoporum.

E

rum sunt officij) visibili quoque ordinationis & consecrationis ritu, hos sacri ordinis gradus, sed quenque suo & proprio, & qui cuiusque propriam, quæ in eo à Deo tradebatur, potestatem exprimeret, ab initio collatos fuisse in ecclesia. Ita diaconatus ordinem, manuum apostolicarum impositione, cum oratione solenni & congruente, demandato ministerio, traditum legimus ab ipsis apostolis. Sacerdotibus vero manus initiatas fuisse in sacerdotio, & consecratas sacræ vnɑ nis oleo, cum cæteris symbolis & verbis, quibus exprimebatur ijsdem tradi, inprimis, potestatem & consecrandi & offerendi sacrosancti illius nostri incruentiq; sacrificij in ecclesia: item dimittendi peccata hominibus, atq; eadem retinendi: adhęc, ad eorum officium pertinere, orare pro populo, atq; eidem benedicere: sacramenta ministrare, et prędicare verbum Dei, quando ad hoc vocarentur ministerium: breuiter, velut mediatores quosdam esse inter Deum & populũ, in ijs quę ad Deum pertinent, vt apostolicis hoc verbis dicam, vniuersa testatur antiquitas. Quemadmodum etiam põtificalis ordinis dignitatem, eodem, qui adhuc hodie toto orbe obseruatur à Christi fidelibus, consecrationis ritu, ab ipsis mox apostolorum temporibus, et velut ex eorundem traditione, tradi consueuisse. Et quisq̃ de authore dubitat?

Fuisse hos gradus ab initio collatos certo consecrationis ritu, exprimẽte cuiusque energiam, & officium.

Et quis ordinationis sacerdotalis, in apostolicis literis nõ p̃ cõsecrationẽ vnctionẽq; sacri chrismatis, sed tantũ per impositionem manuum apostolicarum, aut episcopalium, videamus mentionem fieri, Quemadmodum Titum Paulus admonet, resuscitare gratiam, quam per manuum suarum impositionem susceperat, nulla mẽtione facta de cõsecratione aut chrismate. Et Timotheum, non temere quẽq̃ ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo exactoq; iudicio: Manus, inquit, cito nemi-

Cauilli remotio, de ordinatione sacerdotali, sola manuum impositiõe apostolorũ tẽporibus.

ni imposuetis. Hoc nihilominus certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondum videlicet ordinata constitutaq; hierarchia & disciplina ecclesiastica, plurima perfunctorie, ex quadam spiritus sancti dispensatione, pro necessitate illius tẽporis peracta fuisse ab apostolis. Quę paulopost, eodem doctore authoreq; spiritu, qui suis quæq; dispensat vniuersa temporibus, eorundem apostolorum traditione ordinationeq;, præscriptam certamq; formam receperunt. quam videmus ab ipsis Apostolorum temporibus cõtinua ecclesiasticæ traditionis successione, eodem tenore, toto orbe terrarum conseruatam vsque ad nos.

Certe, sacri chrismatis inunctione, & eodẽ plane quo nunc ritu, etiam ab ipsis apostolorum temporibus ordinari consueuisse sacerdotes et Episcopos, testes sunt, in primis ille Dionysius non vno loco hierarchiæ suæ ecclesiasticæ, præsertim autem. cap. IIII. & V. par. I. eiusdẽ. Ille quoque beatiss. Clemens, æq; apostolorum atque adeo beatiss. Petri discipulus, & in apostolica cathedra & in martyrio successor. Qui, quæ de hierarchiæ ecclesiasticæ ordinatione à spiritu sancto constituta à tãto prę ceptore edoctus fuerat, ex illa cathedra, ꝓ sui officij debito, alios docens & instituens, inter cætera in hęc verba scribit cunctis Episcopis, & vniuersis ordinibus ecclesiasticis: de efficatia sancti chrismatis præmittens. Omnis, inquit, Pontifex, sacro chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, sacris scripturis eruditus, charus & pretiosus hominibus oppido esse debet. Quem quasi Christi locum tenẽtem, honorare omnes debent, eiq; ad salutem suam obedientes existere, scientes, quòd siue honor, siue iniuria quæ ei defertur, in Christum redundat, et à Christo in Deum, &c. Hæc ille Clemẽs. Sed & huius quoq; successor Anacletus, æq; b. Petri discipulus,

Ab ipsis Apostolorum temporibus, sacri chrismatis inũctione, & eodẽ quo nunc ritu ordinari cõsueuisse Sacerdotes & Episcopos.

Testes apostolorũ discipuli.

Dionysius.

Clemens.

Anacletus.

in epiſtola ad vniuerſos Epiſcopos per Italiam, habet in hæc verba.

Hunc notent ritũ ordinatiõis Epiſcoporum, ab ipſis Apoſtolorum temporibus.

Ordinationes Epiſcoporum, authoritate apoſtolica, ab omnibus qui in eadem prouintia fuerint, Epiſcopis, aut ſaltem, nõ paucioribus, q̃ duobus, aut tribus, reliquis aſſenſum præbentibus, celebrandæ ſunt. Qui ſimul conuenientes, ſcrutinium diligenter agant, ieiuniumq; cum orationibus celebrent, & cum ſanctis Euangelijs, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, dominica die, hora tertia, orãtes, ſacraq; vnctione, exemplo prophetarum et regũ, capita eorum, more apoſtolorum, & Moyſi, vngentes, (quia omnis ſanctificatio conſtat in ſpiritu ſancto, cuius virtus inuiſibilis ſacro chriſmate permiſta eſt) hoc ritu ſolennem ordinationem celebrent. Audis ritum ordinationis Epiſcoporum, ab ipſis apoſtolorum temporibus: immo ab ipſis vſitatum apoſtolis, niſi hic mentiatur apoſtolorum diſcipulus, & veritatis martyr, quam ſuo ſanguine aſſeruit. Cõſona ſunt hijs, quæ ſcribit Tertullianus, libro de carnis reſurrectione. Et quę ille glorioſus martyr & doctiſs. Pon. Cyprianus, lib. de vnctione chriſmatis.

Tertullianus.

Cyprianus, de vnctione chriſmatis.

Non hæc, inquit, medendis corporibus eſt vnctio inſtituta. Quia ſanctificatis elementis, iam non propria natura præbet effectum, ſed virtus diuina potentius operatur, ſed adeſt veritas ſigno, et virtus ſacramẽto, vt et ipſis rerum efficientijs, gratiæ dignitas pateat, & interiori homini, quanta ex hijs detur authoritas, deiformi cõuerſatione, & ſanctis moribus innoteſcat. Hoc oleo, etiã antiquitus, ſacrabantur ſacerdotes & reges, & ipſi altarium lapides delibuti, ſpiritalẽ intelligi volebant myſterijs ineſſe pinguedinem: Et ſicut oleũ fluidis & humidis quibuslibet ſuperfertur, ita excellentia ſacerdotalis, et regiæ dignitatis, ſecũdum formam dei et Chriſti ſub ſe omnia cõtinens, & regimen & munimen, tam actiuæ q̃ contẽpla-

tiuæ vitæ continet. & in hoc humore constat descendere omnes gratiarũ diuisiones, quas spiritus sanctus, prout vult, singulis largitur & distribuit. Hęc ille Cyprianus, Breuiter. huic obseruationi testimonium perhibet, venerabilis ille chorus, sanctorum patrum omnium. Ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & concors obseruatio subscribit. Vmbra & figura veteris illius tabernaculi, atq; eius sacerdotij, suo corpori, solidæq; veritati astipulatur & consonat. Quid igitur hic dubij aut scrupuli cuiq̃ Christiano esse poterit, hoc sane nõ intelligo. Falsissimum proinde est, sacerdotium, esse nudum docendi verbi Dei, & sacramẽta ministrandi, à populo aut magistratu mandatum alicui ministerium.

Epilogus rationis prędictę.

Sed omnis sacerdos ab hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in hijs quæ sunt ad Deum. Quod tametsi de Pontifice dicat Apostolus, de sacerdotio tamen in vniuersum, ipsum intelligere, idem haud obscure significat: ad Christi hoc sacerdotium applicans, de quo dictum profert in psalmis. Tu es sacerdos in ęternũ, secundum ordinem Melchisedech. Omnis itaq; sacerdos cõstituitur pro hominibus, in hijs quæ sunt ad Deũ, vt sit mediator quidam inter Deum & populum: cuius principale & præcipuum munus est, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis populi, vt idem subiungit Apostolus. Porrò, cum nostri sacrificij tãta sit excellẽtia prę veteribus illis: ad hoc præcipue sancti orthodoxiq; patres nostri respicientes, sacerdotij nostri dignitatem, præ illo veteri, tantopere efferunt: De qua Gregorius ille Nazianzenus quodã pręclaro carmine. O sacrificia, inquit, mittentes incruenta, sacerdotes. O animarum custodes gloriosi: O magni figmentum Dei, vestris in manibus ferentes: quam & Chrysostomus, eodem respectu, angelicæ dignitati comparare non dubitat.

Explicãtur sacerdotalis ordinis officia.

Sacerdos, mediator quidã, inter deum & populum.

Eius principale munus, offerre sacrificium.

Sed non est vnicum sacerdotis officium, qui constitutus est pro hominibus in hijs quę sunt ad Deum. Quod enim hominum ad Deũ est, neq̃q̃ simplex est, nec vnius generis, sed multa & varia: quod ipsum, pluratiua illa locutione etiam Apostolus indicat, In hijs, inquiens, quæ sunt ad Deum: non in eo quòd ad Deum est. Itaq; sacerdotalis officij etiam esse, solennem pro populo orationẽ fundere, atq; eãdem ex ordinis & officij gratia, efficatiorem esse, q̃ si funderetur à quouis, etiam sanctiore alio, diuinæ scripturæ testatur authoritas. Si peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro eorũ peccato constituta hostia, & rogante, inquit, pro eis sacerdote, ꝓpitius erit eis dñs. Similiter, si peccauerit seu prīceps, seu vnus quilibet è populo, oblata pro eius peccato hostia, rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccatis eius, & dimittetur ei. Hoc dicit illa ęterna veritas, cuius verba cœlo terraq; firmiora sunt: cuius nõ imputare peccata, est, eadem remissa esse: Beatus equidem vir, cui non imputabit dominus peccatum. Sed nunquid etiam sanctus est omnis sacerdos, vt ob vitæ sanctimoniam præ cæteris mereatur eius exaudiri oratio? nam & ipsum infirmitate & peccatis circũdatum, si forte dubitas, testatur apostolus. Et propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiã pro semetipso offerre pro peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo sacerdos, & ꝓ peccatis eius, et dimittetur ei. Ideo dimittetur, quia orat sacerdos: nõ quia vir sanctus, & nulli peccato obnoxius. Itaq; cum post diuinam vltionem in Chore, Dathan, Abiron & complices synagogæ proceres, præsumentes vniuersam multitudinem sanctificatam esse ad sacerdotium, tot virorum optimatum necem imputasset populus Moysi & Aaroni, quasi pro sua ipsorum dignitate zelantibus, & ob id, aduersus eos tumultuarentur & seditionem fa

Eiusdem esse, solennem orationem pro populo fundere.

De sacerdotalis orationis efficatia non ex vitę merito, sed officio.

cerent, dicentes, Vos interfecistis populũ domini: egressaq; eapropter à domino plaga grassaretur in populum, & iacerent tam Moyses quàm Aaron proni in terra orantes coràm domino, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum vt roges pro eis. Iam enim egressa est ira à dño, & plaga desæuit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incẽdium, obtulit thymiama: & stans inter viuos & mortuos, pro populo deprecatus est: & cessauit plaga. Vides, quàuis vitæ merito, & specialis gratiæ prærogatiua, apud deum magis valeret Moyses, quàm Aaron, atq; etiam hoc ipsum videret in spiritu, quod Aaronem latebat, vltricem flammam iam à domino egressam in populum: tamen vt sacerdotalis authoritatis dignitatem & efficatiam commendaret ac demonstraret posteris, Aaronem iussit currere ad populum, & orare pro eis. quod cum ille fecisset, & misso incenso pro illis deprecatus esset, plaga substitit.

Est præterea & hoc, sacerdotalis officij, benedicere populo, & inuocare nomen domini super eum. quod in sacerdotio Melchisedech (quod fuit singularis quædam expressiórq; nostri sacerdotij figura, hoc attestante apostolo) probat scripturæ authoritas. De quo, cum Abraham victor & opimis spolijs onustus reuerteretur à cæde regum illorum orientaliũ, ita legitur. At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) bñdixit Abrahæ, & dixit. Benedictus Abrahã Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt, & dedit ei Abraham decimas ex omnibus.

Eiusdem esse, Benedicere populo, & inuocare nomen domini super eum.

Videtis sacerdotalis muneris esse, benedicere populo. Melchisedech bñdixit Abrahę. Quare? Quia erat, igr

sacerdos Dei altissimi. Proinde & ad Moysen, ita locutus est dominus. Loqueris filijs Aaron, & dices ad eos, sic benedicetis filijs Israel, et dicetis eis. Benedicat tibi dominus, & custodiat te: ostendat dominus faciem suã tibi, & misereatur tui. Cõuertat dominus vultũ suum ad te, & det pacem tibi. Inuocabuntq; nomen meum super filios Israel, & ego benedicã eis. Vides sacerdotalis muneris esse, benedicere populo: & inuocare nomen domini supereum. Vides insuper Deum, neq; hac parte deesse sacerdotum suorũ functioni, neq; inefficax aut vanum destituere sacerdotium suum. Quin potius, ipse se teste & spõsore fideli, ad sacerdotalem benedictionem, etiam diuinam benedictionem subsequi. Inuocabuntq;, inquit, nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.

Sacerdotalis benedictionis efficatia.

Pertinere insuper ad nostri sacerdotij authoritatem, remittere peccata hominibus, atq; eadem etiam retinere, supra à nobis copiosius demõstratum est.

Eiusdem esse, Remittere peccata hominib. atque eandem retinere.

Non est ergo sacerdotium nostrum, nudum ministerium, pendens ex nutu aut magistratus aut populi, sed diuinitus institutum sacramẽtum. Quod semel susceptũ, æq; vt baptisma, nulla causa, nullo crimine amitti vnquam posse, nec esse reiterabile, habet doctrina catholicæ ecclesiæ. Vtrunq; enim (vt hoc ipsum beatissimi Augustini verbis dicamus) sacramentũ est, & quadam consecratione vtrunq; homini datur: hoc, cum baptizatur: & illud, cum ordinatur. Ideo, inquit, non licet in ecclesia catholica vtrunq; iterari. Nam si quando ex hæreticorum parte venientes, etiam præpositi, pro bono pacis, correcto schismatis errore suscepti sunt, & si visum est opus esse, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursus ordinãdi: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio mansit integra: quia in præcisione fuerat vitium, non in sacramentis,

Sacerdotium, esse diuinitus institutum sacramentũ, inauferibile, & irreiterabile, instar baptismatis.

mentis, quæ vbicunq; sunt, ipsa sunt. Et paulopost. Neutri sacramēto facienda est iniuria. De ordinis vero sacramento subiungens. Sicut, inquit, non recte habet, qui ab vnitate recedit, sed tamen habet: sic etiam non recte dat, qui ab vnitate recedit, sed tamē dat. De vtroq; autē. Nō ergo ideo, inquit, non sunt sacramenta Christi & ecclesiæ, quia eis illicite vtuntur, nō solum hæretici, sed etiam impij: verum illi corrigendi sunt & puniendi, illa autem agnoscenda & veneranda sunt. Hæc ille Augustinus.

Non est humana, sed planè diuina sacerdotalis authoritas, quam et Chrysostomus eodem respectu angelicę dignitati comparare nō dubitat: nec ex humano nutu pēdet, q̄uis humano, & manuum Episcopalium cōferatur ministerio. Timotheus & Titus, Pauli ministerio sunt ordinati Episcopi: at à Deo est illis data sacerdotalis authoritas. Proinde, Timotheum iterum iterumq; admonuit, ne desit diuinæ gratiæ, quam suo ministerio acceperat. Noli, inquit, negligere, gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum sacerdotij. Et iterū: Admoneo, inquit, te, vt resuscites gratiam quæ est in te, per impositionem manuum mearum. Et hijs quos per ciuitates ordinarat ipse Episcopis: Attendite, inquit, vobis, & vniuerso gregi vestro, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos, regere ecclesiam domini Iesu. Vides quos ille dicat spiritum sanctū posuisse Episcopos, ad regendā ecclesiam Dei. Itaq; Pōtificali ministerio ordinati & consecrati in sacerdotes & Episcopos, à Deo vocati ad honorem eiusmodi, ab eodem dicuntur apostolo. Nec quisq̄, inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanq̄ Aarō. Quo verbo, neq; ordinatis à se, Tito, Timotheo, & cæteris, honorē, de quo loquitur, sacerdotalem & Pontificium, abrogat: sed quemadmodum illos q̄uis humano ministerio, tamē

Diuinā, nō humanam esse sacerdotalem authoritatē, & à Deo dari, quāuis per Episcoporum ministerium.

Ex Paulo Apostolo.

à spiritu s. constitutos Episcopos affirmauit, ita eosdem hic significat vocatos à Deo.

Sic intellexisse orthodoxos omnes, testes sũt Ignatius.

Dignũ est igitur, (inquit ille gloriosus martyr Ignatius, et ipse apostolico plenus et imbutus spũ,) vos obedire Epõ vestro, et in nullo ei cõtradicere. Hic enim nõ ab hoĩe, sed à Deo habet promotionẽ. Vides illũ recte intellexisse ex prædictis verbis apostoli, Episcopum, q̃uis ordinatum & consecratum humano ministerio, tamen à Deo, non ab homine promotionem habere.

Origenes

Eodẽ sanè pacto idẽ intellexit eruditissimus ille Origenes. Quid, inquit, loquar de parẽtibus & filijs? Si Iesus Dei filius subijcitur Ioseph et Mariç, ego nõ subiiciar, Epõ qui mihi à Deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatione præpositus est?

Cyprianus.

Et ille sanctus Pontifex et martyr Cyprianus, etiam diuinitus sibi reuelatum testatur, quòd qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea tãdem & serò incipiet credere sacerdotem vindicanti, pro fide sibi factæ reuelationis, ad Dei tribunal prouocans.

Chrysostomus

Et Chrysostomus nostri sacerdotii dignitatem efferẽs, Agitur quidẽ, inquit, in terris; sed officium eius cœlestibus negotijs cõtinetur. Non homo, non angelus, nõ archangelus, non virtus, nõ alia quæuis creatura, sed spiritus sanctus, hoc munus instituit: atq; adhuc manẽtes in carne ministerio præstitit fungi angelorum.

Concluditur ex præmissis, euidenter constare falsitatẽ sentẽtiæ aduersariorum.

Quid igitur? Nihil'ne est sacerdotium nostrum, q̃ nudum docendi verbi, & ministrandi sacramenta mandatũ alicui à populo, aut magistratu ministeriũ, & quod vt committi, ita abrogari possit à populo?

Quã nihil Deus permiserit

Immo, q̃ nihil ea in re plebem reliquamq; multitudinem, voluerit Deus authoritatis habere: in Chore, Dathan, Abiron, & complicibus eorum, tam euidẽti, q̃ horrẽdo, memorabiliq; in posteros exemplo, idem ille eius

author ostendit. Qui cum insurrexissent in Moysen & Aaron, aliiq; filiorum Israel, ducenti quinquaginta viri, proceres synagogæ, & qui tempore concilij, per nomina vocabantur, & præsumerent, quemadmodũ nunc nostri aduersarij, vniuersam multitudinẽ sanctificatam esse: nec solum Aaronem cum filiis suis, sed etiam ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere: dicentes, Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, Cur eleuamini super populum domini? res põdissetq; eis Moyses, dominum facturum iudicium in crastinum, et demonstraturum quos sanctificasset, vt sibi fungerẽtur sacerdotio: non defuit iuxta verbum illius, diuinum iudicium: sed Chore, cum ducẽtis quinquaginta illis synagogæ proceribus, qui ad sacerdotalis dignitatis munus ausi sunt se ingerere, egressa à domino vltrix flãma assumpsit. Dathan vero & Abiron, dictis Moysi inobedientes, rebelles, seditiosos & schismaticos, inaudito à sæculis supplicio dehiscens de sub pedibus eorum terra, cum omnibus quæ ad eos pertinebãt, viuos absorbuit, demisitq; ad inferos. Vides vt nihil permiserit populo ac multititudini in sacerdotio illius veteris manufacti & vmbratici tabernaculi. Et nostrum hoc Christi sacerdotium (cuius tantum significandi præcurrendiq; causa illud vetus erat, tãto vtique præ illo augustius, quanto potioribus nos litamus hostijs & sacrificijs) hoc inquam nostrum, velut ethnicũ aut idolorum sacerdotium, in manu erit & potestate profanæ multitudinis: vt cuiuscunque illi collibitum sit, implere manũ de nouissimis populi, ille sit Christi sacerdos: vt quondam suos sacerdotes excelsorum constituebat ille Hieroboã? Vt ergo illud vetus, vmbra: hoc, rei veritas? immo vt non potius viceuersa, illud plus solidæ dignitatis habebit, & nostro erit augustius? Cõfitemur quidem etiam sacerdotalis officij esse, docere populum,

populo autho- ritatis i Sacer- dotio.

Notent aduer- sarii exemplũ & metuant.

A minori.

Sacerdotalis quoque officii esse, docere populum, & sacramẽta ministrare, sed, nec proprium, nec simpliciter necessarium.

& sacramẽta ministrare. Sed tamen non ꝓpriũ, neq; ita, vt non possint hæc nisi à sacerdotibus fieri. Immo, & diaconos exercuisse hæc ipsa in primitiua illa ecclesia, sub Apostolis, Lucas author est. Ita Samaria, euangelizante Philippo, vno ex diaconis illis septẽ, recepit verbũ Dei, & baptizata est. Ita etiam eosdẽ in primitiua ecclesia cõsueuisse Eucharistiam frãgere, et distribuere in populũ, testatur antiquitas. Proinde, non sunt hæc propria ordinis sacerdotalis munia et officia: tametsi nunc etiam eius sunt: sed non simpliciter, nec vniuersis sacerdotibus incũbentia, sed hiis tantum quibus populi alicuius cura commissa est, et regendi authoritas.

Soluitur vnica aduersariorum ratio quã ex his Petri verbis ĩducũt: Vos estis regale sacerdotiũ.

Nihil ad aduersariorum sentẽtiam, illa Petri verba faciunt. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gẽs sancta. Ex quibus concludunt, Christianos omnes sacerdotes esse. Quod q̃ male ex dictis verbis cõcludatur, potuissent clarissime intelligere, si respexissent retro, ad ea quæ in Exodo describuntur à domino dicta verba, quæ Petrus inde desumpta nobis accõmodauit. Ex illis enim, et veram horum intelligentiam, & suæ sententiæ falsitatem impietatemq;, facile potuissent intelligere & cognoscere. Moysi ita dictum legitur à domino. Hęc dices domui Iacob, et annunciabis filiis Israel. Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Aegyptijs, quomodo portauerĩ vos super alas aquilarũ, et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cũctis populis, (mea est enim omnis terra) et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. Hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israel. Hactenus ille. Hic nota verba, et signa mysteria. Veteri illi populo dictum est à domino. Vos eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Quod ipsum alijs verbis nobis dicitur, à Petro. Vos estis genus electum. Illis additur: Et eritis

mihi in regnũ sacerdotale, & gens sancta. Nobis vero, Sacerdotium regale. Hoc itaq; (quod ad propositum facit) in primis animaduertendum est, vniuersæ multitudini, seu cõmunitati collectim, vtrunq; dici: Illud veteri illi synagogæ: hoc vero, nostræ christianę ecclesię: & nõ vnicuilibet nostrũ. Nemo enim nostrũ est gens sancta. Quare, sicut ex illis domini verbis dictis illi veteri populo, non poterat vnus quilibet è plebe se regem facere, aut sibi regnum præsumere, sed alius erat rex, alius illi subiectus populus: ita neq; ex hijs nobis dictis à Petro, potest vnusquilibet sibi vindicare sacerdotium: immo alius apud nos est sacerdos, alius laicus populus. Sum⁹ tamen nos, hoc est, vniuersa collectim Christi ecclesia, genus electum, & gens sancta, habens intra se regale sacerdotium, aut honestata regali sacerdotio.

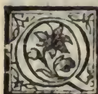
Peroratio de pręsenti controuersia.

Et hæc mihi de ordine Ecclesiastico hic sufficere videntur. Ex quibus nihil dubitamus, viros omnes bonos facile intellecturos, nostrúm ne, quod ecclesia toto orbe, quacũq; patet nomen Christianum adhuc celebrat, an aduersariorum sacerdotium, sit notius ecclesiæ Christi, & in scripturis fundatius. Nec minus, apud aduersarios, nec veram Eucharistiam inueniri, quæ nisi à sacerdotibus, ordinatis secundum ritum ecclesiæ, non potest confici, & non à Laicis, absq; vlla ecclesiastica consecratione tantum vocatis à populo, ad nudum verbi sacramentorumq; ministerium: nec remissionem peccatorum apud eosdem esse, quod illa quoq;, ad sacerdotalem authoritatem, quæ apud eos non est, pertinet. vt hic taceam, eidem locum non esse, extra illam ecclesiam, quæ illi Cęphæ inhæret: quæ Petrum pastorem rectoremq; agnoscit: à qua, illi iandudum diuisi sunt.

Hęc diligenter perpendant aduersarij, & considerent, qualis sit ipsorũ ecclesia.

CONTROVERSIA DVODECIMA.

De Traditionibus humanis.

QVi semel instituit erronea via ingredi, quanto procedit magis, tanto aberrat longius. Iecerunt aduersarij vniuersæ doctrinæ suæ fundamentum, illam suam speciosam fidem, quæ sola nos saluet, & iustificet. Inde progredientes, in quæ errorum portenta processerint, ex parte demonstratum satis confidimus. Nunc ad id quod est propositum.

Sententię aduersariorum, cum suis rationibus explicatio.

Ex eodem hoc principio abominātur, quicquid à sanctis patribus traditū institutumq; ē ad vitam puriorem pertinens, atq; eò respiciens, vt abrenūciato mundo, crucifixa carne, cœlestem vitam in mortali corpore meditarētur homines: vota monastica, cōstitutas viuendi leges & regulas, vel pręscriptas à superioribus, vel quibus sua sponte se astringunt, quibus ea cordi sunt: præterea, ciborum discrimina, & ieiunia, quæ præcipiuntur & obseruantur in ecclesia. Quæ vniuersa execrantur, vt doctrinas dæmoniorum, Christi euangelio, & fidei doctrinæ contrarias, quādo docentur ista valere ad placandū deū, ad promerendam eius gratiam, & ad satisfaciēdum pro peccatis: aut si, seu ex pręcepti, si ex voti spōte emissi obligatione fiant, tanq̄ ad salutem necessaria, & quę sine peccato iam omitti nō possunt. Qua de re, ne quid sibi à nobis affingi ipsi querantur aduersarij, ipsa eorundem verba ascripturus sum, tamen alicubi contracta in compendium, sine eorum dispendio: Ita habent. xv. confeßionis articulo.

Admonētur, inquiūt, homines, quòd traditiones hu-

manę ad placandum Deũ, ad promerendam gratiam, & satisfaciendũ pro peccatis, aduersentur euangelio, & doctrinæ fidei. Quare vota, & traditiones de cibis, & diebus. etc. institutę ad promerendam gratiã, & satisfaciendum pro peccatis, inutiles sunt, & contra euangeliũ. Addunt in Apologia, aperte iudaizare nos, qui audeamus negare ista, & aperte obrui euangelium doctrinis dęmoniorũ, quãdo docetur, quod sint cultus vtiles, ad promerendam remissionẽ peccatorũ. Huc citant illud Pauli ad Galathas. Euacuati estis à Christo, qui i lege iustificamini. In quo, suo proposito aptãdo, longa digressione suo modo rhetoricantur: ad quam hic dissimulamus in illorum gratiam. Quanq̃, inquiunt, quid longa disputatione opus est? Nulla traditio à sanctis patribus hoc consilio instituta est, vt promereamur remissionẽ peccatorũ aut iustitiam: sed tantum propter bonũ ordinem in ecclesia. Et vt quis velit instituere certa opera ad promerendam remissionẽ peccatorũ, & iustitiã, quõ sciret illa opera Deo placere, cum non habeat testimoniũ verbi Dei? Nõne vbiq; in prophetis prohibet instituere peculiares cultus sine suo mãdato? Ezechiel. xx. scriptũ esse, In p̃ceptis patrũ nolite incedere, neq; iudicia eorũ custodiatis, neq; in idolis eorũ polluamini. Ego dñs Deus vester. In p̃ceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite, et facite ea. etc. Et hic papatũ regnũ Antichristi faciũt: quod in eo docẽtur tales cultus, nõ solũ vtiles ad iustificationẽ, sed & necessarij: id qđ paulo minus ab idolatria abesse voluit. Sctõs patres, & si habuerit & ipsi ritus ac traditiões, nõ tñ sensisse has vtiles & necessarias ad iustificationem.

Vt euangelio velint aduersari, quicquid sit promerẽdę gratiæ, aut satisfaciẽdi pro peccatis. gratia.

Doctrinas dæmoniorũ quas faciant.

Quo argumento Papatus illis. Antechristi regnum sit.

Habere quidem traditiones has, speciem sapientiæ; & ex hoc humanę rationi imponi: sed aduersum illã muniri nos oportere verbo Dei Paulũ ad Coloss. clare docere. Nemo vos iudicet in cibo, potu, aut stato festo, aut

nouilunio, aut sabbato, quæ sunt vmbræ futurorum, corpus autē Christi. Quibus verbis, simul & legem Moysi, & traditiones humanas cōplecti illum volunt. Vtcūq; tamen hoc accipiatur à nobis, Si euangelium, inquiunt, negat cæremonias Moysi, quæ erant diuinitus institutę, iustificare: quanto minus iustificāt traditiones humanæ?

Discrimina ciborum cur sustulerint.

Discrimina proinde ciborum, tribus de causis sustulisse se dicunt. Primum, quoniam persuasum hominibus fuit, vtilem esse ab eis abstinentiā ad promerendam gratiā. Secūdo, quia humanæ huiusomdi traditiones pręferebantur præceptis Dei: Tertio, quia attulerunt magna pericula conscientijs, eo quòd impossibile esset omnes traditiones seruare: & tamen homines arbitrabantur, has obseruationes, esse cultus necessarios. Quin & Paulum ad Timotheum aiunt vocare prohibitionem ciborum, doctrinam dęmoniorum. Quia pugnat cum Euangelio talia opera instituere, aut facere.

Hæc fere summa est sententiæ aduersariorum, de humanis traditionibus, & discrimine ciborum, dierum, etc. & assertionis eiusdem. Qua, argumentorū rationumq; eorum omnium vim non infideliter complexos nos, ipsi non diffitebuntur.

Dictę sententię excussio.

Decreueram à principio, breuiter & simpliciter pertractare singula, quæ inter nos & aduersarios sunt, controuersiarum capita: quod suadebant, & temporis breuitas, & victus & apparatus librorum viatorius: sed rerū de quibus agitur, magnitudo & grauitas, à quibus, in vnam aut alteram partem intellectis nostra pendet aut salus aut damnatio, & quia nisi grauiter oppressa & irreuincibiliter constricta, non cedit impietatis contumacia, me coegerunt, in ipsa, quod dicitur, arena, in ipso rerum tractatu mutare consilium, & alicubi pressius diligentiusq; insistere.

Si fidele

Si fidele & Christianum est illius Origenis consilium, vt verissime est, quo nos admonet, ne ab ijs, quæ communi consensu probat & sequitur catholica Christi ecclesia, vlla canonicarum scripturarum, quæ nobis forte videretur, euidētia, nos abduci sinamus: sed diligenter meminerimus, quoties hęc inducūtur aduersus eiusmodi, ea nos tentatione pulsari, de qua cautos pręmonitosq; nos fecit Christus: & monstrari nobis Christum, q̄uis cōtra Christū, in desertis, in angulis, in domorum penetralibus: qui, se teste, frustra alibi quæritur, nec vsq̄ inuenitur, nisi in illo corpore catholicæ ecclesiæ, ad quod congregantur illæ aquilæ: proinde, illis credere nos non debere, nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditiōe ac doctrina. sed hoc certo nobis persuadere, cōtra veram suā, germanamq; induci sententiā, q̄uis ipsi eandem non assequeremur, quicquid ex scripturis aduersus communem & iam olim receptam ecclesię sententiā inducitur. Quid erit, vbi nō solum, nulla scripturarū probabilitate, vi, aut euidentia adactos, immo palàm etiam aduersus euidentissimas scripturas, quos viderimus vbiq; conuellere, impugnare, lacerare, cōmunem atq; olim receptam ecclesiæ doctrinam, & sententiam: atq; illi cōtra, suā impietatē, nuda solaq; asseuerandi impudentia ex aduerso statuere? An quisq̄ erit mentis sanę, modo se Christianum meminerit, qui eiusmodi assertione, præsertim hominū, pudet dicere, qualium, vel tantillum mouebitur? Quorsum aūt hoc procemium pertineat, is intelligit qui priora legerit, & sequētia perlecturus est.

Ex hoc argumento quemlibet facile intelligere, qualis vniuersa aduersariorū doctrina Christiano habenda sit.

In primis (vt nōnihil proprie dicamus de ecclesiasticis cōstitutionibus) disciplina ecclesiis opus esse, euidēs atq; indubitatum est: non minus q̄ pane & aqua hominibus. Quam vbi tollas, ibi videas omnia pessum ire licentia, et cōtemptu pietatis ac religionis omnia in carnem & im-

Ecclesiasticarum constitutionum necessitas.

pietatē recidere. Hāc, cōstare non posse, si tollas hierar-
chiā ecclesiasticā, aut hierarchis suā authoritatem detra-
has, tā est certū & euidēs, vt ipsi etiā fateātur aduersarij,
cōuicti ipsa rei euidentia. Nec minus, suis legibus & cō-
stitutionibus eā necessario cōtineri, quibus, vel īperātur
certa quędā Chri fidelibus, quę ad finē ecclesiasticę so-
cietatis pertinēt, et ad pietatē ꝓmouēt: vel ordo, decor,
& honestas cōseruātur in ecclesia: in qua, aut decori, aut
mysterij grā, multa facere cōgruit. Neq; enim, velut in
vulgari domo, aut popina aliqua, in domo Dei versan-
dū est: sed vniuersa, religionē præ se ferant & loquātur
oportet: nec in ea quicq̄ spectari cōuenit, qđ nō pietatē
adiuuet. Ad primū genus ꝑtinēt, ieiunia quadragesimæ,
& aliorū nōnullorū dierū: & quibusdā per hebdoma-
das diebus interdict⁹ esus carniū: item certorū dierū sab-
batismus, & solēnis obseruatio, in diuino cultu, & ver-
bi Dei studio atq; audientia: pœnitentiæ & eucharistiæ
præscriptū in paschate: et si quæ sunt alia istiusmodi.
Quāq̄ vniuersa ferè, quæ vniuersaliter oēs cōcernūt, in
iā enumeratis cōtineantur. quę aduersarij queritātur tā
esse multa, vt dinumerare vix queas: tam grauia, vt Dei
pplo sint īportabilia. Nā q̄ ad ecclesiæ ministros ꝓprie
pertinēt, item, leges quę moderantur Chriana cōnubia,
nō ad oēs pertinēt. Secūdi generis, sunt cęremonię, quas
ab ipso ecclesię initio, toto orbe Christiano vsq; nūc ob-
seruatas cōspicimus. in sacro habitu ac vestitu pōtificio,
sacerdotali, & altari ministratiū: in ritu certo, qui in diui
no officio, & ecclesiasticis sacramētis tractādis & tradē-
dis obseruādus est in cereis & lāpadibus ardētibus, quæ
vt honoris significationē habēt ex consensu mortaliū, ita
viuæ illius efficacisq; fidei per charitatē ardentis nos ad-
monēt. in aqua lustrali, quæ per verbū & sacerdotalem
orationē sctificata, suā energian habet aduersus virtutes,

Ecclesiasticarū cōstitutionum scopi.

aduersarias: ad hæc, & baptismũ nobis in memoriã reuocat. Ita & Sal, sapientiæ: Cinis, mortalitatis: & pleraq; per quadragesimam in ecclesiis symbola, pœnitẽtiæ nos admonẽt. Istorũ, & similiũ vsum vetustissimũ fuisse, ab ipsis vsq; Aplorum tẽporibus, ĩ vniuersa Chri ecclesia, ex scriptoribus eorũdẽ tẽporũ, Dionysio, Clemente, & subsequutis oĩbus, indubitatũ est. Polycrates ille vetustissimus Ephesiorũ Episcopus, in ea contentione, num quartadecima mẽsis primi, cum Iudęis, quẽadmodũ ipsi à beatiss. Ioãne accepisse se contendebãt: an vero, dñica sequẽte proxima, pascha celebrari oporteret, iuxta morem & edictũ Romanæ ecclesiæ. Hunc, inquit. xiiij. paschæ diem Ioãnes seruauit, Põtifex Christi, aureã laminã in fronte sua portãs. Quo verbo, vniuersum illum sacrum ornatũ pontificiũ quẽ describit Dionysius, & magno cõsensu toto orbe adhuc obseruat Christi ecclesia, breuiter innuit. Et q̃uis inter cæremonias illas spectentur quędã, quarũ nõ oẽs intelligunt mysteria, nihilominus nihil earũ frustra agi certo persuasi fideles, etiã latentia in illis nec intellecta religiose venerãtur mysteria: vt studio pleraq;, spũs s. cõsilio, ab initio tecta sunt populo ab aplicis viris, sctĩsq; pr̃ibus. Cuius cum multa ꝓferre irrefragabilia possemus testimonia, vnius Origenis, hic ascripsisse suffecerit: ex quo, vnà intelliges, quẽ authorẽ eorũdẽ, recognouerit etiã illo sęculo, Chri ecclesia, quas nũc vilipendũt, cõtemnũt, lacerãt, & velut hoĩum supstitiosorũ inuẽta, & dęmoniorũ doctrinas traducũt hoĩes vilissimi, et abolere conãtur ab ecclesia, maximo scãdalo ecclesiæ, & grauissimo vulnere vnitatis Chri corporis. Is ille itaq; hom. v. in Nũeros, habet in hęc verba. Qđ humeris Leuitarũ portant̃ sctã obiecta, significat, qđ in ecclesiasticis obseruatiõibus sunt nõnulla, q̃ oĩbus quidẽ facere necesse sit, nec tamen ratio eorum patet omnibus.

Nam quod, verbi gratia, geniculamur orãtes, & quod id versus Orientem facimus, non facile cuiq͂ puto ratione compertum. Sed & Eucharistiæ seu percipiendę, seu quo ritu geritur, explicandę, vel eorum quę in baptismo geruntur verborum, gestorumq́ꝫ & ordinũ, atq; interrogationũ & responsionũ rationem quis facile explicet? Et tamen hæc omnia, operta atq; velata licet, portamus super humeros nostros, cũ ita implemus ea, atqꝫ exequimur, vt à magno Põtifice atq; eius filijs tradita & commẽdata suscepimus: nisi quis sit Aarõ, aut filius Aaron, cui hęc cõceditur nuda & reuelata perspicere. Ita tamẽ, inquit, talibus conceditur, vt sciant sibi velanda hæc & operienda, vbi cæteris dari ea, & in opus proferri ratio poposcerit. Hęc ille Origenes. Ex quibus verbis, hoc in primis intelligis, vt sancti patres ab initio, velut ex consilio s. spiritus, in his, studio pleraq; celauerint, ne inuulgarentur populo: quo mysterijs (vt d. Basilij hoc verbis dicam) sua maneret dignitas. Deinde & hoc ĩtelligis, easdẽ has cęremonias, q͂s adhuc toto orbe seruat ecclesia, ẽt illã primitiuã & vere aplicã ecclesiã seruasse, velut necessarias, & ĩstitutas ab ipso Põtifice magno Christo, & eius filijs, Apostolis: quibus credere, quos sequi duces & antesignanos nostræ religionis & fidei, vnà cum vniuersa ab initio vsq; nũc catholica ecclesia, q͂ nũc abducentes nos ab eadẽ, Lutherũ, Philippũ, & nescio q͂s hoĩs, qui dubitare põt, an sit rectius, tuti⁹, ac securius, mihi sanè mentis sanæ nõ videt̃, sed potionat⁹ esse Circeo aliquo poculo.

Itaqꝫ nõ hoc demõstrare hoc loco conabimur, sed tãtum meminisse & reuocare ad memoriã, ecclesiæ filios, in prędictis teneri viuere, ab antiquo, imo ab initio obseruatis in ecclesiastica domo ritibus, cõsuetudinibus, & legibus: obedire sibi cõstitutis à Deo p̄positis, & sacris magistratib⁹ in hierarchia ecclesiastica. Hoc enim, ex his

quę supra cõtrouersia tertia luculenter demõstrauimus, nec minus, ex his quæ xvi. cõtrouersia de ecclesiastica potestate dicẽtur, nulli esse dubiũ poterit: & ipsi(vt aliud sedentes, aliud stãtes, qđ dicitur) ipsa rei euidentia cõuicti, quis inuiti, quantũuis dicta oĩa, sub nomine humanarũ traditionũ, tam impudẽter lacerãrũt, vt etiã in sua illa cõfessiõe, atq; eius apologia, dęmoniorũ doctrinas nõ erubuerint dicere: sępe fateri cogũtur aduersarij, & stilũ vertere. Id quòd in Butzeri Pastore, est euidẽs cernere: nec minꝰ in Philippi Aristotelicorũ Ethicorũ epitome, vbi habet in hæc verba: quæ ideo nõ piguit ascribere, vt intelligeres lector, quãta sit veritatis huius vis & euidẽtia, quæ etiam ab inuitis, atq; eius ex professo hostibus, tam claram sui confessionem extorquere potuit.

Nõ oẽs, inquit, ecclesiasticas cõstitutiones, humanas esse, superiꝰ euicimꝰ. Nã oĩno obligabat decretũ Actorũ xv. quãuis de rebus externis cõstitutũ. Et siquis nõ obtẽperasset pro tẽpore cõsilio spũs et ecclesiæ, sed cũ scãdalo & cõtẽptu p̃uaricasset, mortaliter peccasset, atq; excõicãdus fuisset, quia nõ audisset ecclesiã & Christũ. Non qđ faceret ad impetrãdã originalẽ iustitiã: sed ad ordinẽ, ecclesiasticãq; politiã: & regni Christi ꝓmotionem. Nã in violatione, duę res periclitãtur: disciplina, & tranquillitas seu harmonia status publici. Porrò, vtriusq; rei magnitudinẽ & vim, p̃cipue nos intelligere decet, qui in studijs doctrinæ et virtutũ versamur. Primũ enim, disciplinę causa, opus est certis ordinationibus. Nã rudes, & rudis ętas, assuefacienda est cęremonijs & ritibus, certis ferijs et lectionibus, itẽ exercitijs domesticis & publicis. eãq; ob causam, vocat Paulus legẽ, pędagogũ. Nam hæ cæremonię sunt quędã pędagogia, necessaria primę ętati. Etsi autẽ Euãgeliũ quandã sublimiorẽ doctrinam afferat, tñ nõ vult aboleri disciplinã et pędagogiã: sed iubet, vt hoĩes exerceãtur, regãtur, & doceãtur huiusmodi

pędagogia. Licẽtia aũt seu præuaricatio, officit: primũ, quia hoĩes ꝓfanos facit ꝓfaniores: vulgus enim, natura, odit legũ vincula, & libenter imitatur huiusmodi exempla licentiæ. Quod parũ esset, nisi cõsequẽter degenerarẽt ex horũ cõtemptu, ad cõtemptũ religionis, & hierarchię ecclesiasticę, vt factũ vidim⁹. Nõ possunt. n. institui ad timorẽ Dei, vbi pędagogia, ordo, disciplina, & cathecismus nõ est. Necesse est aũt sequi infinitã barbariem, & vastitatẽ, vbi iuuentus & vulgus nõ possunt institui. Quãtũ vero scelus est, exemplũ prębere hui⁹ vastitatis? Iã quãtũ mali est, in altera scãdali parte, quòd videlicet, trãquillitas ecclesiæ, & rerũ publicarũ status turbatur? Deniq;, vt ordo & harmonia publicorũ rituũ cõciliat et cõsociat hoĩes, ita cõfusio ordinis & discrepantia rituũ, distrahit animos, et parit ingẽtes tumult⁹ et ęterna bella. Cogitemus igiť in violatiõe traditionũ, plerũq; et facile exemplũ manare ad alios. Cogitemus deinde, quantũ in exẽplo mali sit. Quare ne cõscientias oneremus, ne alijs quoq; noceamus, maiore cura, etiã q̃lescũq; ritus publicos obseruemus. Tyrãnicũ est, magis quid nos delectet, q̃ quid alijs ꝓsit, spectare. Nõ enim nascimur nobis ipsis, sed vita nostra ad alios etiã ꝑtinet, & p̃cipuę ad ecclesiã: hoc est, Christi gloriã, ad cõseruationẽ ministerij, & retinẽdã pędagogiã populi. Has duas res, q̄ sunt maximę, ecclesia p̃cipue tueri cupit. In his, symbolã illi, hoc est, nostrã obediẽtiã, diligẽtiã, & studiũ p̃stemus, ꝑpter cõem salutẽ & trãquillitatẽ. Quòd. n. Paulus traditiões & elemẽta egena vocat, de pharisaicis institutionibus dicit, nõ de ecclesiasticis decretis. Ecclesiastici aũt magistratus est officiũ, exercendi & cõstituẽdi iudicia dogmatũ, p̃dicandi, arguẽdi, excõicãdi verbo, sine vi corporali. Ecclesiastica potestas in Petro & Apostolis cõstituta est, et cœpta. Ciuilis, in Noe, cũ ei dixit deus. Qui fuderit sanguinẽ humanũ, fundeť sanguis eius, ꝑ hoĩem subaudi ad hoc

ordinatũ. Hactenꝰ ille. Ad q̃ sua ipsiꝰ verba, si se, suãq; et Lutheri doctrinã dilĩgẽter expendẽs, mente cõstare potuerit aut frõtẽ audeat attollere, parũ mihi mẽtis aut frõtis habere videbit. Si verũ est, qđ est verissimũ, in ecclesiasticarũ cõstitutionũ p̃uaricatiõe piclitari duas res mõmẽti maximi, in Chri ecclesia: disciplinã nẽpe, & trãquillitatẽ harmoniãq; status publici: si disciplinę causa opus est certis legibus & ordinatiõibus, cęremonijs quoq; & ritibus, quibus, velut pędagogia quadã cõtineãtur exerceãturq; simplices: immo, si ratio exigit, rei euidẽtia reqrit, euãgeliũ iubet, vt eiusmodi pędagogia exerceãtur, regant, & doceant hoĩes: si trãquillitas, vnitas, et harmonia ecclesię, pẽdet ex ordine, et cõsensu publicorũ rituũ, qui (qđ verissime hic dicit, et cõfitet nobiscũ Philippus) vt cõciliat et cõsociat hoĩes, ita confusio ordinis, & discrepãtia rituũ distrahit aĩos, et ĩgẽtes tumultꝰ, ęternaq; bella parit: Si inq̃ hęc ita habeãt, vt habẽt verissime, etiã vltro cõfitentibus aduersarijs: ijdẽ secũ expẽdãt & cogitẽt, quã bene sint de ecclesia meriti. Ante noui huius doctrinã euãgelij, religiõis, & fidei, publicorũq; rituũ magnus cõsensus erat in ecclesia: & à Chri fidelibus oĩbus, religiose obseruabant cõstitutiões ecclesiasticę: agnoscebatq; ecclesiasticę hierarchie, et hierarchis, sua authoritas: p quã vigebat adhuc qualiscũq; disciplina ecclesię. & reuerẽtia metuq; supremę authoritatis in ecclesiastica hierarchia p̃sidis, magistratus, tã sacri, q̃ pfani, cõtinebãtur in officio: in quos delinquẽtes, corrigendos atq; etiã amouẽdos magistratu & officio, vbi id excessus grauitas, & exempli pernities requirebat, cõstante ac vigente religionis vnitate, eius valebat authoritas. At postq̃ nouæ huius fidei, noui euãgelij doctrina in orbem inuecta est, doceri cœpit, quicquid in diuinis scripturis non habetur, hoc planè additamentum esse sathanæ. Ex quo statim principio, primum omnes leges & constitutio-

nes pontificiæ atq; ecclesiasticæ sunt sublate è medio, vbi ea doctrina recepta est, vt mera figmenta & mendacia: Sacerdotiũ (quale solum, eatenus nouerat ecclesia) episcopali ministerio, ritu à maioribus accepto, tradito, & toto orbe obseruato ab initio (vt superiori controuersia demonstrauimus) pronũciatum est idolum, & ignorantiũ hominũ figmentum esse: et missas, in quibus Deo offerretur illa sacrosancta oblatio corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, quemadmodum maximo consensu, quanta quanta est, ab initio, fecit vniuersa Christi ecclesia (quod controuersia v. demonstrauimus) docuerunt esse summam impietatẽ, & idololatriam. Publicus ritus, & forma celebrandę missę, itẽ & eius canon, quod sacrificij mentionem et diuorum inuocationem continebat, eatenus in vniuersa hac Occidẽtis et latina ecclesia, à tot sæculis vnamini obseruati consensu, planè obliterati sunt: & pro eis recepta parum sana Lutheri somnia. Idololatrę pronunciati, qui maiorum & vniuersæ Christianę ecclesiæ ritu, diuos colerẽt cum Christo regnantes: eorum cũ veneratione haberẽt reliquias: eosdem honorarẽt statuis, imaginibus, et picturis, quo & eorũ gloriosa certamina, idiotarum subijcerẽtur oculis: imo, qui Christum ipsum adorarent, quamuis vere p̃sentem nobis in eucharistia. Exibilatum, proscriptum, & anathematizatum, quicquid eatenus sine scripto, velut ex apostolica traditione, oĩbus sæculis toto orbe seruauit ecclesia: nempe, ritus vniuersus benedictionum, & consecrationum ecclesiasticarum, in chrysmate, in oleo sacro, in sacro fonte, in aqua lustrali, in cereis, in locis, templis, altaribus, vestibus, vasis diuino cultui mãcipatis, breuiter, quicquid est sacrorũ rituum, quicquid cæremoniarum in tractandis tradendisq; sacramẽtis ecclesiasticis. Vniuersam diuini cultus qui in templis peragitur, et eatenus toto orbe summa cum religione, pietate & deuotione

Chriſti fidelium peracta eſt, illam exteriorem faciē, impietatem eſſe, Antichriſti laruas ac faciem, præſertim, ſi exiſtimetur ad pietatē cōducere, hominibus perſuaſum et inculcatum eſt. Abolitæ feſtiuitates publicæ, quibus, vel redemptionis noſtræ myſteria, vel ſanctorum patrū noſtrorum glorioſos de hoc mundo triumphos recurrēte per annū celebritate recolimus. Abolita ieiunia, tum alia, tū quadrageſimę, quæ toto orbe, ab ipſis vſq; Apoſtolorum temporibus tota obſeruauit eccleſia. Et cum alijs pleriſq; diebus piſcibus veſci q̃ carnibus malint, quibus diebus illis interdixit eccleſia, veſcuntur ijſdem quaſi in contemptum eccleſiæ. Cum multis ſæculis in pace egiſſet Occidentis hæc & latina eccleſia, & eundem ritum ſeruaret ſub panis tantum ſpecie communicandi populum, ante annos ducentos impugnari hoc cœptum eſt per ſeditioſos quoſdam, & nouitatum captatores ac ſtudioſos in Boemia, Ioannem de Huſs. & Hieronymum Pragen. et velut Chriſti euangelio contrarius damnari publicus ritus vſitatus eatenus, & doceri communionis vtriuſq; ſpeciei neceſſitas: quanta illius regni ante florentiſſimi clade, confuſione, deformatione, deuaſtatione, quot millium hominū cęde, res ipſa adhuc hodie loquitur. Sed cum malum hoc iandudum intra limites vnius illius regni, velut conſopitum, quieſceret, nec vnq̃ extra ſe promouiſſet: per hos, in vniuerſam Germaniam introduci cœpit. Cum tota ab initio ad nos vſq; Chriſti eccleſia, ab ipſis nimirum Apoſtolis hoc receperit, ne ſacerdotes, & altaris miniſtri ſeu diaconi nuberent, tametſi ante mariti vnius tamen vxoris, quam virginē accepiſſent, (quem morem ſemper retinuit Græcorū eccleſia) admitterentur ad ſacerdotium, nec vlla ſit, aut vnq̃ fuerit natio Chriſtianæ profeſſionis, vbi ſit admiſſum velut legitimum, ſacerdotum coniugium: immo, apoſtolicis cano-

nibus, synodorũ, tam in Orientali, q̃ Occidẽtali, Africana quoq; ecclesijs celebratarum, ecclesiasticisq; decretis, districtissime id fuerit interdictum semper & inhibitũ: quemadmodum. xv. controuersia faciemus euidentissimum. Hij sacerdotes, volunt nubere: nõ semel tantum, sed decies, si ita res tulerit: etiam cum quibuslibet: cum vidua: cum vili scorto: nec sacerdotes tãtum, sed etiam monachos & monachas, qui semetipsos voto Deo præstito sponte castrarũt propter regnum Dei. Quibus iuxta certissimam diuinæ scripturę, & orthodoxorum patrum omnium sententiam, non solum nubere, sed & velle nubere dãnabile est: quod ex. xiiii. &. xv. controuersijs euidentissimum erit. In his omnibus, ante doctrinam noui huius Euangelij, nulla controuersia extitit: sed fidei, obseruationis, & rituum vnitas. Hoc credebamus & tenebamus omnes, quod multis retro sæculis velut per manus traditum à patribus in filios & ad nos trãsmissum accepimus, et didicimus in catholica ecclesia: idẽ tenebãt, credebãt, & obseruàbant nobiscum, qui his magistris et authoribus, in dictis omnibus nunc à nobis dissentiunt.

Qui authores diuisionis quæ nunc est in ecclesia.

Qui, quòd eatenus membra vnius societatis ecclesiasticæ familiæ et Christi corporis nobiscum fuerint, ire nõ possunt inficias: eadem fide, ijsdem ritibus publicis nobiscum conuersantes in domo ecclesiastica, sub rectoris, & pastoris eius nobis cõstituti à Christo obediẽtia. Quòd igitur per se suaq; authoritate secesserunt à reliquo corpore: quod eatenus vna & communia partiri, immo, destruere conati sunt: quòd omnia vsitata, recepta, vetera, antiquare: noua introducere: idq; sua, priuatorum nempe & obscurorũ hoĩum authoritate, et quibus nõ pręesse, sed subesse rectoribus ecclesiæ non illos regere, sed regi ab eisdẽ à Christo mãdatũ est: quis nõ intelligit factũ

Nota simile.

pessime, iniustissime, seditiosisime? Si vnius alicuius ma

gnæ & insignis ciuitatis pars nonnulla priuatorũ & obscurorum hominum, & quæ reliquæ comparata vix vllum numerum constitueret, immo indigna esset quę cōpararetur cum reliqua, initis inter se coniurationibus publica sibi appropriare conaretur, communia partiri, aliena inuadere & suo dispensare arbitrio, receptas leges antiquare, nouas introducere, nouare, confundere, sursum deorsumq; miscere omnia, nunquid dubitarēt magistratus, hos, vt perniciem publicam coercere, opprimere, et in ijs exemplum edere seditiosis cæteris? & si illi vel negligerent, vel etiam proderēt salutem publicam, an ignorarent ciues boni cæteri, in istiusmodi casu quid sui esset officij? Quid igitur, vbi in domo Dei viuentis istiusmodi facta esse & adhuc fieri cōspicimus? Si ad hæc conniueāt qui in ea magistratũ gerunt, immo si quidam eorũ priuatæ cuiusdā suæ rei, sui affectus, aut sui odii in quēq̃ causa, quia alteri, cui id malũ præsentius iudicant, & plus incommodaturum existimant, gliscere magis hanc pernitiem publicam cupiant q̃ opprimi, & clam oleum camino inijcerēt, nũquid suo officio satisfacerent? nunquid indigni forent qui magistratu amouerentur? immo, qui exterminarentur vnà cum eiusmodi peste & pernitie publica? Si in ecclesiasticarum constitutionum præuāricatione periclitantur duę res maximi momenti in ecclesia, nempe, disciplina, & tranquillitas harmoniaq; status publici, quod aperte agnoscit & ingenue confitetur Philippus, necesse est ex earundem contemptu, immo abolitione, planè tolli aboleriq; disciplinam, tranquillitatem, harmoniamq; status publici ab ecclesia. Quod cum illi sua illa doctrina palàm & ex professo facere conati sint, nec adhuc cessent facere: suo ipsorum constringuntur iudicio & sententia. Si disciplinæ causa, opus est certis legibus & ordinationibus, cęremonijs quoq; & ritibus, qui

Aptatio

bus velut pędagogia quadã contineantur exerceanturq; simplices: Immo, si ratio reqrit, ipsa rei euidētia exigit, euangelium iubet, vt eiusmodi pędagogia exerceantur, regantur, doceanturq; Christi fideles, quem disciplinæ locum reliquerunt in ecclesia, qui docuerunt ecclesiasticas leges & ordinationes, absq; discrimine, esse mere figmenta & mendacia: esse traditiones hominum quibus nemo obligari corã Deo possit, quas Apostolus doctrinas dęmoniorum appellauerit? Qui cęremonias vniuersas et ritus sacros deriserunt, exploserunt, et exibilarũt ab ecclesia: et nouos introduxerũt, quisq; pro suo arbitrio? Si verum est Philippe quod dicis, vt est verissimum, ex contemptu dictorum, consequi in populo contemptum religionis et hierarchiæ ecclesiasticæ: quod ipsam attestari affirmas, quam omnes cernimus, rei euidentiam, si nõ possunt institui ad timorem Dei homines, vbi pędagogia, ordo, disciplina non est: sed his sublatis necesse sit sequi infinitam vastitatem et barbariē: si recte admones, vt quisq; consideret, q̃ immēsum scelus sit, istiusmodi vastitatis exempla prębere & authorem se facere: quantũ deniq; mali sit in altera scandali parte, quo tranquillitas, et status publicus turbatur ecclesiæ, quem in ordine publico, et magistratibus sacris, sub vno præside superintendente omnibus, vt hactenus tot sæculis durauit, consistere, per se est euidens ac notorium: si inq̃ ad hæc abs te verissime dicta, ipse te, tuam, tuorumq; quã adhuc asseris doctrinam serio excusseris & expenderis, miror & stupeo, quòd te ipsum, tuamq; cõscientiam ferre possis, quòd non recurris ad laqueum. Si est, quod dicis, & verissime dicis, ordine, et harmonia publicorum rituum cõciliari consociariq; homines: si cõtra, confusione ordinis, et discrepantia rituum distrahi animos, et ingētes tumultus, æternaq; bella generari: et proinde ne præbeamus

tātis malis causam, vt summa cura obseruemus etiā quaslescunq; ritus publicos, recte consulis. vtinam ipsi tibi, Luthero, tuisq; cōsuluisses rectius, & adhuc cōsuleres, vtinam pręstitissetis quę consulis. nēpe symbolam ecclęsiæ obedientiam vestram, diligentiam, studium pro conseruando eius ordine, disciplina, tranquillitate saluteq; publica. & non contra potius vestra doctrina confusis ordinibus, introductaq; in ecclesiam nouitate rituū ac discrepantia, pugnis, tumultibus, bellis (quod res ipsa demonstrat et loquit̃) causam inexhaustā prestitissetis. quę, nisi omnipotens Deus prouiderit sua benignitate & gratia, peiorem, immo funestissimum adhuc minitantur exitū. Si Dei verbo, & diuinis scripturis dixeris coactos te tuosq;, docuisse & egisse quæ cōmemorauimus: quid, si forte scripturas non recte intellexeritis? Quid, si maiores nostri, viri orthodoxi, salutis suæ non minusquàm vos studiosi (quos duces & antesignanos nostræ fidei, & sententiæ sequimur) rectius scripturas, q̃ vos, intellexerint? Quid, si etiam ipsi nos, easdem quas vos scripturas legentes, & aliter q̃ vos, tamen recte, intelligimus? Meminisse debuistis, scripturas esse publicas ecclesiæ, non priuatas vestras. De quibus, si quæ forte orta inter ecclesiæ filios fuisset quæstio & contentio, si qua ambiguitas, non ad vestram ea, sed ecclesiæ, magistratuumq; ecclesiasticorum referenda fuisset definitionem & iudicium. Intolerandæ hoc est arrogantiæ, leges & scripturas publicas, ad priuatam vestram intelligētiam & interpretationē cogere, & vestro præiudicio præscribere alijs vt intelligi debeant: ad publicam, non vestram authoritatem hoc pertinere indubitatū est. Et quod ille vnitatis, tranquillitatis, salutis publicæ christianæ societatis studium habere credendus est, qui in ea de capitalibus plerisq; dogmatibus dissentiēs à reliquis, & ea quę multis sæculis

nos præcessit vniuersa ecclesia, nec tamen sententiã suam vult syncere submittere sententię & iudicio sacrorum in eadem magistratuum, quos ad formam expressam in synagoga veteri Christus instituit, & quibus singulariter cõmisit (quod nec ipsi diffitemini) discernere, iudicare, & constituere de dogmatibus? Et quæ obsecro scriptura vos cogit ferijs sextis & septimis non abstinere ab esu carnium cum reliqua non solum quæ nunc est, sed q̃ multis retro fuit sæculis toto orbe Christi ecclesia? quæ, non ieiunare quadragesimam: & cætera constituta ieiunia? nunquid est vlla scriptura, quæ interdicit certis diebus ieiunare, & etiam obedientię, vnitatis ecclesiæ conseruandæ, macerandæq; carnis studio abstinere à carnibus? nunquid vlla scriptura vetat te humiliter confiteri peccata tua, quæ tibi post non negligentem discussionem occurrunt, sacerdoti, Christi legato & vicario, & cui ille potestatem ea condonandi tibi impartitus est, vt eius tibi salubriter pœnitenti remittantur absolutione ac ministerio? Dicis graue esse cõfessionis onus. Quid, si eius vtilitas grauitatem compensat? Quid, si sit, non solũ vtile, sed etiam necessarium? Quanq̃ ei qui vere Deum timet, & peccatorũ suorũ ex corde, &, vt oportet, pœnitet, non est admodum grauis hæc sarcina. Supra demõstrauimus, non ecclesiastica tantum, sed & Christi constitutione necessariam confessionem istiusmodi Christi fidelibus. Esto tamen, vt ecclesiastica tantum constitutione introducta sit: itáne igitur licebit quibusuis, ecclesiasticas constitutiones contemnere, & abrogare pro suo arbitrio? ità ne nihil nobis faciendũ est, tametsi graue nobis videatur (quæ tamen ipsa grauitas hac in re ex nobis tantum, nostraq; voluntate est) pro conseruanda authoritate & efficatia hierarchię ecclesiasticæ? pro vigore disciplinę publicę? pro trãquillitate cõmuniq; salute eccle

siæ: pro pædagogia populi? Cui, quantam peccandi licentiam aperuerint ex sublata confessione istiusmodi: si non intelligunt, neque sui facti, suæque ea in re doctrinę pœnitent, non est magna ipsis cura populi. Sed ista, de ecclesiasticis constitutionibus, hic satis superque. præsertim cũ sub aliena nomẽclatura, atque titulo, nẽpe, humanarum traditionũ, & ex alio capite ac prĩcipio, hic eas ĩpugnẽt.

Principium primum in hac causa hoc illis est.

Remissionem peccatorum, & iustificatiõis gratiam sola nobis illa sua fide contingere. Opera vero, quæ à Deo præcepta sunt, ideo facienda, quia ab illo præcepta sunt: non vt illis quicq̃ mereamur. quæ & sola opera bona agnoscunt, Præter quæ, si quæ aut ex nostra ipsorum electione, nostroque arbitrio, aut ex superiorum, sanctorum'ue patrũ pręscripto aut cõsilio assumpserimus, tametsi ad aliquid esse vtilia possint, apud Deũ tñ nullius momenti haberi. Quæ, si insuper ea intentione fideque fiãt, vt illis Deum placemus, eius gratiã promereamur, pro peccatis satisfaciamus: iam non inutilia tantum, sed perniciosa atque impia esse, & Christi euangelio contraria, ex doctrinis dæmoniorum profecta. Ita enim de eisdem modestissime loquuntur, etiam in hac sua, vt audisti, confessione publica: tametsi in priuatis ipsorum libellis, & ad populum concionibus, hæc ipsa flagellent verbis multo atrocioribus, atque immodestioribus: vt quòd sint abnegatio misericordiæ Dei, & sanguinis D. N. Iesu Christi: quòd in Euangelium gloriæ Dei blasphema: quòd turpis nostri baptismi ignorantia: immo, idololatria. Esse enim hoc, deos alienos facere, & perpetuo sine Deo esse. Hijs atque eiusmodi encomijs atque epithetis, exornant ieiunia, cilicia, vigilias, cęterasque carnis adflictiones, quibus diuinæ offensæ placandæ, eius gratiæ impetrandæ, punitionis de peccatis suis sumendæ

Aduersariorũ primum principium: in hac controuersia.

Quibus encomijs exornent, quęcũque diuinę irę placandę, & misericordiæ eius promerendę, aut pro peccatis nostris satisfaciẽdi gratia facimus.

causa, vltro se subdũt homines. Sed hic de eisdem aliquãto loquuntur modestius, & euangelio Christi aduersari, eius fidem obscurare, dæmoniorũq; doctrinas dixisse contenti sunt.

Demonstratur principij illius euidẽs pugnãtia, cum diuinis scripturis, & doctrina catholicæ ecclesiæ.

Ex istiusmodi principio, illa eis consequuntur, quæ supra audisti, de traditiõibus, quas dicunt, aut præceptis humanis, de ciborum discrimine, de votis, institutisq; monasticis. In quibus omnibus cum ita euidẽter pugnẽt (quòd mox intelliges) cum diuinis scripturis, cum Christo, cum apostolis, cum omnibus notoria catholicæ ab initio ecclesiæ sanctorumq; omnium sententia, vt nihil posit euidentius, q̃ sit hos magistros ducesq; tutum sequi, planè cæcus sit oportet, si cui obscurum est.

De fide illa sua demonstratum superius.

Quale sit primum illud eorum principium, ex quo vniuersa hæc præclara dogmata deducũtur, nempe, Remissionem peccatorum & iustificationis gratiam sola nobis sua illa fide contingere, quam ignorant scripturæ, Christus, apostoli, & vniuersa ad nos vsq; ecclesia, supra euidens fecimus.

Opera à Deo præcepta, non ideo faciẽda, vt ipsum habeamus placatum & propitium, euidẽter falsum.

Opera à Deo præcepta, non ideo facienda, vt ipsum habeamus placatum ac propitium, vt nostri misertus nobis peccata remittat, nobisq; sua dignẽt grã & amicitia, quæ æuidenter falsum demonstrauimus: diuinis scripturis, Christo, sanctorumq; omnium exemplo, catholicæ per orbem fidei contrarium. immo, eo respectu à nobis facienda, Deum, diuinumq; spiritum vbiq; docuisse in scripturis. Eo respectu fecisse omnes sanctos, qui nobis velut duces quidam sunt propositi & à Deo dati, diuina testari eloquia. In quibus, cum vitam beatam, æternãq; gloriam, velut præmia quædam proponat mandatorũ suorum obseruatoribus, qui conuenit, vt blasphemiæ in misericordiam Dei & Christi sanguinem, reus sit, qui propositæ mercedis respectu, ad implenda Dei mandata pigri-

ta pigri-

ta pigritiam suā excitat? An quisq̄ brauii & coronę, victori à se propositę, respectū haberi à certātibus nō vult: & non contra potius?

Quòd nullum opus bonum, aut Deo gratum sit, nisi quod ab eodem præceptum est, æque euidenter falsum est: diuinis scripturis, Christo atq; eius Euangelio contrarium: & damnatum, totius ab initio, non solum Christianæ, sed etiam veteris illius ecclesiæ sententia.

Euidēter quoque falsum demonstratur, Nullū opus esse bonū, quod à Deo præceptum non sit.

Nunquid enim specialia præ cæteris hoībus, à Deo præcepta acceperant illi, quorum, etiam veteris illius populi, commeminit, & magnificam illam victricem, triūphantemq; fidem effert Apostolus? qui circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, in solitudinibus errantes, in montibus ac speluncis, & in cauernis terræ, quibus dignus non erat mundus? Nunquid Rechabitæ, qui speciale vitæ institutum sectabātur seuerius et expeditius, quo suæ peregrinationis admonebantur, præ cæteris sui populi, specialia quoque mandata Dei acceperāt? Nunquid Elias, nunquid Eliseus, cæteriq; prophetarum domini, ad vitam cœlibem, & illam seueram, ieiuniis, et vigiliis, laboribus, vestitu, cubitu, cæteroq; victu & habitu duram atq; asperam, astringebantur præ cæteris? Nunquid, vt Nazaræi qui essent, specialis præcepti, et nō potius spontaneæ deditionis votiq; fuerat? Nulla sanè speciali lege, aut diuino mādato, hij obligabantur præ cæteris, vt arctius hoc aut illud vitæ sectarētur institutū, q̄ cæteri. Et quis de quibusdam eorum mox conceptis, aut etiam priusq̄ conciperentur, diuinitus hoc prænunciatum sit, quòd futuri essent sectatores instituti eiusmodi: prædictionis tamen, quàm obligationis, magis hoc fuisse intelligendum est: nisi forte, quatenus respiciebat parētes eorū de quibus fiebat prædictio eiusmodi, vt ad hoc vitæ institutum educarent filios. Itaq; in Numer. leges

Preter vniuersam scripturā, falsitatis eius testes.

Rechabitę.

Elias.

Eliseus, vniuersique prophetę domini.

Nazarei.

quidem Nazaræorum speciales præscriptas inuenimus, sed hoc additur, quod illis nemo obligaretur, nisi qui spõtaneo se illis voto astrinxerant. Vir, inquit, & mulier cũ fecerint votum vt sanctificentur, & se voluerint Deo cõsecrare, à vino & omni quod inebriare põt, abstinebũt, &c. vuas siccas recentesq́; non comedent cunctis diebus quibus ex voto dño cõsecrãtur, et nõ vltra. Et in vniuersum de votis vt dicamus, nunquid ea præceptum habẽt, & voluntaria non sunt? immo de substãtia voti hoc est, vt spontanea sit obligatio, qua quis Deo astringit se.

Samuel. Cũ Samuel congregasset vniuersum Israel in Masphat, vt deprecarentur dominum: Hauserunt, inquit scriptura, aquam, & effuderunt in conspectu domini, & ieiunauerunt die illa, atq; dixerunt: Tibi peccauimus domine. Nunquid autem vllo Dei præcepto, aut effundendæ coram Deo aquæ illã cæremoniã, aut illius diei ieiunium, illis specialiter mandatum inuenimus?

Dauid. Cum Dauidi, post peccatum illud quod in Vriã Hetheum commiserat, atq; eius iam impetratã veniam remissionemq; à Deo, cõstituta nihilominus maneret pœna in punitionem eiusdem, quæ & hoc habebat, vt moreretur natus sibi filius, septem quidẽ dierum ieiunio, ac fletu, in terraq; decubitu, in cinere & cilicio se afflixit: sperans fore, vt hoc faciens, vitam impetraret filio: sed nullũ ieiunii, fletus, & in terram decubitus eiusmodi specialem mandatum inuenio.

Ezechias. Ezechias Rex Iuda, cũ obsessus ab Assyriis intellexisset verba blasphema, quæ Regis Assyriorum nomine, Rapsaces, audiente vniuerso populo effuderat, scidit vestimenta sua, & opertus est sacco ipse & ministri eius. At rituum eiusmodi, scindendarũ vestium ad audita verba blasphemiæ, & se sacco operiendi ad impetrandam diuinam misericordiam, nullum puto mãdatum singulare

ostendent à Domino.

Sic quoq; Esdras ille, cũ à Rege Persarum Artaxerse acceptis mandatis & muneribus, captiuitatis reliquias reduceret Hierusalem, cum ipsis proficiscendum esset lõgo infestoq; itinere, erubuisset q; à Rege auxiliares copias petere, eo, quòd eidem timorem Dei persuadens, affirmasset manus eius esse super oẽs, qui simplici bonoq; corde illum quærerent, & ob hoc recurreret ad diuinum auxilium, idem ipse testis est, vt sibi, suisq; indixerit ieiunium: vt affligeremur, inquit, coràm domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis, & filijs nostris, vniuersæq; substantiæ nostræ. *Esdras.*

Sarra, illa sancta Rachuelis filia, ad ancillæ suæ, de septem eius sponsis à dæmonio interfectis, improperium, afflixit se triduano ieiunio, et cum lachrymis deprecabatur dominũ vt ab hoc liberaretur improperio. Ita quoque, Cum Nabuchodonosor per Holofernem militiæ suæ principem, Hierosolymæ rursus minitaretur seruitutem & exterminium, clamauit, inquit, populus ad dominum instantia magna, & humiliauerũt animas suas in ieiunijs, ipsi & mulieres eorum: et induerunt se sacerdotes cilicijs, et caput aspergebant cinere. Et istorum ieiuniorum, ciliciorum, et cineris cõspersi super caput, quisq̃ diuinum vllum mãdatum proferet? Nũquid & Iudith, illa sancta & gloriosa in generationibus suis fœmina, vt à morte viri vestiretur ad nudam carnem cilicio, et præter sabbata reliquasq; festiuitates domini, ieiunaret diebus singulis, vllo Dei mandato astricta extitit? Ester, ꝓ auertenda sui populi internicie quæ illi ab Aman parata fuerat, se oblatura vitę discrimini, antę, ieiunijs, tã suis, q̃ populi sui, se cõmẽdauit Deo. Atq; Daniel, oraturus Deum super desolatione Hierusalem & populi sui, orationi adiunxit, quo efficacior foret, saccum et cinerẽ. Sic *Sarra illa Rachuelis filia.* *Hierosolymitę.* *Iudith.* *Ester* *Daniel*

Machabęi. quoque Machabæi congregati in Masphat, imploraturi diuinum auxilium aduersus nationes imminentes exitio populi, ieiunantes, se induerunt ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo, aliaq; humiliati sub Deo cordis signa ediderunt. et quæ horum omnium mandata nobis diuina proferent? Ioanni illi Baptistæ vitam eremiticā viuenti, Nazaręorumq; institutum sectanti ab infantia, melota, vestitus: locusta, mel syluestre, et aqua, cibus potusq; fuerant: et victu rigidissimo eiusmodi indefesse se adfligebat. sed eius faciendi prę cæteris, nullum ei datum præceptum inuenio. Prædicta equidem hæc fuisse de illo priusq̄ conciperetur, inuenio: at præcepta fuisse, et nō potius vltroneæ electionis, nunq̄ puto demonstrabunt aduersarii. Quemadmodum et Annam illam Phanuelis filiam, nullius præcepti necessitate, sed proprii arbitrii electione, tot annis à tēplo non discedentē, in eodē ieiuniis et obsecrationibus continenter seruisse dn̄o, nemini esse potest dubiū. Aeq; et eos, qui apostolicę vitę instituto Hierosolymis se adiunxerant à principio, proprietati suorum renunciantes, atq; eorundem diuenditorum precia, ad pedes apostolorum offerētes, cū eisdem viuebāt communiter, nulla præcepti necessitate, sed spōtanea voluntate illud ipsum fecisse, indubitatum est. Aeq; quos monastici instituti, atque Anachoriticæ vitæ patres, vasti cultores eremi, feruens illa primitiua produxit ecclesia, et adhuc gloriosa memoria celebrat, eius tam rigidæ vitę instituti nullum præ nobis Dei mandatum speciale acceperant.

Ioannes Baptista.

Anna Phanuelis filia.

Apostolicę vitæ instituti sectatores.

Monastici instituti et Anachoriticæ vitæ patres.

Quid igitur? vniuersa hęc, nec bona opera fuisse, nec Deo grata audebunt dicere: contra Dei ipsius testimonium, cōtra diuinarum authoritatem scripturarum, contra et veteris et nostræ ecclesiæ Deo fideliū ab initio omnium indubitatam sententiam? Quorsum ergo, cum ad

ea nullo præcepto adstringerētur, ista sibi elegerunt homines? Nunquid ad hæc eos impulit, aut mundi, aut carnis spiritus? Certe, quo consilio hæc elegerint, & hijs se subdiderint sancti ab initio omnes, obscurum non est: nempe, quoniā credebāt & sperabant hijs placere Deo, hijs medijs diuinam misericordiam impetrare. Quòd autem vana non fuerit hęc ipsa eorum fides & persuasio, diuina scriptura comprobat: quæ eos ipsos testatur diuinā promeruisse clementiam & gratiam, in omnibus exemplis quę memorauimus: in Samuele, Dauide, Ezechia, Esdra, Sara, Iudithe, Ester, Machabęis, cęterisq; innumeris, quos persequi infinitum foret.

Et quid Niniuitæ? Audierant prædicantem clamantemq; Ionam. Adhuc dies quadraginta, & Niniue subuertetur. audiuit populus: sermo peruenit ad regem: crediderunt in dominum: & nihilominus sperantes de infinita eius misericordia, ad pœnitentiam conuersi, prædicauerunt ieiunium: & humiliati coràm Deo, in sacco, & cinere, & se mutuo excitantes ad implorandam eius misericordiā, Quis scit, īquiūt, si cōuertatur & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ, & nō peribimus? Quis obsecro hos docuerat, hijs medijs, placare Dei iracūdiam? eius vindictam deprecari, & misericordiam gratiamq; quærere? Certe, nihil aliud, q̄ illam ab initio omnium Deo fideliū cōmunem fidem, publicamq; persuasionē inuenies. Eandem nempe, quę & cęteros quos memorauimus omnes idem docuit: qui ad eundem finē assequendum, ad eadem quoq; media confugerunt. Et nūquid sua illos fefellit, fides & opinio? Et vidit, inquit, Deus opera eorum, quia conuersi sunt à via sua mala, & misertus est super malitia, quam locutus fuerat, vt faceret eis. Vides an deo grata acceptaq; illa erāt opera? vidit Deus opera eorum, & misertus est eis. Et vos affir-

Niniuitę.

Quis docuerit Niniuitas pro Dei misericordia impetranda, recurrere ad ieiuniū ad saccum, & cinerem.

Omnium a mūdi initio Deo fidelium, communis fides.

mabitis, hæc Deo ingrata, nobisq; inutilia? affirmabitis pernitiosa, impia, Christi euangelio contraria, & à dæmoniorum doctrinis introducta, (vt atrociora illa nomina taceam, sub quibus ab euangelistis vestris hæc commendātur vobis credulo populo) quę fiunt ad placādum Deum, atq; eius impetrandam gratiā, promerendamq; misericordiam?

Expensio verborum articuli.xv. confess. quo suam hac de re sententiā explicant.

Admonetis homines, quòd traditiones humanæ, ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, & satisfaciendum pro peccatis, aduersentur euangelio, & doctrinæ fidei. Si de vestro euangelio, fideiq; vestræ doctrina, hoc ipsum intelligitis, recte admonetis homines. At de Christi Euangelio, & fidei doctrina orthodoxa & catholica, si hæc intelligantur, nos contra admonemus omnes homines, hāc ipsam admonitionem vestram palàm aduersari Christo, eius Euāgelio, diuinis scripturis omnibus, & cōmuni ab ipso mūdi initio fidelium omnium fidei & sententiæ. Quandoquidem, traditiones hominum, hic intelligitis, sanctorū doctrinam, certamq; viuendi normam aut præscriptum: adhuc, ecclesiæ præcepta de celebrandis à nobis, certis, quas instituit, anniuersarijs solennitatibus, in commemorationem mysteriorū nostræ redemptionis et salutis: item, de Cōfessiōe, Pœnitentia, Eucharistia suscipiēda in paschate; vtq; diebus festis adsimus missæ sacrificio: de interdicto carnis esu certis diebus per hebdomadas: Ieiunijs quoq; constitutis ac solennibus: & precum modo formaq; præscripta ministris ecclesiæ: Vniuersa deniq; quæ circa victum, vestitum, cubitumq; durum & asperum, cæterasq; carnis adflictiones, vltroneam abdicationem suorum, complectitur institutū vitæ monasticæ. Quæ vniuersa, tam diuinæ scripturæ authoritas, q̄ consensus sanctorum ab initio omnium eò valere testatur: vt demōstrauimus, &

adhuc post reddemus illustrius. Vota quoque illa, & viuendi certa instituta, ab hominibus suscepta ea gratia, vt Deum magis propitium habeant, & eius gratiam abundantiorem sibi concilient, & pro peccatis suis satisfaciant, damus vestro aduersari euangelio, vestrę fidei: At Christi Euangelio conuenire, probariq; fide catholicæ eius ecclesiæ, est planè euidentissimum.

Scripturam autem vocare traditiones eiusmodi, doctrinas dæmoniorum, quando docentur esse cultus vtiles ad promerendam remissionem peccatorum, & gratiam.etc. est in diuinas scripturas impudens & iniuriosa calumnia. Nusq̄ docent scripturæ, quæ ab ecclesia, Episcopis, & sanctis patribus tradita sunt, quo cōmodius & certius, ecclesiasticæ societatis finem, hoc est, salutem vitamq; beatam assequantur ecclesiæ filij, esse doctrinas dęmoniorum: immo, planè contra docent, illis ipsis nobis obediēdum necessario: immo, Deum in cœlis ratum habere, quicquid ab illis sic constitutum ligatumq; fuerit. Sic contemni Christus affirmat in sacrosanctis, quos nobis in regno ouiliq; suo cōstituit, magistratibus: Bis gratum Deo fieri certum est, si ea humiliter obedienterq; exequimur. Vt quę per se Deo grata acceptaq; sunt, gratiora reddantur, ex humili, quam eius magistratibus in ijsdem dependimus, obedientia.

Pauli, ad Galath. verba. Euacuati estis à Christo, qui lege iustificamini, sententiæ suæ non recte accōmodant. Expungebat ille falsam & pharizaicā suis Galathis instillatam opinionem, quòd ex lege Mosaica nobis esset quærenda iustificatio: quæ à solo Deo, gratis, per Christum est: non tamen sine nostris operibus, q̄uis non debita nostris operibus. Proinde, & idem ipse Paulus vbiq; docet & inculcat, vt cum timore, ac tremore nostrā ipsi

ſalutem operemur. Nullam traditionem hoc conſilio inſtitutam à ſanctis patribus, vt promereamur remiſsionē peccatorum & diuinam gratiam, euidenter falſum eſt: immo contra, omnem illorum traditionē, illò præcipue & finaliter reſpicere, nempe, ad finē eccleſiaſticæ ſocietatis, indubitatum eſt.

Quàm vero hoc eſt ineptū, quod interrogāt, vt quis vellet quæ conſtituere ad promerendam peccatorum remiſsionem diuinamq; gratiam, qui ſcire poſſet an Deo placerent eiuſmodi? Quaſi vero ex ſcripturis, ex Chriſti & apoſtolorum doctrina, vita, exemplo, omnium ab initio fidelium communi fide & perſuaſione publica, indubitatum non ſit, vt ieiunijs, fletu, lachrymis, humiliatione noſtri, adflictioneq; carnis, orationibus pijs, feruētibus & aſsiduis, atq; omnibus quæ eodē pertinent, eius ſit prouocanda impetrandaq; miſericordia? Si aduerſarijs hæc nota nō ſunt, prodigioſa ſanè ea eſt ipſorum excæcatio, vt clariſsimam veritatis lucem non videant: & quod ab initio, publica & velut naturali quadam perſuaſione innotuit omnibus, illis obſcurum ſit.

Quale ſit, qđ perpetuo ī ore habēt. Vbique prohiberi à Deo, in prophetis peculiares cultus inſtituere, ſine eius mandato.

Sed inquiunt. Nónne vbiq; prohibet Deus in prophetis, inſtituere peculiares cultus, ſine mandato Dei?

Quæ hæc verborum portenta, quæ inuolucra ſunt? Quid nō aperte loquimini? Prohibet'ne ſcriptura, mādari à præpoſitis, à ſuperioribus, quæ eſſe Deo grata & accepta indubitatum eſt? Hoc enim ſi eſſet, ad propoſitum faceret, & noſtræ aduerſaretur ſentētiæ. Nunquid Rex Niniuita, q̄uis profanus, peccauit, ad Ionæ prædicationem & hominibus & iumentis indicens ieiunium, &, ne aut cibum, aut potum caperent: quo triſti illa rerū omnium facie, iumentorum etiam vociferationibus & clamoribus ex inedia, homines magis admonerētur pœnitentiæ? Si regi profano, eiuſmodi reſpectu ieiunium

indicenti

indicenti, obedire tenebantur subditi: nũquid Christi fideles obseruare non tenentur ieiunia, & quæ similia, salutis causa, præcipiuntur ab Episcopis, ecclesiarum præpositis, & sacrosanctis magistratibus, qui ecclesiasticæ hierarchiæ præsident? qui sedent super cathedram apostolicam? Non debent oues Christi in hijs obedire suo pastori & rectori, quẽ ipse illis Christus constituit? cuius præceptis, etiam coram Deo in cœlis affirmauit adesse ligandi efficaciam?

Quos ergo hic peculiares cultus inducitis, vbiq; prohibitos in prophetis sine Dei mandato institui? An forte idololatriam dicitis? Eo sane pertinet Ezechielis, quã ad hoc ipsum inducunt, sententia. Cui. cap. (quod citant) xx. præceptum legimus à Deo, vt senioribus Israel, abominationesq; patrum suorum à die qua ipsos eduxerat è terra Ægypti, ostenderet: exprobraretq;, quod eorundẽ imitatores existerent, Dices, inquit, ad eos. Hæc dicit dominus Deus. In die qua elegi Israel & leuaui manum meam. etc. vt educerem eos de terra Ægypti, in terram quam prouiderã eis. etc. dixi ad eos. Vnusquisq; offensiones oculorum suorum abijciat, & in idolis Aegypti nolite pollui, ego dominus Deus vester. Et irritauerunt me, & noluerunt obedire, Vnusquisq; abominationes oculorum suorum nõ proiecit, & idola Aegypti nõ reliquerunt, Subiungens deinde, quemadmodum ijdem patres, irritauerant eum in deserto, & ,ppter hoc iurasset neminem eorum introducere in terram quam ipsis promiserat, dixi, inquit, ad filios eorum in solitudine. In præceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum, custodiatis, nec in idolis eorum polluamini. Ego dominus Deus vester. etc. Et exacerbauerunt me etiam filij: & in præceptis meis non ambulauerunt. etc. Propter quod iterum leuaui manum meam in eos in solitudi

Ezechielis citata ab illis sententia q̃ à proposito aliena sit.

Et quid obsecro ad vestram sententiam pertinet, quæ vestro more inducitis verba apostoli ad Coloss? Ille cessasse docens in Christo, cæremonias legis Mosaicæ, Nemo, inquit, vos iudicet in cibo, aut potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum: quæ sunt, vmbra futurorum, corpus autem Christi.

Verba apostoli (Nemo vos iudicet in cibo etc.) q̄ nihil pertineāt quo inducūtur ab aduersarijs.

Sed simul, inquiunt, & legem Moisi, & humanas traditiones complectitur Apostolus.

Quid hic audio? Nunquid vel lippiēti obscurum est de veteris legis cæremonijs loqui Apostolum? Quæ, inquit, sunt vmbra futurorum, quorum solida veritas in Christo nobis exhibita est: quorum corpus Christus est: Euanuerint proinde necesse est, postquam solida nudaq; eorum veritas coruscauit de crucis patibulo: postquam corpus eorūdem nobis est exhibitum. Et nūquid sanctorum patrum, & ouilis Christi rectorum mandata, traditionesq;, etiam vmbrę futurorum sunt? Hoc est scripturarum vti testimonio: an abuti potius?

Sed si euangelium, inquiunt, negat cæremonias Moysi (quæ erant diuinitus institutæ) iustificare: quanto minus iustificant traditiones humanæ? Primum hic operam perditis, concludentes humanas traditiones minime iustificare nos: quando & nos, ab vno Deo, per Iesum Christum dominum nostrum, & non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, etiam qualibuscunque, iustificari nos supra demonstrauimus: tametsi non sine nostris operibus, quibus Dei erga nos misericordia, & gratia, solicitanda procurandaque est. Quo, vt valebant etiam veteris legis cæremoniæ, atque earum humilis fidelisque obseruantia, quandiu viguit eius legis obligatio: ita quoque valet humilis impletio atque obseruantia legum, quæ in domo ecclesiastica ab eius rectoribus nobis præfixæ constitutæque sunt.

Vt frustra concludant humanis traditionibus non iustificari nos. Vt quod affirmatur etiam à catholicis.

quàm tñ idem efficaciter sciant.

Deinde, Longissima est diuersitas eorum quæ cõiungitis, cæremoniarum legis Mosaicæ, & traditionũ præceptorum ecclesię, atque eorum quibus commisit Christus sui ouilis curam & regimen. Illis vt eiusmodi, nunc vti, non solum foret inutile, sed & damnabile: siquidem nondum impletam earundem veritatem, ad quam prænunciandam, præfigurandamq; instituta fuerant, re ipsa significaremus: & negaremus Christum venisse in carnem, vt pulchre habet D. Augustinus contra Faustum. Hijs vero, humiliter obsequi nobis est ad salutem necessarium: tam inquam, quàm Christi mandatis obsequi: qui hoc nobis præcepit, vt obediamus constitutis à se magistratibus: affirmans in cœlis hoc ratum haberi, quicquid illi ipsi hic nobis præfigunt & statuunt: nos enim efficaciter obligari, præceptionum earundem vinculis. Quæ nisi illis constaret authoritas, quo pacto possent, quod eisdem Christus præcepit, eius gregem & regere & pascere? Quis ordo? quæ vnitas? quis cõsensus foret in domo ecclesiastica? Sed hæc, & supra & alibi copiosius euidentiusq; demonstrauimus.

Quàm sit pestilens aduersariorũ doctrina, qua leges ieiuniorũ etc. ecclesiasticas, doctrinas dæmoniorum faciunt?

Quàm proinde sit falsa, q̃ pestilens aduersariorum sententia, qua leges ecclesiasticas qbus certis per septimanas diebus, carniũ esus nobis interdictus est, & præterea cõstituta prescriptaq; certa ieiunia, dęmoniorum doctrinã faciunt, nulli sanę mentis dubium esse existimo. Quãdoquidem hoc Christus, hoc prophetæ, hoc apostoli, hoc sancti oẽs, & verbo & exemplo docuerũt quòd ieiunia, & similes carnis affectiones Deo placeant: & quòd sint efficacissima media, quibus diuinam placemus irã, & impetremus veniã & misericordiã: Clamat Deus per prophetã, Conuertimini ad me, in toto corde vestro, In ieiunio, fletu & planctu; docet ille sanctus & Deo plenus Tobias filium suũ: Bona est oratio, cum ieiunio & elee-

Ieiunia & similes carnis afflictiones esse media efficacissima, ad pla

mosyna. Hoc ipsum habuit ab initio, omniũ sanctorum publica indubitataq; persuasio. proinde, quoties diuina illis imploranda erat misericordia, ad hęc media semper confugerunt: ieiunium inquam, cilicium, sui profundissimam humiliationem, in sacco, in puluere, & cineribus, & orationem feruentem cũ fletu & lachrymis: quæ & ipsa, efficatia semper experti sunt: quemadmodum iam multis exemplis demonstrauimus, & vniuersa scriptura plena est. Ioãnes ille Christi præcursor, Deo placere, & acceptum esse, vt carnem nostram maceremus ieiunijs, vniuersoq; victu, vestitu, cubitu, duris atq; asperis, vniuersa sua vita testatus est. Christus, etiã suo ieiunio quadragenario consecrauit ieiunium, & suo nobis exemplo commendauit, promittẽs patrem pro eo redditurum nobis mercedem. Ieiunarunt apostoli, postq̃ ab ipsis sublatus est Christus: nec vllum opus arduum, in quo specialiter diuinam requirebant gratiam, aggrediebantur absq; ieiunio. Paulus nos adhortatur, vt in omnibus nos exhibeamus sicut Dei ministros, in multa patientia, in laboribus, vigilijs, & ieiunijs. Catholicæ ecclesiæ de eisdem communem fidem, publice receptam & re ipsa comprobatam sanctis omnibus sententiam, iuuat sanctiss. doctissimiq; Christi martyris & Pontificis Cypriani verbis ascribere. Ieiunijs, inquit, vitiorum sentina siccatur: carnis petulantia marcet: concupiscentia languet: fugitiuæ abeunt voluptates. Vtilitas ieiuniorũ temporibus christianis clarius patuit: & à multis frequentata, in plurimos se effudit. Quot virtutum viros vidimus, sine ieiunio non legimus ascendisse: nec aliquid magni moliti sunt, nisi prius abstinentia præcessisset: quoties à Deo obtinere aliquid conati sunt, ieiunijs incubuere & lachrymis: & pernoctantes in orationibus, cilicijs carni adhærentibus supplices beneficia postularunt. Nec de-

candam Dei iram, & impetrãdã veniam ac misericordiam.

Catholica ecclesiæ doctrinã de ieiunijs: verbis beatiss. Cypriani expressa.

quàm indoctum. Aduersus hos D. Hieronymus sua illa orthodoxa & magnifica tuba intonat. Ex istorum cineribus iam olim extinctis, consopitis'que multis sæculis, VViclefus & Hussita, illi strenui sathanæ milites, rediuiua conati sunt excitare incendia: sub ecclesiasticæ libertatis titulo, damnantes imposita nobis ieiunia ab ecclesia. Quorum duplex spiritus in Luthero reuixit. qui hoc velut melle conditum nouum illud suum Euangelium (Mahumetis ea in re imitatus ingenium & vafriciem) attemperauit gustui carnalis populi, & populare fecit, Germanis'que suis quibus crapula quàm ieiunium magis placet, se facile insinuauit. Cuius ea in re authoritatem, doctrinam'que sectantes aduersarij, hæc ipsa, nunc dæmoniorum doctrinas faciunt. vt intelligas per quos sanctos patres, & quæ, sit huius sanctæ doctrinæ successio. Itaque vt reuertamur ad institutum, Quòd publica persuasio fuerit, & à doctis pariter, & indoctis recepta in vniuersa ab initio ecclesia; probata sanctorum exemplo omnium, diuinis confirmata scripturis, tradita & à Christo & ab Apostolis, Vtilissimum nobis esse, auertendæ diuinæ iræ, atque eius gratiæ procurandæ respectu, carnem nostram affligere vigilijs, ieiunijs, cilicio, & rerum omnium voluptuariarum abstinentia: esu carnium, & potu vini nobis interdicere: pisciculis, leguminibus, olusculis, aquæ potu contentos viuere: habita tamen in omnibus tali ratione corporis, ne seruiendo spiritui ineptum reddatur, iam euidens fecimus.

VViclefum, Hussitam.

Lutherum cũ suis.

Epilogus prædictorum.

Q; insup ecclesia, habita tñ infirmitatis oĩum rõne, sapiẽtissimo cõsilio, nõ fortiora, sed faciliora quædã horũ in vniuersum pcepit, qbus, negligẽtioribus salutis suę, aliquod frenũ inijceret, ne pmitterent carnis voluptatibus

Conclusio de interdicto esu carniũ, & indicto ieiunio certis diebus ab ecclesia.

se prorsus immergere, sed vrgentis præcepti necessitate aliquādo cogerentur abstinere à placitis: diligentioribus autem, & magis satagentibus, occasionē præstaret, plus præstandi, & à se ipsis exigendi, q̄ ipsa exigeret: hoc est, binis per septimanas diebus esu nobis carniū interdixit: & præterea quadragenarium, & aliorum nō nullorum dierum ieiunium indixit, non dubitamus ipsam hoc fecisse vtilissime: nec vlli Christiano licere, hæc præcepta cōtemnere, nec etiam absq; necessitate transgredi.

Refellūtur aduersariorū aduersus eādem calumnię.

Non obscurari sed illustrari, per istiusmodi pręcepta, doctrinā de gratia et iustitia, aut diuina pręcepta.

Quibus quòd doctrinā de gratia & iustitia, quæ est præcipua pars Euangelij obscurari affirmāt, si de sua doctrina, suo Euangelio loquantur, libenter admittimus, Vt qui suas carni liberas habenas (tametsi mortificationē nōnunq̄ nominent) permitti volunt: nihil illi interdici, nihil subtrahi, qui nullam vllius adflictionis, asperitatis & abstinentiæ vtilitatem affirmant: nullam pro peccatis nostris punitionem aut satisfactionem exigūt: vt quibus vna fides abunde præstet omnia. Sed si de Christi euāgelio, & doctrina catholicæ ecclesiæ loquantur, cōtra planè res habet per omnia: Neq; obscuratur, sed illustratur, doctrina de gratia & iustitia, per præcepta eiusmodi: & excitantur, prouocantur, adiuuāturq; Christi fideles ad eam ipsam assequendam iustificationis gratiam.

Eadem veritate subnititur, quòd addunt diuina præcepta obscurari præceptis istiusmodi: immo, ad hoc maxime seruiunt hæc præcepta ecclesiæ, vt nos admoneant, & impellant salutis nostræ solicitam curam agere: pœnitere de commissis peccatis: eorum remissionem quęrere: nos præparare ad dignam communionem corporis & sanguinis domini. quod nostrum multi alioqui negligerent.

Sed traditiones, inquiunt, & præcepta istiusmodi lōge præferebantur præceptis Dei.

Ista est

Ista est aduersariorum hyperbole. Quanq̃ si dicerem contemptores pręceptorum ecclesiasticæ hierarchiæ & cathedrę apostolicæ præsidum, grauius peccare, q̃ qui tẽtatione, aut carnis infirmitate victi, pleraq; Dei pręcepta trãsgrediuntur, haberem diuinarum scripturarum clarissima testimonia, quibus meam cõfirmarem sententiam. Nam q̃ districte exigat à nobis Deus, vt illis obsequamur, in Deuteronomio clarissimis verbis expressit diuinus spiritus: & iubet contemptum præcepti aut imperij sacerdotis præsidis cathedræ, expiari mortis supplicio. Vt auferas, inquit, malum de Israel. Quod tamẽ nõ quibuslibet diuinorum præceptorum transgressionibus, sed certis, ijsq; grauissimis, cõstitutum legitur. Nec immerito grauis admodum cẽsendã est, in sacrosanctos à Christo cõstitutos nobis magistratus in suo hoc ouili, suo regno, hoc est, ecclesia, rebellio, cõtemptus, & superba, animosa, contumaxq; inobedientia: & in Christum ipsum eam redundare iniuriam: præsertim, cum inde soluatur omnis ordo, omnis vnitas in ecclesia: vnde eius salutẽ pẽdere indubitatum est. Quam Deus semper magis horrẽdo exemplo, pręsentioriq; vindicta, q̃ suarũ legum etiã grauissimas transgressiones vltus inuenitur. Dathan & Abyron Mosaicæ authoritatis contemptores, inaudito omnibus sæculis supplicio, dehiscens de sub pedibus terra viuos absorbuit, demisitq; ad inferos. at Dauidi adultero & homicidæ, idem Deus, apud quem personarum acceptio nulla est, tam immane, tam multiplex, & tã fraternæ charitati inimicum scelus, q̃ remisit facile?

Quã districte exigat à nobis Deus, vt obsequamur pręceptis, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidũ.

Cõtumax inobedientia, erga magistratus sacros à Christo constitutos in ecclesia peccatũ grauissimum.

Collatio, contemptus authoritatis Mosaicæ in Dathan & Abiron, ad adulterium, et crudele homicidiũ Dauid,

Quod traditiões patrũ sanctorũ, & pręcepta ecclesiastica, magna cõscientiis pericula attulerũt, longissime abest à vero: immo contra planè, magnam, pijs, & obsequentibus vtilitatem attulerunt. Neq; sunt tam multa, neq; tam grauia, vt eorum sit, aut impossibilis, aut etiam admodũ

Ecclesię præcepta nullũ con-

scientiis periculum, sed piis vtilitatem magnam offerre. difficilis obseruatio. Et recte arbitrantur homines, quod illis obedire teneantur, nisi causa subsit grauis aut necessaria: ita vt charitas aliter suadeat. Quod tamē, ne nobis imponat philautia: cū iudicio sacerdotis nostri debet fieri.

Alterius calūniæ depulsio. Quam inepte vtantur: Cultus, vocabulo. Quod dicunt arbitrari homines has obseruationes esse necessarios cultus, nouus hic loquendi modus est, & quem vix intelligimus. Nam cultus vocabulū, hac in re nobis inauditū est: sed nos cultum intelligimus latriā, hoc est, actum qui specialiter & proprie ad Dei honorē pertinet: nec quisq̄ catholicorum, aliter cultum audit aut intelligit. Sed aduersarijs omnia noua sunt, nec quicq̄ consuetum placet.

Quàm sint in Paulū iniurii, dum illū affirmant hæc præcepta ecclesiæ, doctrinas dæmoniorum dicere. Sed Paulum affirmant ad Timotheum prohibitionē ciborum doctrinā dæmoniorum dicere. Quia inquiunt, pugnat cum Euangelio, talia opera aut instituere, aut facere, vt per ea mereamur gratiam, quasi non possit existere, Christianismus sine tali cultu.

Nisi me cohiberet instituti ratio, & hoc loco, & sæpe alias audirent, quod merentur aduersarij, & verum audiendo, malam voluptatem, quam male loquēdo ceperunt, perderent. Ita'ne Paulus dæmoniacæ doctrinæ hic magistrā facit, quam alibi veritatis columnam, et firmamentum prædicauit ecclesiam, quod certorum dierum ieiunium, cum non nullorum ciborum abstinentia nobis indixerit?

Paulus diuino spiritu afflatus, præuidisse se affirmat, quod in nouissimis diebus, discessuri quidam essent à fide, attendentes spiritui erroris, & doctrinis dæmoniorū in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creauit, ad percipiendum cū gratiarum actione Christi fidelibus. Nec ipsum fefellit prædictio, Surrexerūt enim in primis Marcion, deinde

Tatianus, à quo Encratitæ originem sumpserũt. Et post hos Manichæus, & Priscillianitę, qui vt malũ damnarũt coniugium. De Marcione & Manichęo D. Hieronymus lib. I. cõtra Iouinianum propè initium, ita loquitur. Neq; vero nos Marcionis aut Manichęi dogma sectantes, nuptijs detrahim⁹. De Tatiano, et Priscillianitis D. Augustinus libro de hęresibus, testis est: qui nuptiarum fœdera disiungebant, etiam inuitis alterutris. Sic quoq; inuenti sunt, qui corpus aut carnem, suapte natura rẽ malam dicerent, & factam à malo principio: quod vnum ex Manichæi blasphemis dogmatibus extitit. Quẽ Patritius quidem secutus est, qui Patritianorum hæresi nomen dedit. Quemadmodum Seuerus alter quidam, à quo Seueriani duxerunt originem, docuit non licere vllo pacto vinum bibere, eo quod fabulosa quadam vanitate (vt D. Augustini verbis vtar) de Sathana & terra germinasse vinum affirmabat. Quem eundem errorem D. Hieronymus in commentarijs super Amos prophetam tractans illum locum prophetæ, Propinabatis Nazaræis vinum, Tatiano Encratitarũ patri attribuit. Hos spiritu præuidens Apostolus designat, à fide discedentes, & spiritibus erroris, et dæmoniorum doctrinæ attendẽtes, prohibentes nubere, & in creaturis suis blasphemantes creatorẽ. Aduersus quos idem affirmat Apostolus, omnem creaturam Dei, bonam esse: nec quicq̃ reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Proinde D. Hieronymus, aduersus Iouinianum, hũc ipsum Pauli locum tractãs, Reprobat, inquit, Apostolus, eos qui prohibebant nubere, & iubebant à certis cibis abstinere: sed Marcionem designat, & cæteros hæreticos, qui abstinentiam eorundem inducũt perpetuam, ad destruenda, condemnanda, abominandaq; opera creatoris. Nos autem omnem creaturam Dei laudamus, matiẽ saginæ,

Quorum doctrinas, velut spiritu præuidens, notauerit Paulus, Marcionis, Tatiani, Encratitarũ, Manichæi, Priscillianitarum, Patritianorũ, Seuerianorũ.

Hieronymus, vt dictũ Pauli locum intelligat.

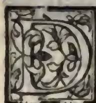
abstinentiam luxuriæ, ieiuniaq; præferimus saturitati: & à diebus Ioannis Baptistæ ieiunatoris et virginis, regnum cœlorum vim patitur. Hactenus ille. Et hæc mihi de præsenti controuersia æquis iudicibus sufficere posse videntur.

Peroratio.

CONTROVERSIA DECIMATERTIA,

De cultu & inuocatione sanctorum.

Aduersariorũ explicatur doctrina & sententia.

DE cultu et inuocatione sanctorum docent aduersarij, quòd eorum nobis possit proponi memoria, vt imitemur fidẽ, et bona opera, quisq; secundum vocationem suam: sed scripturã nos non docere, inuocare eosdem, seu petere ab illis auxilia: Cum vnus Christus nobis sit à Deo propositus mediator, propitiator, atq; intercessor. Eum inuocandum esse, qui se promisit, exauditurũ preces nostras. Veteres scriptores, tametsi honorandos sanctos doceant, inuocandos non docere. Et quoniam constat euidenti diuinæ scripturæ apud Zachariam testimonio, angelos orare pro nobis viuentibus, nec id ipsum possint inficiari aduersarij: hoc ipsum tamen, maligne ac restricte, atq; ita concedũt sanctis, vt sicut viui orãt pro vniuersa ecclesia in genere, sic in cœlis orent pro vniuersa ecclesia. Quanq; nullum de mortuis orantibus pro viuis testimonium extare velint in scripturis, præter vnum somnium, quod vocant, ex libro Machabæorum. Sed vt maxime pro nobis orẽt sancti, non consequi inde, eos inuocandos. Nam cùm de hoc scriptura nihil doceat, non posse conscientiam certi aliquid de illa inuocatione habere, quòd illam Deus ap

Quomõ imaginentur sanctos orare pro nobis.

Cur nolint inuocari sctõs.

probet: nec item, quod sancti, preces nostras intelligant. Non debere proinde cogi homines ad rem incertam, cũ oratio ex certa fide fieri debeat. Et hic nobis affingunt, quod honorem vni Christo debitum transferamus ad eius sanctos, atq; eosdem, & mediatores & propitiatores faciamus: obscurare proinde nos Christi officium, et fiduciam Christi misericordię debitam nos transferre in sanctos: cum sibi Christum, nobis doctoribus, duriorẽ fingant homines, q̃ quem audeant sine intercessore accedere: sanctos vero, nobis magis propitios: & hoc pacto plus fiduciæ in misericordia sanctorum, q̃ Christi ponitur: & hic late expatiatur apologia, in abusibus plerisq; & superstitionibus, quę in cultu inuocationeq; sanctorũ inter idiotas & simplices irrepserunt. Etiam nostrorum plerosq;, quibus est mens sanior, fateri dicẽtes, multas falsas persuasiones hærere in doctrina Scholasticorum, & Canonistarum: multos pręterea abusus, in tanta inscitia & negligentia pastorum irrepsisse in ecclesiam. Nec primum fuisse Lutherum, qui quereretur de abusibus publicis, & inter cętera, de confusione, quę apud nos est, doctrinæ pœnitentiæ, quam vel maxime, vt dicunt, oportebat perspicuam & explicatam extare in ecclesia. Nullam aliam causam fuisse multis bonis viris, qui initio amare Lutherum cœperunt, quàm quod videbant eũ explicare animos hominum ex illis labyrinthis confusissimarum & infinitarum quæstionum & disputationũ, quę sunt apud Canonistas & Theologos. Et in hũc modum hic rhetoricari pergunt.

Quæ hic affingant doctrinę catholicę.

In Scholasticos et Canonistas

Scilicet, magna lux inuecta doctrinæ pœnitẽtię per Lutherum

Nos vero vt abusibus & erroribus nullis patrocinari volumus, sed tolli eos, purgari, eliminariq; cupimus, p̃ illos ad quorum hoc spectat officium: ita ad extirpandũ zizania, non putamus euellendum & triticum. Si abrogāda sunt vniuersa, quibus abutitur hominum intempe-

Ita medẽdum subintroductis vbicũque erroribus, vt salua maneat orthodoxa veritas.

rantia, & malitia, nulla est res tam necessaria, quam non abrogatam oporteat. Nã & pane & vino, cæterisq; quę pro humana necessitate & salute Deus dedit hominibus, magna pars hominum, ne dicam multo maxima, abutitur in suam perniciem. Quid igitur? Hoc nobis curandum est, ne ex ignorantia aut errore peccent homines: Quod fiet, si in omnibus doceantur orthodoxam fidem & catholicam: Malitiam hominum impedire non possumus, sed Deo, atq; illis quibus hoc est commissum, corrigendam puniendamq; relinquemus.

De inuocatiõe sanctorũ antiquissimus consensus catholicę ecclesię ostẽditur.

Sanctos cum Christo regnantes, ante multa sæcula, ab vniuersa toto orbe Christi ecclesia, non solum honoratos, sed etiã inuocatos inuenimus: De quo, an fieri aut debeat, aut liceat, nunc dubitare (vt Augustini verbis dicam) extremæ est dementiæ.

Inuocare sanctos quid sit?

Ita rẽ certo habere, vt diximus, is certo intelligit, qui, quid sit sanctos inuocare, intelligit, & oculos transfert in vniuersam multis retro sæculis toto orbe diffusam Christi ecclesiam. Siquidem inuocare sanctos, aliud nihil est, q̃ opem intercessionemq; eorum, pro nobis apud Deum implorare, & exposcere: quod ante multa sęcula, ante annos duodecies ac tredecies cẽtenos, toto orbe terrarum Christi ecclesiam fecisse, demõstrat solennis illa & vetustissima Litaniarum institutio: quæ post inuocationem sacratissimæ triadis, diuorum cum Christo regnantium inuocationem ordine digestã cõtinet; tametsi succedentibus sibi sęculis, paulatim in easdem plura diuorum nomina relata sunt: & fuisse eam publicam Christi fidelium omnium indubitatam fidem, vt in periculis constituti, & ad diuinum cõfugientes auxilium, sanctorum fida apud Deum implorarint suffragia (nimirum suæ indignitatis, inefficacię & frigiditatis suarum orationum conscij, & magis impetrare sperantes quod petunt, ora-

Litaniarũ institutio solẽnis & vetustissima.

quo respicientes fideles, in necessitatibus, diuorũ implorãt suffragia.

tione aliena, q̄ propria) ipsa rei euidētia, & veterum monumenta scriptorum comprobant. Quæ & ipsa, suæ imperfectionis conscia humilitas, non vero diuinæ misericordiæ diffidentia, in primis Deo grata est: qui sanctorū suorum orationibus multa nobis confert, quę non impetraremus oratione propria. Theodosius ille vere christianus Imperator, aduersus Eugenium cum necessaria pro rep. & etiam religione Christiana arma pararet, nō tam, inquit ille, armorum telorumq́, q̄ ieiuniorum orationumq́ præsidijs præparatur ad bellum: nec tam excubiarum vigilijs, q̄ obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat omnia orationum loca cū sacerdotibus & populo. Ante martyrum Thecas iacebat prostratus cilicio, & fida sibi auxilia sanctorum intercessione poscebat. Vides publicam catholicæ ecclesiæ fidem in Imperatore sapientissimo & Christianissimo, Sacerdotibus, & populo, vt in periculo constituti sanctorum intercessione diuinum auxilium quęrerent: & sanctorum orationes, opem, & suffragia apud Deum implorarent & poscerent. Nunc, inquit ille Augustinus, ad memoriam piscatoris, flectuntur genua Imperatoris: ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia piscatoris. Curuāt genua ad memoriam piscatoris, qui eius auxilia, & apud Deum patrocinia inuocāt. Expressisse autem illum, morem tum publicum, & communem fidem catholicę ecclesiæ, ex eo indubitatum est, quod hæc dixerit orthodoxus Episcopus in sermone de b. Petro & Paulo, ad fidelem sibi commissam ecclesiam: nihil eis nouum aut inauditum hac in re docens, sed publicum morem ad memoriam reuocans, vt inde & ipsi non negligerent eorundem implorare beneficia. Idem est videre, in plerisque alijs eiusdem, de sanctis, sermonibus. Extant præterea apud eundem familiares, quas fundere solebat, preces ad

Deo grata istiusmodi inuocatio.

Testis publicę & cōmunis fidei Theodosius, cum Christiano clero et populo.

Testis Irrefragabilis eiusdē fidei Augustinus.

Nota pondus testimonij.

diuam Virginem, quæ adhuc hodie frequentãtur in ecclesia. Vt est illa. O beata Maria, quis tibi digne valeat iura gratiarum, et laudũ preconia rependere? etc. Admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excusabile, quod per te ingerimus: fiat impetrabile, quod fida mẽte poscimus, etc. Sancta Maria succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo sexu: sentiant oẽs tuum iuuamen, quicunq; celebrant tuam commemorationem, etc. Has inquam, & alias huius formæ preces, nõ ipse priuatim tantum penes se orabat, immo publice in ecclesiasticis concionibus inculcabat fideli populo: ne dubitare possis, quin ita tunc se habuerit fides publica catholicę Christi per orbem ecclesię. Quod certissimo intelliges, si sermones eius, qui sine controuersia suo recognoscũtur authori, perlegeris: quos plerosque habuit in solẽnibus ferijs diuę Virgini sacris, ad fidelem populum. In quibus eiusmodi orationes sæpe recurrunt, & passim inculcantur fideli populo. & sæpe exhortatur Christi fideles omnes, eiusdem intercessionibus, toto se mẽtis affectu committere, eius patrocinia implorare, vt dum, inquit, nos supplici eam obsequio frequentamus in terris, ipsa nos sedula prece commendare dignetur in cœlis. In vniuersum aũt de regnantibus cum Christo sanctis omnibus, audi quid Christi fideles doceat, in sermone de b. Laurentio. Granũ, inquit, dixerim dominum, cũ cæditur, cum ĩcrepatur, cum cõtemnitur: arborem autem, cum cæcos illuminat, mortuos resuscitat, peccata condonat. Ramos autẽ huius arboris, si requiras, inuenies. ramus est Petrus, ramus est Paulus, ramus est Laurẽtius, cuius hodie natalitia celebramus. rami sunt oẽs Apostoli, vel martyres Saluatoris. Ad quos, si quis se fortiter te-

Eiusdẽ Augustini familiares preces ad diuam Virginẽ quas et inculcabat fideli populo.

Eiusdẽ doctrina de regnantibus cũ Christo sanctis omnibus.

nere voluerit, fluctibus sęculi minime mergitur: qn potius, sub vmbra illorum latitans, gehennę nō patietur ardorem: securusq; de diabolicæ potestatis procella erit. Vides quantopere fidē dum sanctorum apud Deum pro nobis intercessionibus, etiam illo sæculo: & florente religione: & synceritate fidei, habuerit publica doctrina catholicæ ecclesiæ: Cuius etiam luculentissima testimonia apud Chrysostomū, Hieronymum, Cyprianum, Origenem, & Tertullianum inuenies. Quam fidem suorum fidelium, ipse etiam Deus innumeris cōfirmauit miraculis: quorum plurima certissimæ fidei, & in aliquibus oculatus testis, refert D. Augustinus. cap. viij. lib. xxij. de ciuitate Dei.

Eiusdem publicæ fidei testes.

Chrysostomus Hieronymus, Cyprianus, Origenes, Tertullianus.

Quid igitur? Aduersus hāc tam vniuersalem, tam antiquam, tam constantem, tam certam catholicæ toto orbe ecclesiæ fidem, quenq̄ Christianum vel tantillum mouebunt Lutheri & aduersariorum ratiūculę & argutię? Scilicet, scriptura nō docet nos inuocare sanctos, nec eorum implorare auxilia. Quid si nō doceat scriptura, sed sine scriptura, aut tradētibus apostolis, aut spiritu sancto illuminata, aut euidēti ratione edocta, hoc acceperit, hoc tenuerit, crediderit, docuerit Catholica Christi ecclesia? Quid si ipse De⁹, īfinitis ab initio, vt fecit, miraculis hāc ecclesiæ et fidelium suorum fidem comprobauerit? Ego certe maiori ratione authoritatem tibi negauero scripturarum omnium, q̄ tu mihi catholicæ ecclesiæ fidem et authoritatem reuocaris in dubium: quādo, nisi ex vna hac, nulla mihi constet scripturarum authoritas. Quid ergo, cum nulla scriptura huic aduersetur communi fidei ecclesiæ? Quid, cum ex ipsius scripturæ testimonio euidenter constet, multa extra scripturas, apostolico ministerio, & doctore spiritu sancto ecclesijs tradita?

Hāc fidelium suorum fidem Deum confirmasse innumeris miraculis certissimæ fidei.

Hanc rupē, nō impingi aduersariorum ratiūculis.

Sed Christo hac in re volunt iniuriam fieri, & vni illi

debitum honorem transferri ad sanctos, quando illos inuocamus. Hunc siquidem vnum nobis intercessorem, mediatorem, propitiatoremq; propositum. Eum proinde nobis inuocandum esse, qui promisit se exauditurum preces nostras.

Quã falso imaginentur sanctorũ inuocatione Christo iniuriam fieri. Apostolũ, etiã peccatorũ hominũ vbique ĩplorasse orationũ auxilia.

Quid hic audio? Ergo sui ipsius toties oblitus Paulus, in Christum fuit iniurius, cum etiam à mortalibus hominibus, qui etiam pro suis ipsorum peccatis adhuc opus habebant orare, & per singulos dies dicere, Dimitte nobis debita nostra, implorabat orationũ apud Deũ auxilia? Cum Romanos oraret, Obsecro vos fratres per Iesum Christum dominum nostrũ, & per charitatẽ spiritus S. vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad dñm, vt liberer ab infidelibus qui sunt in Iudęa? Cum idem ab Ephesis peteret, Per omnem, inquit, orationẽ orantes omni tempore in spiritu, &c. & pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei, cum fiducia notum facere mysteriũ euãgelij, pro quo legatione fungor in cathena, ita vt in ipso audeã prout oportet me loqui? Christo iniurius denique, & eidem debitum honorem ad peccatores homines transferens, cum Colossenses rogaret, orare etiam pro se, vt, inquit, Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi? Cum idem etiam Thessaloniceñ. rogaret vtraque epistola? Cum idem quoque Hebræos? Cum Philæmoni scribens, vt sibi breui affuturo, & ex captiuitate liberando præpararet hospitium? Nam spero, inquit, per orationes vestras donari me vobis. An ita vobis videtur de illo apostolo, vt suæ ipsius doctrinæ, quam nusq̃ non inculcat, nusq̃ ferè meminerit? Vt nescierit Christum nobis propitiatorem, mediatoremq; propositum? ipsum nos fidum intercessorem & aduocatum apud patrem habere? Quid ergo cum illius iniuria mortales &

peccatores homines, intercessores atque oratores quęrit alios? Sed nobis tutius videtur, tanti Apostoli exemplũ & doctrinam, q̃ Lutheri furiosum cerebrum sequi: et hoc certo tenere, non pertinere ad Christi iniuriam, sed potius honorem & gloriam: cùm ad nostram indignitatem, nostræ orationis frigiditatem respicientes, & inefficaciam, etiam alios ad illum intercessores submittimus: non ex diffidentia de Christi erga nos misericordia, sed ex humilitate, suæ imperfectionis indignitatisq; sibi cõscia. An forte, mortalium & peccatorum hominum intercessionem & orationes apud Deum sine Christi iniuria implorare nos posse, eorum vero qui iam cum Christo regnant, atq; eidem intima charitate coniuncti sunt, non posse dicturi sunt? Qui obsecro, hoc magis q̃ illud, ad Christi iniuriam pertinet? aut si pertineret vtrunque, aut alterum, qui nõ magis illud, quàm hoc pertineret ad Christi iniuriam? cui eo grauiorem iniuriam fieri, quò vni ipsi debitus honor, ad indigniores transfertur, dubium non est.

Immo ad gloriam Christi pertinere, quã do ex nostræ idignitatis conscietiam alios ad illum intercessores submittimus.

Cauilli exclusio.

Quid igitur? An nõ fieri quidem hic Christo fatebũtur iniuriam: attamẽ sine fructu, atque inutiliter à nobis fieri, cum illos nobis inuocamus apud Deum intercessores & auxiliarios? Quid ita? An qui hic in mortali corpore sub proprijs adhuc laborant peccatis, et pro se ipsis debent esse solliciti, orationibus suis nos adiuuare possunt: & post effusum pro Christo sanguinem, post coronas & triumphos, Deo iam coniunctissimi in charitate & gloria, apud eum nihil poterunt? Et vt b. Hieronymi aduersus Vigilãtium, eadem ipsa, quæ nunc hij, blasphemantem, verbis dicam. Vnus homo Moyses sexcentis millibus armatis impetrat à Deo veniam, Et Stephanus imitator domini sui & primus martyr in Christo, pro suis persecutoribus veniam deprecatur,

Non inutiliter inuocari illorũ nobis apud Deum suffragia.

Plus valere eorum pro nobis oratiões, q̃ hic degentes immortali corpore.

Et postq̃ cum Christo esse cœperunt, minus valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex sibi dixit in naui condonatas animas, & postq̃ resolutus, esse cœpit cum Christo, nunc ora clausurus est, et pro ijs qui in toto orbe ad suum crediderunt euangelium, mutire non poterit? melior'que erit Vigilantius, canis viuus, quàm Leo mortuus?

Nō minus eosdem velle opitulari nobis.

Quid deniq; ? An possunt quidem, & multo magis q̃ hic nobiscum in mortali carne viuentes possunt, sed opitulari nolunt? Et quæ ea foret erga fratres in hac valle lachrymarum & miseriç adhuc laborantes, charitas? An forte preces nostras nos exaudiunt? Exaudire certe, ipse Deus testis est: quem ĩ periculis et necessitatibus, implorantibus eorum orationes & apud se suffragia perpetuo subuenisse, et quotidie subuenire, ipsa certitudine certius est, ipsa euidentia euidentius.

Audire eosdē, et intelligere preces nostras.

Aliena oratione multa multos ĩpetrasse, quæ non obtinuissent propria.

Pius & benignus est dominus, & cupit nobis benefacere: attamen orari vult, non sua, sed nostra causa & vtilitate. Et quoniam orationes nostræ sępe sunt indignæ ac frigidæ, gratum sibi est, vt quomodocũq; cogatur; vtq; nostræ indignitatis cõscij, sollicitemus alios, qui digniore & gratiore oratione intercedant pro nobis, quò propter illorum orationem faciat, quod nostra, vt impetraret, indigna est.

Lucas testis est. Mortua Thabita, discipulos mortẽ eius grauiter ferẽtes, vt cuius ministeriũ sanctis adhuc existimabant necessariũ, non tamen immediate ad Deũ, aut ad mediatorem nostrum Iesum Christũ, sed ad Petrum confugisse: Quem venire rogabant, & Deum orare, vt illam resuscitaret: non tantum præsumentes de propriæ orationis efficacia. & impetrant oratione aliena, quod non impetrassent oratione propria. Hoc ipso, aduersariorum arrogantiam, & superbam nimis de se præ-

ſumptionem cõfundens ſacer ille ſpiritus, & catholicum hac de re ſenſum explicans Chriſti fidelium ab initio.

Solus Chriſtus, noſter apud Deum patrẽ mediator eſt, atq; idem fuit ab ipſo mundi initio ſanctis omnibus. quemadmodũ ſupra, vbi de noſtri iuſtificatione egimus, pluribus explicauimus. Attamẽ, quòd ob ſanctorum hominum, etiam hac vita defunctorũ merita, multa Deus beneficia contulerit alijs, vniuerſa ſcriptura teſtis eſt. Ita legimus ad Iſaac locutum dominum. Ne deſcenderis, inquit, in Aegyptum, ſed quieſce in terra quam ego dixero tibi, & peregrinare in ea. Tibi enim, & ſemini tuo, dabo vniuerſas regiones has, cõplens iuramentum, quod ſpoſpõdi Abrahã patri tuo, etc. Eo quòd obedierit voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias leges q; ſeruauerit. Si propter Abrahã iã mortuum, benefecit Iſaac, & tot benedictionibus repleuit, qui tamen à regno illo cœleſti ad portas inferi adhuc extorris agebat: propter ſuperbenedictam & glorioſiſſimam matrem vnigeniti ſui, cœleſtis iam aulæ reginam, propter ſanctos Apoſtolos & martyres ſuos, qui pro ipſo ſanguinem ſuum effuderunt, alios q; ſibi nunc amiciſſimos & regnantes ſecum, nihil faciet?

Tametſi ſolus Chriſtus hominibus apud Deũ mediator ſit, tamẽ ob ſanctorũ etiã vita functorum merita, multa beneficia cõtuliſſe aliis, vniuerſam ſcripturam teſtari.

A minori,

Quin & hoc vide, quòd nõ ſolum ob merita ſanctorum etiam vita defunctorum, & nondum ſibi coniunctorum in gloria, multa ipſum beneficia contuliſſe alijs, vniuerſa atteſtetur ſcriptura; immo, quòd etiã per merita & memoriam eorum ſibi ſupplicari gratiſſimum habuerit: Quod tamẽ multo maius eſt, & longe plus ipſis honoris attribuit, q̃ ſi eorum tantum imploremus opẽ, et apud ipſum interceſſiones ac ſuffragia. Quãdo hoc, etiã à mortalibus & peccato obnoxijs hominibus, nos recte & vtiliter facere, Paulus (quod iam demonſtrauimus) ſuo nos exemplo perpetuo inſtruit.

Quod per merita & memoriã ſanctorum ſibi ſupplicari, Deus gratiſſimũ habuerit. Illud ipſum tñ multo plus honoris attribuere ſctis, q̃ eorũ implorare ſuffragia.

Itaq; Iacob, aduerſus timorem Eſau fratris ſui ad di-
uinum auxilium confugiens, per memoriam patrũ ſuo-
rum Abraham, & Iſaac, illud ipſum implorauit & obti
nuit. Ita quoq; Moyſes, orans pro prçuaricatore illo po
pulo, cum internetioni deſtinaretur à Deo, ob crimen il
lud adorati aurei vituli: Recordare, inquit, domine A-
brahã, Iſaac, & Iacob, ſeruorum tuorum. Vides, vt etiã
hic ob memoriam eorũ quos amicos Deo ſciebat, quã-
uis nondum eſſent illi coniuncti in gloria, orauerit, atq;
etiam impetrauerit veniam tot centenis millibus: aduer-
ſus quos alioqui, pro grauiſſimo idololatriæ peccato de-
creta fuerat iræ & furoris domini ſententia. In eundem
modum, tres illi Hæbraici pueri in ardentem fornacem
miſſi ab impio rege Babyloniæ, diuinam implorarũt mi
ſericordiam. Ne auferas, inquiunt, à nobis miſericordiã
tuam, domine Deus noſter: propter Abrahã dilectum
tuum, & Iſaac ſeruum tuum, & Iacob ſanctum tuum.
Itaq; & Ezechiæ regi Iuda, rebus humanitus deſperatis
ad diuinum cõfugienti auxilium, hoc per prophetam re-
ſponſum eſt à domino. Protegam, inquit, vrbem hãc, et
ſaluabo eam, propter me et propter Dauid ſeruũ meũ.

A minori.

Et nos Diuorum precibus & meritis, in hijs quæ acce-
pimus à Deo, nihil ne feremus acceptum?

Cur non inueniatur in ſcriptura veteri, ſctorũ vita functorũ à quoq; implorata ſuffragia, tametsi, per memoriã eorundem Deo ſupplicatum fuerit.

Sed hic forte nos interrogabit quiſpiam, cur nuſquã in-
ueniamus in ſcriptura veteri, ſanctorum iam vita defun
ctorũ à quoq; implorata ſuffragia: tametſi per eorundẽ
memoriam Deo ſupplicatum fuerit?
Cui reſpondebimus, Imprimis, eam cauſam non eſſe,
quam imaginantur aduerſarij: quaſi id pertineret ad me-
diatoris iniuriam. Longe enim plus honoris deferri ſan-
ctis indubitatum eſt, quòd per eorum memoriã & meri
ta ſupplicamus Deo, q̃ quòd ipſis ſupplicamus, vt nos
ſuis apud Deum orationibus adiuuẽt; & ſi in horum al-

teritro; mediatori Christo iniuria fieret, in illo, non in isto fieret: Cum (vt supra demonstrauimus) etiam mortalium & peccatorum hominum, apud Deum vtiliter inuocare atque implorare suffragia, diuinis instruimur scripturis, & exemplis apostolicis.

Est tamen causa, cur ante persolutum redemptionis nostræ pretium & apertam regni cœlestis ianuam, per sanctorum vita functorum memoriam & merita Deo supplicatum fuerit, eorum tamen suffragia implorata nõ fuerint: inde vero, vtrũque factum sit, & fiat in Christi ecclesia. Siquidem antea, frustra fuissent implorata eorum suffragia: vtpote, nondum coniunctorum cum Deo in gloria, sed ad reconciliationem vsque, et regni apertionem per sanguinem redemptoris Christi, loco quodam ordinato à Deo adhuc expectantium: & propterea non percipientium orationes & vota viuentium, ut quæ, non propriæ rationis ad nos vsque pertingentis efficacia, sed in verbi diuini speculo (quod intueri ipsis nondum datum erat) beati intuentur & audiunt. At post persolutum redemptionis nostræ pretium, sancti iam regnantes cum Christo in cœlesti gloria, etiam nostras preces votaque exaudiunt: vtque vniuersa, in verbo, clarissime intuentur, velut quodam speculo, Proinde non minori, sed longe maiori fructu, eorũdem nũc imploramus apud Deũ auxilia & suffragia, quàm si nobiscum adhuc viuerent. Tanto inquam vberiore, quanto ardentiori charitate Deo iam coniuncti in gloria, apud eundem plus valent: nec minori erga nos affectu, amore & beneuolentia nobis prodesse cupiunt: conscij & velut compatientes nostræ infirmitatis ac miseriæ, vnde erepti sunt. Recte proinde Augustinus cap. xxxix. lib. de cognitione veræ vitæ. Animæ, inquit, sanctorum, non clamorem vocis, sed cordis exaudiunt, & se fideliter inuocantibus subueniunt.

Longe maiori fructu implorare nos scõrũ apud Deũ suffragia, quàm si nobiscum adhuc viuerent.

Quare non cessat catholica ipsa sancta mater ecclesia, nõ cessauit ab initio, nec cessabit q̃diu durabit in hac militia, pia quotidie deuotiõe implorare Diuorum iam cũ Christo regnantium, nostraq́; vota exaudientium, suffragia: id quod ante Christum in veteri non fiebat ecclesia: Quemadmodum nec solennibus, vt nunc, gaudijs, celebrabãt iustorũ obitus, quòd indignũ arbitrarẽtur, quantumlibet laudabili morti, quæ Christi mortem procederet, diem festum impendere: cum ante illam salutiferam passionem, non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa morientes quosq; exciperent.

Conclusio. Ex hijs mihi de sanctorum inuocatione, nostræ & catholicæ sententiæ veritas, satis demonstrata videtur. quã & ipsam nobiscum tenere & amplecti debent aduersarij, si nobiscum voluerint in domo Dei vnanimes cõuersari, & viuere. Quòd si qui, præter hanc, pastorum negligentia & ignorantia, errores, superstitiones, abususq; circa eandem irrepserint: vt irrepsisse plerosq; non ignoramus & dolemus: eorundem extirpationi insistendũ est: retinenda tamen catholicæ fidei veritas. Sed alienus, errores, abususq; corrigendi, hic modus est, ad quem cum suo Luthero confugiunt aduersarij: suis impijs adinuentionibus corrumpentes vniuersam doctrinã nostræ religionis & fidei. Nec satis admirari possum, quòd Lutherum nominare audeãt, nedum magnis efferre prçconijs, & dignum ducere quem magistrum agnoscant, & doctorem sequantur, qui tantum luminis inuexerit in ecclesiam. Quem certe tenebrarum pene palpabilium inuexisse q̃ plurimum, ipsa luce fecimus illustrius. Sed vt hic hominem suis coloribus depingamus, non fert huius instituti ratio.

Nõ tantum in genere, sed ẽt Quod ęgre concedunt sanctos orare pro ecclesia vniuersa in genere, quemadmodum hic viui fecerant, vt recte

cte quadret similitudo, etiam orare pro nobis particulariter confiteantur necesse est. quemadmodum etiam viuos fecisse et facere, indubitatũ est. Orant orati, pro orãtibus, & eorum auxilia implorãtibus, & pro quibus specialem aliquam orandi causam habẽt, particulariter: pro vniuersa autem ecclesia, generaliter. Cæteris autem ratiunculis eorum omnibus: abunde satisfactum mihi videtur: & q̃ falsò dicant veteres scriptores, inuocãdos sanctos non docere. Vt hic conniueam ad eorundem temeritatem, & impudentiam qua libros Machabæorum vocant somnia. Quibus, tametsi nõ sint in Hebræorũ canone, indubiam nihilominus authoritatem tribuit ecclesiæ Christi authoritas. unde scripturarum omnium fidem & authoritatem nobis pendere, & supra & alibi copiosius demonstrauimus. De quibus D. Augustinus cap. xxxvij. lib. xviij. de ciuitate Dei, hoc quod nũc diximus, cõstantissime affirmat. Machabæorũ libros, inquit, nõ Iudęi, sed ecclesia Christi ꝓ canonicis habet. Nec temere, aut de suo capite, sanctissimus Episcopus, & singularis ecclesiæ doctor, hoc de illis confinxit testimonium, sed catholicæ ecclesię sensum & consensum expressit. Nihil ipse præsumit definire de scripturis canonicis, vt nunc misselli homunciones quidam, execranda impudentia, diuinarum scripturarum omnium, atq; adeo sacri spiritus se Aristarcos & censores constituunt, easq; pro suo ingenio ac spiritu in classes describunt ac distribuũt: quasdã, etiam resecãtes ad viuum: alias, eorum authorum pernegantes, sub quorum nomine lectas constat ante annos quaterdecies cẽtenos à catholica ecclesia. homines, vt in alijs plerisq; corrupti mente, & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandæ temeritatis, præsumptionis & superbiæ exagitati spiritu. Non sic, inquam, ille. Sed catholica, inquit, Christi ecclesia pro canonicis habet. De cu-

particulariter pro nobis orare sanctos.

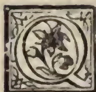
Ex premissis cõstare q̃ vere dicãt aduersarij veteres scriptores inuocãdos sanctos nõ docere.

Qua temeritate Machabęorum libros dicant somnia.

ius hac de re sentẽtia, etiam definitio tertij Carthagineñ. concilij, cui idẽ beatiss. Augustinus interfuit, nos certos reddidit, cuius decreto. xlvij. vterq; Machabæorũ liber connumeratur inter scripturas diuinas & canonicas. Sed hijs obiter, aduersariorum de diuinis scripturis, per stricta sit censuræ temeritas.

CONTROVERSIA DECIMAQVARTA.

De uotis monasticis.

VO clarius intelligas, qualis sit aduersariorum de his sententia, hoc primũ fac cogites lector, quãtum merito fidei illi habendum sit, qui suæ ipsius patrocinatur turpitudini, suæ perfidiæ, libidini, ac impudicitiæ. In Nicæno concilio, cũ tractaretur de indicenda sacerdotibus & altaris ministris perpetua continẽtia, etiam ijs qui mariti admissi ad ministeriũ fuerant, & in eam fere sententiam inclinarent patrum sententiæ: unius Paphnutij illi contradicentis, magni merito momenti, magnæq; authoritatis est habita sententia. propterea, quòd cum ipse egisset, atq; ageret vitam cœlibem, videri non poterat suo ea in re patrocinari affectui: sed vnam veritatem. & publicam vtilitatem respicere nemini erat dubium. De Luthero hoc palàm est & notoriũ: vt male pœnitẽs emissi ante annos multos voti, quo Deo se obstrinxerat seruire in instituto vitæ monasticæ secundum beatiss. patris Augustini præscriptũ & regulam, velut canis sit reuersus ad vomitũ, & sanctimoniali (quam miserã miser secum pertraxit in perditionem & interitum) incæsta copulatus libidine, quo & illius, et

ſuæ blandiretur cauteriatæ conſcientiæ, & diu noctuq́ obſtrepentis ſibi reclamantisq́ obiurgationē intolerabilem quomodocūq; compeſceret, & aduerſus eādē ſeſe obduraret, aut certe, ſuæ mentis aures obturaret, atq; vlceri hęrenti in intimis cordis penetralibus, ſanè q̄ dolorifico, vel ſenſum doloris, velut anodynis quibuſdam aut torporiferis pharmacis, vel adimeret, vel mitigaret, & cruſtā qualitercūq; induceret: cœpit excuſationes in peccatis quęrere: cœpit docere vota monaſtica, continentiæ perpetuæ, paupertatis volūtariæ, atq; obediētiæ, eſſe ſtulta, libertati chriſtianę cōtraria, impoſſibilia, atq; adeo impia, Irrita proindè, & nullius apud Deū momenti & efficaciæ, nec obligare quēq̄, aut libertatē cuiq̄, quæ ante vota emiſſa fuerat, poſſe adimere. Hoc vnū omnibus viribus agens, vt q̄plurimos vnà ſecum in perditionem pertraheret, quaſi cum multis leuior futura ſit illi damnatio. Accurrerunt ad hunc, velut propoſito pileo ſeruos ad libertatem euocantem, quotquot idem vitę inſtitutum profeſſi & pertęſi, carni & ſathanæ, quàm Chriſto, auſcultare maluerunt: & contempta quam Deo præſtiterunt fide, contraria fide ſe obſtrinxerunt incęſtis (quibus ſe copularunt) & ſathanæ. Et hij primi & præcepui noui huius euangelij aſſertores & euangeliſtę facti ſunt. quò dignum haberet patella cooperculum. Quibus, quanta merito fides, hac præſertim in controuerſia, adhiberi debeat, exiſtimo vel cæco eſſe perſpicuum. Si, vt ille Paphnutius, cœlibatum integre & ſyncere colentes, ſuaderent his apud quos eſt gubernandę eccleſiæ authoritas, vel non admittere vota continentiæ perpetuæ & monaſtica, vel permittere ſacerdotibus & altaris miniſtris coniugia, credi poſſent publicæ vtilitatis reſpectum habere. Nunc, quid merito de ipſis credere omnes debeant cui obſcurum eſt? Ne tamen rationes

Aduerſariorū ſententia, eſſe nō ſolum irrita, ſed etiā impia.

ſuas irrefragabiles ſcripturas, diuinorũq; eloquiorũ oracula, ſine fine iactitent, & ijs velut fumis perſtringere & faſcinare pergant infirmiorum oculos, & ſibi ipſis fruſtra blandiri, etiam hic ſubijciemus, quicquid afferunt, & afferre poſſunt in excuſationem aut defenſionem ſuæ impietatis & perfidiæ. & orthodoxam catholicam'que veritatē, quanta fieri poterit, euidētia & breuitate aſtruere conabimur.

Itaq; quod monaſtica vota, & in primis, continentiæ perpetuæ, aduerſentur Dei ordinationi & mandato, hoc pacto conantur aſtruere.

Ratio prima. Eſſe ſiquidem volunt mandatum Dei, vt propter fornicationem vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, nec ſolum mandatũ, ſed etiam creationem atq; ordinationem Dei hos cogere ad coniugiũ, qui ſine ſingulari Dei opere nõ ſunt excepti. nec poſſe voti obligationem hoc mandatũ Dei ſoluere. Irritum proinde affirmant votum caſtitatis perpetuæ, velut illi Dei mandato aduerſarium.

Secunda. Deinde, Cũ natura voti hoc habeat, quòd eſſe debeat de re poſſibili: item, & voluntarium, ſponte & conſulto ſuſceptum: propter priorem partem, omnes: propter ſequentem, partem multo maximam monachorum & vouentium, à votorum obligatione eſſe liberos pronũciãt: quòd enim caſtitas, velut homini impoſſibilis, res votiua non ſit, per ſe notum exiſtimant.

Tertia, et præcipua concludēs quod ſunt cultus impii. Addunt rationem tertiam, quæ vniuerſum monaſticæ vitæ inſtitutum complectitur. Omnis, inquiunt, cultus Dei, ab hominibus ſine mandato Dei inſtitutus, & electus ad promerendam remiſſionem peccatorum, impius eſt, & blaſphemus in Chriſtum: eodem dicēte, fruſtra colunt me mandatis hominum. & docente Paulo. Non obſeruatiõibus & cultibus excogitatis ab hominibus, ſed per vnam fidem, qua credimus Deum placatum

& propitium propter Christū, nobis gratis iustificatio-nem contingere: quo & alia pleraq;, de iustificatiōe quæ ex fide est, congerunt, quæ supra satis excussimus. Singu lariter autem illum Pauli locum in Apologia vrgent. Euacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini. Sed cum eò spectent vota monastica, eoq; fine emittantur, quia existimant vouentes ea placere Deo, & per eadem eius impetrare gratiam, illiq; se commendatiores redde-re: sequitur eadem, impios esse cultus, irrita, & nullius efficaciæ.

Cætera, quæ in confessione verbose congerūt, ad rei summam nihil faciunt. Nam falsas quorundam de hoc vitæ instituto persuasiones, vel perstringunt, vel fingūt, & debacchantur in nōnullorum monachorū vitia, quasi ipsi ab omni peccato mundi sint. Vtcunq; tamen, ea sic expungere & eliminare oportuit, vt nihilominus nobis salua maneat doctrina sana & catholica.

In Apologia, quam nuper multo auctiorem, non pau lo etiam peiorem ediderūt, ea, quæ primo erat edita, no-uissimæ illi rationi vehementer & verbosissime insisten-tes, ad tædium vsq; eadem iterant atq; reiterant: Quorū summa in hoc est, quòd sola fide nobis contingat pecca-torum remissio, et iustificationis gratia. Opera bona, eò non valere. Sed nec bona esse vlla, nisi quæ à Deo præce pta sunt. Atq; ea ipsa ideo tantum facienda, quia à Deo præcepta sunt. Si quæ præterea fiāt, nec bona ea, nec vti-lia esse. Proinde, de facultatum & fortunarum suarum desertione distinguentes, Quædam, inquiūt, fit sine man dato Dei: & hanc non probat Christus. Nam opera no stra à nobis electa, sunt inutiles cultus. At vrgēte vi per-secutionis tyrannicæ, vel abnegare Christum, vel fortu-nas suas deserere: tunc, vt præceptam à Deo, dicunt esse bonam & vtilem. Quòd si insuper eo respectu quædam

Vt nihil ve-lint probari à Deo, quod ab eodē præceptū non est.

quicquid à nobis assumptũ causa impetrãdæ diuinę misericordiæ & gratiæ, id esse impium.

fiant, quæ pręcepta non sunt, sed electa à nobis, vt diuinã illis offensam placemus, atque impetremus misericordiam & gratiam: iam perniciosa atque impia esse, ex doctrinis dæmoniorum profecta, & in Christum blasphema. Quo respectu, cum & vota illa fieri, & vniuersi illius monastici instituti obseruantiam sit in confesso, indubitatum, & notorium: hinc sequitur illa eorundem de eisdẽ censura quam audisti, & sententia. De qua vna, pendet vniuersa inter illos & nos controuersia: & non de quæstionibus nouem aut decem, quas in Apologia introducunt huic instituto impertinentibus. de quibus, per nos licet vt disputent quibus cum voluerint: Nobis, hic de dubijs controuersis, aut impertinẽtibus disputare animus non est, sed tantũ tueri & asserere catholicæ ecclesiæ de votis monasticis, & eo vitæ instituto, certã, indubitatãq; sentẽtiam. Quæ, vt paucis dicam, hoc habet. eadẽ esse licita, sancta, Deo accepta, meritoria vitæ ęternæ, & etiam valentia ad impetrandam Dei gratiam, & coràm Deo obligatoria: nec posse sine mortali peccato, & certissima damnatione deseri. Proinde esse falsissima, quæcunq; contra dicuntur ab aduersarijs.

Catholica sententia de votis monasticis.

Sed quo clarius hæc intelligantur ab omnibus, hoc in primis ad mentẽ reuocandũ est, quod iam ante in controuersia de traditionibus humanis euidenter demonstrauimus: vniuersa attestante scriptura euidẽtissime falsum esse, quod hic aduersarij primi principij loco assumũt in præsenti controuersia. Non solũ inutiliter, sed etiã impie fieri, & ad Christi contumeliã pertinere, quando nostra sponte eligimus & facimus quædam, ad quę lege diuina alioqui non tenemur, ea opinione & confidẽtia, quia existimamus illa placere Deo, illis prouocare eius erga nos misericordiam, gratiam & beneuolentiam promereri. Ex quo, velut principio, cum vniuersa aduersariorũ hæc

Aduersariorũ sententia, ex quali principio pendeat.

de re sententia pendeat,eadem certitudine atq; euidentia patet,qualis ea sit. Cum non possit esse verior aut certior conclusio demonstrationis,suo,ex quo pēdet,principio. Nec opus foret,eandem hic traducere aliter.

Demonstratur ea eē quæ explicata est,catholicæ ecclesię, verissima & certissima sententia.

Quo tamen certius intelligatur,ea esse,quam nos explicauimus,catholicæ ecclesiæ de votis monasticis verissima et certissima sententia,inde nobis auspicandum est, Non posse damnari hæc vota ab aduersarijs,simpliciter, quia vota sunt:cū sub omni lege vsum votorum receptū fuisse cōstet,et certo persuasum hominibus,quod Deo accepta fuerint. Qui & ipse,se eadem requirere & exigere testatus est,dicens. Cum votum voueris domino Deo tuo, non tardabis reddere,quia requiret illud dominus Deus tuus.Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labijs tuis,obseruabis & facies,sicut promisisti domino Deo tuo, & propria voluntate,& ore tuo loquutus es. Ex quibus verbis,etiam illud ipsum euidenter damnatur aduersariorū axioma & principium.Nam cum vota,pręceptum Dei non habeant(sunt enim spontaneę obligationes,quibus seipsos astringunt homines,et possent non vouere)tamē ea Deo accepta esse & placere, nunc inductæ scripturæ euidenti constat testimonio.

Votum licitū, & acceptum Deo,q̄uis præceptum nō sit.

Receptæ eiusmodi de votis,etiam ante legem,fidei,testimonium habemus in Iacob patriarcha.Sicut sub lege Nazaręorum,& alia, pro cuiusq; arbitrio.

Res votiuæ, quę

Res votiuæ, hoc est, quæ recte vouebantur Deo, certa lege pręscriptę non fuerunt apud veteres,nec apud nos sunt:sed in vniuersum, q̄cquid quisq; Deo placere, & ad honorē eius facere existimauit,seu ad oblationes, sacrificia,diuinum cultum,ac Dei seruitium quomodocunq; pertinens,seu etiam ad vouētis sanctificationē,seu

ad proximorum vtilitatem conferens & subseruiens, id licite voueri poterat, & votum erat coràm Deo obligatorium. vt tres hos velut scopos vouentium, & rei voti uæ possis constituere, nempe Dei cultum & honorem, nostri sanctificationem, & proximorum charitatem.

Votorum obligatiõi (quę ex natura, nõ ex lege Mosaica dependet,) nihil detractum à Christo.

Votorum autem obligationi, vt quæ, ex naturæ, non ex Mosaica lege dependet, nihil à Christo detractũ est, sed vt omnium, ita & eorundẽ vsum magis perfecit: consummatoria, absolutoria, perfectioraq; proponens hominibus, præ illis veteribus & hostijs, cæremonijs, quibus Deus à nobis nunc coli vult.

Quę ergo, etiã nunc, recte vouere possimus.

Recte ergo etiam nũc voueri potest, quicquid illi recte offerre possumus, atq; eius gratificandi studio facere, quãuis etiam absq; eius offensa id ipsum potuissemus omittere: ita vt nostro in arbitrio positũ fuerit facere, & non facere. Si enim nolueris, inquit, polliceri, absq; peccato eris. Quod semel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut promisisti domino Deo tuo, et propria voluntate & ore loquutus es.

Et quia nemo sanę mentis offert Deo, eius gratificandi studio, quod illi nõ placere, aut displicere certum est: nemo recte vouet, quod per se illicitum est: Sed nec licita quidem recte vouemus omnia. Sunt enim licita quędam, de quibus dicit Apostolus, quod non expediãt, & quæ pręstat omittere q̃ facere. Licent etiã imperfectiora quædam, quæ & si pro tempore & persona expediãt, meliori tamẽ, & Deo gratiori, acceptioriq;, impedimento sunt: Quæ Deo vouere, nec ad nostram vtilitatẽ, nec ad illius honorem pertinerent, sed contra ad eius inhonorationem potius. Esset enim hoc, eius gratiæ, ad meliora, sibiq; gratiora, perfectioraq; nos vocantis, prouocantisq;, si forte nos ea dignaretur, obdere pessulum: & se, obligatione obfirmare, ne vocanti pulsantiq; sit audiens.

Licet

Licet soluto, & ei qui sui iuris est, vxorem ducere, et liberis operam dare: sed Deo hoc ipsum vouere nō licet, ne aduersus ipsum se obfirmare velle videatur, si forte dignaretur illi inspirare, atque elargiri perpetuæ continentiæ gratiam.

Recte proinde à scholasticis definitur votū, quòd sit melioris boni Deo facta promissio. Et bonum sit quod voueatur oportet: et vt melius sit ipsumm fieri q̄ nō fieri. Abesse itaq; necesse est etiā alterius cuiusq; iniuriā: nec alteri debito præiudicare officio. Vnde illa Num. 30. de voto mulieris, sub viri, & puellę sub patris ptāte cōstitutę distinctio. Et quia est promissio, hoc est, spōtanea & volūtaria obligatio, sit quoq; de re possibili necesse ē. cū ad īpossibile se obligar̄ possit nemo, nec obligari à quoq̄. Age nunc ad hanc rationem expendamus professionem monasticæ: quò euidentius pateat, licitá ne sit, an illicita: Deo accepta, & coràm eo obligatoria: an vero apud eum nullius momenti, & irrita.

Recta Scholasticorum definitio,

Votum, melioris boni Deo facta promissio.

Expensio professionis monasticæ, ad nunc cōstituta principia.

In primis hoc ad memoriam reuocandum est, cuius paulo ante meminimus, falsissimam esse, & vniuersæ diuinæ scripturæ, Christo, prophetis, apostolis, vniuersæ denique ab ipso mundi initio Deo fidelium ecclesiæ consentienti & certissimæ fidei pugnantem aduersariorū sententiam, quam & hic, & sæpe alibi, velut primi & certissimi cuiusdam sui Euangelij principij loco proferunt, & inculcant: Nullum opus bonum esse, & acceptum Deo quod ab ipso præceptum non est. Cætera omnia nullius apud ipsum fieri. Et siqua sine Dei præcepto, quę ipsi elegerimus, à nobis fiāt, quia illi placere existimamus, quia eius offensam illis placare quærimus, eius impetrare misericordiam et gratiam, esse impia: et in Christū blasphema: ex doctrinis dæmoniorum profecta. Immo dæmoniacam hanc esse, & in Deum atque omnes eius sanctos

blasphemã assertionem: nec quicq̃ esse, quod magis euidenter impudenterq; vniuersæ, quãta est, diuinæ scripturæ aduersetur, supra fecimus euidentissimum.

Mõastícæ professionem, nec quid vltrò, nõ præcepta assumitur, nec qa Deo accepta à vouẽtibus creditur, malam esse.

Constat proinde, non propterea damnabilem esse monasticę professionem, quoniam, cum Dei pręceptum nõ habeat, assumitur à profitentibus: quia Deo accepta creditur, & valere ad satisfaciendum pro peccatis nostris, & diuinam impetrandam gratiam. Cum in vniuersum, etiam omnia quæ assumuntur vota, demerendi Dei gratia assumantur: atq; ea intẽtione ac respectu, quod Deo ea placere existimamus; & per ea impetrare eius gratiã & misericordiam: tametsi præceptum nullum habeant.

Votorũ in hoc singularis gratia apud Deũ, quod vltro assumuntur.

Immo, hęc est votorum apud Deum singularis gratia, quod cum nobis liceret illi non offerre quod offerimus, nobis tamẽ detrahimus quod illi offeramus gratiore obsequio. Nam quod necessitatis est, & de quo quis merito dicit sibi, Væ mihi, ni fecero, eiusmodi non habet gratiam: Et si euangelizauero, inquit ille, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incũbit. væ enim mihi est, si non euangelizauero. Sed in hoc credebat sibi gratiam haberi apud Deum, & singularem mercedem repositam; quod cum ei liceret sumptum accipere ab his quibus euangelizabat, gratis tamen, & sine sumptu euangelium doceret.

Restat ergo, vt si illicita sit monasticæ professio, & qualem eam faciunt aduersarij: ex re ipsa quę in ea vouetur, talis sit: ipsa, inquam, voti materia: quia in ea vouetur Deo, quod Deo recte voueri offerríque non posit, secundum rationem paulò antè explicatam: Cum nec ex voti natura in vniuersum, neque ex vouentium intentione tali, quæ vota illicita & damnabilia faciat, talis sit.

Non itẽ ob rẽ quę vouetur, ĩmo, esse oĩum

Eorum autem, qui Deo vouent aliquid, alij suum aliquid, alij se ipsos deuouent, quemadmodum ille Origenes hom. xxv. in Leuiticum pulchre explicat, habens

in hęc verba. Alij, inquit, vitulos, aut arietes, aut domos, aut alia eiusmodi ratione carentia vota, Deo offerunt. Ille vero qui appellatur Nazaræus, semetipsum deuouet Deo. Hoc est enim votum, quod super omne votũ est. Nam filium offerre, aut filiam, aut pecus, aut prædium, hoc situm extra nos est. Semetipsum vero offerre Deo, & non alieno sed proprio labore Deo placere, hoc est perfectius & præeminentius votis omnibus: quod qui facit, imitator Christi est. Et post aliquanta: Qui in castitate viuit, corpus suum vouit Deo, secũdum eum qui dixit: Virgo autem cogitat, quomodo sancta sit corpore & spiritu. Nam & hoc ipsum, quod dixit, sancta, ad hoc respicit. Sancti enim dicuntur, qui se vouerunt. Nã & aries, verbi causa, si vouetur Deo, sanctus appellatur, quem tõderi ad communes vsus non licet: sed & vitulus, si deuotus fuerit Deo, sanctus nihilominus appellatur, nec licet eum iungi in opus commune. Ex hoc colligimus, quid sit, hominem seipsum vouere Deo. Si te voueris Deo, imitandus tibi est vitulus, quem non licet humanis operibus deseruire: nihil facere, quod ad homines, & præsentem vitam pertineat: sed quicquid ad animam pertinet, et diuini cultus obseruãtiam, hoc et agendum et cogitandum tibi est. Hęc ille Origenes. Itaque, cum omni voto quid offertur, dedicatur, sanctificaturq; Deo atque eius cultui, votorũ materia est, quicquid tale est, qđ eius cultui seruire, applicari, dedicariq; possit. Et cum nihil offerre, deuouere, mancipareque Deo, atque eius cultui, quàm nos ipsos possumus gratius, (nihil enim tam à nobis Deus, quàm nos ipsos expetit.) palàm est, votũ illud quo hoc facimus, omne prorsus votum excedere. Seipsum Deo offert, dedicat ac deuouet, qui non solùm seruituti mundi, carnis, diaboli, cõtrariorum illi dominorum, se subtrahit: (ad quod omnis

votorum perfectissimum.

Christianus tenetur) sed qui planè ab illis, quantū licet, & quàm longissime, recedit: carnem crucifigit, suppeditat, mortificat: & non solum illi non indulget illicita, sed etiā interdicit licitis: vt q̄ minimum possit, sed absolutū sit regnum spiritus. Mundo & omnibus quæ ad eū pertinet, prorsus renunciat, & semetipsum etiam sibi abdicat: quo totum in se, Dei sit. Quod quo perfectius qui faciunt, & voto faciunt, seq́ȝ aduersus humanę voluntatis inconstātiam, mobilitatem, negligentiam, torporemq́ȝ velut vinculo quodam astringunt, quo perpetuo admoneātur stare in procinctu, in acie aduersus contrarias inimicasque phalanges, tanto certum est eorum studium et votum esse eminentius, Deoq́ȝ gratius.

Tres autem pręcipue partes in se complectitur professio monasticæ, Continentiam perpetuam, Paupertatem voluntariam, & obedientiam quæ seniori exhibetur secundum regulam, propter Deum.

Expensio eiusdem secūdum singulas partes quas includit.

De voto continentiæ perpetuæ.

Qui se castrat, & eunuchum facit propter regnū Dei, & caste viuere se voto obligat, hic, inquit ille Origenes, corpus suum Deo deuouet, secundum eū qui dixit: Virgo autem cogitat, quomodo sancta sit, corpore & spiritu. Grata proinde est Deo istiusmodi ex nobis victima, istiusmodi oblatio & votū: et vberē pro eo mercedē nobis per pphetā repromittit. Nō dicat, inquit, eunuchus, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit dominus eunuchis, qui custodierunt sabbata mea, et elegerunt quę ego volui, et tenuerūt fœdus meum: dabo eis in domo mea, et in muris meis locum, et nomen melius a filijs et filiabus: nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Hij sunt illi eunuchi, de quibus apud Matth. Christus, speciali diuinę gratiæ munere: Neq; enim omnes, īquit, capiūt verbū istud, sed quibus datū est. Sunt enim eunuchi, qui de vtero matris sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui

facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui semetipsos castrarũt propter regnũ cœlorũ. Qui põt capere, capiat.

Itaq; ad postremam hanc eunuchizationem (vt ita loquamur) velut perfectiorem, q̃ quę vulgo hominum, præcepto imponitur, exhortatur eos qui ad perfectiora contendunt. Eunuchi, inquit ille Origenes, nunc abstinẽtes se à venereis sunt appellãdi. Eorum autem qui se continent, differentiæ tres sunt. Et quidam quidem frigidiores sunt præ cęteris viris, de quibus recte dicitur. Sunt quidam eunuchi, qui de vtero matris suæ nascuntur sic. Quidam aũt continentes sunt propter verba hominum, quorum concupiscentiam virilem præcidit, nõ verbum diuinum, sed verbum hominũ: vtpote qui philosophati sunt apud antiquos in gentibus, aut apud eos qui prohibent nubere apud hæreses. Isti sunt eunuchi qui ab hominibus fiunt. Qui autem suscipit verbum viuum & efficax, & acutius super omnem gladium bis acutum, & gladium spiritus, sicut ait apostolus, & præsciderit concupiscentiam suam, corpus suum non tangens, & hoc fecerit, non incitatus propter timorem hominum, neq; propter laudem humanam, sed ob solam spem regni cœlestis, isti sunt qui castrauerunt, & eunuchos fecerũt seipsos propter regnum Dei. Magna proinde res est, propter regnum Dei se castrare, & eunuchum facere. Quod non capiunt omnes, sed quibus datum est. Datum est autem omnibus, qui eiusmodi gratiam sibi petunt à Deo. Hæc ille Origenes.

Tres eunuchorũ differẽtię.

Quos eunuchos probet Christus.

Quibus detur, eunuchũ esse.

In cuius, atq; adeo, in ipsius Christi quæ tractat verbis, hoc obseruabis iterum, nõ esse blasphemiam in Christum, eunuchum se facere propter regnum cœlorum: tametsi præceptum Dei non habeat. Vt nusq̃ non perstringatur euidentissima atq; impudentissima falsitas axiomatis illius, quod nusq̃ non, ex suo Euãgelio secundum Lu

Quã euidẽter, Christi verbis perstringatur doctrinæ aduersariorũ falsitas.

therum, velut primum, certum, euidensq́; principium nobis producunt aduersarij. idq́; tam confidenter, ne dicam, impudenter, vt in Apologia sua, Christum aduersus nos velut in suum Euangelium contumeliosos inuocet, quod illi audeamus cōtradicere. O Christe, inquiūt, q̃diu feres has contumelias, quibus Euangelium tuū affi ciunt hostes nostri? Quod iustissima ratione aduersus il los ad Christum clamat catholica eius ecclesia, cuius clamorem indubie aliquando exaudiet.

Vt quoq́, Ioānis Baptistæ exemplo.

Ioannes, ille domini præcursor, seipsum eunuchum fecerat propter regnum Dei, nec tamen eius faciendi vllum præceptum illi factum ex scripturis proferet. Ergo impius ille fuit, & blasphemus in Christi misericordiam & gratiam? Ipse, Christo teste, regno cœlorum vim intulit, & quasi vi illata rapere aggressus est. Ergo ignorauit mediatoris propitiatorisq́; gratiam? Ergo suis illis tam strenuis laboribus, tam rigido in se vitæ instituto, ipsum deberi credidit? sua opera, propitiatorem fecit, & Christū ignorauit? Quid hijs hominibus aut dices aut facies? Christus ipse singulariter cōmendat eos, velut magnificentius aliquid & sublimius agētes, q̃ quod capi posset à vulgo hominum, qui seipsos castrauerunt: non, qui castrātur ab aliquo alio: idq́; propter regnum cœlorum assequendum faciunt. Et hij contra affirmant: quicquid eiusmodi, ipsi nos, propria electiōe assumimus, propter regnum Dei assequendum, & diuinam promerendam erga nos gratiam ac beneuolentiam, esse impium, & ad Christi pertinere contumeliam: affirmāt eos qui seipsos eunuchos faciunt, propter regnum Dei, esse impios & blasphemos in Christum. O Christe diu feres hanc tam execrādam in sanctam doctrinam tuam, in te, in sanctos tuos omnes, contumeliam? Et interim Christiani homines, scilicet, pro singulari sua et Christiana modestia, ne-

Quàm euidēter pugnent cū Christo, & eius euāgelio.

bulones appellant eos, qui authores fuerunt confutationis impijssimi horum dogmati, sre ipsa demonstrãtes cuius sint discipuli: eius nimirum, ex cuius spiritu istiusmodi procedunt in fratres Christianos conuitia. Quorum vt ego eos hic commonefacerem, me coegerũt impudentissima illa sua ad Christum (cuius Euangelium hostiliter impugnant) aduersum nos exclamatione. Sed vt ad institutum recurrat oratio:

Certum est, ipso doctore Christo, esse Deo gratissimum, non solum seruare castitatem perpetuã, idq; propter regnum cœlorum facere, tametsi diuinum pręceptũ non habeat: immo sibi eius faciendi necessitatem quandã imponere, & seipsum eunuchum facere. Eunuchi sunt, non omnes qui continent: sed qui necessario continent. Quos vero Christus laudat, ij sunt, qui seipsos tales fecerunt, sibiipsis eam continendi necessitatem spontanea obligatione, & voto imposuerunt: &, vt Origenis supra citatis verbis dicam, qui vt in castitate viuerẽt, corpus suũ vouerunt Deo.

Ex Christi verbis euidenter constare, Continẽtiæ perpetuę votũ propter regnũ cælorũ, Deo esse gratissimum.

Certum est ex apostolica definitione, damnationem illos habere, qui sponsionem seruãdæ castitatis perpetuæ, aut fidem datã Deo, violant et irritã faciũt: qui infideles sunt & mentiũtur, non solũ hominibus, sed Deo. Si quẽquis fallere, scelus est: Imperatorem aut Regẽ fallere, instar lęsæ maiestatis est: Deum igitur fallere, quanti erit? Si peccauerit, inquit, homo in hominẽ, orabunt pro ipso ad dominum: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Proinde virgines Deo dicatas, si fornicatæ fuerint, nõ mariti, sed Christi adulteras, ille Cyprianus pronunciat, & ille beatiss. Leo. Ambigi, inquit, non potest, crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impune calcari, quid de eis manebit, qui corrupe-

Dãnationẽ illos habere, q seruandę castitatis fidẽ Deo datã violant.

Epis. 11, li. 1.

runt fœdera diuini sacramenti?

Ridicula ratio aduersariorũ, cur nolint continentiam perpetuam, rẽ votiuã nõ esse, quod diuini doni sit.

Ridiculum est autem quod dicunt aduersarij, perpetuam continentiam rem votiuam non esse, quòd nostra non sit, aut nostri arbitrij, nostrarum'ue virium, sed diuini doni & muneris. Quasi non & vniuersum hoc, etiam quòd sumus, etiam quòd possumus, diuinæ sit gratiæ, diuini doni & muneris. Non sumus, inquit ille, sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Et alter, Omne datũ optimũ, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à patre luminũ. Sed ille liberalis ac pius pater est, non personarũ acceptor, sed diues & munificus in omnes qui inuocant illum. Ipse nemini deest, qui non deest sibi. Dat suam illam gratiam affluenter omnibus, qui eandem syncero corde ab ipso petunt. Ipse est sufficiẽtia eorum qui in ipso sperant & confidunt. Qui sperant in domino (inquit Esaias) mutabunt fortitudinem: assument pennas vt aquilæ: current & non laborabunt: ambulabunt & non deficient. Ipse est qui in nobis operatur vt velle, ita & perficere pro bona voluntate. ipse est, qui dat spiritũ bonum petentibus se. Cuius sponsorem certum habemus Christum, cui si confidentes, fideliter instãterq; eundem petiuerimus, nos non destituet: nisi ipsa mentiatur æterna veritas. Si in natura esset virginitas: non haberet meritum: sed quia in natura non est, sed supra naturam, rectè de ea affirmat Ambrosius, quòd vita sit nõ humana, sed angelica, in carne pręter carnem viuere. Quod vt possis, scire debes cum illo sapiente, cuius donum sit, & illũ adire humiliter, confidenter, & fideliter, nec tibi deerit.

Deus sufficientia eorum qui in ipso sperãt, & confidunt.

Orthodoxe sanè, breuiter & luculenter (vt ferè vniuersa) dictum Matthæi locum ille Theophilactus explicans. Post quàm inquit, dixerũt apostoli, melius esse nõ venire ad nuptias, dicit dominus, magnam esse virginitatis

tatis possessionem: at nõ ab omnibus recte seruari, sed ab hijs, duntaxat, quorum cooperator est Deus, & quibus datum est. Illis autem datum est, qui petunt. Petite, inquit, & accipietis. Et post aliqua interposita. Volẽs au autem nos sponte operari virtutem, inquit, qui potest capere, capiat. Non enim cogit virginem esse, neq; nuptias destruit, sed virginitatem præfert. Hactenus ille. Chrysostomo vero eadem verba Christi explicanti, videtur, ideo Christum induxisse, aut præmisisse duo illa priora eunuchorum genera, vt nobis persuaderet possibilitatem etiam tertij, atq; ad ipsum induceret. Posse autẽ, inquit, perpetuã nos seruare continentiã, docet Christus dicẽs. Sunt eunuchi, qui ex ventre matris ita nati sunt: & sunt, qui ex hoĩbus facti sunt. Et sunt, qui seipsos castrauerũt propter regnum cœlorum. Hijs omnibus, ad optandam eligendamq; inducit virginitatem. Possibile nãq; id esse hominibus, hoc ferè modo confirmat. Cogita tecũ, si aut natura eunuchus esses, aut iniuria hoĩum sic effectus: qd faceres: cum & istiusmodi voluptate careres, & nullam eius carendæ mercedem consequereris? Gratias igitur Deo agas, quia magna prænia, rutilantesq; coronas habebis, si ita tua voluntate viues, quemadmodũ illi necessario, sine aliquo eius pręmio: qđ multo, q̃ illi, tu facilius et iucundius poteris, tum, quia spe retributionis roboraris: tum, quia conscientia virtutis gaudes. Et ad hæc, non ita ingentibus cupiditatis fluctibus iactaris. Hæc ille Chrysostomus. Qui etiã hom̃. xvij. in epist. ad Hebræos habet in hæc verba. Nõ oportet, inquit, dicere, nõ possum continere, &c. Multi non possunt: sed quia non volunt. Si enim voluerint, omnes potuerint. Propterea & Paulus ait: Volo oẽs esse sicut me ipsum. Quia sciuerat, quòd omnes poterant esse sicut ipse. Nõ enim si impossibile esset, hoc dixisset: vt autem tales simus, & voluntate, & co

Cõtinẽtiæ possibilitas, omnibus q̃ ad Dei auxilium confugiunt.

natu opus esse consequenter demonstrat. Ita quoq; Origenem supra dicentē audisti. Magna, inquit, res est, propter regnum Dei se castrare, et eunuchū facere, quod nō capiunt omnes, sed quibus datum est. Datum est autem omnibus, qui eiusmodi gratiam sibi à Deo petunt.

Vt etiam Dei dona grate offeramus ac voueamus Deo.

Est proinde Dei dono (quod nemini negat, qui ipsum pie ac fideliter petit) nobis possibilis continentia: & benignus dn̄s etiā sua dona sibi voueri offerriq; grate accipit. Quid ego (inquit ille fidelis Dauid, de votis loquēs, quę Deo, in impēsam ædificādi à Salomone filio suo eius tēpli obtulerat.) Quid inquā ego, & quid populus meus, vt possimus hæc tibi vniuersa promittere? Tua sunt oīa: quæ de manu accepimus, tibi dedimus. Peregrini.n. sumus coràm te, & aduenę sicut omnes patres nostri. Dies nostri, sicut vmbra super terrā, & non est mora. Domine Deus noster, omnis hæc copia quā parauimus vt ædificaretur domus noī sancto tuo, in manu tua est: & tua sunt omnia. Scio Deus meus, quod probes corda, & simplicitatē diligas. Vnde & ego in simplicitate cordis mei, lætus obtuli vniuersa hæc. Et populum tuum, qui repertus est hic, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Dn̄e Deus Abraham, Isaac, et Israel, patrum nostrorū, custodi in æternum hāc voluntatem cordis eorū: & semper in veneratione tui, mēs ista permaneat. Agnoscit, vt vides, ille, Dei dona esse, q̄ & ipse, & populus suus Deo obtulerant: nec minus Deo grata fuisse eadem, propter simplicitatem cordis, hilaritatē q; offerētium, & venerationē diuini nominis nō dubitat. Quę tamen & ipsa, esse dona spūs s. et inesse nobis à Deo, æq; certum est. Quid igitur prohibet, perpetuam continentiam rem votiuam esse, & si sit donum diuini spiritus?

Catholicæ ab initio ecclesię

Certe vniuersa ita habuit, accepit, et intellexit ab initio Christi ecclesia: & qui eandem Deo vouerunt, non nisi

damnabiliter posse respicere retro & reuerti ad nuptias, omnium orthodoxorum, sanctorumq; patrum est concors sentẽtia. Quã, vt ex doctrina & traditione Apostolorum ipse testificetur & affirmet Dionysius, paulo post audies. Ignatius D. Ioannis, seu collega, seu discipulus, epistola octaua, qua singula penè mẽbra ecclesiæ, suorũ officiorũ admonet, sic etiã Deo sacras virgines cõpellat. Virgines, inquit, agnoscant, cui se cõsecrauerũt. Certum est proinde etiam tunc fuisse q̃ plurimas, quæ virginitatẽ suã consecrauerant Deo, quas sui voti, suæq; fidei admonet. Origenis paulo añ audisti testimoniũ. Audisti quoque & Cypriani, qui lapsas à voto, non mariti, sed Christi adulteras pronunciat D. Hieronymus eandem sententiam, ex verbis Apostoli confirmat & astruit. Etsi, inquit, nupserit, virgo, non peccauit. Non illa virgo, quę semet Dei cultui dedicauit. Harũ enim si quæ nupserit, habebit damnationem: quia primã fidẽ irritam fecit. Si quis autem de viduis hoc dictum obiecerit, quãto magis de virginibus præualebit? cum etiã hijs non licet, quibus aliquãdo licuit? Virgines enim quæ post cõsecrationem nupserint, nõ tam adulteræ, quàm incestæ sunt. Hęc ille. Augustinus, nec ob lucrandam salutẽ proximi, licere docet vxorem ducere ei, qui cõtinentiã Deo vouerit. Nullo enim modo debet, inquit, ista compensatione peccare, vt ideo credat vxorem sibi esse ducendam, quia promisit quæ nuptias eius appetit, se futurã esse Christianã. Qđ enim cuiq; ante antequã vouisset licebat: cum id se nunquam facturum vouerit, non licebit: si tamen id vouerit, quod vouendum fuit, sicut perpetua virginitas. Et post pauca interposita. Hæc ergo, & si quæ alia sũnt, quæ rectissime vouentur, cum homines vouerint, nulla conditione rumpenda sunt, quę sine vlla conditione vouerunt. Quia & hoc dominum præcepisse intelligendũ est. Vo-

cõsentiens prędictis sentẽtia. Et quod obligati voto continentiæ, non possint nisi dãnabiliter aspirare ad nuptias.

Testes eius, Dionysius, Ignatius, Origenes, Hieronymus.

Augustinus.

uete & reddite domino Deo vestro. Vnde Apostolus de quibusdam qui continentiam vouent, & postea nubere volunt, quod eis anteq̃ vouissent vtiq; licebat. Habentes, inquit, damnationẽ, quoniam primam fidem irritam fecerunt. Nihil igitur expedit, quod illicitum est, et nihil quod prohibet dominus, licitum est. Hactenus ille.

Basilius.

Magnus ille Basilius, etiam horribili exẽplo atq; exitu Ananiæ & vxoris eius nos admonet, diligenter perseuerare in hijs quę Deo obtulimus ac vouimus. Nã cuiq; ab initio, inquit, quod vitæ genus cupiat, modo concessum, hoc inire ac optare licet, siue in matrimonio, siue cœlibem vitã agere. Quãdo vero, se Deo authorauit semel per vitæ continentiam, ac perpetuam castitatẽ, hoc detrectare non licet, nec aliter q̃ aliquod munus, aut hostiam Deo sacram, sese Deo custodire: ne sacrilegij nos dominus accuset, si dicatum ei corpus, rursus rebus profanis, et communis vitæ ministerio sordidauerimus.

Ambrosius.

D. Ambrosio etiam iusta causa sacerdoti videtur, ob quam se martyrio exponat, vt contradicat ne virgo Deo sacrata tradatur nuptui.

Gregorius

B. Gregorius, anathematis mucrone cõfodit eos, qui sibi copulant eiusmodi. Aduersus quos, etiam legum Imperialiũ vigebat seueritas. Siquidẽ Iouianus vere Christianus religiosissimusq; Imperator legem tulit, per quã capitali sententiæ subiacerent, qui sacram virginẽ nuptiali thoro violare auderent.

Iouiani lex.

At aduersarij nostri, magnum Deo obsequium se præstare videri volunt, si sanctimonialem abstractam è sancto vitę instituto prostituant, aut incæsta copula coniũgant sacerdoti aut monacho. Quorũ dux ille princepsq; Lutherus. s. euangelicæ sanctimoniæ puritatisq; assertor, nõ dubitat publice affirmare, ęq; non esse arbitrij sui, se abstinere ab abusu et cõiunctione fœminę, q̃ nõ est ar-

bitrij sui, mas sit, an fœmina. Et forte vera de se prędicat, vt qui se totum iandudum mancipauit sathanæ: atq; illi organum atq; instrumentum per omnia obsequentissimum exhibet. Aduersus quem, etiam ethnicarũ mulierculaum & virginum multæ myriades consurgent in iudicio. Quem, qui aduersus euidentem diuinarum scripturarum authoritatem, & totius ab initio catholicæ ecclesię, orthodoxorum, sanctorum, doctissimorumq; patrũ nostrorum sententiam, hac in re sequi audent, quanti salutem suam faciant, nulli sanæ mentis obscurum est.

Philo.

Philo ille, in ipso nascentis Christianæ ecclesiæ exordio, institutum ac formam vitæ eorum describens, qui renunciatis quę huius mundi sunt omnibus, seipsos Deo proprie deuouerunt: Cum viris, inquit, quos diximus, sunt & fœminæ, in quibus plures iam grandęuæ sunt virgines, integritatem casti corporis, nõ necessitate aliqua, sed deuotione seruantes: dum sapientiæ studio semet gestiunt, non solum animo, sed & corpore consecrare. Et hoc vitæ institutum, eo tempore fuisse diffusum in vniuersas penè orbis regiones prædicat. Quod, vt vides, habebat, vt eius cultores, integritatem casti corporis, non coacti per necessitatem, sed sua sponte Deo deuouerent, & voto consecrarent.

Conclusio, de voto continentię.

Et hactenus de prima parte monasticæ, hoc est, continẽtia perpetua, quam sanctam, salutarem, Deo singulariter placentem, & rem votiuam esse, nec nobis impossibilem, cum Dei adiutorio parato omnibus, qui ipsum fideliter implorant: Quã qsquis vouerit, nõ possit nisi dãnabiliter reuerti ad nuptias, quibus sibi ipsi spõtaneo voto ĩterdixit: satis ni fallor, superq; à nobis demõstratũ ẽ.

Ad rõnes aduersariorũ in contrarium.

Nullius proinde momenti est ratio aduersariorũ aduersus votum castitatis, in qua ponunt, velut per se nõtum, eandem esse impossibilem homini, & propterea rẽ

Falsum esse cõ

tinētiā, homini esse impossibilem.

votitiam non esse.

¶ Cui cum addunt votum, obligatorium, voluntarium esse oportere: hoc est, sponte & consulto susceptum: non imus inficias, quod ad ipsum caput, & rei substantiam attinet. Proinde, si qui inuiti cogerentur se subdere instituto monastico, atq; ipsum etiam vocetenus profiteri, non teneri eo in confesso est. Sed qui sua illi sponte se subdidit, qq̃uis rei pondus, cum voueret, intime, quemadmodum post longo experimento doctus, non intellexerit, nec omnia quæ forte hoc genus vitæ secum trahit incōmoda: non licet illi, quod vouit, abijcere. Non intellexerant illę viduæ, de quibus Paulus, quando continentiæ perpetuæ se manciparent, in tantū se catullituras: attamen cum vouerent, intelligebant rei caput quam vouebant: & ob id fracti voti condemnātur ab eodem Apostolo. Non est vt speret quisq̃, citra tentationem consummare opus bonum, præsertim arduū. Quod si tentatis, mox liceret iugum proijcere, quod tandem meritum? Tētatio firmitatem nostram examinat: concedentē vero illi, condemnat: non probat, nō liberat. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nec quisq̃ coronatur, nisi qui legitime certauerit. Proinde, hac causa, maximā monachorum monacharumq; partem à voti obligatiōe pronunciare liberos, quasi non voluntarie, hoc est, nō satis consulto vouerint, est impudens calumnia: & cui palàm contradicit Apostolus. Et certe, qui pium votum, ob nonnulla quæ post votum experiuntur incommoda, deserunt: & abijcientes iugum cui vltro se subdiderunt, contrario illi iugo coniugij, quãuis falsi & incæsti, sese astringunt: non effugiunt incommoda, sed versuram faciunt: idq; grauiori fœnore: dum illas domesticas & assiduas, perpetuasq; curas vxoris & liberorum suscipiunt, pro satianda prurientis carnis libidine, quæ paulo

post ætate, etiam per se, deferuere inciperet. Quia, ingrauescente, cũ illa abijt, manet perpetua, cui se submiserunt, ista seruitus. Incipit displicere thorus incæstus: præsertim, cum quãtumuis sibi persuadere querant se coniunctos legitime: fieri non potest, quin reclamante constanter scriptura, ecclesia, & orthodoxis patribus omnibus, vt sanctissimis, ita & doctiss. contra stet ratio, & secrete ogganniat auri. Itaq; pro vna, eaq; breui, & per se, tempore desitura molestia, triplam suscipiũt, eamq; perpetuam. Prius, carnem tantum querulantem subinde sentiebant: nunc simul & carnem, & conscientiam: idq; sine fine & perpetuo. Carnis molestiam ab vxore, liberis, & victu habebunt eiusmodi, dicit Apostolus, etiam de his qui legitimo matrimonio in Christo cõiuncti sunt. Ad hæc, misera illos torquet conscientia: eo grauius, quo factũ interius inspexerint. Videas proinde inter illos, qui coniugium illud suum, q̃ cœlibatum, multo ferãt grauius. Quin & coniugij illius, non magna apud eos esse potest æstimatio: de quo, an coniugium sit, nemo tam certo sibi persuadere potest, quin dubitet ẽt quicquid dicat aliter. Hinc subit, fornicationem esse, post votum concumbere. In vno an pluribus, quid refert? Vt facile peiurant, qui iurant in ligno aut lapide: quod certã diuinitatis opinionem, tametsi cum vulgo curant, ferè non habeant: & quomodo magni facerent fidem datam homini, qui initium fecerunt à Deo peierandi? Sed in hæc obiter.

Aeque nullius momẽti est altera rõ, quia assumitur: Votũ castitatis, aduersari diuino præcepto. huic nempe, quod dictũ est per apostolum, Vt propter fornicationẽ vnusquisq; suam vxorem habeat. Cũ certum sit, eodem ipso teste Apostolo, illud ipsum, dictum ab eodem secundum indulgentiam, non secundum imperium. Alioqui, optabat nos omnes esse continentes, sicut se. Nam si

Aeque falsum, eius votũ diuino præcepto aduersari,

Nulli esse prę ceptũ vitandę fornicationis causa nubere.

præcepiſſet Apoſtolus propter fornicationem vitandã nubere, quid eſt quod ſubdit cõſilium de virginibus innuptis, et viduis, ne contrahant, ſed vitam cœlibẽ agant? Conſulit, inquã, tanq̃ melius aliquod, q̃ ſi nuberent. Qui matrimonio, inquit, virginẽ ſuam iungit, bene facit: qui non iungit, melius facit. Audis bonum, audis & melius. Quid igitur? An virgines, & viduæ innuptæ non tenentur fornicationem vitare? Tenentur ſanè. An forte non ſunt ex carne & ſanguine, quæ ſtimulum carnis nunquã ſentiũt? De talibus ipſe non loquitur, qui optabat eas manere ſicut ſe, quãuis etiam ipſe ſupra modum vexaretur carnis ſtimulo. Non eſt ergo alicui præceptum, vitandæ fornicationis cauſa nubere: cum aliter poſſit cum diuinæ gratiæ adiutorio fornicationem vitare. Sed quia hoc arduum eſt, & excedit communem fragilitatem hominũ, ideo permiſſa eſt cuiq; nubendi licentia: qua qui ſpontaneo voto ſe priuarunt, illis non ſolum nubere, ſed etiam velle nubere, dãnabile eſt, vt D. Auguſtini verbis dicã. ſtat enim ęternum illud fundamentum, Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerũt. Nã quod fidem, hic votum aut ſponſionem intelligat Apoſtolus, ex verborum circunſtantia tam eſt euidens, vt de eo, nemo vnq̃ dubitauerit: tametſi aduerſarij fruſtra quęrãt cauillationes & calumnias, quibus clariſſimam hanc apoſtolicam ſententiã adulterent. Loquitur enim de his viduis Apoſtolus, quæ eo tempore ad ſanctorum miniſterium & hoſpitalitatem ex cõmunibus eccleſiæ eleemoſinis exercendam, quo & ipſę ex eiſdem viuerẽt, eligebantur, vltro profeſſę pudicitiã. Quãdo eiuſmodi hoc erat officium, quod eis non congruebat cum coniugio, quod mariti et liberorum curam requirit: nec liberum ſinit miniſtrare hoſpitibus, & in hoc eſſe totas. Ad quod cum nonnunquam admitterentur iuniores, quæ cũ luxuriari

cœpiſſent,

cœpissent, & pasci volupe ex Christi eleemosynis, quod ille, luxuriari in Christo dicit, carnis pruritum non ferẽtes, rursus nubere volebant: habentes, inquit, damnationem, ex eo quod hoc ipsum vel voluerunt. Quare? quia primam fidem, & continentiæ sponsionem, irritam fecerunt. Itaq; huic malo occurrere in futurum & prospicere cupiens Apostolus, Timotheo præcipit, vt nõ nisi bene probatas ante, easq; senes, & minimũ sexgenarias, ad hoc deligeret officij: Ne dubitare possis, non de illa catholica, sed de sponsionis fide loqui Apostolum.

Ad fornicationem proinde vitandam, & aduersus stimulos carnis, habent hij alia media & remedia, ad quæ tenentur cõfugere: ieiunia, cilicia, vigilias, cęterasq; corporis afflictiones, quibus domatur carnis petulantia: & super omnia, orationem fidelem, instantem, & assiduam, qua diuinum imploret auxilium: quod nulli deerit, quisquis hoc pacto ipsum quęsierit, atq; implorauerit. & stupendum sane est, quod istiusmodi tam riduculis & futilibus argumentis, audent oppugnare tam claram lucem veritatis orthodoxæ & catholicæ.

Remedia aduersus fornicationẽ, ad quę confugere tenentur obligati continentię.

Altera monasticæ pars, est, suorum omnium abdicatio, & paupertas ex voto spõtanea. quæ rerũ huius mundi omnium cõtemptum, pro fine respicit: vt toto animo ferãtur ad cœlestia. Quã Christus sectãtibus perfectionem proponit & suadet. Nã iuueni illi percontãti, quo facto sibi opus foret, vt adipisceretur salutẽ, cũ respondisset, vt seruaret mandata: affirmanti ad hæc, ea seruasse se ab adolescentia, nunc autem perfectiora quædam quærenti, demum respondit: Si vis perfectus esse, vade & vẽde omnia quę habes & da pauperibus, & veni, sequere me. Quod facienti, repromittit non solum (quod cętetis mandatorũ Dei obseruatoribus) regni cœlestis participium: sed aliquid magnificentius præ cęteris: nempe,

De altera monasticæ parte, nempe, suorũ omniũ abdicatione.

Vt eam Christus, perfectionẽ sectantibus proponat ac suadeat.

etiam thesaurum in coelo. Quemadmodum & Petro, pro se & apostolis subijcienti. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Respōdit Iesus: Amē dico vobis, quod vos, qui sequuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super thronos duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Vides etiam hic, nō tantum repromitti regnum coelorum, sed singularem aliquam prærogatiuam in regno coelorum: in quo, cæteris sublimiorem gradum, & mansionem digniorem obtenturos affirmat. Neque enim vna eademq; in eodem erit omnibus conditio, vna mansio. Sed in regno, inquit, patris mei, mansiones multæ sunt. Adhuc autem adiungit prædictis. Et omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet: & vitam æternam possidebit. Hoc est ergo electum illud diuini verbi semen: quod vbi in terram bonā ceciderit, & imbre diuinæ gratiæ commadefactum radices firmas egerit, fructum centesimum facit. Neq; enim vniuersa diuini verbi semina, etiamsi in bonam terrā ceciderint, etiamsi superfuso coelitus imbre, et solis illius radijs concocta radices egerint, sunt eiusmodi, vt fructum centesimum faciant. Sed aliud, inquit, centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. Hoc vero primi generis esse, quod fructum centesimum facit: hoc, inquam, relinquere vxorem & filios, non quos habet, sed quos posset habere, & semetipsum castrare deuotione perpetuæ castitatis: insuper, & patrem & matrē, & sorores & fratres, & vniuersa sua relinquere, vniq; Dei seruituti se perpetuo dicare ac tradere: Christus affirmat. Quæ ne quis ad apostolos tantum dicta pertinere crederet: Omnibus (vt Hilarij illius verbis dicā) qui vniuersa relique-

Semē fructus centesimi, omnium propter Christum abdicatio.

runt propter nomen eius, & sæculi contemptu ipsum sequuntur, centesimi fructus copiam pollicetur.

Falsissima proinde est, quam aduersarij hic comminiscuntur, distinctio: qua de ea tantum suorum omnium desertione loqui Christum volunt, quæ necessario fit, vi persecutionis tyrannicæ: eam vero quæ vltra à nobis, & absq; necessitate eiusmodi assumitur deuotione spontanea, non probari à Christo: quòd opera nostra, à nobis electa, sint cultus inutiles. Nam certum est, semen illud fructus centesimi, commendari quidem nobis, & proponi vt perfectius: non tamen, vt idipsum suscipiamus, centesimumq; omnes fructum producamus, a nobis exigi. Quando & cum sexagesimo, & trigesimo etiam fructu, pius dominus nos benignè excipit. Perfectiora enĩ illa, non sunt omniũ, nec exigũtur ab omnibus. Nec vllã illic persequutionis, aut violentiæ tyrãnicæ mentionẽ fecit Christus: sed iuueni se interroganti dixit, vt si vellet, non saluus, sed perfectus esse, iret & sua diuendita distribueret in pauperes: atq; ita expeditus nudusq;, nudũ sequeretur Christũ. Huius faciẽdi non datur copia, vrgente persequutione & vi tyrãnnica. Non licet tunc vendere sua pro suo arbitrio, & distribuere in pauperes: vt quæ fiscus, velut damnatorum bona sibi vendicat. Certum est præterea, Apostolos, nulla vi, aut necessitate eiusmodi, sed spontanea electione reliquisse sua omnia. Aeque certum est, eos qui Hierosolymis se adiunxerant illi instituto vitæ apostolicæ, vt diuenditis suis omnibus, eorum pretia ad pedes apostolorum ponerent: & nihil sui sibi reseruantes, vitæ communi cum cæteris se adiungerent, atque astringerent, nulla tyrannicæ persequutionis necessitate, sed spontaneæ deuotionis arbitrio, hoc ipsum fecisse eosdẽ. Aeque & hoc certũ est, quòd postq̃ hoc ipsum, vltro semel elegerant, & se suis

Falsa aduersariorũ sententia, qua nõ de spõtanea deuotione assumpta, sed necessaria desertiõe suorum omnium, Christũ loqui intelligunt.

Ex ipsa ratiõe seminis centesimi.

Ex ipsis Christi verbis.

Ex Apostolorum facto.

Eorũ q́ quoq; qui ĩstituto vitę cõis & apostolicę se adiũxerant.

Vt q́ ad spõte abdicata se-

mel reuerti, nisi damnabiliter, non poterant.

(quo Deo gratiores vicinioresq; fierent) semel abdicauerant, non potuisse ipsos, nisi damnabiliter, reuerti ad propria, & sponte suscepti iam instituti pœnitere.

Ex verbis Petri ad Ananiá perurgentur aduersarij.

Vtrunq; horum demonstrant, & Petri ad Ananiã atq; eius vxorem Saphiram verba, & terribilis eorundem exitus. Cur, inquit, tentauit sathanas cor tuum, mentiri te spiritui sancto, & fraudare de pretio agri? Non ne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

Quid obsecro hic dicturi sunt aduersarij? An nõ deseruisse sua, qui tunc Hierosolymæ vitam sectabantur apostolicam? Deseruisse certe Lucas testis est; qui affirmat neminem eorum sibi quicq̃ seruasse proprium; sed omnia illis fuisse cõmunia. Quotquot enim, inquit, possessores erant agrorum, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur enim singulis (quemadmodũ in eiusmodi vita communi fit) prout cuiq; opus erat. Quid igitur? Nunquid vrgentis persequutiõis necessitate ex præcepto, ne videlicet negarent Christum, hoc ipsum fecerant? Nec dum vllam cœpisse persequutionẽ, ex Lucæ historia, æque certũ est. Quæ si viguisset, locus non fuisset formæ vitæ communis eiusmodi. Sed quod spontaneæ eorum electionis deuotiõisq; hoc ipsum fuerat, etiã Petri verba clarissime demonstrant. Non ne, inquit, manens tibi manebat: & venundatum in tua erat potestate? Vides liberi eorum fuisse arbitrij, vt illi se vitæ communis instituto adiungerent, & renũciarent proprijs. Quid igitur? Nunquid istiusmodi renunciationem non probauit Christus? Certe, probasse, & postq̃ spontaneæ electionis voto facta esset, eam iam vt necessariam exegisse Dei spiritum, idem Apostolorum coryphæus affirmat,

dicens, illos mentitos spiritui sancto: non hominibus, in quorum communis vitæ institutum, ac societatem se tradiderunt, sed Deo, qui obliti sui voti retro respicerent. Et quod, non humano, sed diuino hoc ipsum sensu affirmauerit, sequuta testatur in præuaricatores eosdem diuina vltio. Cur, inquit, tentauit sathanas cor tuum, mentiri te spiritui sancto? Non es mẽtitus hominibus, sed Deo. Ille est, qui à nobis voti fidem exigit. Quam datã homini, si non licet fallere, Deo mentiri licebit?

Sed quanto sit grauius, Deo, quàm homini non præstare quod promiseris, vt diuinam illam vltionem taceã, etiam ipsa illa testatur apostolica comparatio: Non es, inquit, mentitus hominibus, sed Deo. Hominibus mentiri, non leue peccatum est, Deo autem mentiri, est grauissimum. Etiam in eo mentiri, quo tuis omnibus, voto spontaneo te abdicasti, mundo renunciasti, & post nudum Christum, etiam voluntariæ paupertatis crucẽ ferre, temetipsum astrinxisti.

Quanto sit grauius, Deo, quàm homini, non præstare quod promiseris.

Sancta proinde est, apostolico, Christi, & spũs sancti testimonio, & Deo gratissima, & cui centesimi fructus copiam mercedemq; repromisit Christus, bonorũ omnium huius mundi, spontanea deuotione propter ipsum facta renunciatio.

Concluditur ex apostolico, Christi, et spiritus s. testimonio, Deo gratissima, suorũ spontanea abdicaio.

Quod ipsum etiamsi aliunde nõ pateret, quàm ex communi totius ab initio Christianæ (quem paulo post demonstrabimus) sensu & consensu ecclesiæ, stupẽdæ profecto cæcitatis, & excæcatæ nimis arrogãtiæ foret, suum quẽ contra sensum, etiam ex quacũq;, quæ sibi videretur, scripturarum aut rationum euidentia è regione statuere. Cũ illam, columnam esse, firmamentumq; veritatis, dubitare possit nemo, qui credit Apostolo: Cuius, & nos, illã ipsam communem sententiam, rectæ germanæq; diuinarum scripturarum intelligentiæ certam esse regulam. &

Cui tũ subscribat cõsensus totius ab initio catholicæ ecclesiæ, facile intelligi, qualis habẽda sit aduersariorum contraria assertio.

supra, & alibi, copiosius demonstrauimus. Vt sicut illi credimus, quæ scripturæ sint diuinæ & authoritatis canonicæ: ita illi credamus, eam esse veram germanamq́ earundem intelligentiam, quam eadem tanto cõsensu, & constantia sequitur, & ab initio sequuta est.

Quis ergo aduersarios feret, quos nihil pudet, clarissimis diuinis scripturis, Christo, euangelio, apostolis, sanctis omnibus, & catholicæ ecclesiæ, quam diximus, communi ab initio euidenti sententiæ, euidenter in idem consentientibus, audacissime repugnare: & insani capitis sui, ridicula, delira, nudaq́ insomnia, nec tecta quidem vllis diuinorum eloquiorum inuolucris & vmbraculis ex aduerso statuere?

Nota obsecro.

Qua ratione, dictam impugnent sñiam.

Desertio, inquiunt, facultatum, nec præceptum habet, nec consilium in scripturis. Probatur: quia euangelica paupertas, non est desertio rerum: sed non esse auarum, non confidere in opibus. Huius insuper si demonstrationem quæras, nihil inuenis, quam αὐτὸς ἔφα.

Sed aliter Christus, qui illam ipsam, vt demonstrauimus, velut semen centesimi fructus, commendauit ac proposuit iijs qui ad perfectionem tẽderẽt. Aliter Apostoli, qui ingenti numero fideles, sua doctrina ac exemplo, & Hierosolymæ & alibi, ad desertionem eiusmodi induxerunt. Quorum ille Philo, illo ipso tempore viuẽdi formam & institutum describit, libello, de vita contemplatiua supplicum: quod videlicet cœlestium cõtemplationi essent dediti, & assiduis orationibus insisterent: vt libri titulum interpretatur D. Hieronymus. Libet autem ex illo nonnulla, ad catholicæ veritatis confirmationem ascribere.

Forma vitæ terapeutarum, apostolicis tẽporibus, Philone authore.

Terapeutæ, inquit, hoc est, cultores aut cultrices (ita appellabantur à diuino cultu cui se deuouerant ac mancipauerant) primum renũciant cunctis facultatibus suis: &

Abdicatio proprietatis suorũ omniũ.

qui se ad huiusmodi philosophiam dedūnt, bonis suis ad aliorum vtilitatem, in quibus re est, cedunt. Omnes vitæ solicitudines procul abijcientes, extra vrbes in agellis vitam ducunt: dissimilis vitæ consortia deuitant: rati hoc ipsum, arduū illud virtutis iter scandentibus, impedimento esse. Et in multis orbis regionibus id genus hominū reperitur. Oportebat nanq; huius perfecti boni, omnem Græciam, omneq; Barbariem participes fieri. In Aegypto tamen maior horum est copia, per singula quęq; territoria: præcipue autem circa Alexandriam. Nam optimus quisq; ex omnibus locis, velut ad vberis patriæ glebam festinus accurrit colonus. Est autem in singulis locis, consecrata orationi domus, quam Σεμνεῖον appellant, quod nos honestorū concionē dicere possumus. In quā secedētes, inquit, honestę et castę vitę mysteria celebrāt: nihil illuc prorsus, quod ad cibū potūq; pertinet, inferentes, vel ad reliqua humani corporis ministeria: sed legis tantum libros, & volumina prophetarum, hymnosq; in Deū, cæteraq; hijs similia. In quorū disciplinis atq; exercitijs instituti, ad perfectam beatāq; vitam, studijs iugibus coalescunt. Et post pleraq;. Ab ortu aūt diei, vsq; ad vesperam, omne eis spatium, studiorum exercitijs ducitur, quibus ad diuinam philosophiā per sacras literas imbuūtur: patrum leges in allegoricam intelligentiam deducētes. Quoniam quidem formas & imagines esse, ea quę in legis litera scripta sunt, opinantur latentis intrinsecus profundi cuiusdam, diuiniq; mysterij. Habent autem, etiam disputationes quasdam, & interpretationes veterum virorum: qui & authores ipsius instituti aut sectæ extiterunt (euangelicos & apostolicos libros eum intelligere est per se euidens, & Eusebius Cæsarieñ diligenter annotat) quos eis allegoricæ ac figuralis intelligentiæ normam, quamplurimis scriptorum suorum

Vita monastica à segregatis à populo.

Quāta frequentia sectatorum instituti istiusmodi, per orbē vniuersum.

Orationis locus cōmunis.

Diuinarū scripturarū, quibus libris vtebantur.

conſtat tradidiſſe monumentis. Quorum illi, velut itineris ſui ducum, & authorum, inſtituta pariter ſequuntur, & morem. & poſt pauca. Itaq; nõ ſolum ſubtilius intelligunt hymnos veterũ, ſed & ipſi faciunt nouos in Deũ, omnibus eos & metris & ſonis, honeſta ſatis & ſuaui compagi modulantes, &c. Continentiã vero, velut fundamentum quoddam, primo in animo collocant, & ita demum reliquas ſuper hanc pergunt ædificare virtutes. Cibum potumq; nullus eorum capit ante ſolis occaſum: videlicet tempus lucis cum philoſophiæ ſtudijs, curam vero corporis cum nocte ſociantes. Nonnulli aũt, etiam poſt triduum in communionem cibi veniunt, quos ſcilicet edacior ſtudiorum fames perurget. Iam vero hij qui in eruditionibus ſapientiæ, & in profundiori intelligentia ſacrorum voluminum conuerſantur, tanq̃ copioſis dapibus inhiantes expleri nequeunt: & contuendo, acrius inflammantur, ita vt nec quarto iam, nec quinto, ſed ſexto demum die, non tam deſyderatum, quàm neceſſariũ corpori cibum indulgeant. &c. Cum viris autem, quos dicimus, ſunt & fœminæ, in quibus plures iam grandęuę ſunt virgines, integritatem caſti corporis, non neceſſitate aliqua, ſed deuotione ſeruantes, diuinæ ſapientiæ ſtudio ſemet geſtiunt, non ſolum animo, ſed & corpore cõſecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas, ad capiendam ſapientiam dedicatum: & edere mortalem partum, eas, à quibus diuini verbi concubitus ſacroſanctus atque immortalis expetitur: ex quo poſteritas relinquatur, nequaquã corruptelæ mortalitatis obnoxia. Et poſt aliquãta. Tractatus autem ſacrorum voluminum huiuſmodi habent, vt magis ſententijs allegoricis vtantur. Quandoquidẽ, omnis lex, iſtis videtur animali eſſe ſimilis: quod corpus quidem habeat, ipſam literã, & ea quæ ſecundum literam deſignantur: animam vero, occultam in litera,

Continentia.

Ieiuniũ quotidianum.

Caſtitatis votum.

In lege ſpiritalis intelligentia.

in littera, spiritualem & inuisibilem sensum. Quē illi ab authoribus suis edocti, sublimius & nobilius, velut inspicientes per speculum, contemplantur: ex ipsis etiam nominibus, admirandas quasdam species intelligentiæ proferentes. Addit de eisdem. Vt seorsim quidem viri, seorsim etiam fœminæ, in ijsdem locis congregētur. Et vt vigilias peragant, psalmodiæ & orationi vacantes (quemadmodum, inquit Eusebius, apud nos fieri moris est: & maxime diebus illis, cum passionis dominicæ solennitas celebratur: cū ieiunijs pernoctare, & lectionibus sanctis auditū præbere consueuimus) vtq; vnus ex omnibus cōsurgens in medio, psalmum honestis modulis cōcinat, et vt præcinenti ei vnum versiculum, omnis multitudo respondeat. De victu vero affirmat, neminem eorum vinū nec gustu quidem contingere, sed nec quemlibet carnē: tantum autem, aquam esse eis potum, et panem cum sale vel hyssopo, cibum. Describit preterea quemadmodum & sacerdotes & diaconi aut ministri, sua inter illos officia exhibeant: vtq; his omnibus, episcopalis apicis sedes superemineat. Hæc ille Philo Hebræorum doctissimus, illis ipsis temporibus apostolorum (Siquidem sub CLAVDIO Romam venisse, & Petri prædicantis colloquijs adhæsisse, memoriæ proditum est) Iudæus quidem, & qui Christo (quod equidem constet) nomen non dederat: tamen apostolicorum virorum, & instituti sanctissimæ vitæ eorū admirator, in laudem eorundem, quasi in suam gentem redundante hac gloria, eloquentiæ suæ monumentis illud ipsum commendauit posteris: Siquidem ille Eusebius author est, Marcum à beatissimo Petro missum in Aegyptum, apud Alexandriam primum Christo constituisse ecclesiam. Et quod apostoli apud Hierosolymam, etiam ipsum per Aegyptum, & apud Alexādriam, plantasse illius vitæ commu

Vigiliarū psalmodiæ, et orationum modus quis.

Quis victus.

Vt habuerint omnes intra se gradus ecclesiastici ordinis.

Philo ille qui.

Marcus, instituti vitæ illius, per Aegyptū, plantator.

nis, Dei cultui ac seruitijs prorsus deditorum ac deuotorum, sanctam plantationem. Quemadmodum & cæteros per orbem Apostolos fecisse, nihil dubitandum est. A quibus, successione continua, sed non paris sanctitatis, venit ad nos. Quę, quòd nunc degenerat, vt vniuersa religio, non instituti (quod sanctissimum esse, & ab ipsis apostolis, authore Christo, & doctore spiritu sancto cœpisse et traxisse originem, nihil dubitandum est) sed hominũ culpa est. Quæ facit, vt in omni vitæ instituto, in ipsa denique Christiana religione, in ipso Christianismo, inueniantur & errores, & abusus grauissimi. Reformandum proinde, quantum eius licebat aut fieri poterat, per eos, quorum hoc incumbit officio, ad normam illã pristinã fuerat. At abrogandũ per aduersarios nõ fuerat: nec persuadendum hominibus, ipsum esse inutile, pernitiosum, Christi Euangelio contrariũ. & proinde non teneri eo, qui illi sese mancipassent, ac deuouissent Deo, sed libere posse abijci.

Et cęteri, per orbem Apostoli.

Cuius cum formam vniuersam, vt ab ipsis Apostolis cœpit, nemo luculentius, maiori fide, authoritateq́ue, ipso Philone, libro memorato expressit, (qui ante annos duodecies, tredecies, & eo amplius centenos, à sanctis patribus, vt ex D. Hieronymo, & illo Cæsariensi Eusebio facile videre est, indubiæ veritatis testimoniũ habuit) non piguit eã ipsam, eius verbis hic adscribere aliquãto prolixius: quo aduersarios nostros ĩpiæ cæcitatis, et cæcæ ĩpietatis atq; impudentiæ suæ aliquãdo pudere incipiat. Vides enim etiam illo ipso tempore, illorum Deo mãcipatorum institutum habuisse: In primis, renunciationẽ abdicationemq́ue suorum omnium: Deinde, & continentiã perpetuam, ex vltronea deuotione facta, qua illi seipsos, sponte sua consecrauerunt. Quòd autem ijdem illi, etiam obedientiæ illorum qui in congregatione & vita com-

Quanti sit dictũ Philonis testimonium, de forma vitæ Terapeutarũ, apostolicis illis tẽporibus.

Vt illud vitæ institutũ in se complectebatur, vniuersam professionem monasticę.

muni eiusmodi ipsis præerant, sese subiecerant: necessario requirit vitæ illius communis ratio. quæ sine ordine et varijs ministeriorũ gradibus atque officijs, et in hijs p̃cipiendi authoritate, in hijs obediendi necessitate, nec ad momentũ subsistere posse, per se est euidens & notoriũ.

Sed ne dicti Philonis testimonium, quanticunq; immo maximi sit põderis, & à sanctissimis illis patribus nostris, & testibus irrefragabilibus, certũ veritatis testimonium acceperit, velut singulare ex illo sæculo primonascentis ecclesiæ; repudiari ab aduersarijs possit, & in dubium eius reuocari authoritas, adiũgemus eidem, eiusdẽ temporis, ex nostris, testem alterum, illum Dionysium, beatiss. Pauli discipulum: qui etiam formam ritumq; cõsecrationis professionisq; monasticæ, qualis, ab apostolis institutus, tunc obseruabatur per ecclesiã, describit ca. vi. hierarchiæ ecclesiasticæ.

Ex eodem sæculo, eiusdem instituti testis alter, Dionysius b. Pauli discipulus.

Porro, inquit, purgandorum omnium excelsior & sublimior est ordo. Monachorum sacra dispositio, aut sancta distinctio. Expiatiõe omni, tota virtute, atq; exactissima suorum operationum castitate mundata, &c. Inde diuini duces nostri, appellationibus eos sacris dignati sunt: partim Terapeutas, id est, cultores, à syncero Dei famulatu & cultu: partim monachos, ab indiuidua & singulari vita vni Deo intẽta, appellantes: tanq̃ quæ sanctis complicationibus, aut conuolutionibus inseparabilium (ita vocat spiritualia, perpetuaq; bona, quæ verę sunt hominis diuitiæ, nec inuitis auferri possunt) illos ipsos in diuinam & Deo gratam vnitatem promoueat. Quapropter, et perficientem eis donauit gratiam, diuina sanctio: & quadã eos consecratiua, inuocatione dignata est. &c.

Cur dicti eius vitę sectatores Terapeutę, & Monachi.

Deinde eam ipsam consecratiuæ illius inuocationis, simul & monasticæ professionis, qualis tunc erat, formã ritusq; describens.

Ritus & forma consecra-

tionis, profiten tium monasti- cen, institutus ab ipsis Apo- stolis.

Stat quidem, inquit, sacerdos ante sacrum altare, mo- nasticam imprecationem psallens. Ille autē post sacerdo- tem astat, non vtrunq; ponens genu, non alterum, nō ha bens imposita sacra eloquia capiti: verum sacerdoti tātū astans, mysticam super illum inuocationem prosequēti. Qua finita, sacerdos ad eum accedens, interrogat primū, an renunciet diuisibilibus (hoc est, perituris, & quæ in aliam nos vitam non comitabuntur) omnibus: nō solum conuersatione, sed etiam phantasijs eorundem. (hoc est, non solum ab illis re ipsa separari consentiens, sed etiam, amore, et affectu, nec retro ad illa quibus renunciauit, re spicere.) Deinde, perfectissimam ei vitam exponit, Illud aperte contestans, oportere illum, medio, lōge antecede- re. Vbi vero ille hæc omnia intente promiserit, cōsignās eum signo crucis sacerdos tondet, trinas diuinæ beatitudi nis personas inclamās, exutumq; veste omni, aliā induit. Et cum sanctis alijs qui ipsum astant, viris, ipsum salutās, diuinorum mysteriorum participem facit. Quorum sa- crorum rituum idem ipse Dionysius mysteria significa- tionesq; deinceps explicat.

Hęc notent ad uersarij.

Vt etiam tunc voto renuncia uerint, diuisi- bilibus oībus, & vitæ perfe- ctioris institu tū seruare pro miserint.

Renūciatio di uisibilium, qd importet.

Hæc audiant & perpendant omnis religionis & vi- tæ sanctioris hostes, qualis ab ipso Christianæ ecclesiæ initio, monasticæ consecrationis, professionisq; forma, ab ipsis diuinis ducibus nostris, Christi apostolis institu- ta fuerit. In qua videtis, voto se obstrinxisse Monachos ad renunciationem diuisibilium omnium, & ad vitæ per fectioris sectandum institutum. Vbi, inquit, hæc omnia intente promiserit. Porro, renunciatio illa diuisibiliū no mine, omnia huius mundi caduca, perituraq;, et à quibus in morte necessario separamur ac diuidimur, cōplectit: quibus vniuersis renunciabant. hoc est, patri, matri, fra tribus & sororibus, vxori denique, & liberis, non quos hēbant, sed quos potuissent habere: videlicet, semetipsos

castrantes & eunuchos facientes propter regnum cœlorum. Videtis etiam tunc à sanctis Apostolis appellatos terapeutas, hoc est cultores, atque etiam monachos. Nec minus, capitis rasura, & vestimentorum habitu discriminatos à Christianis reliquis. Supra quorum (quam omnes in baptismo fecimus) professionem, quantum eorum superaddiderit professio, hijs duobus irrefragabilibus testibus ex illo ipso apostolorum sęculo, Philone inquã, & Dionysio, iam euidẽs factum est. Ab ipsis itaque, vt audisti, apostolis, monasticæ vitæ institutum continua successionis serie ad nos vsque pertractum, etiam D. Hieronymi. Ambrosii, Basilii, Nazianzeni, Augustini, Chrysostomi, Martini temporibus, toto orbe fuisse celebre: & eisdem votis, quibus nunc, & à principio, etiã tũc fuisse astrictos monachos, nempe, perfectæ renunciationis mũdi, ac diuisibilium (vt Dionysius loquitur) omnium: quæ & voluntariam paupertatem, & continentiam perpetuam complectitur, eorum scripta demonstrant. immo, quòd illi ipsi ferè omnes, eiusdem instituti sectatores fuerint. Quorum Hieronymus, quod ipse eius vitæ institutum, quam formã & regulam, in vasta illa Orientis solitudine, arctioris illius Christi militię tyro factus, cum ijsdem sanctissimis monachis quadriennium cõuersatus, didicerat: deinde apud Bethleem, eidem se voto astringens, etiam alios docuit: & sanctam vtriusque sexus societatem Christo congregauit. Idem fecerunt Martinus in Gallijs, Basilius in Oriente & Septentrione, Augustinus in Africa: ab vtroque horum, conscripta etiam suis, certa viuendi regula: quam sequuti, commodius ac facilius finem monasticæ, quæ est mentis puritas, ac sanctimonia, in ea quam profitebantur, mundi & diuisibiliũ omnium renunciatione, inoffensoque pede attingerẽt: habita perpensaque & locorum ratiõe & temporũ. Quorũ.

Vt etiã tũc appellati Monachi, et terapeutę.

Vt capitis etiã rasura & vestimentorũ habitu discriminati à Christianis cęteris.

Eiusdẽ instituti sectatores non authores, Hieronymus ĩ Bethleem.

Martinus per Gallias.

Basilius per Orientem & Septentrionẽ.

Augustinus per Africã.

Illius regulã, vniuersi penè per Orientẽ, sequũtur monachi. Huius vero, pars magna per Occidẽtẽ monachorũ.

Tametsi temporis successu collabescente post disciplina monasticæ, Benedictus in Italia, & aliquot post secu lis Bernardus in Gallijs, eandem resuscitare conati sint: Idem fecerunt post hos etiam Franciscus, & Dominicus: fecit & ille Bruno Carthusianorũ pater, & alij nõnulli. Quorum regulas ac viuẽdi formulas, vt vtiles, sanctas, conducentesq; ad finem professionis monasticæ, approbauit sedes apostolica. quæ, & si diuersæ videantur, vt etiam diuersa diuersis magis congruunt, ordinãte hoc ita diuino spiritu, quò quisq; inueniret aliquã sanctioris illius vitæ formam, quæ suo cõgrueret ingenio: in eo tamen, quod substantiale est professionis monasticæ, oẽs conueniũt, Qui nihilominus ipsi, seu Basilius, seu Augustinus, Benedictus, & cæteri, professores sunt, nõ authores monasticæ: quæ alium q̃ Christum authorem non agnoscit, & eius spiritum: in quem, non in Basilium, Augustinum, aut Benedictum peccant, qui suę professionis aut præuaricatores, aut desertores sunt. Illius se cultui deuouerunt, non hominis. Christus atq; eius spiritus is est qui consulit, qui hortatur, qui inuitat, & velut agonothetes quidam, præpositis pręmijs, generosos spiritus ad perfectum mundi contemptum, & omnium transitoriorum renunciationem excitat: quò vnum ipsum meditemur, vnum sequamur, perq; eius ingredi contendamus vestigia. Ipse sponsus est: Basilius, Augustinus, Benedictus, amici sponsi sunt: Illi, non sibi, suos congregant, & perfectius præ vulgo Christianorum coniungere satagunt. Quid igitur? Hij ne omnes, qui propter regnum cœlorum se castrauerunt ab initio, Moloch coluerunt: vt impudentissime blasphemant aduersarij? Quàm sit ergo falsa, & quàm impudens aduersariorum assertio,

Benedictus, Bernardus, Franciscus, Dominicus, Bruno,

Scriptę ab illis certę viuendi formulę, q̃uis diuersę, tamẽ consentientes in substantia professiõis monasticæ.

Monasticen, vnũ Christum authorẽ agnoscere, atq; eius spũm: in quẽ, peccat, qui suę professiõis desertor est.

Ex præmissis patere q̃ sit im

quã nuper natam professionem monasticæ affirmãt: nec fuisse D. Augustini, aut Hieronymi tẽporibus, sed esse meram traditionem humanam, immo pharizaicam, verum Iudaismum, et frigidas cæremonias, ex hijs opinor qlibet ipsa luce clarius, ipsa certitudine certius intelligit.

pudens assertio, quæ Monasticen, quasi nuper natam profert.

Sed inuenit vbiq; impietas, quæ vbiq; q̃rit, scandala: inuenit inq̃ vbiq; aliquid, quo suã ĩpietatẽ cõfirmet. Habebat primitiua illa ecclesia, in totum orbẽ dispersa, per vastas eremorum solitudines, gregatim habitantia monachorum agmina: non, vt nunc, conclusa communibus muris & septis, sed diuisim habitantia: ita tamen, vt eiusdem sodalitij, esset societas & cõmunio, sub vno aliquo patre aut abbate, & præfectis ac magistris, qui in spirituali illo exercitio tyronibus prgerant: qui & statis ad diuinarum lectionum & psalmodiarum frequẽtationem, & diuinorum mysteriorum participationem, conueniebant temporibus, in suis illis, spirituali exercitio & orationi dicatis domibus. & permittebatur cuiq;, etiam sine obligatione & voto, se illis adiungere, & manere institutionis causa q̃diu liberet, atque etiam recedere. Qui autẽ eiusmodi iam se instituto obligauerant: non se obligarant, eodẽ illo in loco, eodemq; sodalitio consistere perpetuo: sed licitum illis erat, cum patris petita licentia, se conferre ad aliud aliquod eiusdem professionis atque instituti sodalitium, si quod existimarent suo instituto magis cõgruere. Id quod sępe fecisse illos legimus. Ex quo imaginantur isti, liberam tunc, hoc est, absq; votis, fuisse monasticen: & inter monasteria & pædagogia ab initio interfuisse nihil. quod planè est à veritate, vt demonstrauimus, alienissimum. Post, etiam septis certis includi eos cœptum est: & vt distinctæ præscriptæq; apud diuersos receptæ erant viuẽdi formulæ, q̃uis ad vnum finem monasticæ tendentes, etiam & hoc receptum est, vt certo,

Quid ĩponat aduersarijs.

Quæ, ab illa primæua, mutata reperiatur libertas monastica.

cui placeret, quisque, sodalitio se etiam astringeret: & ad præscriptam, quæ apud eos erat, viuendi formulã. Hæc vna, mutata reperitur ab illa priori, libertas monasticæ: cuius tamen, tunc, q̃ nũc, infinito penè erat vita rigidior, & qualem horum temporum mores non reciperent.

Sed detrahit, inquiunt, euangelicę libertati professio monastica: vt quæ votis in baptismo emissis à nobis, alia insuper superaddere nititur.

Quã ridicule calumnientur aduersarij monasticen detrahere libertati euangelicæ.

Mira profectò stupendaq; est istorum hominum cæcitas. Quasi vota, non sint obligationes spontaneę, ad ea, ad quæ communi lege nõ obligantur omnes homines, & q̃ alioqui, sine Dei offensa potuissemus omittere. Nõ obligabãtur cęteri Iudęi, ad ea, ad q̃ Nazaręi, qui spãlĩ se voto ac deuotione consecrauerant domino. Nec Christianorum vulgus, ex Christi lege obligatur, suis omnibus diuenditis, & in pauperes distributis, sine proprio et in paupertate viuere. Attamen Ananias cum Sappira, postquã se illi instituto (quod hoc requirebat) vitæ apostolicæ vltro dederant ac deuouerant, damnationis sententiam reportauerunt, quòd partem suorum sibi reseruare conati sunt. Dicitur proinde in Deuteronomio. Si nolueris polliceri, absq; peccato eris: quod autem semel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut ꝑmisisti coràm Deo tuo, & propria voluntate & ore loquutus es. Et ad Ananiam Petrus. Non'ne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? hoc est, in tuo erat arbitrio renunciare tuis, atq; ea in commune conferre, aut non renunciare.

Quòd autem hoc ipsum affirmant aduersari libertati euangelicæ, sui perpetuo sunt similes: & demonstrant se non admodum intelligere, quid, aut de quo loquantur.

Est libertas euangelica, eadẽ quæ libertas spiritus, libertati carnis opposita aut contraria. & hæc sibi inuicem

aduersantur

aduersantur in nobis: caro inquã, & spiritus, hoc ipsum affirmante Apostolo: quia caro cõcupiscit aduersus spiritum, et spiritus aduersus carnem: & in diuersum ab his attrahitur in medio posita anima: vt supra non semel explicauimus. Carnis affectus sunt, quibus infra nos dejcimur, cùm illis permittimus habenas & gubernacula: & ad omne vitium sollicitamur & attrahimur. Spiritus vero, velut cœlo ducẽs originem, ide nos abstrahit: illo autem reuocat. Horum, quantũ vnum deprimitur infirmaturq;, tãtum roborari alterum certum est, vt robusta dominanteq; carne, et desyderijs concupiscentijsq; eius vniuersum imperium obtinentibus in regno hominis, seruitute oppressum in angustum coartari, peccatorumq; velut vinculis cathenatum iacere spiritum: ita vt vix persentiatur conatus eius inualidus: contra vero dñante hoc, & obtinente imperium: antogonistam eius, illam carnẽ peccati, conteri, subiugari, opprimi, atque adeo mortificari. Quod quo hic facit diligentius, vehementius & instãtius, tanto euadit potentior, & absolutius imperium assequitur. Quod charitatis regnum est, & mentis puritas.

Nũc vide, vtrius horũ libertati, & vtrius seruituti, oppressioni, mortificationiq;, monastice seruiat. Mihi sanè videtur vel cœco id esse perspicuum. Carnis libertati, regno, ac desyderijs, mundi huius voluptates ancillantur: eam fouent, nutriunt, efferam indomitamq; reddũt. Per monasticen vero, quis, omnibus quæ huius mundi sunt, prorsus renũciat: sibi, etiam permissis voluptatibus interdicit, et seipsum castrat propter regnum cœlorum: tota, in mortificãda carne est, quò vigeat liber spiritus. E ò nãque tendũt vniuersæ, etiam corporales exercitationes vitæ monasticæ, in ieiunijs, vigilijs; statis psallẽdi orãdiq; tẽporibus, victus vestitusq; asperitate, lectione, doctrina, manuum labore, & honesta quauis occupatione alia.

Eodem quoq; spectat vita communis, à secularibus di-
screta, & loco, et habitu: ut vbiq; excludatur carnis illa
libertas, vitetur'q; peccati occasio. Sed aduersarij nostri,
scilicet, spirituales homines, euangelij libertatem imagi-
nantur consistere, in quiduis faciendi aut non faciēdi licē-
tia: hoc est, nulla lege aut obligatione astringi ad hoc aut
illud, sed exlegem viuere. Quæ libertas, quia carnis liber-
tati subscribit & amica est, necesse est vt aduersetur liber-
tati spiritus, quę vere est libertas euangelica. Proinde, vt
illa restringeretur, diuini spūs consilio per sanctos Apo-
stolos, apostolicos'q; viros introductum est institutum
illud vitæ monasticæ, aut terapeutarum: quemadmodū
paulo ante demonstrauimus.

Canilli retorsio. Sed votū, īquiūt, baptismi: libertatis ē, p quā, cū Christo,
oīum et creaturarū, & tēporū, & locorū efficimur do-
mini. Cui aduersari volūt, vt quis se seruituti astringat.
Si baptismi voto, libertati Christianæ asserimur: libe-
rum ergo per id nobis erit etiam vouere, & cui placet in-
stituto vitæ addicere, quod ad salutē nobis existimamus
conducere. Quod vbi fecimus, ex eodem iam baptismi
voto, quod Deo atq; eius mādatis nos subijcit & astrin-
git, cogimur suo quisq; voto satisfacere. Seruitutis fons,
est coactio: libertatis vero, propensio volūtaria. Vouent
filij, quia filij, et quo perstent filij, & patri famulentur ex-
peditius ac gratius: non vt per votū fiant filij. Vnde Chri-
stianæ libertatis, non seruitutis, votum esse cognoscitur.

Alterius canilli remotio. Sed adhuc inquiunt, nullum vitæ genus nobis prescri-
ptum à Christo: sed solam charitatem, pro suo, & nouo
præcepto, exegisse à nobis. Charitatem autē liberam es-
se oportere, vt seruiat cuicunq; velit Deus: Hoc fieri nō
posse, vbi certo loco et vitę instituto te addixeris. Non li-
cere igitur certo se loco et statui addicere: quod hoc sit,
charitatem, quæ libera esse debeat, alligare. Sed ma

le diſtingunt hij charitatis officia: quæ primo Deum, ſe-
cundo autem loco proximum reſpicit. Dei charitas à no-
bis exigit, vt omni ſtudio ĩ hoc ſimus, quo, mortificato in
nobis veteri Adam, ad eius nos componamus imagine:
ab eius nutu ac vultu prorſus pendeamus: vt vitæ ſancti-
monia, puritate, atq; omni obedientiæ ſtudio nos demõ-
ſtremus eius legitimos eſſe et germanos filios. Huius eſ-
ſe nobis debet cura prima ac præcipua: vt in quo animæ
noſtræ vita & ſalus cõſtat præcipue. Prior mihi mea ſa-
lus eſſe debet q̃ proximi. Quid enim prodeſt homini, ſi
vniuerſum mundũ lucretur, animę vero ſuæ detrimentũ
patiatur? In hoc charitatis officio qui totus eſt, nec ſpecia-
liter aſtrictus aut vocatus ad certum vllum officium quo
proximis ſeruiat, ſuam ipſius ſalutem agens cum omni
modeſtia, & proximis quibus cum degit (pauci illi ſint,
an multi nihil refert) faciens quod exigit fraternæ chari-
tatis officium, non eſt cẽſendus deeſſe charitatis officio.
Cuiuſmodi vitæ inſtitutum ſectabantur & illi, quos ad
Hebręos Apoſtolus vt digniores effert quàm quos mũ-
dus caperet: errantes in montibus, in ſpeluncis & deſer-
tis agentes. Sic & pijſſimos quoſque mundum pertęſos
aut fugientes ſeceſſiſſe, quò Chriſtianæ profeſſioni re-
ſponſum facerent, indubitatũ eſt. Quorum inſtitutũ &
exẽplũ ęmulantur ſectatores monaſticæ: nec per hoc mi-
nus, ſed perfectius ſatiſfaciunt charitatis officio, q̃ ſi nõdũ
erga Deũ tales quales exigit eius charitas, neglecta ſa-
lute propria, ſe totos impenderent officijs in proximos.

Charitati, vt non aduerſentur, ſed ſubſeruiant vota monaſticæ.

Dei charitas q̃ à nobis exigat

Quod inſtitutum, cum infamare pergunt aduerſarij
ex vita haud admodum monaſtica monachorum quàm
plurimorum, eadem ſaue ratione ipſi derogare Chriſtia-
niſmo poſſent, atque etiam Euangelio: quòd maxima
Chriſtianorum pars, parum viuat chriſtiane et euangeli-
ce. Sed nõ ſunt hæc inſtituti, profeſſionis, aut doctrinæ:

Alterius, ad huc cauilli re-torſio.

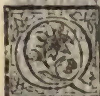
ſed hominum vitia, aliter viuentiũ q̃ profeſſi ſunt. Quem‑admodum, et ſi quæ ſuperſtitiones in ſanctiſſimum vitæ inſtitutum irrepſerint, aut vouentium animos occupaue‑rint. In quibus pugnandum eſt aduerſus vitia, at non in‑terimenda rei ſubſtantia.

Et hijs mihi præſens controuerſia ſatis explicata vide‑tur: vt nihil vereamur cuiuſuis æqui boniq; ſubire iudi‑cium: ſed nec ipſam aduerſariorum conſcientiam, ad quã prouocare auderemus, ſi modo hijs ſyncere diligenterq; perpenſis vtrinq;, eandem adhibere vellent, & liberum eidem iudicium permittere. Quod quo minus poſſint, q̃ multa obſtent et impediant, quiuis ille facile intelligit.

CONTROVERSIA DECIMAQVINTA.

De cœlibatu aut coniugio Sacerdo‑tum, & uoto obligatorum.

Sacerdotij vilipenſionẽ & cõtemptũ, magnã fuiſſe cauſam malorum quę nunc ſunt in eccleſia.

Vandoquidem & Pauli teſtimonio, & ipſa rei hoc atteſtante euidentia conſtat, hinc, diui‑nam legem, religionẽq; et Dei cultum: inde, eius ſacerdotium, ſe correſpondenter neceſſa‑rio habere, ita, vt aut tranſlato, aut abrogato, aut contẽ‑pto vilipenſoq; vno, neceſſe ſit ſimiliter ſe habere & alte‑rum: atque apud omnes orbis terrarum nationes, apud quas viguit quæcunque, ſeu vera, ſeu falſa religio, tãtum fuiſſe ſacerdotij dignitatem, tantum apud populum ſacer‑dotum æſtimationem & reuerentiam, quanta ipſius reli‑gionis fuit dignitas, ęſtimatio & reuerentia: Mihi ſanè vi‑detur, præcipuam cauſam malorum omniũ, quę nouiſſi‑

mis hijs sæculis inundasse in ecclesiam Dei cernimus, religionis neglectæ, vilipensæ, contemptæ, & eousque indignitatis perductæ, vt vilissimi quiq; & indignissimi, stupenda audacia temeritate'que in eandem insiliant, antiquent, nouent, statuant, destituãt, quisq; pro suo affectu & libidine, quisq; pro suo stulto ac furioso cerebro. Horum inquam malorum omnium præcipuam causam, sacerdotij, quæ aliquot iam sæculis fuit, vilipensionem contemptumq; mihi fuisse videtur. Porrò sacerdotij vilitas, cõtemptus & irreuerentia apud populum, primum, ex multitudine nimia: deinde, ex indignitate: postremo, ex vita palàm scelerata scandalosaq; multorum huius sacratissimi ordinis mihi pendere videtur. Multitudo hęc nimia, necessario etiam contemptum vilipensionẽq; ingerit: sicut contra raritas, pretium, æstimationem, admirationemq; rebus facit. Contemptum vilipensionemq; auxit: sine discretiõe, sine iudicio, tam multorum ad tam sublimen gradum admissorum personalis indignitas, siue ętatem, siue prudentiam, eruditionem, cæteraq; species, quæ ad tuendam apud populum dignitatem, authoritatem, ęstimationemq; pertinent. Auxit deniq; stipendiorum in tam multos distributorum tenuitas: aliorum autem, velut acquirendi victus causa, sine stipẽdijs promotorum, necessariorum quoque indigẽtia: quam ob rem, mendicare alios videmus: alios vero, in indignã sacerdotibus seruitutem, officia, ac ministeria se addicere laicis. His colophonem addidit, vt diximus, vita publice scãdalosa plurimorum, ac palàm incontinens: & huic indignitati ac malo, fastigium ac supremam, vt sic dicam, manũ imposuit. Quæ res, vt optimorũ quorũq; & vere Christianorum animos diu grauiter cruciauit: & iãdudũ optarunt boni omnes, huic velut capitali morbo serio adhiberi efficax remedium, ab his ad quorum hoc officium

Causæ vilitatis & contemptus sacerdotij.

In quo consistat huic malo remedium.

pertinet. quod in eo mihi cōsistere videtur, si raritate, ætate, eruditione quoque, & vita singulari, atque rerum externarum decenti splendore & affluentia pro tanti ordinis decentia, sacerdotes recuperarent & tuerentur deinceps sacerdotij dignitatem, authoritatem, æstimationē, & reuerentiam apud populum. unde præcipue, nisi ego fallor, pendet nostræ religionis dignitas, vigor, & efficacia. reuocata veteri & publica disciplina ecclesiæ, per quā hi deinceps cōtinerentur in officio. Ita, male cōgruum est, quod huic morbo sanè q̄ grauissimo, et vnde totius corporis vniuersa discrasia pendet, aduersarij adhibere moliuntur antidotum: quod sacerdotio, non solum suam dignitatem non restituat, sed planè profanum, commune, & vile faciat. Quod, si nō tendat ad vniuersæ nostræ religionis neglectum, cōtemptum, & interitum: ego sanè nihil intelligo. Nam eo consilio, primū mihi negasse videntur, rem sacram, & diuinitus institutam, nostrum sacerdotium: sed solum, vocatione populi, aut magistratus sacri aut profani, docendi euangelij, administrandiq; sacramenta, alicui demandatum nudum ministeriū: quod ad potestatem diuinitus institutam pertinet, nullā in ea inter Christianos esse differentiam, sed omnes eandē potestatem in baptismo accipere: humanæ inuentionis atque institutionis esse, discretionem hanc ordinis sacri & sacerdotij, quale hactenus in ecclesia celebratū est, à laico populo. Huic iacto fundamento profanandi communisq; faciendi nostri sacerdotij, hoc nūc addi volunt velut structuræ consummationem, vt planè nulla sit differētia, nullum discrimen sacerdotum à laicis: sed vt mariti sint, vxores ducant, educent liberos. Ad hæc, ne non sint omnia apud nos communia, ne ue vllum vitæ sacratioris extet vestigium, vt etiam monachi & monachæ nubāt: nihil obstāte voto quo Deo se deuouerunt. Quod nolūt alij

Sacerdotiū cōiugiū quo spectet.

cuius fieri, velut Dei mandato cōtrarium: nec solum frustra se fatigare, immo & impie agere illos affirmant, qui perpetuæ continentiæ institutum sectātur eo fine & consilio, vt in vitæ instituto eiusmodi Deo gratiores, acceptiores, coniunctioresq; fiāt: & hoc ipsum valere ad conciliandam sibi Dei gratiam existimant.

Sed quāti merito faciēda sit istorum hoīum hac de re sēnia, q̄ suæ ipsorū p̄cinātur turpitudini, incontinētię, et pfidię, ēt superiori cōtrouersia admonuimus: et quis ille, cui vel mica rōnis et mētis sanę superest, nec planè potionatus circeo aliquo poculo, mirū est si nō ītelligat. Si cœlibē vitā ducētes isti, absq; labe & querimonia, docerent istiusmodi, vt ille quōdā Paphnutius in Nicęno cōcilio maritorum sacerdotum coniugalem vsum, cœlebs ipse, defendebat: alicuius forte momenti videri posset eorum sententia: & existimari, quòd publicæ vtilitatis respectū haberent. Nunc, cum palàm sit, ventris sui, ipsos, & quæ infra illum sunt, causam agere, & sua ipsorum pudenda contegere: vt etiam audiantur proferentes istiusmodi, indignum prorsus mihi videtur. Ne tamen sibi blandiantur amplius, visum est hanc etiam excutere cōtrouersiā, & demonstrare, q̄ longe à clarissima veritate dissentiāt.

Quāti merito faciēda sit adversariorū de Coniugio sacerdotum & Monachorum sententia.

In primis, quod ad monachos & monachas, quiq; se voto perpetuæ continentiæ Deo consecrarūt, attinet, in præcedenti controuersia euidenter demonstratum est, vt nisi dānabiliter, nō possint reuerti ad nuptias, quibus sibi vltro interdixerūt: Nec votum eiusmodi, vlli diuino præcepto aduersari: Nec Paulum præcipere, sed indulgere hijs qui contraria lege nulla astricti sunt, vt vitandę fornicationis causā vxorem accipiant: quemadmodum illic euidens fecimus. Nam qui sibi eo ipso interdixerūt, ne priorem fidem Deo datam irritam faciant, & ex eo damnationem incurrant, ad alia vitandæ fornicationis

Voto continētiæ astrictos Deo, nō posse nisi damnabiliter nubere.

Vt teneãtur illi ad alia confugere vitãdę fornicatiõis remedia.

remedia tenẽtur confugere: ad quæ, etiã maritos & vxores habentes, in multis casibus recurrere oportet. Quid enim viro iuueni & natura salaci, cuius vxor, graui, prolixa, eaq́ tali ægritudine tenetur, vt cum ea habere non possit carnis cõmercium, dicturi sunt aduersarij? quod daturi vitandæ fornicatiõis cõsilium? An quod ille euangelicæ puritatis Apostolus Lutherus? Si vxor aut nolit, aut non possit, ancilla venito. An huic licere dicent ob fornicationem vitandam secundã vxorem accipere, commercio carnis idoneam, vt siquando, sicut fit, parum apta est vna, aptam habeat, qua vtatur, alteram? Dicerent fortassis licere, quos nihil pudet dicere quicquid suadẽt venter & inguina: nec dicerent à principijs suis, suoq́ euangelio abhorrentia. Non tamen puto, quòd auderent hoc dicere, velut ex communi sententia. Nimis enim impudenter dissentit ab orthodoxa veritate, & communi catholicæ ecclesiæ indubitata & certissima sententia. Si aũt huic non licet ob fornicationem vitandam, fornicationẽ, immo adulterium committere: quæ eidem aduersus fornicationem necessario quærenda forent remedia alia, ad ea etiam ij, qui Deo se consecrarunt, ac deuouerunt confugiant. Nam ijs non solum nubere, sed & velle nubere damnabile est, vt præcedenti controuersia demonstratũ est. His vero, qui neq; matrimonio, neq; cœlibatui sese obligarunt, & tamen non continent, consulit vt nubant Apostolus. Melius est enim ijs nubere, inquit, q̃ vri, hoc est, incontinentem esse. Hoc enim peccatum est: illud licitum. Quòd si castitatem vouit Deo, iam neutrũ melius, sed vtrũq; illi malum & vitandum est, & vri, & nubere: Illud enim semper malum est: hoc vero malum, quia contra priorem fidem quam Deo dedimus. In cõiugali vinculo, inquit Augustinus, si pudicitia seruatur, damnatio non timetur. Sed in viduali continẽtia, & virginali

Quibus sit melius nubere, q̃ vri.

Ad Iulia. de scã viduitate.

ginali excellentia, virtus muneris amplioris expetitur: qua expetita & electa, & voto Deo oblata, iam non solũ capescere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle, damnabile est. Nam vt hoc demonstraret Apostolus, non ait. Cum in delicijs egerint in Christo, nubunt: sed nubere volunt: habentes, inquit, damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & si non nubendo, tamẽ volendo. Non, quia ipsæ nuptiæ, velut malum, damnandæ iudicantur: sed damnatur propositi fraus: damnatur fracta fides voti: damnatur, non susceptio à bono inferiore, sed ruina ex bono superiore: postremo damnãtur tales, non quia coniugalem fidẽ posterius inuenerunt: sed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt. Hæc Augustinus.

Non est proinde his melius nubere, q̃ vri, sed vtrunq; malum, & vtrunq; vitandum. Non est vri, tẽtari, vt aduersarij falsissimo intelligunt & persuadent miseris: sed tentationi succumbere. An carnis stimulo supra modum non tentabatur Apostolus? Quid igitur? Nunquid carnis commercio, licet coniugatus, vt est multorum sententia, sed ob apostolatus officium, quãuis sine voto, vitam agens cœlibem, quod de se testatur, quæsiuit carnalis huius tentationis remedium? nunquid in vxoris amplexus mox ruebat, carnis stimulum sentiens? Immo, alia remedia huic morbo quæsiuit efficacia: ad ieiunia, carnis afflictiones, orationem instantem, ad diuinã gratiam implorandã conuersus est: & ventrẽ renesq; substringẽs, Dei gratiæ cooperatus est: in ieiunijs multis, multus in fame, in oratione feruens et assiduus. Propter quod, inquit, ter dominũ rogaui vt auferret à me: & rursus, Castigo corpus meũ, & in seruitutẽ redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Ad hęc ergo aduersus lasciuiã carnis remedia, quisquis voto continentiæ astrictus

Vri, quid.

T

fideliter cōfugerit, certo sentiet sibi nō deesse diuinā gratiā: quę vel stimulū illū mitigabit, vel aucta gratia qua illi possit resistere, ad maiorē coronā relinquet: vt audiuit Paulus, Sufficit tibi gratia mea. Certe, prouidebit in oībus Deus, ne tentemur super id quod possumus: ne vramur: fidelis enī est, inqt ille, nec pmittet vos tentari super id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum.

Esse in potestate nostra, non vri, et in vita cœlibi.

Vri, inquit Ambrosius tractans hunc locū Apostoli, est desiderijs agi, ac vinci: Ne vincamur aūt, in nostra potestate est per Dei gratiā. Quod recte intelligens Augustinus, super illo verbo Apostoli, vnusquisq; propriū donum habet à Deo, vnus quidem sic, alius vero sic: Vnusquisque inquit, iuxta votum suum, donum Dei habet: vt si velit, ipsius Dei nutu possibilitatem consequatur. Est igitur in potestate nostra per gratiam Dei, non vri.

Expensio verborum Christi. Nō omnibus datum est nosse verbum hoc &c.

Nec aliud nobis significauit Christus: cum dicit, non omnes capere verbum hoc, sed quibus datū est. Admonet nos vt intelligamus cuius id donum sit, cœlibē viuere, quod & sapiens nos admonuit: quo ad illum cōfugiamus: qui nō auersatur pie & fideliter se rogantes quę pia & sancta sunt: sed dat omnibus affluenter & non improperat. Neq; negat oēs posse capere: sed negat capere nisi eos quibus datum est. Sed vt sciamus ex nobis deesse, si non acceperimus: Omnis, inquit, qui petit, accipit. Cui ergo vt capiat datum non est: ideo datum nō est, quia nō petit. Itaq;, quo tandem concludit vniuersum illum sermonem, qui pōt capere capiat: eiusmodi est, quale est illud Apostoli, volo autē omnes vos esse sicut me ipsum. Omnes hortatur ad vitam cœlibem velut perfectiorē, sed nulli eam imponit: verū in cuiusq; arbitrio relinquit. Qui pōt ergo capere (pōt autem omnis qui serio vult, et vt oportet petit sibi dari à Deo vt possit) capiat inquit, velut melius & perfectius. Consulentis enim hoc est.

quē imitatus eius Apostolus, De virginibus, inquit, prę ceptum domini non habeo: consilium autem do (. illud ipsum nempe quod dedit dominus) fidele, vt qui ex eius misericordia & dono sum cōsequutus id, ad quod alios prouoco: & quod omnes sequi cuperē, et amplecti, quemadmodum id ipse amplexus sum. hoc enim est quod præmiserat, volo aut opto omnes esse sicut me ipsum. Consilium ergo do, inquit, tanꝗ misericordiam consequutus à domino. Misericordia, & gratia, idem & hic, & alibi sæpe, sūt Apostolo: & significat donum, gratuito, & ex domini bonitate et misericordia, non debito impensum. Consulo itaqꝫ quò sim fidelis domino meo seruus, & vobis nihilominus fideliter, vt ad eandem quā ego assequutus sum cōtinentiæ gratiam aspiretis: velut ad meliorem, perfectiorem, & nostræ salutis hic peragendo negocio magis vtilē. Id quod multis deinceps declarat atqꝫ explicat, vitam cœlibem, ad coniugatam conferens. Vtrunqꝫ tamen vitæ institutum approbans, & tandem concludēs sermonem, Qui matrimonio, inquit, iungit virginē suā: bene facit, & qui nō iungit, melius facit. Est igitur in potestate nostra, per Dei gratiam, quæ nulli deest eam implorauti fideliter. & vt oportet, non vri, etiam in vita cœlibi, etiamsi à carne tentemur.

Sed esto, non faciūt obligati voto oēs, quod possunt & debent vt habeant continentiæ gratiā: & proinde, nō solū tentantur, sed etiam vruntur eorū pleriqꝫ. Quid igitur? An nubere his minus malū erit? Nā melius hoc dicere non potes, quod Apostolus dānationi imputat, si primam fidē irritā faciunt. Hijs inquā, an saltem minus malum minusq; damnabile erit nubere ꝗ vri? Tu vide, quis peior seruus est? An qui grauatus seruitio, & fortassis negligentius aut incautius agens cadit sub onere: an qui iugum in totū proijcit? Quis peior discipulus? An qui

Obligatis voto cōtinentię, an nubere minus malum sit ꝗ vri.

Nota simile.

ex præscripto edifcit, non quidem vniuersum (quod forte potuisset, nisi crapula & somno indulsisset securius) tamen partem: an qui scholam prorsus deserit? Tentationi proinde, quibus diximus remedijs resistendum est: In quibus, siquando remissiores, ex infirmitate carnis ceciderimus: tolerabilius hoc peccatum est, quàm si iugum in totum excutiamus, immo voto aduersum votum Deo præstitum nos astringamus. tentationem non solum non sustineamus, non expectemus, sed præoccupemus etiam, Non, quod hic probemus fornicationem: sed casum ex infirmitate, ad deliberatum, immo perpetuum, abiecto omni pudore, incæstũ, cõparamus.

Epis. 11. li. 1. Virgines Deo dicatas, non mariti, sed Christi adulteras, si contra fidem Deo datam viro se copulauerint, ille Cyprianus pronunciat. & addit, quod non possint in ecclesiam recipi, nisi à viris separatæ, homologesi facta, pœnitẽtię salutari se subdiderint. Meminerint proinde professionis suæ, votum professi: & cogitent, cum pudicitia, se vouisse, quæ ad pudicitiam pertinent: & quibus eadẽ necessario tuenda est. meminerint coronæ propositæ certantibus & vincentibus. Vbi pugna non est, quæ victoria? Et quæ corona, vbi nulla victoria? Viriliter, quod in se est, certantibus, non deerit de cœlo adiutorium. Ante omnia autem, votifragos, Epicuri hos gregales, velut contagiosam & pestilentissimam pestem deuitent. incantationibus illorum, aures obturent. qui leuiorem se damnationem habituros existimant, si quamplurimos secum trahant in perditionem & interitum. in Imperatorem nostrum Christum, intendãt oculos: & secum perpetuo cogitent, nostra illi salus quanti cõstiterit. Crucis eius lignum, immittant in aquas amaras tentationum variarum quibus concutiũtur subinde: & dulcorabit earundem amaritudinem. In sanctos illos, eiusdem instituti san

Pia exhortatio, ad eos qui voto obligati sunt.

ctissimi duces & cultores respiciant, qui, & ipsi fuerunt homines, ex carne & sanguine, vt nos: & intelligant sibi impossibile non fore cum Dei gratia parata omnibus eam fideliter implorantibus, quod ab ipsis factũ & perfectum cernimus. Quos, q̃ istos, ventris & inguinis mancipia, sequentur securius.

Non tentat Deũ, qui manũ suam mittit ad fortia: qui, quamuis à carne tentatus, nuptijs abstinet: vt molles hij, delicatiq; milites prædicant. sed spiritus s. consilio obsequitur. In illo, non in se, intelligens suam esse fortitudinẽ: de seipso humiliter sentiẽs, sed in Deum sperãs: et quod nobis deest, Dei gratia, eandem fideliter implorantibus, quotidie supplendum nihil dubitans. Is peius, quàm tentat Deum, qui suo consilio, consilium spiritus lacerat: immo spiritui s. in os maledicit.

Non tentare Deũ, q̃ quis tẽtatus à carne, nuptijs abstinet, & continẽtię voto se castrat.

Sed ignauissimi hij milites, pugnare, tẽtari, & à carne stimulari, titillariq; nonnunq̃ concupiscentiæ eius illecebris, peccatũ esse volunt: proinde, nequãdo patiãtur carnis stimulum, anteuertunt, et se libidine exaturant. Mirũ autem, quòd & esurire, & sitire, peccatum non faciant. Non sunt hæc peccata, sed corporis corruptibilis huius, conditiones. quas exercitij causa & meriti augendi gratia, nobis addidit creatrix omnium, omnipotẽs illa bonitas & sapientia. Non peccat, sed meretur, qui famẽ & sitim saturitate nõ anteuertit, sed expectat, et nonnunquã sustinet: Non, qui carnis stimulum, libidine exaturatus et marcidus, excludit: sed qui ab omni libidine fugiẽs, stimulantis nos carnis motibus fortiter resistit, & paruulos illos allidit ad petram. Nihil sanè pestilentius fingi poterat, q̃ ex concupiscentiæ sensu, concupiscentiæ peccatum fingere: & pijs, ab ipso naturæ authore ad exercitiũ et certamen inditas inclinationes carnis ad sibi amica & placentia, peccatum mortale dicere: & docere eos qui se castra

Carnis stimulos et concupiscẽtię eius illecebras, nõ esse vere peccata.

runt voto propter regnum Dei, se ignauiter prorsus tradere carni & sathanæ: ne, eius impugnationes sentiant. Hæc aduersariorum est theologia, sed Epicurea, Asotica, ac Iouiniana. Antichristus, inquiunt, erat in concupiscentia fœminarũ, vt habet Daniel: Nos igitur, ne concupiscamus, anteuertimus, ne Antichristi membris communicemus. Concupiscimus enim, quibus caremus bonis. Pulchre sanè. Nam Iouiniano, aut Epicuro digna est hæc collectio. An non magis peccant, qui non concupiscunt tantum illicita, sed qui etiam impudenter patrãt, abiecta omni verecundia? Et quamuis Deo authore sit inditus homini, procreationis, & coniunctionis sexus ad sexum, naturalis appetitus quidam: hic tamen, neque ius, neque lex est naturæ, vt stulte & ridicule imaginantur aduersarij: sed debent hij appetitus moderari rationis habenis ac moderamine. Ratio autem suis legibus astringitur: & Dei, et superiorum suorum, atque eis, quas ipsi sibi præscribit, aut præscribere põt. Quod faciens, in nullo, legi naturę pręiudicat. Indidit Deus et natura, pro humani generis conseruatione & propagatione has appetitiones homini: at non est necesse hijs appetitionibus indulgeri à singulis: nec per vnum quemlibet hominem hoc officium præstari conseruationi propagationiq; humani generis: sed in cuiusq; hoc libertate est positum. Nã non præstante vno, satis præstabunt alij. & quia nemo, hoc velut iure naturæ nũc obligatur singulariter ad istud officium: immo, gratius Deo est, vt quis sibi in continentia & castitate seruiat, et se castret propter regnum Dei: non solum nihil peccat contra legem naturæ, hoc ipsum faciens, & naturali suæ appetitioni ea in re non indulgẽs, sed frenum inijciens, & præscindens eas sibi cupiditates ingenitas propter regnum Dei, vt etiã, ipso Christo teste, gratum Deo acceptumq; ex se sacrificiũ offerat: Fa-

Ridicula aduersariorũ collectio.

Procreationis appetitũ inditũ homini, non esse ius naturale.

mes & sitis, dormiẽdiq; post vigilias & labores appeten tia, sunt naturales appetitus, quos indidit nobis Deus, ẽt pro nostri ipsorum conseruatiõe: ad quam, quisq; simpliciter obligatus est, nisi quid vrgeat grauius ac præponderet. Põt tamen quis se fame & siti macerare: põt etiam irrumpentem somnum excutere: nõ solum, vt carnem suã domet, rationi subijciat, & mortificet: sed etiã, vt ita, commissa à se peccata in se vindicet, & diuinum de eisdem in se iudicium præueniat. Põt etiam hæc facere, sanctorum omnium sequutus exempla, quæ nobis vbiq; diuina cõmendat & proponit scriptura, vt Dei gratiam & misericordiam, & suorum peccatorum veniã impetret: quemadmodum supra, controuersiis ix. & xij. demonstrauimus. Nec est opus quò hæc faciat, auferri sibi & mutari naturã, vt his appetitiõibus naturalibus careat: sed opus est vim inferre naturæ, & eam ipsam vincere. Quod potest quilibet, non iners, nec ignauus miles Christi, cum parato omnibus diuino adiutorio, & quod facientes, affirmat Christus rapere regnum cœlorum.

Non est ergo quòd magnopere nos vrgeant cum dicto Iuriscõsulti: Maris & fœminæ coniunctionem esse iuris naturæ, quod nulla possit humana lex immutare, nullum proprium votum, nulla obligatio tollere: nisi eadem authoritate nobis reducant communem rerum possessionem, communem libertatem omnium: quã æque iuris naturæ ille facit: quam tamen lex humana, hominũq; consensus sustulit. Quod cũ prius fecerint, tũc dictũ illud Iureconsulti de maris & fœminæ cõiunctiõe proferant, & solutionem audient: non à nobis, sed ab omnibus ab initio orthodoxis sanctisq; patribus, atq; adeo catholica per orbem Christi ecclesia: cuius est maior q̃ illius iureconsulti authoritas.

Et hac de Monachis & sanctimonialibus, & in vni- *Conclusio de*

matrimōio eorum, qui voto cōtinētiæ astricti sunt.

uersum de hijs qui speciali voto se obligarūt Deo ad castitatem perpetuam, quod non possint, nisi damnabiliter, contrahere matrimonium.

An vero de facto, q̄uis dānabiliter cōtractū, irritū sit, & rescindi debeat, alia q̄stio est: quā post explicabimus.

De cœlibatu sacerdotum & altaris ministrorum,

De sacerdotum vero cœlibatu, & altaris ministrorū, quos Diacones & Subdiacones dicimus: ita res habet. Quemadmodum ab ipso humani generis initio inter fratres & sorores necessario contrahebātur coniugia, quia non erant inter quos contraherentur alij: Quæ nihilominus consuetudo permansit etiam multiplicato iam humano genere, vsq; dum diuina lege populo Israel interdiceretur per Moysen, quo charitatis & necessitudinum vincula plures connecterent: Ita à principio Christianæ ecclesiæ, necessario electi sunt mariti diacones, sacerdotes, et Episcopi. Non enim erāt qui eligerētur alij. Quod tamen vitæ puritatem à muliebri carnaliq; commercio, ac cœlibatū in sacerdotibus suis & altaris ministris requireret Christus & sacer spiritus, etiam in illo ipso initio cum adhuc necessario eligerentur mariti, satis expresserunt Apostoli: decernentes & constituētes, nunquam licere ijsdem nubere: siue qui cœlibes assumpti essent ad hoc ministerium: siue decessisset vxor iam suscepto ministerio: sed cogebantur illi deinceps vitam cœlibem agere. Proinde xxvij. apostolicorum canonum, in hæc verba constitutum legitur. Innuptis autem, qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant: sed Lectores Cantoresq; tantummodo. Vides superioribus gradibus ecclesiastici ordinis, hoc est, Episcopis, presbyteris, & altaris ministris, non permissum fuisse ab Apostolis contrahere matrimonia.

Ex Apostolica constitutiōe nūquā licuisse sacerdotibus etc. nubere, tametsi mariti assumerētur ad sacerdotium.

Quod vero maritis sacerdotibus, post mortem vxorum suarum non licebat secundo nubere, sed cogebātur

deinceps

deinceps agere vitam cœlibem, euidenter cōstat ex Apostolo, qui digamos interdicit, & sacerdotio, & altaris ministerio: nec nisi vnius vxoris viros eosdem esse permittit: quemadmodum prima ad Timotheum, item ad Titum epistolę eius demonstrant.

Digamos ab Apostolo iterdici sacerdotio, & diaconio. Et Digami qui?

Impudens vero est calumnia, quam verbis Apostoli, primum Lutherus, deinde Philippus, & vniuersi post hos, noui huius euangelij professores hoc loco inferunt: dicentes, Apostolo hunc dici digamum, non qui successiue plures vxores habuit, sed qui plures simul habet. Itaque suis sacerdotibus permittunt, etiam decies nubere, si ita res tulerit: & mirum sane est, quo perrumpat, refractis semel omnibus modestiæ repagulis, istorum hominum impudentia. Hoc ab initio intellexerunt omnes, id quod hac in re ab Apostolo specialiter interdictum est sacerdotibus & diaconibus, permissum ac licitum fuisse laicis: nempe, bigamiam, aut polygamiam. At nulli vnquā Christiano ab initio licuit plures simul vxores habere: quod post luculentissime demonstrabimus. Immo, nec Romanis quidem legibus, quibus viuebant tum illi quibus per Timotheum & Titum præscribit leges sacerdotij & diaconij, quāuis ethnicis, vnq̄ licita, vsitata, aut recepta fuerat eiusmodi quam hij commiscuntur, & oblique ac subdole introducere inter Christianos conantur, digamia aut polygamia. & antiquā illā polygamiæ patriarcharum (quæ pro tempore, multiplicandi Dei populi causa permissa fuerat) exempla: etiam apud Iudæos iam tum desueuisse diu, indubitatum est. Quorum nullū intra ducentos, trecentos, & eo amplius ante Christū annos, nec ex historia sacra, nec ex vllo scriptorum, cuius sit aliqua authoritas, proferēt: adeo, vt ne sterili quidem Zacharias, superduxerit alteram. Nec vllum polygamiæ istiusmodi, temporibus Christi adhuc

Impudens aduersariorū traducitur calumnia.

perdurantis apud Iudæos, in vniuersis scriptis euangelicis aut apostolicis inuenitur argumentum aut indicium. Nec ea astruitur, vt videri vult Philippus, ex illo præcepto Deuteronomij, quo iubetur frater superstes, accipere relictā defuncti fratris sine liberis, atq; illi semen suscitare. Notum est enim in scripturis, extense & large capi fratris vocabulum, pro sanguine propinquis, etiā si germani non sint, & eisdem parentibus editi. Quomodo toties ab Euangelistis memorātur fratres & sorores Iesu. frater autē, Moysi, eo loco, intelligitur cognatione propinquus: quemadmodum testatur scriptura in Ruth historia. Neque enim Booz, germanus frater erat Chelionis, mariti Ruth, sed propinquus Elimelech patris eius: nec illi sanguine proximus, sed alter eo prior. Qui, quod iam vxorē haberet & liberos, cessit iuri propinquitatis Booz innupto, deinceps atque à se, proximo. Neque.n. inquit ille, posteritatem familiæ meæ delere debeo. Tu vero, meo vtere preuilegio, quo me libenter carere profiteor. Et quanq; adhuc illo tempore recepta esset polygamiæ licentia, momogamia tamen iam ferè coli cœperat ab omnibus, vt honestior: nisi à regibus, qui successioni & perpetuationi regni in familia sua singulariter studebant. Nam post Helcana Samuelis patrem, nullum, quod memini, exemplum polygamię priuatorum in vniuersa scriptura est. Proinde, etiam vt honesta et licita, recepta fuit à iudicibus & senioribus, proximi illius Chelionis recusantis eius relictam illiberem, excusatio. Alioqui constituta erat à lege, aduersus recusantem, pœna perpetuæ infamiæ. Vtque in faciem illi cōspueretur coram senioribus & populo. Si, inquit, noluerit accipere vxorē fratris, quæ ei lege debetur: perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetq;: Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me

Quod in lege Mosaica nō tenebatur frater nuptus, accipere relictā fratris illiberem.

in coniugem sumere: statimq; accersi eum faciet, & interrogabunt. Si responderit. Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coràm senioribus, &c. sputetq; in faciem eius, & dicet. Sic fiet homini, qui non ędificat domum fratris sui. Quem locum Iosephus Iudęus, antiquitatum l b. iiij. hoc pacto, non paulo clarius explicat. Quæ fuerit sine filijs à marito derelicta, frater illius eam accipiat: & natum filium mortui nomine vocans, hæreditatis successorem nutriat. Hoc enim & publicis vtilitatibus proderit, domibus minime destitutis; & cognatis possint substantię conseruari: et mulieribus releuatio calamitatis afferri, quando priorum maritorum proximis coniungentur. Si vero noluerit eam ducere frater, veniẽs mulier apud seniores, testimoniũ huius rei perhibeat: quia volentẽ eam domi manere, & filium ex eo habere, nõ suscipit: iniuriam faciens defuncti fratris memorię. Requirẽtibus vero senioribus, pro qua causa nuptijs eius absti neat: siue maximam causam, siue paruam dixerit, ad hoc veniendum est, vt soluens uxor fratris caligulas illius viri, & expuens in faciem eius, dicat. Hoc dignum esse pati ab ea, iniuriã defuncti memoriæ facientem. Et ille quidem à senioribus abscedat, hoc opprobrium habens omni tempore vitæ suæ. Vides qua pœna ex lege & gentis more afficiebatur, qui recusabat accipere relictã fratris illiberem, vt'que illum perpetua consequeretur infamia. At pœnę huic, aduersus proximũ Chelionis, recusantẽ relictam eius illiberem Ruth iure propinquitatis accipere, eo, quòd iandudum haberet vxorẽ & liberos, nullus locus fuit: quàmuis etiam tunc apud nonnullos vsitaretur polygamia: ìmo recepta ẽ à senioribus et iudicibus excusatio velut legitima: et admissa iuris ꝓpinquatis eiusmodi in Booz cessio, quæ per calciamẽti traditionem cõfirmata est. Hic enim mos antiquitus erat in Israel inter

propinquos, vt eadem subiungit historia: vt si quando alter alteri suo iuri cedebat, vt esset firma concessio: soluebat homo calciamentum suum, & dabat propinquo suo. Hoc erat testimonium cessionis in Israel. Dixit ergo, inquit, propinquo suo Booz, Tolle calciamentum, quod statim soluit de pede suo. Hactenus ibi. At pœnę contumeliæ ac infamiæ irrogatę eidem, ob recusationē & cessionem huiusmodi, nulla prorsus fit mentio. Nec vllum in scripturis exemplum extat, quod iam coniugatus, relictam fratris illiberem acceperit, aut priori superduxerit.

Paulo digamum esse qui duas vxores successiue habuit, aut bis nuptum.

Vtcunque vero hæc se habeant, certe Paulo, digamum fuisse, qui duas vxores, nō simul, sed successiue habuisset aut haberet, vniuersa ab initio intellexit ecclesia, et orthodoxi tractatores omnes in vniuersum. Quem repelli à sacerdotio in Christiana ecclesia, quis miretur: quando & ethnici, eiusmodi bis nuptos, à sacerdotio repellerēt. Author est Seruius tractans illud Didonis Virgilianæ, quę etiam crimini & culpæ sibi deputat, quod secundo Aeneæ nupsisset. Huic vni forsan potui succumbere culpæ. Vbi & bis nuptum fuisse quamuis successiue, ad Didonis exemplum, bigamiā intelligit. Idem fere habet Hieronymus, in epist. ad Gerontiam & Ezichiam. Quod si etiam gētes, inhonestum iudicabant, bis maritos, sacerdotes esse: apud Christianos merito hoc erit multo inhonestius. cum secunda matrimonia parum syncerae & cōstātis fidei & amoris erga priorem coniugem testes habeantur: & pręterea, incontinentis animi speciem præferant.

Vt etiam corām Deo nonnihil inhonesti habeat, q̄uis concessa digamia.

Immo & corām Deo, in lege veteri, quiddam inhonesti habebat, etiam istiusmodi successiua, q̄uis concessa digamia: adeo, vt Ezechielis. xliiij. cum sacerdoti permiserit Deus ad parentes et fratres ac sorores mortuos ingredi, excepit sororem secundo nuptam, aut quæ alterū virū habuisset: pollutioni & contaminationi illi ducens si in-

grederetur ad eandem. Et in Neocæsarien. concilio con stitutum extitit, ne presbyteri digamorum nuptijs interessent. Quod si vnius vxoris viri, sunt Paulo, quando de sacerdotibus et altaris ministris diaconibus loquitur, qui simul, non nisi vnam vxorem habent aut habuerunt: eadem ratione, vnius viri vxores erunt eidem, quādo de viduis loquitur, quales velit eligi ac suscipi ad hospitalitatis publicum ministerium: quæ simul nō nisi vnum virū habuerunt, etiam si decem habuissent successiue. At cum nunquam fando auditum sit, vt quæ mulier simul duorū virorum vxor esset: frustra & ridicule cauisset Apostolus ne eligeretur eiusmodi, qualis ab initio nō fuit, nec vnquā futura est. Quare, vt hic, vnius viri vxor Apostolo est, quæ bis nupta nō est: ita illic, vnius vxoris vir, qui semel tantum nuptus est. Stat igitur certissima apostolica sententia, nec presbyteros, nec diacones, etiam successiue, posse pluries nubere, & non solum plures simul vxores prohiberi habere. Cui cum subscribat communis & consona in vniuersam ab initio ecclesiā recepta obseruatio: nulli dubiam esse sinit eādem apostolicam sententiam, & falsitatem impudentis, quam aduersarij inferre illi conantur, calumniæ. Hoc enim vniuersali consensu, & cōsona obseruatione ab vniuersa Christi ecclesia ab initio receptum videmus, ne sacerdotibus et altaris ministris liceret nubere: tametsi ante cōtracto vti sinerētur matrimonio. Neq; vlla natio fuit, neq; adhuc est omnium, quæcunq; profitentur nomen Christianum, seu Indos, seu Armenos, seu Græcos, seu Moscouitas spectes & percuncteris, vt latinam ecclesiam taceam, vbi fiat, aut vnq̄ factum sit aliter. Cuius tam consonæ ab initio toto orbe obseruationis, nec imaginari est aliud fuisse initium, q̄, vt dixi, cōsonam traditionem apostolicam. Quæ quod Christum & spiritum s. authorem doctoremq; habuerit æque du-

bitare nemo poterit.

Cõciliorũ decreta, semper subscripsisse decretis apostolicis, de interdictis nuptiis sacerdotibus & diaconibus.

Et quãuis in plerisq; concilijs, non solum in Occidentali, & Aphricana, sed etiã Oriẽtali ecclesia cœlebratis, idem, etiam sub graui censura et pœna constitutum legatur, ne Episcopis, Presbyteris, et altaris ministris Diaconibus, aut Subdiaconibus, liceret nubere: Vt in illo Neocæsariensi, cui duo illa Orientis lumina & ecclesiæ columina Magnus Basilius et Gregorius Nazanzenus interfuere. In Elibertano quoq; præterea, et in sexto vniuersali concilio Constantinopolitano. iij. Magis tamen exactum in illis, quàm constitutum decretũq; hoc fuisse intelligendum est. Quandoquidem ex apostolica, vt ostendimus, traditiõe, in vniuersam hoc ecclesiam ab initio receptũ extitit.

Romanã, Occidentalẽ, & Africanã ecclesiã, nec maritos ab initio admisisse ad sacerdotium etc. nisi sub voto cõtinentiæ.

In qua, tametsi quieuerit Grecanica & Orientalis ecclesia, Romana tamen & Occidentis ecclesia, in qua purior ab initio vigebat Christi religio, hoc sanè animaduertens, prædictam ordinationem apostolicam plus in recessu quam in superficie habere, et illo decreto, quãuis in illo principio, & in ea fidelium raritate, satis innuisse sacrum spiritũ, quid expeteret in ministris sacri altaris, & sacerdotibus, nempe continentiã in omnibus perpetuã, data electiõis copia: velut intentioni statuentis, q̃ verbis magis satisfacere cupiens, majorẽ ẽt puritatem à suis sacerdotibus & altaris ministris exegit. atq; edixit, vt nec mariti eligerentur ad præfatos gradus ecclesiastici ordinis, nisi sub obligatione cõtinentię à proprijs coniugibus.

Vrbani decretum

Quod ipsum, mox factum fuisse ab initio, testatur b. Vrbani decretum, quod citatur xxxij. dist. in hęc verba, Eos qui post diaconatũ vxoribus vacare voluerint, ab omni sacro ordine remouemus, & ad Dominicum Gangreñ. Episcopũ, Erubescãt impij, & aperte intelligãt, iudicio sancti spiritus eos qui in tribus sacris gradibus, sci-

licet, præſbyteratu, diaconatu, & ſubdiaconatu poſiti, ſi mulierculas non abiecerint & caſte vixerint, ab eorundẽ graduum dignitate excludendos. Quorũ decretorũ verba ſi perpendas, hoc clare intelligis, nec Vrbanum quidẽ ipſum, eorundem authorem, ſed exactorem fuiſſe. Non ſunt enim hæc verba, primo interdicentis preſbyteris & altaris miniſtris cõiungi vxoribus, quas ante ſuſceptum miniſterium habuerunt: ſed antiquum & omnibus illis iandudum notorium decretum, ſub pœna depoſitionis ab ordine & officio, diſtricte exigentis.

Idẽ eſt videre & facile obſeruare in decreto b. Lucij, qui b. Cornelio ſucceſſit, & ſub Gallo et Voluſiano, glorioſo martyrio cõſummatus eſt, quod citatur lxxxi. diſt. in hæc verba. Miniſtri altaris, prę ſbyteri, ſeu diaconi, ad dominica tales eligantur officia, qui continentiã ſeruent. Si vero poſt ordinationem ſuã miniſtros cõtigerit propriæ vxoris inuadere cubile, ſacrarij non intrent limina: neq; ſacrificij portitores fiant: neque altare contingant neq; ab offerentibus holocauſti oblationem & hoſtiam ſuſcipiant: neq; ad dominici corporis portionẽ accedant. Idem decretum eſt in Arelateñ. cõcilio. & addita eſt excommunicationis pœna in eos, qui poſt ordinationem, etiam à proprijs coniugibus non abſtinerent. Idẽ quoq; decretum eſt in concilio Romano, quod ſub tempus Nicæni concilij celebratum eſt, & iam diſtricte hoc obſeruabatur ab omnibus per vniuerſam Latinã & Occidentalem eccleſiam: vſq; dum Iouinianus ex profeſſo hoſtis continentię, peſtilentiſſima, quam nouum hoc euangeliũ reducere conatur, doctrina ſua infeciſſet plurimos, docens inter vitam cœlibem & coniugalem, ſaturitatem & ieiunium, carnis afflictiones, vitæq; aſperitatem, & conceſſas delicias, apud Deum nullam eſſe differentiã. Qua ſua doctrina, plurimos ſacerdotum & altaris miniſtrorũ

Lucij.

Arelateñ. concilium.

Conciliũ Romanum.

Iouinianus hoſtis cõtinẽtiæ, vt multos traxerit à ſancto vitæ inſtituto.

ex vita coelibi pellexit, & exemplo sacerdotum legis veteris persuasit vxores ducere: & qui vxores suas emisso continentiæ voto dimisissent, ad easdem reuerti. Aduersus quem insurgens b. Siricius, apostolicę cathedræ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præses, eundem, cum complicibus suis, anathemate notauit: & doctrinam eius examinatam & discussam in sacerdotali, quod ad hoc ipsum indixit, concilio, damnauit vt hæreticam, & doctrinæ Christianæ contrariam. Quemadmodū testatur eius ad Mediolaneñ. ecclesiā (cui tūc b. Ambrosius præsidebat Episcopus) epistola, dānationis illius sententiā continens: vt autem seductos ab illo, sacerdotum & altaris ministrorum plurimos, Iouinianicæ illius licentiæ sectatores, qui velut canes ad vomitum, ad carnis cōmercia, quibus continentiæ voto sibi ipsis interdixerāt, ad antiquam ab apostolica traditione descendentem continentię regulam obseruationemq; reuocaret, non paruū illi fuit negocium. Cuius, vt multa extant documenta et testimonia, ita, ecclesiasticum decretū quod aduersus eosdē edixit & proposuit clarissime loquitur. Quod est in hæc verba.

Siricius aduersus Iouinianū insurgit.

Siricij decretum aduersus lapsos.

Plurimos, inquit, sacerdotes Christi, post longa consecrationis suæ tempora, tam de coniugibus proprijs, q̄ etiam de turpi coitu, sobolē procreasse didicimus: et crimen suum hac excusatione defendere, quia in veteri testamento, sacerdotibus generandi facultas attributa legitur. Dicat igitur, quisquis ille est assertor libidinum Iouinianus, pręceptorq; vitiorū, si existimat quòd in lege Moysi passim sacris ordinibus laxata fuerint à Deo frena libidinis: cur eos quibus cōmittebantur sancta, præmoneat dicens, Sancti estote, quoniā ego sanctus sum? Cur isti procul à dominibus & vxoribus suis tempore vicis suæ in templo habitare iussi sunt? Quibus tamen, expleto de seruitionis suæ tempore, vxorum vsus, successionis causa

relaxatus

relaxatus fuerat, quia non ex alia, nisi ex tribu Leui quisquam ad Dei ministerium fuerat permissus accedere. Quare & dominus, ecclesiæ suæ sponsus, eam castitatis splẽdore voluit prælucere. Quarum sanctionum sacerdotes omnes insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis nostrę, sobrietati & pudicitiæ corda nostra mancipemus & corpora: vt per omnia in sacrificijs quæ quotidie offerimus, Deo nostro placeamus. Sed quia quidam ignoranter lapsos se deflent, his hac conditione misericordiam dicimus nõ negandam: vt sine vllo honoris augmento, in hoc in quo deprehensi sunt, quandiu vixerint, officio perseuerent: si tamen continentes post hac se exhibere studuerint. Hij vero qui illiciti priuilegij excusatione nituntur, sibiq; hoc aiunt veteri lege concessum, nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo idigne vsi sunt, apostolicę sedis authoritate deiectos, nec vnquam posse venerãda attractare mysteria, quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, priuauerũt. Et quia exẽpla præsentia nos pręmonẽt cauere in futurum, Si quisq̃ Episcopus, presbyter aut diaconus (quod nõ optamus) deinceps talis fuerit inuentus: iam nunc sibi omnem indulgẽtiæ aditum intelligat obseratum. Nam ferro necesse vt abscindantur vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam. Hactenus, ille.

Huius authoritatem sequutum est Agateñ. conciliũ. In quo, ca. ix. in hæc verba decretum legitur.

Agateñ. concilium b. Siricij authoritatẽ sequutum est aduersus eosdẽ.

Placuit, vt si presbyteri, vel diaconi coniugati, ad thorum vxorum suarum redire, voluerint. Siricij Episcopi seruetur authoritas. Quę si ad aliquos probabitur non venisse, eis ignorationis venia remittitur: ita vt de cętero penitus incipiãt abstinere. atq; ita gradus suos in quibus inuenti sunt sic retineant, vt ad potiora eis non liceat ascẽdere, quibus in beneficio esse debet, quod locum ipsum

quem habent, non amittant. Si qui autem sciuisse formã viuendi à S. Siricio missam deteguntur, neq; statim cupiditates libidinis abiecisse, illi omnibus modis sunt submouendi: eo quòd post agnitionem cognitam, præponẽdam arbitrati sunt voluptatem.

Innocentius, reliquias morbi Iouinianici expugnat.

Eiusdem huius morbi Iouinianici reliquiæ, etiam b. Innocentium illius Siriacij successorem exercuerãt. quẽadmodum testantur scriptorum eius plurima. Qui & in epistola ad Exuperium Toletanũ Episcopum, exemplo veteris legis sacerdotum, quo continentiæ hostes pro se maxime vtebantur, continentiæ necessitatem maxima ratione impositam nostris sacerdotibus demonstrat.

Nam cum & veteribus illis, durante ministerij sui tẽpore, necesse fuerit se cõtinere etiã ab vxoribus proprijs, tametsi ad sacerdotij successionem necessario vterẽtur cõiugio: nec satis mũdos dignosq; habuit etiam illa lex carnalior, ad obeunda diuini cultus & sacri altaris quamuis vmbratica ministeria, qui non abstinuissent etiam vxoribus proprijs: q̃to magis decet nostros sacerdotes & leuitas pudicitiam ex ordinationis suæ die seruare, quibus, et sacerdotium, & ministerium, sine successione est: nec præterit dies, qua vel à sacrificijs diuinis, non illis vmbraticis taurorum, hircorum, aut vitulorum, sed his sacrosanctis tremẽdisq; corporis et sanguinis D. N. Iesu Christi tractandis mysterijs, vel baptismatis conferendi vacent officio. Nam si Paulus matrimonio deuinctis suadet, vt cõmuni consensu ad tempus ab officijs se coniugalibus contineant, quo orationi sint magis idonei: quid sacerdotes faciẽt, quibus & sacrificandi, et orandi, tam pro se, q̃ pro populo incumbit iuge officium? Hæc atque eiusmodi ille ad Exuperium.

Leo veterẽ tuetur regulam.

Tẽpore beatiss. illius Leonis, prædictorum vigilantia ac diligentia iã ferè extirpatę erãt huius mali reliquię,

quod ille Iouinianus pestilentissima sua doctrina in ecclesiam inuexerat, & suo vigori restituta lex continentiæ in ministris ecclesiæ. Cuius tamen ille, ecclesiarum præsules, ne quid rursus aduersus eandem vsq̃ nouari aut committi sinerent, diligenter admonet. Qua de re ad Rusticum Narboneñ. Episcopum rescripsit in hæc verba.

Lex cōtinentiæ, eadem est altaris ministris, quæ Episcopis & presbyteris. Qui, cum essent laici, siue etiam lectores, licite & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad prædictos gradus peruenerũt, cœpit eis non licere quod licuit. Et ad Anastasium Tessaloniceñ. Episcopum, suum per Orientem legatum ac Vicariũ. Sacerdotum, inquit, est tam excellens electio, vt hęc quę in alijs ecclesiæ membris non vocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cũ extra clericorum ordinẽ constitutis, nuptiarũ societati, & procreationi liberorum studere sit liberum: ad exhibendam tamen perfectæ continentię puritatem, nec subdiaconibus carnale connubium conceditur. vt qui habent, sint tanquam non habentes: et qui non habent, singulares permaneant. Quòd si in hoc ordine, qui est quartus à capite, dignum est custodiri: quanto magis in primo, aut secundo, aut tertio seruandum est, ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore: aut Episcopali excellentia quisquam idoneus ęstimetur, qui se à voluptate vxoria necdum refrenasse detegitur? Hæc ille sanctus & doctissimus Leo.

Pro restituenda etiam illa quæ per Iouinianum labefactata fuerat continentiæ antiqua regula, in multis quoque prouincialibus cōcilijs diligenter laborãtum inuenitur. Quod eorundem, quæ adhuc leguntur, decreta attestantur. Vt in Meldensi, Mediolanensi, Toletano primo, & quinto concilijs. Quorum decreta leguntur. lxxxij. & .lxxxi. dist.

Concilia. Meldeñ. Mediolaneñ. Toletanum. i. et. v.

Quod autem, nõ solum in Romana & Occidentali, sed etiam vniuersa Africana ecclesia, eadem continentiæ lex in ecclesiæ ministris ab ipso pene initio obseruata fuerit: vt non solum, nubere illis nõ liceret, sed nec vti matrimonio cõtracto ante assumptum ministeriũ: primũ, secũdum, & sextũ Carthagineñ. cõcilia euidẽter demõstrãt.

Eadem cælibatus lex etiã in Africana ecclesia obseruata ab initio.

Conc. Carthagineñ. 1.

Concilij Carthagineñ. primi hoc inter cætera decretum legitur.

Placuit Episcopos, presbyteros, diaconos & subdiaconos, secũdum priora instituta, etiam abstinere ab vxoribus proprijs: quod nisi fecerint ab ecclesiastico remoueantur officio. Citatur à Gratiano. xxxij. dist.

Conc. Carthagineñ. 2.

In secundo Carthagineñ. concilio in hæc verba decretum legitur.

Cum in præterito concilio de cõtinentiæ & castitatis moderamine tractaretur, isti tres gradus, conscriptione quadã, castitati per consecrationem annexi sunt. Episcopi inquam, presbyteri, & diaconi. Itaq; placuit, vt condecet sacrosanctos Antistites, ac Dei sacerdotes, & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus: quò possint simpliciter quod à domino postulant impetrare. vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictũ est sępius. Placet, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, & qui sacramenta contractant, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus abstineãt. Hactenus verba decreti. Et citatur à Gratiano, partim. xxxi. dist. c. Episcopos. partim. lxxxiij. c. Cum in præterito. Notabis autẽ in vtroq; horum decretorũ. In primo, quod dicitur (secũdũ priora statuta.) In secũdo vero, (vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus.) Ex quibus intelligis, nihil tunc ea in re decretũ fuisse noui, sed tm̃ exacta antiqua traditio atq; obseruantia:

Nota huius legis antiquitatem, vtque descendẽt ex doctrina apostolica.

quam,ab Apostolorum doctrina affirmant traxisse originem.

In sexto Carthagineñ.concilio,ita decretum legitur: Cum de quorundam clericorũ,quãuis erga vxores proprias incontinentia referatur,placuit,Episcopos,presbyteros,& diaconos,secundum priora statuta,etiã ab vxoribus cõtinere. quod nisi fecerint,ab ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc nõ cogi, sed vniuscuiusq; ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. Hactenus decreti verba.

Cõc. Cartha. vi.

Eadem hæc continentiæ lex,à sanctis,doctissimisq; patribus nostris semper probata est,velut ex institutione diuina & apostolica. Origenes dictum Pauli locũ tractans, quo docet coniuges abstinere subinde à carnis commercio, ut vacent orationi. Certum est,inquit,impediri sacrificium iuge aut indesinens,ijs,qui necessitatibus coniugalibus inseruiunt.vnde mihi videtur,quòd illius solius est offerre sacrificium indesinens,qui indesinẽti & perpetuæ se castitati deuouerit. Ita quoq; d.Ambrosius,Si plebeis,inquit,hominibus,orationis causa ad tempus abstinere pręcepit Apostolus,vt vacent orationi,quanto magis Leuitis & sacerdotibus,quos diu noctuq; pro plebe sibi commissa orare oportet? Ita & orthodoxus ille Hieronymus aduersus Iouinianũ in hoc totus est : aduersus quem lib.i. ex dictis verbis Apostoli ratiocinatur in hunc modum. Sed & hoc , inquit, inferendum est, si laicus & quicunque fidelis digne orare non põt,nisi abstineat officio coniugali: sacerdoti , cui semper pro officio offerenda sunt sacrificia,semper orandum est : ergo semper carendum matrimonio. Nã & in veteri lege,qui pro populo hostias offerebãt,non solum in domibus suis non erant: sed purificabantur ad tempus ab vxoribus: & vinum & siceram non bibebant quæ li-

Eadem cõtinẽtię lex , vt orthodoxorũ patrũ semper tulerit calculũ.

Origenes.

Ambrosius.

Hieronymus.

bidinem solent prouocare. Obijcienti autē de Petro & alijs plerisq; Apostolorum, qui vxores habuisse leguntur: respōdet eosdem habuisse quidem vxores, sed quas acceperant eo tempore quo euangelium nesciebant: qui assumpti postea in apostolatum, reliquerunt coniugale officium. Hæc ille. Breuiter vniuersa his antiquitas consonat, & testimonium perhibet nūquam licuisse, Episcopis, presbyteris, & altaris ministris diaconibus nubere: idq;, vt demonstrauimus, ex institutione Apostolica. et quod in Latina, Occidentali, & Africana ecclesia, nec mariti quidem vnq̃ assumpti fuerint ad præfatos gradus sacri ordinis, nisi sub sponsione perpetuæ continentiæ, et ab vxoribus proprijs. Quæ ideo retulimus aliquanto prolixius, quo quisq; clare intelligeret ortū, progressum, confirmationemq; legis de cœlibatu sacerdotum & altaris ministrorum: confunderetur q; aduersariorum, præsertim autem Philippi, nimis impudens & prorsus intoleranda arrogantia, & prodigiosa cœcaq; impudentia. Quem, libello nuperrime, sub tēpus VVormatieñ. conuentus edito (in quo inter cætera, sacerdotū cōiugiū asserit) nihil pudet hijs quos audisti sanctissimis doctiss. q; patribus, Pontificibus, & qui sanguine suo nobis contestatum reliquerunt nihil se q̃ vnam Christi gloriam, religionis nostræ dignitatem, & vtilitatē quæsisse aut quærere, & tantæ, tamq; consentienti antiquitati, cōtumeliosissime obsistere: non pudet dicere execrandos hypocritas, Pontifices Romanos, Cardinales, Episcopos, Monachos, ob suam stabiliendam tyrannidem introduxisse has leges tyrannicas, impias, Christi euangelio, apostolicis literis, & synodalibus decretis cōtrarias. Qua sua execranda blasphemia, ipsos recta percellit Apostolos, et diuinum spiritum. quem doctrinæ suæ, qua imbuerunt & instituerunt Christi ecclesiam, doctorem habuisse, certis

Philippi & aduersariorū, q̃ sit impudēs de dicta lege calumnia.

prorsus atque indubitatum est. Nam Apostolos fuisse illius legis cœlibatus authores, maxime, qua interdictum est sacerdotibus & altaris ministris nubere, supra clarissime demonstrauimus. Non pudet arrogantissimum homucionē, Siricium, sanctum Pontificem, & qui ante annos mille ducentos magna cū laude præsedit Christi ouili, impium dicere, arrogantem, stolidum, & digniorem qui remos in naui agitaret, quàm ad gubernaculum in ecclesia Christi sederet. De quo, in suo illo iuuētutis flore, feruens adhuc à recēter fuso Christi & eius martyrū sanguine, doctissimo illo sæculo, quod Hilarios, Ambrosios, Hieronymos, Augustinos nobis protulit, illa Christi ecclesia, aliud, & à Philippo diuersissimum habuit iudicium. Quod intelligere licet, ex beatiss. Ambrosii, Bassiani, & cæterorum Episcoporum epistola, qua respondent, eius ad Mediolanen. ecclesiam, de damnato à se Iouiniano & complicibus, epistolæ. Recognouimus, inquiunt, ex literis sanctitatis tuæ, boni pastoris excubias: qui fideliter commissam tibi ianuam serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias: dignūq; quē oues Christi audiāt & sequātur. & ideo, quia nostis ouiculas Christi, lupos facile deprehendis: & occurris quasi prouidus pastor. ne isti, morsibus perfidię suæ, feraliq; vlulatu, dominicum ouile dispergant. Deinde multa diuinarum scripturarū testimonia inducentes, aduersus Iouiniani rectè dānatā ab eodē b. Syricio impietatē, qua coniugio apud Deum non præferebat virginitatis meritum, sed promiscue confundens omnia, diuersorum gradus meritorum abrogare, & paupertatem quandam (vt illorum verbis vtar) cœlestium remunerationum inducere conatus est. (Quam eādem, tot sæculis damnatam, ab inferis reuocare moliuntur hij discipuli illius, aduersus quos agimus,) Sed quid, inquiunt, plura apud magistrum atq; docto-

Nota lector, Philippi modestiā, & censuram de viris doctiss. & sanctiss.

rem? cum iam dignum præmium retulerint illi perfidiæ suæ, etc. Itaq; Iouinianum, Auxētium, Germinatorem, Felicē, Protinum, Genialem, Martianum, Ianuarium, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq;, secūdum iudicium tuum esse damnatos. Hæc ille d. Ambrosius, & vnà cum illo decē Episcopi, & omnes ordines ecclesiastici illius tractus, qui dictæ epistolæ subscripserunt. Quorum audis, atq; in illis, commune totius ecclesiæ catholicæ, de suo illo pastore iudicium: velut digno, quem audirent & sequerentur oues Christi vniuersæ: vt pia solicitudine Christi ouile custodiētem, ab hęreticorum pestiferis morsibus. Quem & magistrū & doctorem suum recognouerūt. cuius & iudicium sequuti sunt. Et hic, Philippo iudice, impius pronunciatur, arrogans & stolidus, dignior'q; qui remos in naui agitaret, quàm ad gubernaculū in ecclesia Christi sederet. Huius'ne ergo homuntionis nugacissimi, planè excæcati philautia, & asseclarum suorū, stupidissimorū atq; impijssimorum hominum assentationibus mente alienati, quisq̄ feret arrogantiam, immodestiam, petulantiam? Sed zelatur pro suo præceptore Iouiniano discipulus: & indigne fert damnatum illum à s. Syricio. cuius causa: nec diuo illi doctissimoq; ecclesiæ doctori Hieronymo est multo ęquior: Cui & ipsi, petulātissime insultare nō erubescit: nec eū pudet dicere, nequaquādigna Christiano doctore oratione egisse illum aduersus Iouinianum. Non deniq; pudet, b. Innocentium, etiam horrendi criminis, falsatarum nempe diuinarum scripturarum, reum peragere. Quid sibi non arrogat morticinæ carnis pellicula?

Sed manet, inquit, adhuc hodie mos ille in Græcanica ecclesia, vt sacerdotes nubant: & non solum mariti eligantur ad sacerdotium. nec vt nubant semel tantum, sed

quoties

quoties voluerint, etiam decies si ita tulerit res. Ad hæc. Zozomeno authore, ex Paphnutij cõsilio non recepisse Nicænum concilium legem cœlibatus in ministris ecclesiæ, quam quidam illis conabantur inducere. Ita'ne Philippe nullius te pudet impudentiæ? Ita'ne adhuc hodie perdurat mos ille in Græca ecclesia, vt sacerdotes nubãt quoties voluerint: etiam decies, si ita res tulerit? Ego sane pro dignitate mecum mirari non sufficio, quid huic homini in mentem venerit, quod in hoc tanto doctorum hominum cõuentu, ausus sit proferre istiusmodi: & principibus, regibus, Imperatori, atq; ipsi adeo orbi obtrudere. Puto quod sibi persuaserit nos omnes esse stipites: sibi vero vni licere, quidlibet dicere & edicere. Nisi enim hoc sibi persuaserit, nõ intelligo quid de hac eius audacia sentire aut cogitare debeam. cum ipsa rei euidentia impudentissimi illum conuincat mendacij. Quandoquidẽ omnibus notum est, quibus mos Græcæ, quem adhuc hodie obseruat, ecclesiæ, notus est: admitti quidẽ apud eos maritos ad sacerdotium, sed qui semel tantum, eiq; virgini nupserunt: at sacerdotes iam, & altaris ministros diacones, non nubere. Quod si cuius, quã ante accepit, vxor obierit, illum, reliquum vitę tempus in sacerdotio cœlibem viuere oportere: Aeque & relictã sacerdotis, post mortem viri non posse alteri nubere: sed cogi cum Deo dicatis & religiosis mulieribus in mõasterio viuere. Episcopos apud eos nullos eligi, nisi ex monasterijs religiosos castitatem professos. Quod si qui inueniãtur apud illos mariti fuisse Episcopi, ijs aut vxorem iãdudum obijsse, vel communi voto cœlibatum eos coluisse, nihil dubitandum est. Certe quem diximus morem, in hodiernum vsque diem perdurare apud Græcos, Moscouitas, cæterosq; vniuersos qui a Græca adhuc pendẽt ecclesia, atq; eius ritũ institutaq; obseruant, sciunt et testabuntur, qui-

Impudẽs Philippi mendaciũ, de nuptijs sacerdotũ Grecæ ecclesiæ.

Mos Grecę ecclesię circa sacerdotum etc. coniugia.

bus curæ fuit, mores quibus adhuc hodie illi viuunt, cognoscere: & Philippum condemnabunt imprudentissimi mendacij. Quod tamen, vt quo colore astrueret, affert decretū Ancyranæ synodi: immo vt mendacio suo quoquo pacto videretur patrocinari & congruere, illud ipsum corrupit & falsificat: dicens in eo cōstitutū, diacones cœlibes, si postea euecti ad gradū superiorem, ducant vxores, cōcedendū eis hoc esse, nisi votū fecerint se nō ducturos vxores. His addit, quod tunc liberū eis fuerit vouere, aut non vouere. Ex quo constare vult secundū huius concilij decretum, licere sacerdotibus nubere. Vult ēt satis à se demonstratum, legem de cœlibatu sacerdotū & ministrorum altaris aduersari decretis synodalibus.

Ex decreto Ancyranę synodi q̄ infeliciter Philippus legem cælibatus oppugnet.

Sed hoc vellem mihi responderet Philippus, etiam si nō corrupisset & falsificasset decretum dictæ synodi, sed reuera ita decreuisset, quemadmodum illi falsò imponit, quà ratione vnius illius authoritatē, tot synodorū, quot supra citauimus, authoritati certissimæ authoritatis, præferendam duceret: & ex vnius istius sententia, illarū omnium consonam damnare sententiam? Sed bene habet, vt etiam suo ipsius testimonio deprehensa cōuictaq; palàm teneatur impietas. Nō hoc decreuit, quod is illi impudentissime & mendacissime affingit, Ancyrana synodus: sed de altaris ministris sub sacerdotibus ita decreuit, vt si qui eorum adhuc cœlibes & nuptiarum inexexpertes, ab Episcopis ad eum gradum vocati & ordinati, de hoc expresse protestati fuerunt suæ ordinationis tempore, quòd continere non possent, sed vellent nubere, nec vlla ratione eam à se libertatem abdicare intenderent: si ijdem postea venirent ad nuptias, quòd id, sine sui gradus & ministerij periculo aut iactura facerent, eo, quòd sub ea velut licentia, ab Episcopo ordinati fuerant, id quod alijs, sine gradus sui periculo non lice-

Plagij euidenter cōuincitur

bat. Citatur hoc decretũ. xxvij. di. ca. Diaconi: Cui, duo ille intrusit mendacia. Primũ, quòd loqueretur de diaconibus, qui cœlibes, sed sine expresso voto continentię, ad eum gradũ euecti fuerant: Cũ de illis nõ loquatur, sed de his qui expresse protestati sunt suæ ordinationis tempore, quòd continentiæ obligari noluerunt, nec abdicare libertatẽ contrahẽdi matrimonij. velut intelligẽtes quidẽ tacite includi in susceptione gradus istiusmodi, professionẽ continentię: tamẽ expresse protestãtes, nolle se ad eandem astringi: nec eiusmodi ministeriũ sub ea obligatione suscipere. sed si ecclesia opus haberet atq; vti vellet eorũ ministerio, id permissa sibi pristina illa nubẽdi licẽtia faceret. Nã sine expressa istiusmodi protestatiõe cõtraria, quisquis cœlebs suscepisset diaconatus ministeriũ, eo ipso tacite intelligebatur, etiam secundum verba eiusdẽ Ancyrani canonis, professus continentiam. Ita enim habent eius verba. Quicunque sanè tacuerint, & susceperint manus impositionem, continentiam professi, si postea ad nuptias conuenerint, à ministerio cessare debebunt. Notabis autem, & diligenter conferes quod dicitur: Si tacuerint, & susceperint manus impositionem, continentiam professi. Quæ verba, susceptionem gradus diaconij, cum taciturnitate, aut sine expressa protestatione quod obligari nollent ad continentiam, tacitam habere professionem continentiæ clarissime significant. Nam si, vt obligarentur velut professi, continentiæ, eam ipsam illis expresse vouendum fuisset & esset, non dixisset: Si tacuerint, & sic susceperint. Quomodo enim qui tacet, expresse vouet? Alterum mendacium, quod eidem Ancyrano decreto Philippus intrusit, immo, quo ipsum impudenter falsificauit, est, quòd dicit ipsum loqui de diaconibus, in cœlibatu, sed sine expresso eius voto promotis, quòd si ijdem postea ad superiorem gra-

Susceptionem sacerdotij aut diacõnatus, tacite includere professionẽ cõtinentię.

dum eucti vxores ducant, ipsis concedendum hoc esse, sine gradus aut officij sui iactura aut periculo. Nam Ancyranum illud decretum, nihil loquitur de diaconibus, quomodo dictum est, promotis, & postea euectis ad gradum superiorem, nempe, sacerdotium: nec dicit, quod ad illum iam euectis, in eo licuerit nubere: immo, Philippi sunt hæc additamenta & mendacia. sed solum de his qui ad diaconatus gradum cum ea qua dictum est protestatione promoti sunt, dicit, quod si in eo ipso, non vero in sacerdotio, de quo non loquitur, postea contraherent nuptias, non propterea priuãdi essent suo officio ac ministerio. quum illud quod tacite inerat susceptioni gradus, cõtraria protestatio excluserat. Et istiusmodi argumentis, audet ille reclamare vniuersæ retro ecclesiæ ab initio: audet blasphemare doctrinam spiritus sancti & apostolicam: audet tot apostolorum successoribus, viris sanctissimis & doctissimis, maledicere: tot conciliorum authoritatem nihili facere: immo, non pudet illum decreta conciliorum corrumpere, & proferre mendacia aperta notoria atque impudentia, velut certam veritatem: & petulantissime insultare his quos deprehendit affirmare contrarium: velut non ita nuper introductum à Romanis Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis, Monachis, ad suam stabiliendam tyrannidem, id quod ex apostolica traditione ab initio recepit vniuersa Christi ecclesia, & vsque nos conseruatum est.

Penè prętererã argumẽtũ eius alterũ, quo mire sibi placet, & decretorũ glossatorẽ, & iurispontificij professores, odiosissime flagellat, & penè stipites facit. Siquidem, in rescripto b. Stephani papę. (quod citatur. xxxi. dis. c. Aliter) verbulum captat, vnde astruere sibi pulchre videtur impudentissimum suum et notorium mendacium, quod in ecclesia Orientali & Gręcanica semper licuerit

Vt tractet decreta, Glossatorem, & Iuris

et vsitatum fuerit nubere, etiam quotiescunque voluerint: modo simul non nisi vnam vxorem haberent. Verba rescripti sic habēt. Aliter se habet Orientalium traditio ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nā eorū sacerdotes, diaconi, et subdiaconi, matrimonio copulantur. Vbi, ex hoc verbo, copulantur, ille argumentum facit & fortiter concludit, quòd eorū sacerdotes nubant, & matrimonia contrahāt. & hic crassissime illi errat glossator, quòd ex verbo illo non intellexerit hāc ipsam eius sententiam. Quasi vero, matrimonij vinculo non copulentur vir & vxor, quādiu viuunt vterque & constat inter ipsos matrimonium? Hic prodigiosi & intolerabilis erroris accusat Iuris pōtificij professores, magno consensu affirmātes, posse eligi maritos sacerdotes: sed vt ordinati cœlibes, iam sacerdotes nubāt, concedi non posse. Cuius erroris causam, ipsis vult esse historiarū ignorantiam. Sed quas tu Philippe hic nobis profers historias? Affirmo ego nec verbum quidem vllum inueniri vllius scriptorum ecclesiasticorum omnium, quod contradicat explicatæ iam à nobis sentētiæ. Quòd, si proferre potueris, à te patiar conuitium, sub quo te ipsum traducis orbi, impudentissimi hominis.

Pontificij professores.

Hoc quidē inuenies, vt sancta ac salutaria omnia, ita & hanc continentiæ legem, illius omnis puritatis, omnis boni hostis studio, per eius satellites arietatā subinde, nōnunquam & inclinatam, ac labefactatā fuisse: primum, penè vniuersaliter per pestilētissimum illum Iouinianum, sub b. Siricio & Innocētio deinde: particulariter, per luxum & petulantiam Cleri germanici, sub Gregorio. vij. & nonnullis eius prædecessoribus: attamen aduersus illos oēs semper viguisse atque obtinuisse authoritatē sedis apostolicæ, & suum vigorem vindicasse, asseruisse, & cōseruasse regulæ & legi veteri, etiam quicquid contra illi in-

sanierint. In quã, quòd nouissimis his annis aliquot licenter nimis commiserunt sacerdotes, & altaris ministri plerique, precipue aũt per Germaniã, & nunc vniuersam, aduersarij nostri impudenter rejiciũt, est quod doleamus: quodq; dolent boni nobiscum oẽs, adeo nunc iacere publicam disciplinã ecclesiæ: sacratissimas leges conculcari: ecclesiasticæ hierarchiæ authoritatem contemni ac negligi. est, cui omnes, efficax et salutare remediũ adhiberi cupiunt: sed vt licite, aut illi fecerint, aut hij faciant, non facit multitudo peccãtium. Vę illis, atq; iterum væ, qui vita sua palàm scelerata atq; incontinẽti scandalizarũt Christi ecclesiam. væ & istis, sed grauius, & ter vę, qui docẽt malum bonum, & bonum malum: lucem tenebras, & tenebras lucem statuunt. qui continentiæ legẽ planè proijciunt, conculcant, & contemnendam docẽt omnibus. nõ satis habent perire ipsi, sed magno studio vniuersos secum attrahere conantur in interitum. qui incontinentiæ suę, addunt perniciosissimam hęresim, et Iouinianum nobis reuocant ab inferis. vę etiam pastoribus nostris, atq; iterum vę, quorum culpa, oscitantia, & negligentia hæc mala inundarũt in Christi ecclesiam. Sed horum omniũ peccata, nunquam facient, quin damnationem accepturi sint, qui primam fidem aut sponsionem continentiæ quam Deo fecerunt, irritam faciunt: nisi salutari pœnitentia culpam diluant. nunquam facient licere sacerdotibus & altaris ministris nubere: nunquam facient, quin sancta sit lex continentiæ præscripta ijsdem: quam ex apostolica doctrina, traditione & constitutione peruenisse ad nos clarissime demonstrauimus.

Vt nemini, aduersus dictam legẽ cælibatus quicquam sit

Aduersus quã nõ video quid cuiq̃ esse possit iustę q̃rimoniæ: vt q̃ nulli imponit quicq̃ intolerabile, neminem obligat nisi vltroneũ et dedititiũ. Non tibi placet cœlebs sacerdotium? duc vxorem. Nemo te cogit sacerdotẽ fie-

ri. nemo inuitum te, obligare cõtinentiæ perpetuæ. Abstine ergo sacerdotio, quod nosti eiusmodi conditionem annexam habere. Cui si te vltro subdis & ingeris, quid habes, quo cum, quam tecum expostules? Sed volo, inquis, sacerdos esse, & vxorẽ ducere. Electionis hoc est ecclesiæ, an te sacerdotem velit: non tui arbitrij. Non vult autem, nisi velis vitam cœlibem agere, & in cæteris etiam sacerdotio dignus sis. Quid hic habes, quod cum quoquã expostules? Si non placet conditio, aliud tibi placens vitæ institutum elige. Nemo inuitũ te cogit quod nõ placet, sequi. Vt sacerdotes nuberẽt, nusquam ab initio apud vllos Christi nomẽ professos licuit. Occidentalis, Latina, et Africana ecclesia, maritos sacerdotes, nisi cũ vxoribus continentiã profitentes, noluit. De quo, nemo põt conqueri: cum ecclesia suo ea in re iure vtatur: vt non admittat ad sacerdotiũ nisi quos voluerit, & eo dignos existimauerit: nec quisquam sibi velut iure deberi illud ipsum potest prætendere.

iustæ querimoniæ.

Aduersus vero hãc scabiẽ, quæ nunc occupauit & deformauit ecclesię faciẽ, alio remedio, quã vxores cõcedẽdo, opus erat. alio cauterio quam scabẽdo & puriginẽ magis excitãdo, persanãda erat hęc scabies. restituẽda publica disciplina ecclesię. restituẽda sua forma, suus vigor hierarchię ecclesiasticæ, quæ super illã vigilet, eãdẽ exigat, hos incõtinẽtes & scabiosos cogat ad alia suæ incontinentiæ pharmaca manum extendere: qualia supra indicauimus, & nobis inculcat ille Origenes hom. ix. in Leuiticũ: Non auditis, inquit, ex diuinis scripturis quia certamen est inter homines carni aduersus spiritum, & spiritui aduersus carnem? Nescitis, quia si carnem solam nutriatis, & ipsam frequenti mollicie, et iugi deliciarum fluxu foueatis, insolescat necessario aduersus spiritum, & fortior illo efficiatur? Quod si fiat, sine dubio eum in suam

Aduersus incõtinentiæ scabiẽ, quę faciẽ deformauit ecclesiæ, alio opus esse remedio, quam coniugio.

ditionem redactum suis coget legibus & vitijs obedire. Si vero ad ecclesiam frequenter veniens, aurem literis diuinis admoueas, explanationemq; mãdatorum cœlestiũ capias: sicut cibis & delicijs caro, ita spiritus verbis diuinis conualescet, ac sensibus & cupiditatibus robustior effectus, carnem sibi parere coget, ac suis legibus obsequi. Nutrimenta igitur spiritus, sunt diuina lectio, orationes assiduę, sermo doctrinæ. His alitur cibis, his cõualescit, his victor efficitur. Quod, quia non facitis, nolite conqueri de infirmitate carnis: nolite dicere, quia volumus, sed non possumus: volumus continenter viuere, sed carnis infirmitate decipimur, & impugnamur stimulis eius: tu das stimulos carni tuæ: tu eam aduersus spiritum tuũ armas, & potentem facis, cum eam carnibus satias, vino nimio inundas, omni mollicie palpas & ad illecebras nutris. Ad hæc inquã, et eiusmodi remedia, vtinam, quibus dictum est, modis, cogerentur manum adhibere sacerdotes, & cæteri diuino dedicati ascriptiq; ministerio, qui ob carnis infirmitatem & lasciuiam dicunt se non posse continenter viuere: & in futurum prouideretur vt essent pauci sacerdotes, & qui ætate, eruditione, & moribus, singulariq; & discreta vita à populo, tueri possent dignitatem sacerdotij apud populum, simulq; (quod fieri posset) publice prouideretur, vt hij pauci, multis, atque adeo omnibus sufficerent, & melius se haberet, nisi ego fallor, Christiana religio.

Conuincitur ex verbis Zozomeni, nec tẽpore Nicæni concilij sacerdotibus ꝑmissas nuptias.

De Paphnutio & Nicæno concilio ex Zozomeno. quæ adducunt illi, aperte confirmant, non infirmant nostram sententiã. Tractabatur nanq; in illo cõcilio, vt morem Romanæ, Occidẽtalis, & Africanæ ecclesiæ de absoluta sacerdotum & altaris ministrorum continentia, et ab vxoribus proprijs quas & ante susceptũ gradũ & cõsecrationẽ habuissent, vniuersaliter ĩtroducerẽt, & iã ferè

in eam

in eam partẽ inclinauerant patrũ sententiæ, sed contradixisse confessorẽ Paphnutiũ, ea præcipue ratione, ne ipsis, aut eorum vxoribus, occasio ea fornicationis existeret. Diserte autẽ explicat Zozomenus, quæstionẽ tantũ fuisse de coniugibus quas ante consecrationem duxerant: eo ipso locutionis genere clarissime significans, nec tũc vllos fuisse, qui iam sacerdotes, vxores duxissent, aduersus apostolorum decretum.

Et hæc quidem mihi sufficere posse videntur de proposita controuersia.

Tamen quoniam videri volũt aduersarij, dissolui nõ debere monachorum suorum & sacerdotum coniugia, etiam vt darentur cõtracta illicite et damnabiliter, quorsum citant D. Augustini, ex lib. eius, de bono coniugali & sancta viduitate, ad Iulianam, sentẽtiam, qua improbat eorum opinionem, qui existimabant lapsarum à sancto proposito fœminarum, si nupserint, non esse coniugia, sed adulteria: affirmans non paruum inde malum consequi, vt à maritis separentur vxores, quasi adulteræ sint non vxores. Nam cum volunt, inquit, eas separatas reddere continẽtes, faciunt maritos earum adulteros veros, cum suis vxoribus viuis alteras ducunt: Etiam de hoc ipso nonnihil nobis dicendum est: & explicanda certa orthodoxaq; veritas. Quod tamen priusq̃: faciam libuit etiam hic admonere aduersarios, quando nunc dictam Augustini pro se inducunt sententiam, vtique se non posse eiusdem refutare sententiam, quam eodem loco prædictis verbis continuo coniungit & subijcit in hæc verba.

An, vt damnabilis, ita et irrita ac dissoluenda sint sacerdotum monachorum'que coniugia.

Argumẽtũ aduersariorũ, ex verbis Augustini.

Quam infelici ter ĩducãt Augustinũ pro se.

Sed planè nõ dubitauerim, inquit, dicere lapsus et ruinas à castitate sanctiori quæ vouetur Deo, adulterijs esse peiores. Si enim (quod nullomodo dubitandum est) ad Christi offensionem pertinet, cum membrum eius fidem

non seruat marito, quãto grauius offenditur ipse Deus, cum illi ipsi non seruatur fides, in eo quod exigit oblatum, quod non exegerat offerendum? Cum enim quisq; non reddit, quod non imperio compulsus, sed cõsilio cõmonitus vouit, tanto magis fraudati voti auget iniquitatẽ, quanto minus habuit vouẽdi necessitatem. Hactenus ille. Cuius si vera sit sententia, quam superiore cõtrouersia demonstrauimus verissimam, et cui, eam pro se proferentes, ita se fecerũt obnoxios, vt refutare eandem non possint: falsissima ergo sit oportet eorũ doctrina, qua docent mõnachos & sacerdotes qui castitatem Deo vouerunt, licite contrahere matrimonia. Quanq̃ hoc nobis argumento aduersus ipsos nihil opus fuerat: vt qui in præcedenti controuersia falsissimam atque impijssimam esse hac de re eorundem doctrinam luce clarius demonstrauimus. Nunc ad id quod est propositum,

Responsio ad quæstionem. Placet nobis citata ab aduersarijs Augustini sententia quòd quamuis voto castitatis Deo obstricti, grauissime peccent si nubant: non esse tamen irritum hoc ipsum matrimonium, nec separandum, quando simplici tantum voto, quod quisq; penes se emisit, Deo obligatus est. Nulla enim lex obsistit matrimonijs eiusmodi, quo minus sint valida. sed nec potest, aut potuit. quãdo alterius cõtrahẽtium votum simplex eiusmodi, alteri probabiliter potest esse incognitum. & plena deceptionibus innocentum forent coniugia, si ob alterius votũ simplex, quod post contractum consummatumq; ante se vouisse proferret, separari à se deberent, & matrimoniũ dirimi. Secus est in professione castitatis, quæ solenniter cum consecratione aliqua suscipitur: cuius nemo prętẽdere potest, nisi crassam ignorantiam. Nam post eiusmodi professionem contracta coniugia, coniugia non sunt: sed incastæ copulæ. vt verissime aduersus Iouinianum dixit ille orthodoxus

Simplici voto astrictos, damnabiliter quidẽ nubere, nõ tamen irrite.

Secus de solenni, post quod contracta coniugia, non esse cõiugia, sed incæstas copulas

Hieronymus. Virgines, inquit, quæ post consecrationẽ nupserint, non tam adulteræ sunt, q̃ incæstæ.

Et quamuis fortassis ex ipsa professionis solẽnis & cõsecrationis natura non inducatur hæc, inter ipsam, & votum simplex, diuersitas: ex ipso tamen ecclesiastico interdicto hanc inter ea diuersitatẽ consistere certũ est: quod resistit contractis ab hijs qui cum cõsecratione quadam & ritu solenni, professionem castitatis susceperunt: atque irrita reddit, nec sinit esse valida: non vero resistit contractis ab hijs, qui simplici tantum voto obstricti sunt.

Vnde pẽdeat dicta, inter votum simplex, et solenne differentia.

Quòd autem interdictum ecclesiæ istiusmodi, nõ cœperit ab heri aut nudius tertius, sed fuerit in ipsa etiã primitiua ecclesia, B. Calisti ea de re decretũ clarissime demonstrat, quod habet in hæc verba.

Calistus.

Ab ipso ecclesiæ initio irritata fuisse coniugia cõtracta à sacerdotibus diaconis et subdiaconis, & monachis.

Presbyteris, diaconibus subdiaconibus, & monachis, cõcubinas habere, seu matrimonium contrahere penitus interdicimus. Contracta quoq; matrimonia ab huiusmodi personis, disiungi, et personas ipsas ad pœnitẽtiam debere redigi, iuxta sacrorum canonum definitionẽ iudicamus. Hactenus decreti verba, quod citatur. xxvij. dist. Inijt autem hic Calistus Pontificatum Romanæ ecclesiæ (vt Eusebi⁹ author est) anno à nato saluatore. cc.xxij. martyrio coronatus sub Alexandro Mammeæ, non supra. xx. annos post ipsa Apostolorum tempora, & Ioannis Euangelistæ exitum. Notabis vero, in verbis eius decreti, quod Calistus ipse, non author, sed exactor eiusdẽ fuerit. Iuxta, inquit, sacrorum canonum definitionem, non quos ipse fecit, sed quos inuenit; secundum quos ipse irrita ac dirimenda pronunciat matrimonia, quæ a memoratis personis, cum consecratione quadam, aut solenni professione astrictis instituto vitæ cœlibis, contracta sunt. Et hoc interdictum, ab ipso, vt vides, ecclesiæ initio in hanc vsque horam perpetuo permansit in

Irritãtis illius decreti Calistus nõ author sed exactor.

ecclesia. Quod ipsum testātur canones sub titu. Qui clerici, aut vo. ma. con. poss. Et qui inducuntur alijs locis q̄ plurimis.

Ecclesiæ certa authoritas super irritandis quibusdam cōiugiis, quę alioqui essent rata et licita.

Quòd si quis hic nobis in dubium reuocet, an ecclesia interdictis suis irrita facere potuerit aut possit matrimonia, quæ sublatis ijsdem essent rata ac licita: Is ille, vniuersam ab initio ecclesiam intolerabilis impietatis ream faciet: quę suis interdictis, inter attinentes sibi certis cognationis & affinitatis gradibus personas, cōtracta matrimonia irrita semper fecit: quæ sublatis interdictis ijsdem essent rata ac ilicita. Nam, cum lege naturæ nullæ sint personæ cognationis aut affinitatis ratione prohibitæ in matrimonio, q̄ pater & filia, mater & filius, sed secūdum eandem, licita erant inter fratres & sorores contracta cōnubia: quæ etiam cum diuina benedictione celebrata leguntur à sanctis patriarchis et patribus vsq; ad legem datam per Moysen, qua libertas illa naturalis legis hac in re restrictior facta est: Nec quicquā ad nos pertineat, quicquid lege illa Mosayca, naturali legi iuenitur superadditū: Cum eadē, quatenus illius fuerat, nobis per Christū sublata sit: Adhęc, cum nullum verbū inueniatur de hoc, aut renouatum, aut constitutum à Christo aut Apostolis: Si tollas interdicta ecclesię, non inuenies vlla lege nobis interdici consanguineorum, immo, nec inter fratres et sorores coniugia. Quam licētiam, necesse est vt reducat in ecclesiam, quisquis hac in re infirmare voluerit authoritatem interdictorū ecclesiæ. Sed absit eiusmodi, ab omni Christiano temeritas, & in matrē suā, catholicā Christi ecclesiā, tā iniuriosa contumelia, vt ipsam, vera matrimonia dissoluisse dicat, & coegisse adulterare homines. Cū enim contractu quodam celebretur matrimonium, is ille, non solum ecclesiasticis, sed etiam ciuilibus ac politicis interdictis subiacet: atq; adeo subiacet, vt etiam ciui-

libus legibus, & publica consuetudine, inter ethnicos quoque irritari interdiciq; possint quædam matrimonia, & fieri non solum illicita, sed etiam inualida: quæ sublatis eiusmodi legibus & consuetudine, secundum limites iuris naturæ forent licita & valida. Proinde, non quouis consensu, sed legitimo, & inter personas legitimas, contrahuntur nuptiarum fœdera & coniugalis societas.

Ex his, de inducta ad præsentem controuersiam quæstione, quæ sit certa orthodoxaq; veritas, satis mihi demonstratum videtur.

Nec Ro. Pon. dispẽsatiõe fieri posse, vt aduersariorũ sacerdotes & monachi, in cõtractis coniugijs licite permaneant.

An vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, Ro. Pon. authoritate dispẽsari possit cum aduersariorum sacerdotibus ac Monachis, vt in contractis per ipsos coniugijs licite permanere possint: certa est ex dictis responsio, quód non possit. cum contracta ab illis coniugia nulla sint, sed incæstæ copulæ. Nec potest ille, quod infectum fuit & irritum, facere vt eiusmodi non fuerit. Sed alia est quæstio, an possit ipsis concedere, cum eisdem mulieribus quibus illicite nunc copulantur, aut cum alijs, de nouo nubendi licentiam. De qua potestate ad præsens non disputo. Vnũ hoc addo, mihi videri, quicquid absolute possit aut nõ possit, quod non expediat, nec facere debeat: ob multas rationes quę mihi prægnantissimę videntur.

CONTROVERSIA DECIMASEXTA.

De potestate ecclesiastica.

VT nullis suis artibus, nullis technis, magis se proficere callidus ille & antiquus serpens hostisq; humani generis intelligit, q̄ si, vt primis illis nostris parentibus, Deo, ita & nobis, sacris ab eodem constitutis ordinatisq; magistratibus, nō obedire persuaserit: (inde enim & Dei, & cultus eius, vniuersæq; religionis neglectum videt consequi) ita nulli rei, excitatis ad hoc suis Apostolis, studet diligentius aut accuratius: pręsertim, cum hoc sibi videat ferè cessisse feliciter: ob insitæ omnibus appetitionis cuiusdam, nisi ratione moderetur, inordinatæ, libertatis inquā, cognatęq; superbiæ igniculum. Quem tamen, aliò respiciens, natura nobis indidit, Sic sæcularibus facile persuadetur, non subijci, non teneri sacerdotali authoritati, & legibus. Ita cuique, ea quibus frena laxantur licentiæ, quibus illecebris, doctrinam suam studiose atque artificiose condiunt aduersarij. Aures arrigūt, tametsi pij alioqui principes, cum sua sibi iura detracta à sacerdotibus audiunt: & facile credūtur, quę per se arrident: facile incitantur ad quocunque sibi vendicanda modo, quæ persuadentur sibi deberi iure optimo: atq; ethnicam ferè dominationē, interdictā à Christo, instillatā ab hijs consultoribus, cōcipientes meditātesq; animo, interim obliuiscūtur quòd Christianę ecclesię membra sint: quòd Christi regno seruiant. Sic (quorsum agit ille omnia) supernæ quoq; illius felicitatis regno, qui huius Christi regni finis est, exclusos, secum pertrahit in interitum. Cui cum strennuam

operam, hac in re nauent aduersarij, & in suæ confessio-nis illius conclusione fortiter persuadeāt, nullos, ecclesia-sticis ordinibus & sacris eorūdem magistratibus, vllam obedientiā debere: tamē cū vel studio dissimulātius, vel imperitia confusius, indistinctius, atque in articulatius hoc ipsum fecissent & faciant: ille eorum antesignanus et vexillifer Philippus, quo suam suorumq; illam hac par-te negligentiā suppleret, in medio illius ipsius conuentus tempore, libellum illum (cuius & supra mentionem feci mus) edidit: explicat in quo, præcipua aliquot contro-uersiarum quæ inter illos & nos sunt capita, aliquanto (vt sibi videtur) accuratius atque eruditius, q̄ eadem in confessione sua, atque eius apologia explicauerat. Ipsum enim vtriusque fuisse architectum pręcipuum, q̄uis com muni nomine, palàm atque indubitatum est. adeo, vt in apologia nouissime VVittembergæ impressa, suū pro-prie nomen etiam profiteri non dubitauerit. inter cæte-ra autem, etiā pręsentem suo more tractat controuersiā. In qua vnū hoc agit, vt omnibus Christianis persuadeat, Romanum pontificem, cum hijs qui eius authoritatem sequuntur, velut Antichristi regnum, deserere atque exe crari. Reges autem & Principes singulariter aduersus eundem instigare atq; incitare conatur. Nec multo cle-mentior est (quod mox intelliges) in vniuersos Epi-scopos.

Itaq; quo clarius, etiā hæc ipsa à nobis explicetur con trouersia: ita vt omnes, quemadmodum in superioribus omnibus, ita & in hac, vnde præcipue pēdet pax & con cordia, vnitas, atque adeo salus ecclesiæ, quæ sit ipsissima veritas clarissime intelligāt: vtq; etiam hæc secure possit quorumuis æquorum iudicium subire iudicium, ante no bis proponenda est illa ipsa aduersariorum sentētia, De-inde demonstranda illi contraria orthodoxa veritas,

Aduersariorũ sentẽ. de authoritate Ro. Pon. & paritate Episcoporum omnium.

Inprimis affirmant Romano Pontifici, nihil authoritatis, nec super cæteros totius orbis Episcopos, nec super magistratus ciuiles aut potestatem sæcularẽ, penes quã est ius gladij, diuino iure competere: sed omnes Episcopos in authoritate pares esse.

De authoritate Episcopali, & eorundem paritate cum presbyteris.

Secundo, nec Episcopis vllam authoritatem iure diuino concedũt super presbyteros aut sacerdotes reliquos: immo nullam ex iure diuino distinctionẽ esse inter presbyteros & episcopos, sed humana authoritate distinctionem hanc introductam: per quam, vni commissum fuerit, vt ordinaret ministros in diuersis ecclesiis, atque ijsdem superintenderet.

De authoritate presbyterali, vt nulla sit, sed nudũ verbi & sacramẽtorum mandatũ ministeriũ.

Tertio, Nec sacerdotibus vllã specialem præ cæteris Christianis datã authoritatẽ diuinitus: sed sacerdotij authoritatẽ vniuersam, esse penes ecclesiam, atq; in ecclesia. Quæ possit quos velit, ministros verbi & sacramentorum eligere, atque ordinare, quibus ea vti liceat, quamdiu mandanti ministerium illud ecclesiæ, placuerit.

Iurisdictionis authoritatẽ sacerdotalẽ quã agnoscant.

Iurisdictionis vero authoritatem ex Christi ordinatiõe nullã agnoscunt in sacerdotibus, vt eiusmodi: præter illam communem omnibus, excommunicandi reos manifestorum criminum: idq; velut nomine & ex commissione ecclesiæ: quam tyrannice ad se solos transtulisse Episcopos criminantur. Quibus cur non obediant, cum iustas causas se habere dicant, hanc reddidisse se affirmant ecclesiarum ministris & pastoribus. Confessio tamen, ad hæc tribuit episcopis authoritatem (cuius Philippus illo suo libello obliuiscitur) cognoscendi de doctrina, & doctrinam ab euangelio dissentientem reijciendi: in hijs duobus, nempe, excommunicandi, & cognoscendi hac authoritate, confitentur ecclesias illis præstare debere obedientiam: iuxta illud. Qui vos audit, me audit. Verum inquiunt, cum aliquid contra euangelium

lium docent, tunc ecclesias habere mandatum Dei, quod obedientiam prohibet.

Si quam aliqui potestatem, seu gladij seu iurisdictionis in cognoscendis certis causis, vt matrimonij, decimarum, &c. Episcopi habeant: eam habere illos, iure humano, vel donatam à regibus aut Imperatoribus.

In vniuersum autem, nulli vllam authoritatē aliquid pręcipiendi, ordinandi, aut constituendi, recognoscunt in vniuersa ecclesia, cui quisq; Christianus obedire teneatur, ita vt peccaret contra faciens.

Hæc est breuiter vniuersa aduersariorum de potestate ecclesiastica sententia: tam ex confessione, atque apologia eius: quam ex dicto Philippi libello, & cęterorū scriptis: satis, vt puto, fideliter et luculenter explicata. Quam ne querantur nudam atq; inermem à nobis productam, absq; rationibus quibus eandem astruunt, neq; has ascribere grauabimur.

Quod itaque Romano Pontifici, iure diuino nulla sit super alios Episcopos et Rectores superior authoritas, inde illi Philippo satis demōstratū videtur: quod Christus apud Lucam prohibuerit dominationē inter Apostolos. Dominationem autem, idem quod superioritatē intelligit: vt quam Christus voluerit tantum esse penes Reges & seculares principes. Item, Quod post, sine discrimine, & pares miserit Apostolos, dicens. Sicut misit me pater, ego mitto vos. Quod confirmat ex eo, quod Paulus nec ordinatus, nec confirmatus fuerit à Petro. Et quod idem exęquans ministros, doceat ecclesiam esse super eosdem: ita scribēs Corinth. Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, id est, inquit, Nec cæteri ministri, nec Petrus, sibi sumant dominationem, aut superioritatem super ecclesiam: non onerēt ecclesiam traditionibus: non valeat authoritas plus q̄ verbū; nō oppo

Rationes eorūdem contra authoritatē Romani Pontificis.

Supra Episcopos cæteros.

AA

natur authoritas Cephæ, contra authoritatem aliorum Apostolorum. Sicut argumentabantur eo tẽpore. Cephas hoc obseruat, qui est superior Apostolus: ergo & Paulus, & cæteri, hoc debent obseruare. Ita hic, nobis dicta verba Pauli sua illa authoritate explicat.

Hijs addit, Papam eligi ab ecclesia: et aliquando morẽ fuisse, vt Romani Pontifices confirmarentur ab Imperatoribus: Non ergo præesse illum vniuersæ ecclesiæ. Immo post longam inter Romanum & Constantinopolitanum Episcopos, de primatu, concertationem hunc tandem per Phocam Imperatorem, Romano, attributum fuisse. Addit & alia nonnula ex historijs, sed partim tam frigida & aliena à quęstione proposita, partim tam impudenter falsa, vt in eius gratiam, & quo breuitati necessariæ consulerem, prætereunda hic mihi viderentur: prę sertim cum eadem omnia, & quicquid ab illis omnibus comminisci potest, quatuor libris posterioribus de hierarchia ecclesiastica luculentissime confutauerimus. In gratiam autẽ suam hoc à me factum intelliget, si hijs nostris audebit contra mutire aut hiscere. Et certe demonstrati n hijs, se studio & pertinaciter errare: & veritati, quam in lectis nostris clarissime demõstratam cerneret, & suum errorem intelligeret, arues claudere.

Supra magistratus ciuiles, & potestatem singularem.

Quod item Romano Pontifici supra Magistratus ciuiles, & potestatem sæcularem, nulla cõpetat iure diuino authoritas, inde satis constare vult, quod Christus spiritualem tãtum potestatem dederit Apostolis. nempe, docendi Euangelij: annunciandi remissionem peccatorum: administrandi sacramenta: excommunicandi impios: nõ vero potestatem gladij, aut ius constituendi, occupandi, aut conferendi regna mundi. Ad quæ, vt ipse non venerat, ita nec miserit Apostolos: sed. Sicut, inquit, misit me pater, & ego mitto vos. Proinde, Papam non solum co

minationem, contra mandatum Christi inuasisse, sed etiã tyrannice prætulisse se Regibus omnibus.

Addit hijs, etiam vt illi constaret iure diuino hæc authoritas: non debere tamen nos eidem obedientiam. propterea, quòd defendat impios cultus, idololatriam, et doctrinam pugnantem cum Euangelio. & quia iis notis, quas de Antichristo scribit Apostolus, se facit notabilẽ. Primi generis argumenta profert. Quòd manifestam idololatriam affirmat in prophanatione missarum: quas Papa cum suis defendit. Quòd ab eodem cum suis, deprauata sit doctrina de pœnitentia. Doceri siquidem ab eisdem, remitti nobis peccata, propter dignitatem nostrorum operum. Iubere, vt dubitemus an nobis contingat peccatorum remissio. Nusquam docere, quòd gratis propter Christum remittantur peccata: Et quòd hac fide, consequamur remissionem peccatorum. Affinxisse satisfactiones, per quas tollatur beneficiũ Christi. Fauere horrendæ idololatriæ, quæ inuocatione sanctorum committitur. Tueri traditionem de cœlibatu, ex qua tot sunt orta flagitia. Doctrinam quoque de votis, quæ tantas tenebras offuderit Euangelio: vt quæ doceat, vota esse iustitiam coram Deo, & mereri remissionem peccatorum.

Etiam vt constaret Ro. Põtifici iure diuino authoritas, quibus rationibus eidem obedientiam se nõ delere contendant.

Alterius generis, nempe, quòd notis illis quas de Antichristo describit Apostolus, se notabilem faciat, hæc argumenta producit. Quòd diuinam sibi authoritatem arroget. Hoc autem vult ad totius ecclesiæ iniuriam pertinere. Quòd etiam supra cõcilia, suam authoritatem esse contendit, & eorum decreta rescindere posse, et resciderit subinde. pios omnes exhortans, vt hos tãtos errores, cũ regno Papæ abijciant, suamq; doctrinã contrariã: scilicet, veram & Euãgelicam, amplexentur. Singulariter autem Reges & Principes, vt ecclesię, ius

suum & facultatem, etiam de Papa, & erroribus eius ex verbo Dei libere iudicãdi, asserant; quo exerceri possint synodorum iudicia, in quibus non regnet Pontificis authoritas: sed sint libera, etiam aduersus illum, Christianorum suffragia.

Hæc sunt rationes, ob quas non agnoscunt, nec sequũtur, sed potius impugnãt authoritatẽ Romani Põtificis. Quæ, tametsi in vniuersis eorum scriptis recurrant, etiã vbi nec res nec locus postulat: dissimularunt tamen in sua confessione, atque Apologia eius, (consilio, an casu, alius forte dubitauerit, tametsi diuinare illud ipm mihi videar) vniuersam suam hac de re sententiam: sed simpliciter tantum, & in communi loquuntur de Episcopis. eo ipso nihilominus satis innuẽtes nasuto lectori, nullam se distinctionem inter illos agnoscere. Itaque quod illic minus explicatum videbatur, proprio libello, in medio, vt dixi, Vuormatieñ. colloquij conuentu edito, Philippi diligentia suppleuit: & communem omnium hac de re sententiam, communibus quoque, quas audisti, rationibus asseruit.

Vt Episcoporum & presbyterorum paritatem probẽt.

Episcoporum, & presbyterorum, nullum ex Christi institutione esse discrimen, sed humana authoritate id introductum esse, qualecunque est, vt vnus ordinandi ministros in diuersis ecclesijs, atque eisdem superintendendi, authoritatem haberet præ cæteris: ex Diui Hieronymi affirmat sententia. quam ille, & in epistola ad Titum scribens, & in epistola sua ad Euagrium, explicat.

Vt, Esse penes fidelem populum, ius vocãdiatque ordinandi sibi pa-

Cum autem Episcopos ordinarios, nunc hostes ecclesiæ faciant, eo quod recusent ordinare, quos ipsi expetunt aduersarij: ecclesiam retinere ius suum, vocandi, eligendi, & ordinandi ministros affirmant: quod nulla illi possit eripere humana authoritas. Quod ipsum, ait ille, testari Apostolum ad Ephesios, cum ait: Ascendit,

dedit dona hominibus: & numerat inter dona propria ecclesiæ, pastores & doctores: & addit, dari tales ad ministerium, ad ædificationem corporis Christi. Inde concludens, ibi necessario esse ius eligendi & ordinandi ministros, vbi est vera ecclesia. *stores, Episcopos & presbyteros.*

Eodem pertinere affirmat Christi sententias, quas testari dicit, claues, ecclesiæ datas esse. vt illam, Vbicunque erunt duo vel tres cõgregati in nomine meo, &c. Eodẽ inducit illam Petri sentẽtiã. Vos estis regale sacerdotiũ. Quæ verba, inquit, ad veram ecclesiã pertinent. Quæ cũ sola habeat sacerdotium, certe habet ius eligendi & ordinandi ministros.

Huic ipsorum sententiæ, subscribere volunt communem olim consuetudinẽ ecclesiæ, quam ex epistola b. Cypriani ad Cornelium comprobant: secundum quam populus eligebat pastores & episcopos: quos electos, Episcopus, seu eius; seu vicinæ ecclesiæ, confirmabat impositione manuum: velut comprobans ordinationem populi: nec aliud tunc fuisse ordinationem. nec vllam cõfirmationem petitam à Romano Põtifice. Postea, inquit ille, accesserũt nouæ cæremoniæ, quas multas describit Dionysius: sed esse illum authorem nouum & fictitium, quisquis tandem sit, affirmat: sicut & Clementis scripta, supposititia. De cæteris, ab ordinatione, Episcopi officijs, vt confirmatione, et eiusmodi, dignum disputatione non existimat.

Illius vero sententiæ suę, de iurisdictionis authoritate competente episcopis & sacerdotibus, nulla argumenta proferunt: sed sua tantum authoritate pronunciant.

Quòd autem in ecclesia nulli ius competat aliquid statuendi, ordinandi, præcipiendi, leges condendi, seu de cęremonijs obseruandis in ecclesia, ieiunijs, ferijs, aut alijs quibuscunque, etiam quæ gradus ministrorum atque or-

dinum ecclesiasticorum, eorum exercitium, aut sacramentorum ministrationem concernerent, si subijcerem quo pacto demonstrent, scopas dissolutas videres: & mihi ipsi nimium negocij facerem. Cum singula verba singularem reprehensionem mereantur: nec sit vlla sententia, quæ cum alia cohæreat: nec vlla vllius ratiocinationis forma. Quod ipse tu Lector verbo admonitus facile deprehendes, legens hac eius parte, confessionis ipsorum articulum. Post tamen, in responsione (ne sibi forte blandiantur) conabor demonstrationis vniuersæ eorundem, si quæ sit, membra exprimere & componere: vt videre possimus quod monstrum resultet ex omnibus.

Marsilius Patauinus author sententiæ aduersariorũ.

Hæc est aduersariorum de potestate ecclesiastica sententia: in qua Marsilium quendam Patauinum authorẽ sequuntur, qui ante annos ducentos, ad Ludouicum Bauarum, temporibus Ioannis xxij. (à quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex cõtumace hęreticũ facere satagẽs) Imperatoriæ et sæcularis potestatis aduersus Pontificiam & ecclesiasticam, velut apologiam quandam scripsit: cui, Defensoris pacis, titulum fecit, quam tamẽ, omni studio eliminare conatus est ab ecclesia. Cuius sententiam, cum rationibus eius omnibus, quibus eandẽ nõ sine magno ĩgenio atq; artificio (in quo nostros iã aduersarios longe post se reliquit) accuratissime ác diligẽtissime asserere conatus est, quoniam libro quinto hierarchiæ nostræ ecclesiasticæ diligenter excussimus, et orthodoxam contra veritatem clarissime demõstrauimus: minus hic erit nobis negocij cum aduersarijs in hac controuersia: sed capita tantum quædam argumentorum quæ illic copiosius à nobis explicata sunt (ex quibus tamen sufficienter & clare possit intelligi etiam per se euidens veritas) hic perstrinxisse cõtẽti erimus, pro pleniori vniuersi huius argumenti cognitione illuc remissuri lectorem.

Explicatio sententię catholicæ de potestate eclesiastica

In primis, hoc velim Christiane Lector perpetue cogites, nobis esse disputationem de catholica Christi ecclesia, atque eius membris vniuersis ac partibus, vt initium cepit à Christo: in vniuersum orbem diffusa, & plantata apostolorum eius ministerio. Quæ, ab initio quidē erat pusilla & modica: at nūc lapis ille abscissus de monte sine manibus, in montem magnum & vehementer excreuit: adhuc impleturus vniuersam terram, quando omnes in ouile Christi introducti erunt. Cuius nūc ouilis & ecclesiæ, diuina gratia & misericordia etiā principes, Reges, Imperatores, Regna quoq; & Imperia, membra sunt.

Ecclesia.

Deinde et hoc memineris, ex hijs quæ superius in cō/trouersia de ecclesia, atq; alibi à nobis demonstrata sunt, vnam necessario esse catholicam ecclesiam. quemadmodum in symbolo fidei Nicænæ confessionis per eandem catholicam omnes profitemur ecclesiam. Quæ sit iuxta Apostoli aptissimam comparationem, velut immēsi animantis vnum corpus quoddam, & cuius membra sunt, Christi fideles vniuersi, secundum diuersas functiones et officia. Nā corpus, inquit, non est vnum membrum, sed multa. Si enim essent omnia vnū membrū, vbi corpus? Nūc autem, multa quidem membra, vnum aūt corpus. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij: sed multo magis quæ videntur infirmiora mēbra corporis, necessariora sunt.

Ecclesia velut imensi animātis vnum corpus.

In vno autem corpore, vt est prorsus necessaria membrorum omnium cōmunio quædam, per quam subordinata sibi, conspirent in vnum, & sibi mutuo subseruiāt, et in totius vtilitatē & salutem consentiant: (quod & supra dictis verbis confirmat Apostolus) ita hoc solum est vinculum, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis. Quæ, in ecclesia, vt fidei vnitatem, velut fundamentū

Vnitatē corporis requirere, vt membra subordinata sibi, conspirent in vnū, et sibi mutuo subseruiāt

quoddam, societatem illam concilians, exigit in membris singulis: ita præcipue contineri eandem ordinis illo vinculo, supra & alibi demonstrauimus.

Multorũ communionẽ conspirãtẽ in vnũ esse non posse, nisi regantur alicuius igemonici aut prĩcipantis imperio.

Quin & hoc tecum cogites, etiam supra atq; alibi demonstratum à nobis, & æque monstrante natura, & ratione recta etiam philosophis per se euidens, multorum cõmunionem conspirantem in vnum, nec imaginari posse, ne dicam subsistere, nisi regantur alicuius ἡγεμονικοῦ aut principantis imperio: sine quo, vt nullum membrorum, vtpote, rationabilium, & quorum singulum proprij sui est iudicij & arbitrij, diu faceret quod est sui officij: ita quodq;, si proprio iudicio et arbitrio duce ferretur in ea, quæ sibi, vel toti, viderẽtur commoda, ferrentur necessario in contraria: & dissolueretur necessaria vnitas corporis, membrorumq; conspirans illa in totius vtilitatem & salutem communio. Velut, si cuiq; membro humani corporis, propriam rationem voluntatemq;, non dependentem ab altero, nec subiectam alteri, sed secundum quam, quodq; per se moueri posset, cogitatiõe dederis: aut plura, diuersaq;, nec sibi mutuo subordinata motiua principia in eodem animante finxeris. Quorum vno, hac, alio mouẽte in contrariũ, velut momẽto dissolueretur totius vnitas. Ex quo euidenter quiuis intelligit, etiã in catholica Christi ecclesia necessario esse ἡγεμονικὸν, aut principans aliquod, cuius imperio regantur moderẽturq; vniuersa membra ecclesiastici corporis: ne quodque motum proprio suo iudicio & arbitrio, sese mutuo impediant: totius salutem negligant: totius vnitatem dissoluant. Insuper & hoc tibi adsit in memoria, catholicam, de qua loquimur, ecclesiam, esse illud regnum Christi de quo loquitur Apostolus, dicens. Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri: cum euacuauerit omnẽ principatum, potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare,

Esse ergo necessario in ecclesia igemonicon aliquod.

Ecclesiam esse regnum Christi, et quã idẽ toties regnum

gnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius: nouissime autem inimica destruetur mors. Nã quòd Apostolus hic loquatur de hoc regno Christi super terram, non vero de illo cœlesti, ex verbis eius est euidẽtissimũ. De hoc enim loquitur, quod pręcedit consummationem aut finem, & mortis destructionem. Illud vero cœleste, subsequitur hæc omnia. Et quamuis nondum videamus subiecta illi omnia, vt idem dicit Apostolus: hoc tamen haud dubie expectamus fore, secundum eiusdem sententiam, cum plenitudo gentium in hoc ouile Christi introducta fuerit, & vniuersus etiam Israel, illuminatus lumine fidei: qui adhuc sub cæcitate laborat. Proinde, eandẽ ecclesiam catholicam, Christus toties regnum cœlorum appellat. quod nunc, nuptijs regalibus, quibus tamẽ quidam sine veste nuptiali intersunt, paulo post eijciendi in tenebras exteriores: nunc decem virginibus, inter quas quinq; fatuæ: nunc sagenæ missæ in mare, omnis generis pisces, malos cum bonis vnà comprehendenti, comparat. Non sanctorum tantum cõgregatio in spiritu: sed Christi fidelium omnium, qui se tamen in ouili eius cõtinent, tametsi peccatores sint. Alioqui male ipsum comparasset idem ille eius author & saluator, virginibus decem, quarum quinq; erãt fatuæ. Si dixisset: Inter quas permistim habitant aliæ quinq; fatuæ, haberent aliquid de quo gloriari possent aduersarij. Sed dixit aliter. Illam ipsam nempe vniuersitatem, hoc Christi regnum constituentẽ, integrari ex prudentibus & fatuis: quemadmodum controuersia tertia, de ecclesia, pluribus demonstrauimus. quod propterea regnum cœlorum dicit, quia ad illud ordinatur: & quia, nisi ex hoc, ad illud nemini ingressus patet. Hæc itaque catholica ecclesia, illud Christi regnum est, quod sibi conquisiuit suo pretioso sanguine: In quo regnabit super terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit

cælorũ appellat.

omnem principatum potestatem, & virtutem: non quidem vi, aut potentia: imo sponte & vltro se dedentibus omnibus, & iugo ipsiu sregnoq; se subijcientibus. Non enim nisi spontaneos, in regnũ suum acceptat Christus.

Ecclesia, regnũ, non Babylon, & condita velut ciuitas quędã nobilissima.

Hoc autem regnum, vt est, (quemadmodum prædiximus) vniuersitatis Christi fidelium societas: ita memineris regnum, non Babylonem esse: non confusam multitudinem, sed quæ à propheta sub nomine Hierusalẽ describitur. Quæ condita est, inquit, velut ciuitas quædam nobilissima: cuius ciues in vnum coeunt: in quã ascendũt tribus, tribus domini, ad cõfitendum laudem nomini domĩni: in qua, etiam consistit iudicij solium.

Christus sui regni vnicus dñs vt Petrũ rectorem eius hic constituerit.

Quã͂q autem, in hoc regno suo, dominari debeat vnus Christus, legifer, Rex, Imperatorq; noster: Ipse tamen abiens in regionem longinquam, quo eius cõseruaretur necessaria illa cõmunicatio membrorum omniũ, illa connexio, vnitas, & conspiratio ad totius salutem & vtilitatem, ob quam membrorum quodq; suum propriũ commodum, propriam salutem debet negligere: Petrum vice sua illi præfecit: illi tradidit claues eiusdem, hoc est, illud ipsum regendi & gubernandi authoritatem: illũ eius pastorem & rectorem pronunciauit. Quemadmodum supra controuersia de ecclesia & alibi copiosius à nobis demonstratum est.

Quã͂q absq; vlla demonstratione, hoc ipsum, ipsa loquatur rei euidentia. cum nec fingere quisq̃ possit alium esse aut fuisse, q̃ Petrum, & qui eius locũ obtinet, rectorem pastoremq; Christi ouilis, aut ὑγεμονικὸν, seu princĩpãs, ĩ corpore societatis ecclesiasticę: Sine quo, vt nec ad momentũ potuisset subsistere & conseruari illa eius vnitas: ita, ab initio, illum, nec aliũ, pro tali se gessisse, & pro eodem recognitum fuisse ab vniuersa toto orbe Christi ecclesia, posterioribus libris quatuor hierarchię ecclesia-

ſticæ euidentiſſimum fecimus.

Quod etiã ex eo quiuis põt intelligere: Quòd neceſſariam hanc principantis aut rectoris in hoc Chriſti regno authoritatem, niſi ex Chriſti commiſſione, nemo ſibi arrogare põt. Neque enim humana hæc eſt, ſed diuina authoritate congregata ſocietas: nõ hominum, humani conuictus cauſa congregatum, ſed Chriſti regnum, cœleſtis regni aſſequendi gratia hic præparatum hominibus. Nam niſi ex hoc, ad illud nulli patet aditus. At nulli ſingulariter Apoſtolorum omniũ, q̃ vni Petro, Chriſtus quicq̃ dixiſſe legitur, ex quo ſibi qſq̃ præ alio (quod tamẽ neceſſario requirebat ἡγεμονικοῦ aut principantis in vno corpore vnitas) potuiſſet hanc authoritatẽ ſibi præſumere. Vni vero illi promiſiſſe, in apoſtolorum omniũ præſentia, daturum ſe eius illius regni ſui claues: hoc eſt, gubernandi authoritatem, qua in eodem quicquid ſtatueret, ligaret, figeret & refigeret, aut ſolueret, hoc ipſum ſe ratum habiturũ in cœlis: Vni illi ſingulariter commiſiſſe præ cæteris, quãuis pñtibus cęteris, vt fratres confirmaret, aut dubios, aut errantes in fide: Et quo hoc poſſet certius, rogaſſe patrem pro eodem, ne fides eius deficeret: Vni ſingulariter, in cæterorum Apoſtolorum & diſcipulorum, præſentia, etiam comparatione diſcretum à cæteris, iam iam aſcẽſurũ ad cœlum, vniuerſi ouilis regniq; ſui, etiam ter repetita commiſſione, mandaſſe curam & regimen, clariſſimis verbis affirmat ſcriptura Euangelica. Vnum denique omnium, Cepham pronunciaſſe, hoc eſt, ſaxum, ſcopulum, rupem aut petram, ſuper quã affirmauit ædificaturum ſe eccleſiam ſuam. Eius neceſſariam colligantiam et vnitatem, ad illud ipſum ſuũ ἡγεμονικὸν, partemq; principantem, ea locutionis figura clariſſime atque efficaciſſime exprimens. Vt enim fundamentum, eſt vnitatis ædificij connexio, & ἡγεμονικοῦ aut

Vt Chriſtus neceſſariã mẽbrorũ eccleſię omniũ cõmunionẽ, cũ eius igemonico & rectore, effica

cissima meta-phora expres-serit.

rectoris authoritas, in quacunque etiam humanæ societatis forma ac specie; ita in Christi regno & ecclesia, Petrus, & qui eius locum obtinet. A quo, quisquis diuisus est, quisquis eius authoritati obedire non vult, eum non pertinere ad vnitatē ecclesiastici illius ædificij, cuius vnitatem, velut à fundamento quodam, ab illo Cepha, contineri & depēdere Christus affirmat, velut per se notum est. Quemadmodum, ad vnitatē domus aut familiæ nō pertinet, quisquis eius rectori aut patrifamilias, in hijs q̄ ad domesticam societatem, atq; eius finem pertinēt, subesse contemnit. Sed supra controuersia tertia, & libris illis de ecclesiastica, hierarchia, copiosius hęc à nobis demō strata sunt, & quo pacto Christi ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gēte, lingua, natione, & populo congregata, illo sacri ordinis vinculo, in vnum necessario connecti, illa quoque sua hierarchia, & sacro principatu quem in Petro constituit, regi gubernariq; debuerit. A quo, vnà cum cæteris apostolis, authore nihilominus Christo, doctoreq; sacro spiritu, constituta sit reliqua sub ipso, ecclesiasticæ hierarchię facies, Episcopis, Archiepiscopis, Primatibusq; per loca opportuna dispositis, quo ad eius vnū rectorē, totius quoq; ecclesiæ cura, ordinatissime, decentissime, nec difficulter referri posset, & referretur.

Quā districtā obediētiā debeamus in ecclesia hierarchia nobis prę positis.

Quam vero districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis, is certius clariusq; intelliget, quisquis etiam ad cæteras humanorum cōuentuū & societatū varias formas & species in vniuersum, respexerit aliquāto diligētius. Vt enim absq; ordine nulla subsistit humana societas: nec ordo, sine aliquo ἡγεμονικῷ, principante, rectore, aut capite: ita cuiq; societati suus est ordo: cuiq; ordini suum ἡγεμονικὸν, aut principiū, ad cuiusq; suum finem aptum & congruum.

Vt in domo priuata paterfamilias: in ciuitatibus secundum varias earundem formas, Consules, Prętores, Magistratus summi, quocunque tandem illi nomine vocentur. In dominijs, Prouīcijs, Regnis, Barones, Comites, Duces, Reges, Imperatores. In voluntarijs hominum conuētibus, sui Priores, sui Patres, Abbates, Præpositi: Ita quoq; & in catholica Christi ecclesia, summus, vt diximus, Pōtifex, sub quo per ꝓuincias Primates, Archiepiscopi. Deīde, Episcopi per dioceses singulas, et sub eis singularum plebium presbyteri. Neque enim nisi diligenti admodum membrorum omnium cōnexione, hoc tam immensum corpus, in vnum cohærere, connecti'que potuit.

Vt autem societatum hęc sunt distincta genera, atque inter se differentia, ita quoque alia in eis, aliaq; est præsidentium, aut ἡγεμονικὴ authoritas: tamen sua cuiq; : cui inferiores omnes, quenq; in suo ordine, obedientiam debere, & ipsa dictat recta ratio, & docet lex naturæ inscripta humanis cordibus: nec minus confirmant diuinæ apostolicæq; literæ. Qua in re, diligenter cauenda est pestilētissima quorūdam, & in humani generis vitam socialem pernitiosissima doctrina, affirmantium, humanorum pręceptorum transgressores haudquaquam peccare coràm Deo, sed legales tantum, (si quæ statutæ sunt) pœnas incurrere. Quasi non debeat homini homo, sed soli Deo obedientiā. Quæ etiam aduersariorum plerisq; locis doctrina est. Qua vna, non video quid posiit doceri pernitiosius, quid denique falsius: quum ipsa, vt dixi, euidentissima naturæ lex, rectaq; hoc dictet ratio, in suo quenq; ordine, superioribus suis obedientiam debere: eadem inquam quæ hos ordines inter homines conciliauit & constituit. Hoc enim necessario habet omnis ordo, vt præsit, vt & subsit aliquid. Quum autem quenq; in suo or-

Suggillatur Pestilens doctrina, affirmantiū, humanorum, præceptoꝝ trāsgressores non peccare coràm Deo.

dine, in quo à Deo constitutus est, impositam sibi personam recte peragere oporteat: euidens est, superioribus subditos obedientiam debere: sine qua, et omnis ordo, et omnis humana dissoluetur societas: atq; adeo, nec ipsa vita humana subsistet.

Quid enim, si homo ex diuina lege non debet obedientiam homini, toties clamitat diuina scriptura, Filij obedite parentibus vestris, & subiacete eis? Quid rursus? Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate sicut Christo: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Iesu Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum voluntate bona, sicut domino seruientes, non hoībus. Hæc Pauli ipsius verba sunt: quibus palàm docemur, vt Dei volūtas sit, et præceptum, seruos obedire dominis: vt seruire illis teneātur, non solū pœnæ timore, sed ex animo, & quasi Deo, qui hanc illis personā īposuit, nō quasi solis hoībus. Ita & publicis potestatibus magistratibusq; tametsi gererētur ab infidelibus (quando in eo loco atque ordine constituti essemus à domino) obediendum vbique clamant, admonent, inculcātq; apostolicæ literæ. Omnis anima, inquit, idem ille Apostolus, sublimioribus potestatibus subdita sit: non est enim ptās, nisi à Deo: quę autē à Deo sunt, ornata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, &c. Ideoque necessitate subdtti estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

Audis non solum propter ciuilē in transgressores pœnam, sed etiam propter consciētiam, magistratibus ac publicis potestatibus subditos nos esse oportere. Petrus autem vno verbo complexus vniuersa, Subditi: inquit, estote omni humanæ creaturę propter Deum. Omni humanæ creaturę dicit, qualiscunq; ea sit, cui videlicet nos sub-

fecit,seu ipsa nascendi sors nostra, seu rerum publicarum status & conditio,seu ipsa denique volūtas propria. Neque enim hic dominos seruis suis subesse pcepit, nec Reges,aut magistratus vnicuilibet è populo:sed cōtra,quid intelligat,seipsum continuo explicat. Siue Regi,inquit, tanq̃ præcellenti,siue Ducibus tanq̃ ab eo missis ad vindictam malefactorum,laudem vero bonorum:quia sic est voluntas Dei, &c. Serui subditi estote in omni timore dominis,non tantum bonis,sed etiam discolis, &c. Similiter et mulieres subditæ sint viris suis. Vides,quo pacto in omni ordine,obedientiam quisq;, & subiectionem debeat,non soli Deo, sed & omni humanæ creaturæ, cui nos subdidit, seu voluntas propria, vt viris suis mulieres: seu quęcunque nostra seu publica,seu priuata conditio: Publica,nos, Magistratibus: Priuata,seruos dñis.

Quod si in humanis societatibus, quas propter humaniorem conuictum atque operæ mutuæ indigētiam necessitudinemq;,ipsi inter se mortales cōtraxerunt : aut in quas,nos quomodocunq; coniecit,seu publica, seu priuata sors nostra & conditio, suam quenque stationem tam diligenter seruare,et recta nos ratio doceat, & naturę simul lex diuinæq; scripturæ præcipiāt: Quid in hoc Christi regno,quod non ipsi inter se homines, socialis conuictus,sed fidei religionisq; inter nos conseruandę,imnio, cœlestis illius regni,in quod, nisi ex hoc, nulli patet aditus,nobis patefaciendi gratia,ipse Christus instituit: & sibi, in quo super nos ad salutē nostram dominaretur, nō vili pretio,nec paruo labore ac studio cōparauit? In qđ suo ipsius pretioso sanguine redemptos nos à Pharaonis illa mystica seruitute, ex infinita sua misericordia cōuocauit, & ciues adscribere dignatus est? Quid inquā in hoc Christi regno nobis faciendum est? In hac domo Dei viuentis,in quam salutis nostræ gratia, precario admissi

nec minus spiritus. s. in veteri scriptura & populo multipliciter expresserat, Ille ita loquitur ad Apostolos, atq; eos qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt Episcopos: Qui vos audit, me audit: q vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eũ qui misit me. Vides in quem redundet seu honor seu cõtemptus, erga magistratus, quos ille nobis in ecclesia constituit.

Scribit proinde ad Magnefianos ille gloriosus Christi martyr & põtifex Ignatius, apostolorum discipulus: Dignum est, inquit, vos obedire Episcopo vestro, & in nullo ei contradicere: terribile est enim tali contradicere. Non enim illum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest à quoq; cõtemni. Hic enim, non ab homine, sed à deo habet promotionẽ. Ita quoq; dominus dicit Samueli de contẽptoribus eius. Non te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos. Ita & Moyses populo aduersum se murmuranti: Non aduersum me murmurastis, sed aduersus dominum deũ, à quo pendebat sibi cõmissa super illũ populum regiminis authoritas. Quin & mortis pœna cõstituta erat, aduersus contumaces, qui obedire nolebant imperio sacerdotis summi in illo veteri populo: Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat dño deo tuo, morietur homo ille: & auferes malũ de Israel, cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.

Quam sit graue authoritatẽ principalis magistratus à deo constituti inter hoĩes, cõtemni ab hominibus.

Quam enim graue sit apud Deũ, authoritatẽ, & præsertim principalis magistratus, quem ipse per se cõstituit inter homines, cõtemni ab hominibus, is clarissime intelliget, qui hinc, crimen cõtemptus authoritatis Mosaicæ, in Dathan & Abirom: inde verò, tam inexcusabile crimẽ adulterij Dauid, in tanta vxorum multitudine, & crudelissimi insuper homicidij, in fidelem seruitorem suum &

militem Vriã, quo illud ipsum quærebat tegere corã hominibus, expenderit. Quorum huius criminum grauitatem cum intellexerit, cogitet, q̃ horribili supplicio mitissimus ille sed & iustissimus Deus, apud quem personarum non est acceptio, qui omnes æq; animas suas esse testatur, & æquam se curam habere omnium, contemptum illum eius authoritatis in illis punierit, quos dehiscens de subpedibus terra viuos absorbuit, demisitq; ad inferos: qui hæc immanissima Dauidi crimina ita remisit facile.

Vt authoritatem & officiũ honorare teneamur in sacris magistratibus, nõ vitã discutere.

Quod si ob vitam & mores eius, qui sacrosanctũ magistratum gerit, quos Deo desplicere iudicat, quisq̃ sibi licere existimat eius authoritatem contemnere, is sibi cõgitet dici ab Apostolo: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. Simul & illam doctissimi illius sanctiss.q; Cypriani perpendat sententiam: Tu autem ouis es, inquit, noli discutere pastorem: ne eius quoq; criminis reus tenearis. noli te iudicem Dei constituere, & Christi: qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui vicaria illis ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata oborta sunt & oriuntur, nisi dum Episcopus, qui vnus est, & ecclesiæ præest, superba quorũdam præsumptiõe, contẽnitur: et homo Dei dignatiõe honoratus, ab indignis hominibus iudicatur?

Authoritatem, magistratum, & officiũ, ecclesiæ vnitati conseruande, prorsus necessarium honorare in illis tenemur: Vitæ suæ, non te, sed alium habent iudicẽ. Super cathedram Moysi, inquit Christus, sederunt Scribæ & Pharisei, vitæ tamẽ haud quãquam probatę: De quibus nihilominus subiunxit: Omnia ergo quæcũq; vobis dixerint, seruate & facite. Ergo, inquit, quia sedent super

cathedram, non quia vitæ sanctæ & inculpatæ sunt. Quod adhuc clarius explicat in eo quod addidit: Secũdum opera eorum, inquit, nolite facere.

Quod si vitæ palam scandalosæ sint, ita cogita, tua sorte & aliorum culpa id fieri: Quãdoquidem propter peccata populi regnare facit Deus principes hypocritas, & suos sanctos contaminat. Peccatis nostris iratus dat nobis quales meremur pastores, mutos, nõ valentes loqui, vt sint, sicut populus, sic & sacerdos: mandatq; nubibus, ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans. Interim tamen æq; memineris, quid tibi præceptum sit, vt authoritatem in illis agnoscas, à quibuscũq; demum geratur, vniuersæ ecclesiæ necessariam. Quæ, quoniam inter homines, geritur necessario ab hominibus: fieri non potest, vt perpetuo geratur ab hijs qui inculpatæ vitæ sunt.

Attamen etiam malorum in ecclesia est & vtile & necessariũ alijs ministeriũ: qbus secũdum rationem officij quod gerũt in ecclesia, æq; efficaciter, vt sanctis, adest diuini spũs gratia. Qualiscũq; sit qui te baptizat, qui peccata tibi remittit, qui eucharistiã cõsecrãs illã tibi impartit, nihil minus accipis. Proinde, tu noli iudicare alienum seruum: sed honora ĩ eo, qualiscũq; sit, magistratum, quem à dño accepit, & officiũ: Cuius contẽptus, iuxta verissimã, quã audisti, Cypriani sñiam, et schismata parit & hæreses. Neque enim sancti oẽs erant, qui præsidebant illi cathedræ Mosaicæ: attamen, simpliciter lex iussit, mortis supplicio animaduerti in eos, qui nollent obedire imperio sacerdotalis præsidis, qui pro tempore ministrabat domino: nec vitam eius subiecit inferiorum discussioni & iudicio: immo illos omnes, nihil de vita distinguens, nullam exceptionem concedens, nullam tergiuersationem relinquens, obnoxios fecit eius imperio.

Etiam malorũ in ecclesia vtile, immo et necessarium aliis ministerium.

Si Iesus Dei filius, inquit ille Origenes, subijcitur Ioseph & Mariæ: ego non subijciar Episcopo, qui mihi à deo deputatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatiõe præpositus est? Videat ergo vnusquisq; quod sæpe melioribus præpositus est inferior, & nõnunq̃ accidit, vt ille qui subiectus est, melior sit eo qui sibi est præpositus. Quod cum intellexerit dignitate sublimior, non eleuabitur superbia, ex eo, quòd maior est: sed sciat ita sibi meliorem esse subiectum, quẽadmodum Iesus est subiectus Ioseph.

Quæ, qualis, quát. q; sit hierarchiæ ecclesiasticæ præsidis authoritas

Quæ vero, qualis, quãtaq; sit ecclesiasticæ hierarchię præsidis authoritas, vt ex ipsa, ecclesiasticæ societatis forma, quiuis facile ĩtelligit, ita à Christo clarissimis verbis expressum, supra, & alibi copiosius demõstrauimus.

Vt oĩa ecclesię mẽbra necessario sint obnoxia authoritati eius præsidis,

Hoc enim dubitari à nemine potest, quin tanta sit illi attributa à Christo authoritas, cui commisit sui regni & ouilis curam pastoralem & regimen, quanta illi ad hoc ipsum sibi mandatum officium erat necessaria. Tantã aũt illi prorsus necessariam, qui omnibus regendis debebat intendere, nemo non intelligit: vt in omnes eius efficacia pateat, omnes regiminis sui habenis constrictos habeat, oẽs eius dicto audientes esse teneantur. sine quo, vt nulla esset cõmissi sibi in eosdem regiminis efficacia, si eius mãdata nobis liceret contemnere: ita non posset (quò maxime spectat illa eius, toti ecclesiæ necessaria authoritas) vnitatem religionis & fidei, & vigorem disciplinæ ecclesiasticæ conseruare in domo ecclesiastica: neq; efficere vt in ea omnia ordine decenterq; gerantur, non posset oẽs, qui eiusdem familiæ sunt, quẽq; in suo continere officio: ab vnoquoq; eius rationem exigere: delinquentes punire: excessus, corrigere: moderari vniuersa quęcũq; aguntur in domo ecclesiastica. Quæ tamẽ necessario pertinere ad authoritatẽ præsidis, & ἡγεμονικοῦ, etiã in quacũq;

Quæ necessario ad eãdem pertineant.

bñ institutę humanæ societatis spē, euidēs rō demōstrat.

Deinde & hoc necessario ad eiusdem authoritatē pertinere, supra, atq; alibi a nobis copiosius demonstratū est, & per se etiam ex ipsa forma & specie societatis ecclesiasticæ, & necessitate conseruandę in eadem vnitatis religionis & fidei, notum est: vt ad ipsum referantur, omnes de religione & fide quęstiones & controuersiæ subortæ in domo ecclesiastica eius q; vnà cum sacerdotali cōcilio (iuxta formam expressam in lege veteri) secum seruiētiū domino in cathedra apostolica, aut etiam aliunde euocatorum (secūdum quod illi, negotij qualitas exigere videbitur) terminandæ definitione & iudicio. Sine quo, nullā in ecclesia cōseruari posse vnitatem religionis & fidei, sed tam diuersas in ea necessario fore opiniones & sentētias, quot sunt & quàm diuersa hominū ingenia, ipsa loqtur rei euidentia: nec vlli dubium fore confido, qui superiora perlegerit.

Quare sm ea q̄ præmisa sunt oportere quilibet intelligit, vt mēbra vniuersa ecclesiastici corporis, moderēt & & regulent habenis et ïperijs sui illius ἡγεμονικοῦ, ecclesiasticę videlicet hierarchię rectoris et pręsidis: ne quolibet lato pro suo impetu & arbitrio, necessario subsequat, & pugna inter se mēbrorū, & schisma, atq; vnitatis diuisio.

A cuius authoritate nemo exemptus est, qui īter oues Christi cōnumerari voluerit: quas omnes indiscriminate illius subiecit regimini: nec distinxit à magistratu plebeum: non Principem, non Regem, nō Imperatorē excepit: sed pasce, īquit, regeq; agnos meos, & oues meas. Cui autem aliquorū cōmissum est regimen, necesse est, datam illi regendi eosdem potestatem: hijs autem, obsequendi, & Rectoris imperijs obediendi necessitatē ipo suā: sine quo nemo posset, vel viginti personarū familiam & societatem regere. Neq; elegit ad hoc Christus no

Neminem eximi q īter oues Christi ē, à debita rectori & pastori ouilis eius obediētia.

peribit. Expetenda igitur est omnibus hæc seruitus.

Quin & dei ordinatione ita cōstitutū, vt hoc Christi regnum, in primis deficientis Romani imperij sibi subiecturum esset reliquias, & deinde cōminuturum vniuersa mundi regna, ingrediente in ipsum plenitudine gentiū, iam olim Danieli ostensum est, in visione, quā vidit ille rex Babylonius, in lapide illo scisso de monte sine manibus; ab initio modico, sed qui paulatim in montē magnū excreuit: impleturus adhuc vniuersam terram, percussurusq; statuā quā idē ille viderat, succedētiū sibi regnorū exprimentē imaginē, in suis pedibus ferreis & fictilibus: Quos, eodem Daniele fideli interprete, reliquias Romani imperij circa sui finem significare certū est. Lapidem autē istum, esse hoc regnum Christi & ecclesiam; idem quoque ille ipse Daniel certissimus testis est: In diebus autem, inquit, regnorum illorum, suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum nō dissipabitur: & regnū eius nō tradetur alteri populo. Cōminuet autem & cōsumet vniuersa regna hæc: & ipsum stabit in æternum. secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus. nempe hoc regnum Christi, catholica inquā eius ecclesia, quod, inquit, cōsumet vniuersa regna hæc, sibiq; subijciet.

Dei ordinatiō ne ita constitutū, vt hoc Christi regnū, in primis subiecturū eēt sibi, deficiētis Romani iperii reliquias: & deinde cōminuturum vniuersa mundi regna.

Nihil proinde indignādum est, hoc factum cernere: nēpe, quòd ecclesia sibi subiecerit Reges, Imperatores, Principes, regna deniq; & iperia: quod ab æterno ita futurū, prędordinauit oīpotens illa sapiētia: et priusq̄ fieret, tāto ante fore prę ostēsum ab eadē, & prophetarū oraculis prędictum cernimus. Quę tn̄ nihil sibi vi vsurpauit in quenq̄ indebitum: sed vltro se ei submittētes ad salutem propriam reges & principes benignè suscepit. Audisti etenim quid ille dixerit ecclesię. Gens enim, & regnum, quod non seruierit tibi, peribit.

Quo pacto cõminuerit, & sibi subiecerit ecclesia principat⁹ et regna, reges & principes.

Cõminuit igit͂ Christi ecclesia, & sibi subiecit, iuxta Danielis vaticinium, principatus & regna, reges, & principes: sed illorum submissione vltronea: atq; ita hoc volente & ordinãte diuina prouidentia, pro cõseruãda vnitate necessaria & cõcordia ĩ domo ecclesiastica: atq; hoc tandem efficiente, vt non subesset solum, sed planè dependeret eorum authoritas, ab authoritate ecclesiastica: abolita paulatim, omni illa seculari potestate, quæ se in gentilitatem quoquo modo referre posse videretur.

Imperiũ quale nũc est, planè dependere ab authoritate ecclesiastica,

Itaq; eadem illa, omnium regnorum successionẽ gubernante ac disponente prouidentia, cum tandem omne Occidẽtis imperium, subtractum esset Romano imperio: Romanus Pontifex Leo tertius, nouũ inchoauit imperium, planè dependens ab authoritate ecclesiastica, in Carolo illo cognomento magno, Pipini filio: à quo ad præsentem vsq; Carolum, eius nõis quintũ, supra annos septingentos, cõtinua serie perdurat Christianorũ Imperatorum successio. Qui vniuersi, nihil iuris legitimi habuerunt ad Imperium, quod non acceperunt ab ecclesiasticæ hierarchiæ rectoribus. Quod tamen ego magis legitimũ nihil dubitauerim, q̃ vniuersum illud quod ante Carolum, ex Iulio illo Cæsare, ducebat originem.

Et q̃q̃ etiam illud ipsum, seruire debuerat Christi ecclesię, postq̃ eius prĩcipes atq; imperatores ouile Christi ingressi sunt: haud tamẽ ita ab eccesiastica authoritate dependebat vniuersa eorũ authoritas, sed propriã, quã ante habuerãt, introduxerant in Christi ecclesiam, atq; eius authoritati se reddiderãt obnoxios. Quos proinde liberius compellans Gregorius ille Nazianzenus, cum aliquãdo modum suũ non satis agnoscerent in Christi ecclesia: Suscipitis'ne, inquit, libertatem verbi? Libenter accipitis, quod lex Christi sacerdotali vos potestati subijcit, atq; istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem,

stātem, dedit & principatum multo præstantiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carni? si à terrenis cœlestia superentur? & si diuinis præferantur humana?

Itaque & cæteri Reges ac Principes, hęc intelligētes iā illustrasti lumine fidei, sua sceptra, & vniuersam prorsus authoritatem suam, ecclesiasticæ authoritati non solum subesse recognouerunt: immo, quò hanc subiectionem omnes magis intelligerent debitam & necessariam, iuxta illud Esaię vaticinium (diuina ita hoc ordinãte prouidentia, quæ, si in vniuersa, in hæc maxime se extendit) vniuersi suam authoritatem recipere ab ecclesia eiusque authoritate, re ipsa professi sunt.

Omnes Reges & principes, qui sunt in ecclesia iā olim planè submisisse suam authoritatem, authoritati ecclesiasticæ.

Sic Florentissimi Galliarum regni sceptra & titulos, (cum in Hilderico eatenus rege ignauo & socorde, deficeret illa ex gentilitate tracta & reducta successio) Pipinus à Zacharia ecclesiasticæ hierarchiæ præside, pro se suisq; successoribus accepit, sacra vnctiōe, apostolica authoritate sibi impēsa à sancto Bonifacio Magūtino Archiepiscopo & Christi martyre. A quo, in hodiernum vsq; diem omnes ordine sibi succedētes Reges, quò hoc ipsum contestentur & perpetuo in memoria habeāt, nō solum ecclesiasticæ authoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illam suam dignitatem, & authoritatem regiam: ecclesiastica consecratione & inunctione, eādem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, atque exemplum, omnes Christiani orbis reges sequuti, fasces suos vltro submiserunt ecclesiæ: re ipsa hoc contestantes, quòd non, nisi ecclesiastica inunctione & consecratione legitimam authoritatem se fateantur recipere. Qua ex re, adeo nihil authoritati eorum & existimationi apud fidelem populum deperijt, vt plurimum etiam accesserit. Et quo quisq; fidelius se impendit vt seruiret ec-

bus, quæ ad vnitatem eam conseruandam sunt & fuerũt prorsus necessaria?

Finge cogitatione, qualem aduersarij à Christo institutam volunt ecclesiam, absq; vllo ἡγεμονικῷ, principatu, rectore, aut præside, absq; vlla distinctione graduum sacri ordinis ecclesiastici, absque Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis: immo absq; sacerdotib⁹ alicuius sacratioris ordinis dignitate distinctis à laica multitudine: sed tantum, quos vna quælibet plebs sibi deligit, verbi et sacramentorum ministros, æquales omnes, & vnum in nullo subiectũ alteri. Quid videres in hac Sunamite? nunquid choros castrorum? an non potius Babylonem confusissimam: in qua vno anno tot essent, tamq; pugnantes de fide & religione sententiæ, quot & q̃ diuersa sunt capita? Et introducta semel in eandem istiusmodi pugna & controuersia, quis foret modus resarciendæ alicuius vnitatis & concordiæ? Istiusmodi fœdissima & confusissima Babylon dignum tibi ne videretur tali artifice & architecto opificium: cui nemo hominum, qui vel parum ratione, & mente polleret, non magis conuenientem ad suum illum finem, decentem & decoram formam cogitatione effingeret?

Ad hęc cogita, quod res est, in vna domo ecclesiastica, aut Christi regno multos esse principãtes, q ciuiles magistratus gerũt: quorũ nemo subditur alteri, nec aliũ supra se recognoscũt principantẽ ciuiliter. vt Imperator, Rex Galliarũ, Rex Hispaniarum, Lusitaniæ, Angliæ, Scotiæ, & alij quàm plurimi. Num tibi videretur, (si posses ipse quam vtilissimam toti ecclesię iudicares formam, speciem, atque ordinem, solo cogitatu constituere) vtilius fore ecclesiæ & conseruandæ eius paci congruẽtius, hãc tantam principantium in eadem ecclesiastica domo multitudinem, vni superiori authoritati, totius ecclesiasticæ

Ex multitudine pricipãtiũ in domo ecclesiastica, qui sibi mutuo subiecti non sunt.

familiæ rectori, subiectam facere: quæ posset subortas inter nos quæstiones & cōtrouersias sua authoritate cōponere, cui deferre omnes tenerent? An vero nolles hos cuiusq́ obnoxios esse superioris authoritati & iudicio? Non puto quenquam esse tam male ad veritatem affectum, qui nō intelligat, vtrum horum magis congruat conseruandæ vnitati ac paci in domo ecclesiastica. Nam ad secundum horum, necessario sequeretur cōtinuis bellis intestinis tumultuari domum ecclesiasticam. Necesse enim foret, quicquid inter hos tam multos oriretur quæstionis et controuersiæ, in qua vni non videretur cedēdū alteri, vt id armis decideretur. Cum prior ea proposita ecclesiæ forma & species, superintendente illa omnibus authoritate cui essent omnes obnoxij, omnes facile omniū horum quæstiones & controuersias tolleret & componeret. & vt intus pulcherrimam pacis pulchritudinē facile conseruaret: ita faceret, eandem omnibus hostibus suis externis formidabilem: et aduersus vim omnem munitissimam. quippe omnibus omnium viribus conspirātibus in vtilitatem & salutem totius ecclesiæ, per authoritatem illius ἡγεμονικοῦ superintendentis illis omnibus, & sui imperij habenis ad communem vtilitatem & salutem reuocantis omnia.

De quo, vt per se euidenti, cum omnino dubitari non possit, nec de hoc quidē quisq́ merito dubitare poterit, hac'ne, an illa forma & specie, Christus suam constituerit atque ordinauerit ecclesiam. nempe perfectissima: & ad conseruandam eius vnitatem, pacem & concordiam, finemq́ ob quem congregauit eandem, q̄ congruentissima: etiamsi, nullis hoc ipsum scripturis demonstraretur aliter. Nūc vero, cum etiam irrefragibili diuinarum scripturarum authoritate euidentissime demōstrauerimus ita institutam atque ordinatam fuisse à Christo, quis hic

dubitandi locus est?

Intelligunt proinde, quibus affectu deprauatum non est, sed integrum syncerumq; rationis iudicium, q̃ sint bene meriti de ecclesia Christi, qui stulto quodam zelo authoritatis sæcularis aduersus ecclesiasticam, huic, illam, nolunt subijci: ethnicam adhuc & non Christianam dominationē mediantes animo, nec cogitantes, quòd in alieno iam, hoc est, Christi regno, hæc ipsa geratur authoritas. In quod, hæc ipsa recepta precario, nō vi introducta, illi quoque debet seruire fideliter. Extra quod q̃ diu fuit, subiecta illi nō fuit: postq̃ vero illud ipsum ingressa est, vt subesse debeat rectori quem ille nobis sui regni designauit & constituit, nemo est qui non intelligit.

Itaque, non fuerunt ab initio Imperatores, Reges, & Principes, subiecti Petro & Apostolis: vt qui in ouile Christi nondū ingressi fuerant: nondum se suaq; sceptra, Christi regno submiserāt: immo contra, Petrus, et Apostoli, eorū sub quibus degebant authoritati illi ciuili erāt obnoxij. At cōtra res habet de hijs qui in regnum Christi iā intromissi sunt. In quos absq; vlla distinctione aut exceptione omnes, data est Petro, & qui eius locum tenet, curæ pastoralis & regiminis authoritas: omnibus imposita est illi obediendi necessitas.

Aeque tamē verum est, quod nullum suo iure priuat Christiana religio: Sed qui se illi astringunt vltro, seq; Christi regno subijciūt, necesse est vt illius quoque legibus pareant: illius sacrosanctis magistratibus obedientiā dependant: vt membra se submittant imperio & habenis ἡγεμονικοῦ, rectoris & capitis. Quod cum ab hijs docentur negligere & contemnere, sed quodque ferri suo impetu, iudicio, & arbitrio, tale nobis monstrū reddiderūt ex decentissime ordinata et composita à Christo ecclesia, quale foret animantis corpus, si cuique mēbro, daremus

Vt neminē suo iure priuet Christi religio. qui tamen eius regno se subdiderūt oportere eos, illius quoque legibus viuere.

Quā bene sint meriti de ecclesia q authoritatem in ea sæcularē subiici nolunt authoritati rectoris eiusdem.

proprium iudicium et arbitriū, non subiectum Imperio ἡγεμονικοῦ: & ex pulcherrima pacis pulchritudine, quæ, conseruata illa à Christo constituta eius forma et specie, in eadem vigeret, turbas, rixas, seditiones & bella plusq̃ ciuilia, & penè perpetua, in eandem introduxerunt: pro inuicta eius aduersus vim omnē externā fortitudine, eandē prædæ ac direptioni hostium suorū omniū exposuerunt. Quæ enim causa est alia bellorum inter nos crudelissimorum, quibus Christiani homines in Christianorū fratrū, sæpe innocētum, viscera, ferrū stringimus, et oīa crudelitatis plusq̃ ethnicæ, plusq̃ barbaricæ exempla edimus in nos mutuo, nisi quia Pricipes nostri ab illis pestilentissimis consiliarijs persuasi, rectoris Christi ouilis authoritati non deferunt quā tenētur obediētiā: eius monitis ad Christianā pacē omni studio ipsos exhortātis, (qđ certe perpetuo faceret, nisi suā ab ijs negligi cōtēniq; authoritatē cerneret) in totius Xpianæ Reip. cōfusionē, excidiū, et perniciē, rebelles et cōtumaces sunt? Quæ causa Turcas ita nobis fecit formidabiles? tot de nobis spolijs, victorijs ac tropheis diuites, potētes et glīosos reddidit? ea vna certe q̄a nō valet q̄tū oportet ī corpe societatis ecclīasticę ἡγεμονικοῦ ei⁹ authoritas: q̄a ei⁹ habenis et Impījs obsequi recusant mēbra singula: & proinde cōseruari nō pōt illa oīum et singulorū in toti⁹ vtilitatē et salutē, qualem vnitas corporis necessario requirit, conspiratio: sed quodq; fertur suo impetu, suo arbitrio & iudicio, quisque suū tantum vnius curat atq; agit negotiū: totius vtilitatē & salutem negligit. Hij sunt fructus præclaræ illius doctrinæ, quam, cum suis, docent aduersarij: Euangelio et doctrinæ Christi planè aduersantem et contrariam.

Ex necessaria authoritate in ecclesia super

Iam et hoc tecū perpende et cogita: si esset (vt paulo ante posuimus) liberū tibi quā conuenientissimā putares et sola cogitatione posses, ecclesiæ Christianæ dare formā

& speciẽ: an nullã esse velles in ea authoritatẽ, quæ enormiter peccantes Imperatores, Reges, Principes, & tyrãnicę opprimentes suos subditos, posset corrigere, & punire coactiua quadam potẽtia? Certè talem requiri, etiã Marsilius ille intellexit et cõfessus est, atq; euidens docet ratio: ne, si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyrannidem atq; adeo beluinam quandã truculẽtiã. Hoc itaq; quando inter nos cõuenit, illud quoq; conueniat necesse est, prouisum esse oportere, vt correctio eiusmodi fiat sine grauiori nocumento cõmunitatis aut Reip. cui præsident delinquẽtes corrigẽdi. Iam cogitet quilibet, à quo, aut quibus velit Imperatores, Reges, Principes, qui nullum magistratum ciuilem supra se recognoscũt, enormiter delinquentes corrigi. Certe, à subiecta illis multitudine et subditis hoc ipsum vtiliter fieri non posse, non solũ euidens ratio, sed etiã omniũ ab initio regnorũ et monarchiarũ historia cõprobat: et semper cessisse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid à multitudine p̃sumptũ aut tẽtatũ est. Habet enim princeps sibi obęratã, et in q̃duis obsequẽtẽ militarẽ manũ, quã facillime ĩmitteret ĩ multitudinis (vt ipse diceret) rebellis et seditiosę excidiũ. Ad hęc coertionẽ, seu correctionẽ eiusmodi delinquẽtis principis, necesse est ordinẽ iudiciariũ præcedere: ita, vt ante accusetur et conuincatur de crimine, deinde legitime condemnetur. Multa enim superiorum facta aliter æstimantur à subditis, q̃ ad rectã rationem discusa ęstimari oporteat. Sed vniuersitas multitudinis, eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum principem, neutiq̃ est idonea. Quæ nec conuenire posset ad huiusmodi, inuito principe: nec eosdem super illum exercere.

enormiter delinquentes in eadem, principes.

Ita proinde res habet, sine ἡγεμονικῷ aliquo non posse rẽ cõmunẽ, aut publicã aliquã subsistere: eiusq; felicitatẽ, ex principis bonitate, ad commune bonum præcipue re-

cōmissum est: Is ille intelligat, non ignorasse illam ęternā Dei sapientiam, pastori ad exercendum suum pastorale officium, non solum pera, sed etiam baculo opus esse. nō ignorasse id quod intelligunt omnes homines, omnē, regendi quācunque multitudinem, authoritatem, inefficacē immo planè frustatoriam esse, nisi coactiua quoque authoritate aliqua conuenienter armata sit.

Rectori ouis lis Christi necessario conuenire authoritatē coactiuā super cōmissos suo regimini.

Sed varij coactiuæ authoritatis, & coactionum modi sunt. quæ omnibus quidem, quibus aliorum cōmissa est gubernatio, in subiectos sibi necessario competit: nō tamen eadem omnibus, sed cuique sua: patribus familias in filios, vniuersamque familiam: dominis in seruos: pædagogis aut magistris in discipulos: abbatibus in suos monachos: ciuilibus magistratibus in sibi subiectos: ecclesiasticis vero, quos dicimus, in cōmissos suæ curæ & regimini. In omnes vero & super omnes qui ad Christi familiā pertinent, dispensatori & vicem patrisfamilias nobis referenti totius domus ecclesiasticæ, atque eius hierarchiæ vniuersæ præsidi. Omnibus, inquā, hijs, in sibi suæque gubernationi commissos & subditos, necessario competit etiam coactiua quædā authoritas, qua possint delinquentes punire, & errata eorundem corrigere: sed nō eadem. Quando nec vnus coercēdi modus cōueniret omnibus. Alius enim patri in filium: alius domino in seruum: magistro aut pędagogo in discipulum: abbati in suos monachos: sæcularibus principibus & potestatibus in sibi subditos: alius denique totius ecclesiæ rectori, in oēs, in Reges, Principes, regna, & Imperia. Vni enim virgæ cōueniunt, alteri ferulæ, alteri flagra, compedes, carceres, alteri etiam gladius. At quæ hæc omnia in officio continerē debet, potētior & terribilior sit omnibus oportet: quæ ēt armatos & gladium portantes principes sibi subijcere sine tamen cæde possit, sine orbis tumultu & incendio.

Varij modi authoritatis coactiuæ, et qualis, rectori totius ecclesiæ cōueniebat & erat necessaria.

Ecclesiastici gladij efficacis.

Hic autem est spiritualis gladius ille, quo ecclesiasticæ rector familiæ, contumaciter sibi inobedientes, potest interdicere ingressu ecclesiæ, & cõmunioni Christi fidelium: põt resecare à corpore ecclesiæ, atq; ita illis cœlum claudere, ad quod nulli nisi ex ecclesia patet aditus. Quæ pœna Christi fidelibus omnibus, merito est omni morte terribilior, magisq; formidanda omnibus armis sæcularium principũ: omni eorũ coactiua potentia delinquẽtes coarcet, frenat, et cohibet efficacius, vbi viget Christi religio. Cuius vim exptus in se Theodosius ille, vere Christianus & sapiẽtissimus Imperator, ob seditionẽ & suorum magistratuũ cædẽ, in Thessaloniceñ. incõsideratius vltã, vere humiliatus, in puluere sedens & cilicio, atq; ex intimis præcordijs singultus trahẽs & suspiria, Ruffino se consolari volenti: Meorum, inquit, sensu malorũ haud tangeris. Ego vero gemo lamentorq; in consideratione calamitatis meæ: quod cum seruis & mẽdicis pateat diuinum templum, illiq;, libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur, mihi, tum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicanã vocem, quę manifeste dicit. Quẽcũq; alligaueritis in terra, is & in cœlo ligatus erit. Hic illi, & illo tẽpore, de gladio spũali sensus erat: qui datus est ecclesiæ Principibus, ad faciendam vindictam in nationibus, & increpatiões in populis: ad alligãdos reges eorũ in cõpedibus, & nobiles eorũ in manicis ferreis. Cuius mucro, quòd nũc hebescit, quod nostris prĩcipibus nũc minus sit, q̃ illo sęculo fuerit formidabilis, nõ est, qa hĳ plus illis sapiũt, sed quòd plus desipiũt: quòd fidei religiõiq; minor apud hos locus sit. Nã quãtũ vbicũq; viget Christi fides et religio, tantum viget illius gladĳ efficacia & authoritas. In promptu, inquit ille, habentes vlcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia, Tantum ille

Theodosii Impe. quis sensus de eo fuerit.

Cur eius mucro nũc hebescat.

cuiq; terrori est, quantum quisq; credit Christo: qui contumaciter inobediētes ecclesiæ atq; eius rectori, fieri extra ecclesiam, & ab eius vnitate præscidi affirmat: extra quā nulli salus, sed omnibus clausum cœlum est.

Ex hijs mihi satis demonstratum videtur, Romano Pontifici, successori Petri, velut pastori rectoriq; totius Christi ouilis, iure diuino superiorem iurisdictionis authoritatem cōpetere, non solū in episcopos cæteros, presbyteros, vniuersosq; ordines ecclesiasticos, sed ēt, in oēs qui inter Christi oues censeri volunt: etiā Imperatores, Reges, Principes. Non equidē, qua tollatur illis sua illa ciuilis authoritas: sed qua eosdē delinquētes in eius exercitio, punire possit secundum leges diuinas & ecclesiasticas, atq; etiam dignitate ac magistratu priuare incorrigibiles, ac turbantes pacē ecclesiæ, aut etiā illi gerendo prorsus inutiles, & in locū eorum alios sufficere de consensu eius cui præsunt vniuersitatis ac multitudinis: aut sufficiēdos mandare per eos, ad quos eorum electio speciali aliquo iure pertinet. Quemadmodum non semel fecisse illos, approbante vniuersa Christi ecclesia, certissimæ fidei historiæ comprobant. Quod inique ab illis factum atque vsurpatum, iniquissime calumniantur aduersarij. Quemadmodum lib. v. ecclesiasticæ hierarchiæ nostræ præfato luculentius & copiosius demonstrauimus: ad quem, lectorem remittimus qui de hijs plura ac certiora intelligere voluerit.

Conclusio, de authoritate romani Ponti.

Quibus nihil aduersantur, quæ contra inducūt aduersarij: & in primis verba illa Christi apud Lucam, quæ contendētibus inter se de primatu apostolis interloquutus est Christus. Reges gentium dominantur eorum, et qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: vos autem non sic, sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicunque voluerit in vobis primus

Rńdetur argumentis aduersariorū in contrarium.

Verba Christi apud Lucā, Reges gen

tiũ, &c. pertinere ad oẽs q magistratũ gerũt in ecclesia.

esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis, non venit vt ministraretur ei: sed vt ministraret, & daret animã suam redemptionem pro multis. Quibus verbis quod illi volunt, omnem superioritatem, aut iurisdictionis authoritatem supra se inuicem aut alios exercere, suis interdixisse Christum: tota abest diametro. Quin potius voluisse, vt esset aliquis inter illos maior et primus, illis ipsis verbis aperte innuit: sed simul, nemini sua ipsius causa, suę dominatiõis, sui honoris, ambiẽdũ eẽ primatũ eiusmodi significauit. Nõ enim dixit. Nemo inter vos sit altero maior, prĩceps, rex, aut primus: sed prĩcipatus vt à Christiano atq; inter Christianos geri debet, onus & officiũ describit. Nõ enim debet is qui p̃est, siue ciuiliter aut, politice, siue in hierarchia ecclesiastica, p̃esse sibi, ad suũ commodum, gloriã, honorem, libidinem, ostẽtationẽ: (hoc enim esset tyrannicam, non legitimam potestatem exercere:) sed ad solam vtilitatem eorum quibus pręest, ad solius Christi & Dei honorem & gloriam. Debet meminisse eius, quod d. Ambrosius Theodosium Imperatorẽ admonuit, subditos se habere coniunctos sibi non solum genere, sed communi seruitio vnius Dei. Vnũ enim esse Dominum & Imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem: proinde, ita sibi commissum principatum ac magistratum gerere oportere, tanquam in oculis cũctà cernentis domini: & qui paulo post, districtissimam ab ipso rationem sibi commissorum omnium exacturus sit.

Hæc vna & sola ratio est inculpate & digne gerendi inter Christianos prĩcipatus aut magistratus cuiuscũq;, quam nihil esse præter meram grauemq; sarcinam quis non intelligit? Quis, secundum hanc principantes, esse aliud, q̃ meros seruos seruorum Dei? Ad quæ respiciẽs, nunquid principatum, aut primatum, seu ecclesiasticum, seu ciuilem, quisquam ambiendum duceret? Tamen vt

geratur ab aliquo, vt hanc nobis mutuo seruitutem impendamus, ille omnium dominus vult & præcipit.

Nec est quod quisq̃, hæc dicta à Christo, pertinere ad solos, quos nũc dicimus, ecclesiasticos, existimet: suis omnibus loquitur. Scitis, inquit, quia Principes gẽtium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatẽ exercent in eos. Hoc est, inquit Origenes, non sunt contenti tantum regere subditos ad vnam ipsorum vtilitatem: sed violenter eis dominari nitũtur. Aut, vt Chrysostomus, Principes mundi ita gerunt principatum, vt dominentur minoribus, & eos seruituti subijciant, vt expolient, & ad mortem vsque eis vtantur ad suam vtilitatem & gloriã. Sed hæc principes gentium qui ignorant Deũ, Vos autem, non sic. Vos, inquit, qui mei estis, non sic: non instar illorum qui Deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos & confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannis esset) sed ad eorum tantum vtilitatem, & communis domini gloriam, principatum ac primatum exercebitis.

Hæc sibi dicta nouerint, æque oẽs, qui Christi subesse volunt magisterio, qui se Christi haberi discipulos. Nõ sibi psuadeant Reges, Imperatores, aut ciuiles Principes, ad ecclesiasticas quas dicimus prælaturas, ecclesiasticumq; priuatum, ea tantũ pertinere: Ad oẽs pertinẽt, qui Christi sunt. Vos, inquit, mei scilicet, quos tantũ distinguit à gentibus ignorantibus Deum. Quid igitur? Nunquid hijs verbis prohibuit inter suos Christus esse Reges, Imperatores, principes? nunquid quenq̃ vllam super alios præcipiendi aut obligandi authoritatem habere? nunquid omnes pares & æquales esse voluit? Quæ à Deo sunt, inquit ille, ordinata sunt. Noluit suũ regnum Christus esse Babylonem, sed quo omnia ordinate agerẽtur à nobis, vni super omnes authoritatẽ præ

cipiendi & mandādi cōmisit: vni dixit, vt regeret vniuersum ouile suū, vt quęcūq; obligaret in vniuerso orbe terrarū, modo intra domū ecclesiasticam, aut sui illius regni limites, is ille ad hoc obligaretur coram Deo: Voluit, vt ille superintenderet vniuersis membris ecclesiæ, sacris & profanis magistratibus ac officijs.

Missos à Christo Apostolos cēs, non tamen sine ordine.

Quod addit Philippus, omnes Apostolos à Christo missos absq; vllo potestatis aut authoritatis discrimine, verba Christi quæ ad hoc inducit, hoc non conuincunt. Dixit quidē ille ad omnes, Sicut misit me pater, ego mitto vos. Quòd tamen inter illos à se missos nemo esset, penes quem esset præcipua eius legatiōis authoritas, hoc non dixit.

Aeque ad rē facit, quòd Paulus nec sit ordinatus nec cōfirmatus à Petro: quemadmodum nec cæterorū quisq; apostolorum omniū, nec discipulorum quidē illorū septuaginta. quos vniuersos Christus ipse per se elegit, ordinauit & instituit: tamen ordinatos instituit, discipulos sub apostolis, omnes vero, sub vnius Petri authoritate et regimine. Sed istiusmodi, aduersus Petri iter Apostolos primatum obiectionibus, lib. iij. hierarchiæ nostræ à cap. viij, & deinceps copiose & luculentissime satisfactū est: quo lectorem remittimus, ne hic actū agamus. Quod vero vult Paulum exequare ministros omnes, & docere ecclesiā esse super vniuersos, cū ita scribit Corinthijs, oīa vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. nō hoc significāt Pauli verba, quod illis sua expositiōe affingit Philippus: sed hoc est quod docet, nostræ religionis mysteria & sacramēta, à Christo, non a ministris, suā efficaciam habere: proinde non gloriandum in eis, quasi aliū aut meliorem baptismum contulisset Petrus, q̄ Apollo, aut q̄ Paulus, vt stulti & carnales, quos arguebat, imaginabantur Corinthij: qui etiā inter se, velut per contētio-

Vt verba Pauli in alienissimā sententiam detorqueant aduersarij.

nem dicebant, Alius, ego quidem sum Cephæ, hoc est, baptizatus à Cepha: Alter, ego Pauli: Tertius, ego Apollinis. Quod autem dicit, Omnia vestra sunt, non hoc quod huic videtur significat, hoc est, vobis subiecta: sed ad vestram vtilitatem. Nam & dominum nostrum dicimus, & Regem & Imperatorem & Pontificē. Quod cum dicimus, non significamus nobis subiectos quos nostros dicimus: immo nobis illos præpositos. Qua in re, vt audaciam atq; arrogantiam illius hominis prętermeam, qua scripturas quaslibet transformare audet in suam quamcunque vult sententiam, aduersus clarissimam earundem sententiam: ita euidentis veritatis vim considero, quæ etiam inuito & ignoranti sæpe excidit. Quemadmodum in illa sua, quam supra, expositione, quam citatis nunc verbis Paulinis assuit: In qua aperte confitetur, illo tempore eum fuisse Christi fidelium sensum, quod Cephas esset superior Apostolus.

Quod Papa eligitur ab ecclesia, non arguit illi iam electo & ordinato non competere superiorem authoritatem supra ecclesiam: quam à Deo accepit, quamuis non sine humano ministerio. Qui baptizatur ab homine, à Deo accipit remissionis peccatorum & iustificationis gratiā: Ita qui sacerdos ordinatur Episcopali ministerio, à Deo accipit authoritatē perficiēdi oīa quę illius sunt muneris et officij. Sic quoq; in episcoporū electiōibus requiri solebat cōsensus populi & Principis, quò libentius & syncerius illius authoritati se subderēt, quem proprio quoq; assensu sibi in patrem constitutum viderent: Quæ causa fuit obseruatæ aliquandiu cōsuetudinis etiam in Romana ecclesia, vt in Pontificis electiōe requireretur Romani cōsensus principis: immo, nonnunquā etiā illi vni libera est delata electio, quo eo syncerius sua illa authoritate seruirent ecclesiæ. Quod factum fuit illi

Electionē papę, authoritati eius nihil refragari, ēt in eos à quibus eligitur.

magno Carolo: Non tamen accipiebāt illi pontificalem eam authoritatem ab electoribus, populo: aut principe sed à Deo, etiam super electorem populum. De quo, cum cap. xiij. lib. v. hierarchiæ ecclesiasticæ prolixe egerimus, non est quod hic immoremur diutius.

Nec à Cōstātino, nec à Phoca, Rom. Pontifices accepisse authoritatē super vniuersam ecclesiā.

Quod vero, aut à Cōstātino aut à Phoca authoritatē istiusmodi super alios totius orbis episcopos et ecclesias, accepisse volunt Romanos episcopos & Romanā ecclesiā: mera sunt figmenta, mera mendacia. Non est hæc ab Imperatoribus, sed ab ipso Christo, data ipsi Petro authoritas, cui in eadem successerunt Romani Pontifices: quemadmodum supra & alibi à nobis luculentissime demonstratum est.

Falsitatē aūt eius fabulæ quam de Phoca cōminiscuntur, partim ex historiarū & ecclesiasticorū scriptorum ignorātia, partim ex prauo in ecclesiasticā authoritatē affectu, cap. x. dicti libri. v. hierarchiæ ecclesiasticæ euidenter coarguimus: & rei veritatē demonstrauimus: quo, hic necessariæ breuitati studentes, lectorem remittimus.

Tametsi spūalis sit potestas Pontificum, ei tamē subiectā esse potestatē sæcularē quæ est in ecclesia.

Quod Christum dicunt spiritualem tantum potestatem dedisse Apostolis: etiam nobis placet. ita tamen, vt præcipua, maxime quæ ad ecclesiam regendam gubernandam'que pertinet, Petro competierit. Ex hoc tamen consequens non est, quod illi subiecta non sit sæcularis ac politica quæ est in ecclesia, authoritas: quod hæc ab illa, regulari moderariq; nō debeat: immo verissima est illa Nazianzeni paulo ante à nobis citata sentētia: qua Imperatoribus loquēs, affirmat legem Christi subiecisse illos sacerdotali authoritati & tribunalibus ecclesiasticis. Instituisse siquidem Deum in sacerdotali ordine principatum multo præstantiorem principatibus sæcularibus: qui ad hunc se habeat, vt ad carnem spiritus: vt cœlestis: ad terrenum: vt diuinus ad humanum. Omnem proinde

proinde rationem exigere, vt hic, illi, sit subiectus & obnoxius: Præsertim, cum hic iam in alienum, nempe Christi regnum, velut precario & sub eiusdem regni legibus receptus admissusq; sit: Cuius regni, sacerdotalis ille, cuius Petrus & qui locum eius tenet rector est, principatus est proprius. Qui vt nihil sibi in extra manẽtes vsurpat aut vendicat: ita omnes eius regni ciues & filios merito sibi habet obnoxios.

Quod dicunt Christum non venisse vt authoritatem & imperium exerceret super monarchas, reges & principes: Sicut autem ipse fuit missus à patre, ita à se missos ipsum testari Apostolos suos: Neq; ergo hijs cõpetijsse authoritatem super reges & principes: Non recte colligunt. Nam illud (sicut) non dicit omnimodam similitudinem in missis, Christo & apostolis: sed tantum indicat mittentes aut authoritatem mittentium, perinde ac si diceret. Pater me misit, Ego autem mitto vos. Alioqui, Christus missus est à patre, vt sua morte genus humanum redimeret. non sic, neq; ad hoc, misii sunt Apostoli à Christo: sed ad hoc, vt ipsi, hoc regnum, in quo beneficiorum eius fierent omnes participes, congregarent ex omnibus gentibus. Cui tamen suo regno idem ipse leges præscripserat, & Petrum gubernatorẽ præfecerat.

Quę hijs addit Philippus, etiam vt constaret Roma. Pontifici iure diuino ea, quã nos asserimus, in oẽs authoritas, non debere tamẽ nos eidem obedientiã: propterea quòd defendat cultus impios, & manifestã idololatriã, in profanatione missarum: quòd deprauarit doctrinam pœnitentiæ: Satisfactiones affinxerit: Inuocationi sanctorum idolatricæ faueat: Tueatur doctrinam de Cœlibatu: de votis quoq;. Et ad hæc, quod diuinã sibi authoritatem arrogeet (quod Antichristi vult esse propriũ) nec suam authoritatẽ submittat, sed præmittat cõcilijs & ec-

Aduersariorũ in Roma. pontificẽ & ecclesiam impudentes calumnie.

clesiæ. Ex hijs enim satis causæ & ipsis & omnibus esse, cur illi non obediant, nec obedire debeant.

Si vniuersa doctrina, christianæ religionis & fidei, ex definitione & authoritate Lutheri & Philippi, aduersariorumq; penderet, & vniuersa essent eiusmodi, qualia pronũciantur ab eisdem: locus forte aliquis foret istiusmodi aduersus Romanum Pontifi. calumnijs. Sed cum rem planè contra habere demonstrauerimus in omnibus controuersiis superioribus, probariq; à Christo, & vniuersa catholica Christi ecclesia, non solum ea quæ nunc est, sed quæ omnibus sæculis ab ipso sui initio fuit quæcunq; damnãtur ab istis: Quales sint istæ huius in Pontificem calumniæ, qualis merito habendus & ęstimãdus ab omnibus, quiuis intelligit.

Qui & in hoc, suum candorẽ, qualem cognomine refert, & nusq̃ nõ prodit, ac demonstrat, quòd doctrinam Roma. ecclesiæ (quæ à doctrina orthodoxa & catholica, singulari illo principalis cathedræ, quod & supra & alibi astruximus, priuilegio, dissentire non potest) impudentissimis suis conspergit mendacijs: quò saltem hoc colore & ingenio, istarum rerum ignaris & sibi facile credulis, hanc omni peste pestilentiorem sententiã suã persuadeat. Dicit enim, doceri ab ecclesia Romana et Papę, remitti nobis peccata propter dignitatem nostrorũ operum. Item vt dubitare debeamus, an nobis cõtingat, peccatorum remissio: Nusq̃ docere, quòd gratis propter Christum peccata remittantur nobis. Quæ q̃ sint falsa, & aliena à doctrina Romanæ ecclesiæ, quam supra hac de re, controuersia. xi. exposuimus, ex eadem, nulli euidens non est.

Vt secũ euidẽter pugnent, nec quid velint itelligãt.

Hoc vero in hijs admiraretur merito quispiam, nisi vbiq; in illis admirandum occurreret, quòd hic euidenter secum ipsi pugnant, nec quid velint, intelligunt: In

confessione vestra (vt ipsos tantisper compellem) agnoscitis & tribuitis Episcopis, authoritatem cognoscẽdi de doctrina, an cum Euangelio consentiat, an vero pugnet: & rejciendi, quam dissentire iudicauerint. Qua in re, cõfitemini ecclesias ijsdem ex iure diuino obedientiam debere: iuxta illud Christi. Qui vos audit, me audit. Episcopi, & in primis episcoporum summus, & totius rector ecclesiæ, vnà cum sacerdotali concilio secum seruientium domino in loco cathedræ apostolicæ quẽ inter nos elegit dominus, judicauit omnes quas vos impugnatis doctrinas, esse consentientes Euangelio: quas cõtra assertis, pugnantes cum eodem. Cur ergo non defertis episcopali illi iudicio, cognitioni, & sententiæ? Quid partes alienas inuaditis: & quod ad episcopalem authoritatem ipsi iure diuino pertinere agnoscitis, vobis arrogatis? Quid episcopale iudicium, ad vestrum reuocatis iudicium? Quod si ita facere liceat, quando tenebimur obedire episcopali iudicio, cognitioni, & sententiæ, quam de doctrina aliqua profert, & eam vel damnat vt pugnantem, vel probat vt consentientẽ Euãgelio? Si dixeritis, Quando pugnantem damnat, & consentientem probat: Verum, siquid contra Euangelium doceat, tunc ecclesias habere mandatum Dei, quod obedientiam prohibet. Hoc erat, quod quærebatur & controuertebatur inter quosdam de doctrina aliqua: pugnaret'ne, an consentiret Euangelio. & ne istiusmodi controuersia & pugna inter aliquos vnitatem ecclesiæ & fidei in eadem scinderet, agnouistis necessarium, vt ad alicuius authoritatem, eius rei spectaret cognitio: & elegistis episcopalem authoritatem, cuius iudicio, ea in re, etiam de iure diuino subiecistis ecclesiam. Quod si post prolatum illud iudicium, licebit hijs qui eam in ecclesiam introduxe-

runt controuersiam, æq; dissentire, & inter se, vt ante, contendere, planè frustratoriam, immo ridiculam ea in re authoritatem & cognitionem episcopalem facitis? Quem enim vnquam proferetis casum, in quo ecclesia episcopali cognitioni hac in re obedire tenebitur? An qñ doctrina quam probat, vere consentit Euãgelio? Quid si vere consentiat, & tamen vobis dissentire videat? An quicquid vobis videtur, necessario verum est? Certe nõ esse, luce meridiana clarius demõstrauimus. Videtis ne, q̃ vos ipsos hic ridiculos facitis? q̃ ipsi vosmetipsos, quid nam intelligatis & velitis non intelligitis?

Quam inique calũnientur in Ro. Pontifice quod diuinã sibi authoritatem vendicet.

Quod vero Philippus ille, velut Antichristianismũ, in Papa calumniari pergit, quod diuinam hic sibi authoritatem vendicet: q̃ id inconsiderate, impudenter, & inique faciat, is clarissime intelligit, qui perpẽdit etiã vnum quemlibet sacerdotem sibi iure merito vendicare, quod hic in Ponti. Maximo maledicto tam horrẽdo flagellat & persequitur. Neq; enim humana, sed diuina ea est authoritas, qua sacerdos peccata remittit hominibus: qua panem & vinum, in Christi corpus & sanguinem consecrat: Nõ est humana sed diuina authoritas significata in clauibus regni cœlorum, quas Christus promisit se daturum Petro, & dedit, cum iam ascensurus ad patrẽ, illum eiusdem regni pro se pastorem rectoremq; cõstituit: cui obnoxios fecit omnes qui ad hoc regnum pertinẽt: affirmans in cœlo ratum id fore, quicquid ipse i eo ligauerit, fixerit aut statuerit.

Vt optimo iure pastor, suã authoritatẽ nõ submittat, sed præmittat sibi subiectis ouibus.

Quod illam suam authoritatẽ, non submittat, sed præmittat cõcilijs & cõmissę suo regimini ecclesiæ: hoc est, pastor suis ouibus, q̃ hoc iure, immo necessario faciat, lib. vi. hierarchiæ nostræ copiose demõstrauimus, Quẽ cum legerint, & rationes in eo nostras, falsitatis aut insufficientiæ coarguerint, tunc loquantur: interim vero

hac de re taceant: Quibus vna hac breui ratione mihi videor posse os occludere. Si Petro, & qui eius locum in ecclesia tenent, vniuersas Christi oues, etiam vt coniunctim intelligas, cōmissa sit a Christo pascendi & regendi authoritas: vt commissam irrefragabiliter demōstrauimus: hijs vice versa, necessario est imposita eidem obsequendi necessitas. & non, contra rerum naturā & ordinem, ijsdem data supra suum pastorem regendi iudicandiq; authoritas. Ecclesiastica multitudo & vniuersitas, ouium Christi explicata vocabulo, vt pascatur & regatur à suo illo ἡγεμονικῷ, rectore ac præside opus habet: vt autem regat, inepta est. Cum regiminis gubernacula male cōmitti numerosæ infinitæq; multitudini, euidens docet ratio.

Episcoporum maior q̄ presbyterorū diuino iure authoritas.

Quòd sit ex iure diuino Episcoporum, vt nunc dicimus, supra inferioris ordinis, sacerdotes & presbyteros maior authoritas, & quòd ad solos Episcopos aut Pontifices pertinuerit ab initio, ab ipsis apostolorum, æq; vt nostris temporibus, sacerdotes reliquos ordinare & constituere, in illo suo gradu ecclesiastico, non vero ad plebē aut ecclesiā, vt isti sibi & alijs nunc persuadere conantur: duobus nouissimis capitibus lib. ij hierarchiæ nostræ luculenter à nobis demonstratum est, & simul excussa D. Hieronymi, quam contra adducunt, sententia, ad quæ breuitatis studio hic lectorem remittimus. Neq; enim possent hic paucis repeti, & suā illam seruare luculentiā. Hoc tamen hic paucis admonebo lectorem, vt ad formam attendat illius primitiuæ ecclesiæ: ad quam perpetuo videntur nos reuocare aduersarij, & iactare non cessant nostram ab illa discordare, suam vero cum ea cōsonare, ecclesiā. In illa certe, inuenimus Apostolos, qui suā illam authoritatem īmediate à Christo acceperāt, ordinasse primū per loca opportuna Pōtifices aut Ep̄os, qui

nelium Roma. Ponti. ſcribentem in hęc verba: Propter quod diligenter de diuina traditione, & apoſtolica obſeruatione ſeruandum & tenendum eſt, quod apud nos quoque, & ferè in omnibus prouincijs tenetur: vt ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatꝰ, Epiſcopi eiuſdẽ prouinciæ proximi quiq; conueniant: Et epiſcopus diligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſime nouit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini collegæ noſtri ordinatiõe, vt de vniuerſæ fraternitatis ſuffragio, & epiſcoporũ, qui in præſentia cõuenerant, iudicio, epiſcopatus ei deferretur, & manus ei ĩponerentur. Ex quibus demonſtratũ exiſtimant, ius eligendorũ epiſcoporũ & ſacerdotum fuiſſe penes populum. Hijs addunt, ordinationem aliam, præter electiõem eiuſmodi nõ fuiſſe: niſi quòd epiſcopus impoſitiõe manuũ cõfirmabat iſtiuſmodi electionẽ atq; ordinationẽ factã à populo. Acceſſiſſe quidẽ poſt, nouas & diſtinctas in ordinatione presbyteri et epĩ cæremonias, per quas hij, vniuerſum huius ordinationis ius ad ſe trãſtulerũt à populo, quales multas deſcribit Dyoniſius: ſed eſſe illum authorem nouum & fictitium, quiſquis tandẽ ſit, Philippus ille ſua authoritate pronunciat.

Itaq; cum epõs noſtros, nunc hoſtes eccleſiæ faciant, eo quòd nolint ordinare miniſtros, quales ipſi expetunt: eccleſias retinere ius ſuum, vocandi eligendi et ordinãdi ſibi miniſtros affirmant: quod nulla illis poſſit eripere humana authoritas: Quod ipſum affirmari volunt, ab Apoſtolo ad Epheſios, cum ait. Aſcendit, dedit dona hominibus: enumerans paſtores et doctores, inter propria dona eccleſiæ: addensq;, dari tales ad miniſterium et edificationem corporis Chriſti. Hinc concludentes, ibi neceſſario eſſe ius eligendi et ordinandi miniſtros, vbi eſt vera eccleſia.

Eodem pertinere affirmant eas Christi sentētias, quibus testari illum volūt se dedisse claues, ecclesię: vt illam, Vbicūq; erūt duo vel tres cōgregati ī nomine meo, &c. Illam quoq; Petri, Vos estis regale sacerdotium. Quæ verba cum ad veram ecclesiam pertineant, cum ea sola sacerdotium habeat, dubium esse nolunt, quin ius eligendi & ordinandi ministros suos habeat: Nam quòd hæc sit cōmunis omnium illorū sententia, qualis à Philippo memorato libello apertius explicata est, tametsi magna parte in confessione corūdem dissimulata fuerit, testatur publica forma, quam obseruant, ordinationis ministrorū et presbyterorū ī suis ecclesiis, vt à nobis, velut vniuscuiuspiam priuati inter eos, dissimulari nō potuerit, sed necessario producenda in harenam, & euidēter coarguēda iugulandaq; fuerat.

Demōstratur, prædicta demonstrationis inefficacia.

Quam autem in connectendis hijs omnibus palpabili cœcitate laborēt, & sibi imponāt & alijs miseris, quò clarissime & tu Lector intelligas, fac tecum cogites, quàm immenso interuallo hæc à seinuicem distent: eligere: & electioni assensum ac bonum testimonium perhibere: electum deniq; ordinare, & ecclesiastica consecratione constituere in gradu ad quem electus est: potestatem demum, authoritatemq; tribuere cōuenientem suo gradui et officio.

Quæ hic distinguere oporteat, confusa per aduersarios.

Electionem sacerdotū nunq̄ pertinuisse ad populū, tāetsi eo cōsentiente solebat confirmari electio.

Siquidem sancti patres nostri (q̄uis eius exemplum nullum extet in actis aut scriptis apostolicis) considerantes spūalem profectū hoc requirere, vt sacerdotes et episcopos suos, oī non solum honore, sed etiā amore prosequerentur: hoc in primis etiam sacris sanctionibus prouidendum curauerūt, ne qs inuitis obtruderet̄ episcopus. Ne, inquit ille beatiss. Leo, ciuitas Episcopum nō optatum contemnat aut oderit: & fiat minus religiosa q̄ cōuenit, cui non licuit habere quē voluit. Itaq; non plebis, sed

cleri

cleri erat eligere: gratum tamen acceptumq; plebi, cuius erat consentire electioni, & bonum electo perhibere testimonium. Et hoc est, quod significauit Origenes, requiri præsentiã populi: non vt eligeret, sed vt electo perhiberet bonum testimonium. Vt sciãt, inquit, omnes, et certi sint, quia qui præstãtior est ex omni populo, ille eligitur ad sacerdotium. Vt sciant eligi prestantiorem, non vt eligant. Cuius nobis formam in Saulis electione ex sacra producit historia: Electus siquidem à Deo est, & sacerdotis eius visibili consecratus ministerio. At iam electum statuit Samuel in medio populi, dicẽs ad eum. Certe videtis quem eligit dominus, quoniam nõ sit similis illi in omni populo. Idem & nihil amplius, verba Cypriani citata significant. Vt Episcopus, inquit, deligatur plebe presente. non dicit, vt plebs Episcopum deligat: sed vt deligatur ab ijs ad quos hoc spectat, plebe pñte, & suffragio suo electo perhibente bonũ testimonium: vt cui eius vita nota et probata sit. Proinde nec electionem quidem Episcoporum & sacerdotum vllo vnq̃ tẽpore pertinuisse ad plebem, ex hijs demõstratum est: Sed solum, quod in electione, eius iudicium & consensus expetitus fuerit. Qui tamen mos, post fuit abolitus, eã ob causam ob quã Augustinus ab Aurelio Episcopo, ipsius, non populi iudicio, coadiutor assumptus, etiam ipse iam senex suo iudicio sibi coadiutorem & in Episcopatu successorẽ assumpsit Eradium. Quam causam idem ille quadam expressit epistola. Scio enim, inquit, post obitus Episcoporum, per ambitiosos aut contentiosos solere perturbari ecclesias: quod sæpe expertus sum, & doleo.

D. Augustinus, vt suo, nõ populi iudicio sibi coadiutorem, et successorem delegerit.

Nec tamen, seu cleri illa electione, seu plebis cõsensu, sed sola Pontificali ordinatione et consecratione, quis fit, aut vnq̃ effectus est sacerdos aut Pontifex. Sicut nec ab homine, sed à Deo sibi congruẽtem potestatem accepit.

Nõ electione, sed pontificali ordinatione et consecratione,

quem sacerdotem & Episcopum fieri.

Quorum ordinandorum & consecrandorum ritum, eundem fuisse apostolicis temporibus qui adhuc hodie cernitur, cum sacri inūctione chrismatis (quod et multis supra atque alibi irrefragabilibus testibus demonstrauimus) cum omnium clarissime conuincant, Dionysius ille, & Clemens apostolorum discipuli, libros quos sub eorundem nomine hactenus legit ecclesia, Philippus velut in sublimi residens, sua authoritate exauthorat.

Philippi censura, de libris Dionysii, & Clementis.

Itaque quod ecclesias suas suo nunc iure rite vti docet in vocandis eligendis et ordinādis sibi ministris suis, quod nulla possit ipsis auferre humana authoritas: praesertim, quod Episcopi recusent ipsis ordinare presbyteros & pastores quos expetunt, hoc est, lupos, seductores, & pestilentissimae doctrinae suae praecones: quam id iure & rite faciant, ex hijs, quae diximus nulli dubium aut obscurū esse cōfidimus. Tm̄ sane habent eorū sacerdotes verae sacerdotalis authoritatis, quātū habuerūt sacerdotes Hieroboan. nihil plus sacri, nihil plus Christi est in illis offis eorum, aut coenis quas dicunt, dominicis, quibus ministri tales praesunt, quam in coenis quibuscunque profanissimis. nihil veri in poenitentia: nulla vera peccatorum remissio, sed ficta mentitaq; omnia. vt verissime sit apud illos, qualis populus, talis sacerdos.

Quales sacerdotes habeant aduersariorū ecclesiae.

Ad confirmationem vero eiusdem sententiae suae, quā ex scripturis moliuntur, quoties respicio, & in hac controuersia, & in omnibus alijs, toties apud me certa stat illa sententia, nullos vnquam haereticos, quorum scripta mihi videre contingit, impudentius abusos scripturarum testimonijs, q̄ hi faciant: nullos eas induxisse improbabilius, longius aut alienius à germana eaq; clarissima sua sententia. Cuius & in superioribus subinde specimen exhibuimus.

Qualiter scripturas tractēt et inducāt aduersarij.

Hortatur nos in epiſtola ad Epheſios Apoſtolus, conſeruare vnitatem eccleſiaſtici corporis, vt quod vno ſpiritu contineatur. In quod vocati & coadunati ſimus etiam in vna ſpe vocationis noſtræ, ſub vno domino, vna fide, vno baptiſmate, vnum habentes Deum & patrem vnum omnium, qui dederit vnicuique noſtrum qui membra ſumus eius corporis gratiam, ſecundũ mẽſurã donationis Chriſti: hoc eſt, per Chriſtum caput huius corporis, & quam ille per ſuũ ſpiritum influit in mẽbris ſingulis. Id quod ſcripturæ authoritate de Chriſto loquentis comprobat. Ita enim pſalmo.lxvij.legitur. Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus. Quæ Apoſtolus ita, nunc dictæ ſuæ ſententiæ, accommodat. Propter quod dicit, inquit, nimirum ſcriptura. Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quæ autem ſint illa dona quę vnicuique noſtrum, diuerſa, vt diuerſis membris ſui corporis influit, conſequenter enumerans: Et ipſe dedit, inquit, quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autẽ prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem paſtores et doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationẽ corporis Chriſti. Hactenus Apoſtolus. In cuius verbis, quod ad rem præſentem attinet, numquid eſt obſcurum, aut ambiguum? A Chriſto dari hæc dona vnicuique noſtrum affirmat, & velut membris ſui corporis diuerſis diuerſa influi ad vtilitatem & miniſterium neceſſarium corpori, atque ad eius ædificationem. Non dicit hæc dona, has diuiſiones gratiarum, ipſum dediſſe eccleſiæ, vt eadem quibus ſibi videretur, illa diſtribueret: ſed vnicuique noſtrum, inquit, data eſt gratia ſua. Et ipſe quoſdam, inquit, dedit Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, quoſdam vero Euãgeliſtas. Eccleſia vero nullos vnquam Apoſtolos feciſ-

Quam abſurde detorqueãt verba Apoſtoli.

se legitur: nullos item aut prophetas aut Euangelistas. Hæc enim singularia diuini spiritus dona sunt.

Christum claues regni sui et ecclesiæ, primo dedisse Petro.

Quas Chri sentētias illi inuenerunt, qbus ipse affirmet dedisse se claues ecclesiæ, īuenire ego nullas potui. Hoc inuenio, quod Christus vni singulariter inter oēs Apostolos vna præsentes, Petro pmiserit se daturū claues regni huius sui, et ecclesiæ, īuenio quoq; vbi dederit: ibi nēpe, cū vni singulariter eiusdē illius sui regni commisit pastoralē curā & regimē. Vbi vero ecclesiæ primo & immediate claues aliquas aut promiserit, aut dederit, nullā syllabā inuenio. Hoc in primis certū est, verba illa quę citant, nihil pertinere ad claues: sed commēdāt Christianā vnitatem & consensum, atq; efficaciam communis orationis comprobant. Ita enim ijsdem præmisit continuo. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis cōsenserit super terram, de omni re quancūque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorū sum. Vides quàm nihil hæc ad claues pertineant. Quocunque tamen pertinent, ad aduersarios & ecclesias eorum pertinere non possunt: vt qui non congregantur in Christi nomine. In quo nulli congregantur, qui in ouili eius non sunt. qui eius pastorem et rectorem quē ipse constituit, non agnoscunt, sed plusq̄ hostiliter inpugnant: qui sunt diuisi ab illo corpore, ad quod congregantur aquilæ, in quo solo Christus est.

Verba Christi, Vbi sūt duo aut tres &c. nihil ad claues pertinere.

Vt male arguant ex illa Petri sententia, Vos estis regale sacerdotiū.

Ex illa quā adiungunt Petri sententia, nihil habetur aliud, q̄ sacerdotium regale esse in ecclesia: & in eo consistere præcipuum, immo proprium magistratum, dignitatēq; ecclesiæ. Sed quod penes ecclesiam primo sit eius committendi ordinandiq; authoritas, ex verbis illis Petri consequens non est.

Quæ causæ diuino iure proprie pertineant ad iurisdi-

ctionem sacerdotalē, aut forum, quod dicimus, ecclesiasticum, ex dictis intelligere nō est difficile. Omnes nempe, quæ concernunt societatem Christianæ ecclesiæ vt eiusmodi. quęcunque ordines, gradus & officia ministrorum eiusdem respiciunt. quæ stipēdia diuino iure deputata ministris ecclesiæ, hoc est, decimas, & quæ sacerdotia dicimus. quæ ex sacramento aliquo ecclesiastico, vt causæ matrimoniales, dependent. quæ item instituuntur via & modo correptionis euangelicæ. quæ ad correctionem ciuilium magistratuum pertinent, qui nullum alium supra se magistratum ciuilem recognoscūt, seu negligentium in suo officio, seu delinquentium, vel aduersum se mutuo, vel in subditos. Nam in alijs, ordinate, vsque ad primos illos vt procedatur, ipsa societatis cuiusque forma & ratio exigit. Præter has causas, si quæ aliæ ad ecclesiasticum & episcopale iudicium alicubi translatæ sunt: vel præscriptione, vel longa consuetudine hoc obtētum est. vel tāquam iurisdictionem etiam sæcularem, donatione regum aut principum, aut vltronea populorum submissione obtinentibus Episcopis, ad eādem quoque pertinent.

Quæ causę, diuino iure pertineant ad iurisdictionē ecclesiasticam.

Vt vero demonstrent, nulli in ecclesia competere super alium authoritatem, aliquid præcipiendi, statuendi, ordinandi, leges condendi, seu de cæremonijs obseruādis in ecclesia, de ieiunijs, ferijs, aut alijs quibuscunque, etiam quæ gradus ministrorum atque ordinum ecclesiasticorum, eorum officia, aut exercituim concernerent: breuiter, nihil, quod non æque in cuiusque libertate & arbitrio maneat facere, aut non facere (quod nos supra falsissimum, impijssimum, & vniuersæ Christi ecclesiæ perniciosissimum demonstrauimus) mihi est graue & difficile ascribere. quod nullam in illis omnibus sententiarum cohærentiam, nullam demonstrationis formam videre

Vt demōstrēt, nulli in ecclesia competere authoritatē super aliū pręcipiendi aut statuēdi aliquid.

potuerim: sed vnũ illud qđ prouerbio dicitur. Nihil apprehēde, et fortiter tene. adeo sine vllo sensu & cohærentia, cōstructa sũt oĩa. Ne tamē sibi aut alijs ꝑsuadeāt, qđ declinauerim argumentorum suorum pondus, vim et efficaciam, conabor vniuersæ demonstrationis eorundem si quæ modo sit, membra exprimere, colligere, & componere, vt tu lector vnà mecũ videas et perpendas, quod monstrum resultet ex omnibus.

Vt ex datis his quæ assumunt omnibus nõ sequatur ea quã asserunt, conclusio.

In primis docere suos affirmant: Episcopos non habere potestatem statuendi aliquid contra Euangelium. Huic adiungunt, contra scripturam esse, traditiones condere aut exigere, vt per obseruationem earundem mereantur remissionem peccatorum, & satisfaciamus pro peccatis. Vt hæc ita se habeant atque illis dentur sicut volũt, quid tamen ex hijs assumptis inferant aut concludant, tametsi multa subijciant, inuoluta, perplexa, & aliò pertinentia, non possum intelligere. Certe ex illis non astrui, quam ipsi affirmant sententiam, per se euidens atque indubitatum est.

Non possint Episcopi contra Euãgelium aliquid statuere. Esto, contra Euangelium sit leges condere aut exigere, vt per obseruationem earum mereamur remissionem peccatorum: quod verum est, de proprie dicto illo merito, condigni videlicet: non vero de altero liberalis meriti genere, quod vni gratiæ, misericordiæ ac liberalitati domini innittitur. Sit & hoc quoque scripturis aduersarium, vt in condendis eiusmodi legibus ad hoc respiciat earum conditor, vt homines per earum obseruationem pro peccatis satisfaciant. Quod tamen falsum est, nec vlla ab eis ratione, vllo argumēto astruitur: & eò respiciebant canones illi pœnitentiales, qui in vsu erant in primatiua ecclesia. Sint tamen hæc vt voluerint, nunquid propterea nullo etiam alio respectu licet eccle-

siasticæ hierarchiæ præsidibus & rectoribus leges vllas condere? nihil statuere? nihil præcipere? nunquid eo respectu, vt honeste, decore, decenter, & cum reuerentia omnia agantur in domo ecclesiastica? nunquid præscripto aliquo tempore exigere, quod sine temporis præscriptione tm̄a nobis exigit Christus et lex Euāgelica: quo nostrā pigritiā, socordiā & negligentiā excitet?

Qualia sint præcepta ecclesiæ, et quo respiciāt, quibus suos filios obligat.

Exigit à nobis Deus, vt eius cultui intendamus, nec tamen certū eius modum aut tēpus præscribit. Præceperunt ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vt certis diebus intendamus diuino cultui: conueniamus in locis & templis ad hæc dicatis: intersimus sacrosancto illo sacrificio quod per sacerdotes suos pro omnium nostrum salute Deo offert ecclesia, atque interim populus etiam Dei verbum audiat. Item, vt Dei erga nos beneficiorum, & mysteriorum redemptionis nostræ, statis per annum & recurrentibus temporibus solenniter agamus & celebremus singularem memoriam. quo in hunc modum in timore, amore, & cultu Dei contineatur populus: ne si totum eius permitteretur arbitrio, planè irreligiosus fieret. Quo etiam respectu, in diuinis officijs, quibus suis temporibus iussit interesse populum, decentes ceremonias seruari instituit; quibus aleretur religio & deuotio fidelis populi, & discerent atq; assuescerent se reuerentius erga Deum & diuina gerere.

Requirit à nobis Deus peccatorum nostrorum veram pœnitentiam, & vt eorundem remissionem quæramus sacerdotali ministerio: sed certum nobis tempus non præscripsit. Exigit quoque vt reficiamur pane illo viuifico qui de cœlo descendit & dat vitam mundo: sed nec huius certum nobis tempus præfixit. Qui salutis suæ diligentiorem curam

arguat, intelligunt frequenter sibi confugiendum ad hæc salutis recuperandæ & obtinendæ remedia. Crassioribus & negligentioribus, stimulis, & calcaribus opus est. Qui ne prorsus suæ salutis redderentur immemores, si vniuersa hæc dimitterentur in eorum arbitrio saluberrime constitutum est ab ecclesia, vt saltem semel in anno, quilibet Christifidelis rationis compos, salutari se subdat pœnitentiæ, & mensæ dominicæ particeps fiat.

Ad hæc considerans, quanta sit ieiuniorum & necessitas, & vtilitas, et efficatia, non solùm ad mortificationẽ in nobis veteris hominis, sed etiam, ad diuinam erga nos irã placandam, misericordiam impetrandam, & obtinendũ à Deo quæ petimus (quemadmodum supra controuersia xij. euidens fecimus) indixit fidelibus, filijs suis, certis diebus abstinere à carnibus: paucorum etiam dierum ieiunia præscripsit, quibus; & salutis suæ diligentiores admoneret plus facere, quàm ipsa exigit: negligẽtiores, pręcepti vi à carnis desyderijs nõnunq̃ abstraheret. Quadragesimale vero ieiunium, quale ex Apostolorum traditione accepit, conseruat: & exigit quo, in eo, singulariter admonerentur Christifideles pœnitentiæ, ad quam, ipsum nos ieiunium præparat & sollicitat. Et quo salubrius, maiori que cum fructu celebraremus dominicæ passionis & nostræ per eam salutis redemptionis que mysteria: quibus singulariter celebrandis ab initio, ab ipsis Apostolis, in vniuersa toto orbe ecclesia, hoc tempus ante pascha constitutum est. Quo ita, veluti concrucifixi, commortui, & consepulti Christo, etiam cum eodem conresurgentes, mysterij festorum paschalium efficeremur participes.

Hæc autẽ cur ita instituere non potuerũt ecclesiasticæ

hierarchiæ

hierarchiæ præsides, quibus gubernandæ regẽdæq; ecclesiæ à Christo est cõmissa authoritas? Quibus dixit, fixũ firmũq; in cœlis habiturum se, quicquid ipsi in eadem figerent, ligarẽt & constituerent? Cur Christi fidelis quispiam, eorum à Christo subiectus authoritati & regimini, illis, his in rebus obedientiam non debebit? Ad hæc enim, assumpta illa per aduersarios in hac sua (quã nescio qualem moliuntur) demonstratione, principia, nihil pertinent. Nã palàm est, hæc omnia, non solum non aduersari, sed maxime consentire Christi euangelio. Palàm est etiam ex præmissis, præcipientes ista rectores ecclesiæ, non eo in ijsdem præcipiendis respexisse, vt per obseruationem eorundem vere et proprie mereremur remissionem peccatorum: nec item, vt per ea, pro peccatis suis satisfacerent homines: sed ad causas quas explicauimus, vtilissimas, sanctissimas, & planè necessarias.

Alijs proinde quibus hæc demonstrent principijs illis opus est: Quę, circumspicientes omnia, & excutientes vniuersos illius demonstrationis ipsorum angulos, requirimus equidem, sed nusq̃ inuenimus. Nam quasi ex principijs illis omnia ipsis clare demonstrata sint, tametsi nullam ex eisdem conclusionem inferãt, ne statim suboleret nasuto lectori eius collectionis (quam etiã ipsi mihi intellexisse videntur) inefficacia, hanc cõtinuo illis quæstionẽ subijciunt: Vnde, inquiunt, habent ius episcopi has traditiones imponendi ecclesiis ad grauandas conscientias? Diligenter cauent, ne loquantur more consueto, & vtantur proprijs & intellectis omnibus vocabulis. Nõ interrogant vnde episcopi ius habeant leges aliquas condendi in ecclesia: aliquid etiam præcipiendi pro tempore, aut Christi fidelibus in vniuersum, aut, vni & alteri, prout ipsis exigere videtur præsentis status ecclesiæ necessitas aut vtilitas: sed interrogant, vnde ius habeãt, has traditio- *Vt studiose vitent aduersarij, etiã more cõsueto loqui, & vti vocabulis proprijs.*

Si vero, de alijs quibusdam traditionibus loquantur, aut caballisticis, aut thalmudicis, aut pharisaicis, non loquuntur rei consentanea.

Quòd illi quęstioni subiungunt & conectũt: Extare clara testimonia quæ prohibeant tales traditiones condere, vel ad promerendã remissionẽ peccatorum, vel tanq̃ necessarias ad iustitiã noui testamenti, aut ad salutem, q̃ nihil ad rem faciat, ex nunc dictis notum est.

Ac quæ nihil huc pertinẽt scripturæ, quas ingẽti aceruo, sed suo illo more cõgerunt, vt illud Pauli ad Coloss. Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut in parte diei festi, aut neomenię, aut sabbatorũ, quæ sunt vmbra futurorũ. Item, Si mortui estis cũ Christo ab elemẽtis huius mundi, quid adhuc, tãq̃ viuentes in mũdo decernitis, Ne tetigeris, neq; gustaueris, neq; cõtrectaueris? Et ad Titum, Non attendas Iudaicis fabulis, et mandatis hominũ auersantium veritatẽ: & illud Christi, Sinite eos: cæci sunt, & duces cæcorum. Item omnis plantatio quam nõ plantauit pater meus, eradicabitur. His addũt, à scriptura vocari dictas leges ecclesiasticas, doctrinas dæmoniorum. Hæc inq̃ vniuersa, q̃ sint aliena à re de qua agitur, nulli esse dubiũ põt, qui ea suis locis legerit, præcedẽtia cũ sequentibus conferens: Vniuersa enim illa quæ citant ex Apostolo, aduersus Iudaicam illam doctrinã pertinent, quæ etiam sub Christo exigebat legem Moysi tanquã ad salutem necessariã: aduersus quam, Paulo vbiq; fuit ingẽs negocium. Quas vero idem doctrinas dæmoniorum dixerit, supra controuersia. xij. demonstrauimus. Quæ Christi verba citant, ad prædictas leges rectorum ecclesiæ non pertinent: sed primis, stultas quasdam & superstitiosas, immo & impias ac legi Dei contrarias pharisæorum doctrinas coarguit. secundis vero, aduersariorum & hæreticorum omnium doctrinas suggillat.

Quã impudẽter abutantur scripturarũ testimonijs.

Habes lector, aduersariorum demonstrationem, qua affirmant, ecclesię rectoribus & pastoribus nullã in eadẽ constituendi aliquid, aut quenq̃ obligandi authoritatem competere. Quam si diligenter contuleris cũ rationibus nostris quibus demonstrauimus cõtrarium, securus sum de tuo in hac controuersia iudicio.

Inuestigatur reformãdę in oibus suis mẽbris ecclesiæ, ratio efficacissima & facillima.

Vnum superest, quod admonitos oẽs cupio, qui vlla cura tanguntur vtilitatis publicæ, vt secũ perpendant & considerent, q̃ sit miserãda & plane deploranda, q̃ fœda, quàm confusa Christianæ ecclesiæ facies: vt à planta pedis, vsq; ad verticem capitis non sit in ea sanitas: & vix vllum eius membrum in omni ordine & gradu, seu sacro, seu sæculari, suo ordini, gradui, & officio satisfaciat: sed suo loco emota, cõfusa, perturbataq; omnia, et neglecta, contempta, conculcata, & paulominus obliterata vniuersa disciplina publica. Episcopos toto orbe, ordinis dignitati, vita & moribus parum respondere: suo officio parũ satisfacere: minime vero omnium in hac nostra Germania. quæ in tam multis nobilissimis atq; opulentissimis ecclesiis ac diocesibus, tam paucos habet dignos episcopali honore et nomine. Quorum, tametsi gradus dignitatem authoritatemq; asserui, nõ palpor vitijs. sed dico illis vę, atque iterum vę, qui sua culpa, istorum malorũ non minimam causam præbuerunt & prębent in ecclesia. Sacerdotes sub eis, et ecclesiarum pastores, tales merito sunt quales episcopi: Sęculares etiã principes, nullus Dei timor, nulla religio, nulla denique in suo ordine superioris potestatis reuerentia continet: sed quisq; fertur suo impetu & arbitrio. Monarchæ aut supremæ potestates, insidiantur sibi mutuo: & in mutuam perniciem machinantur & intentæ sunt. Nullus vero inter oẽs ad reipúblicæ ecclesiæ vtilitatem & regni Christi honorem consensus est: nulla sympathia: nulla cõspiratio. Vniuersa hæc, magna atq;

efficacissima reformatione indigent: & reformatione nõ perfunctoria aut momentanea, sed solida, & quæ duret. Quam optant quidem boni omnes, sed non omnes efficacem eius modum perspiciunt. An quem vero ego dispiceam, nescio: tamen vnà mecum quæso omnes cogitẽt. Nullis certe synodis, nullis concilijs his malis mederi posse mihi certo videtur. Celebrentur synodi quotquot volueris, constituantur præfiganturq; omnibus ordinibus, gradibus & membris ecclesiæ, leges optimæ ac saluberrimæ (quæ non desunt iam olim statutæ si qui eas seruare curarẽt,) Quid tum deniq;? Quis exactor & vindex earundem erit, siquis in eas delinquat? siquis sequi nolit? Quis coercebit rebelles? Inobedientiam et transgressiones quis puniet? Quis inquã, nisi superintendentem omnibus efficacissimam aliquam authoritatẽ feceris? Da, hodie reformatã te habere in omnibus suis membris ecclesiam, episcopos, presbyteros, atq; alios ecclesiasticos ordines: da etiã sæculares oẽs principes, quẽq; in suo gradu et ordine, facere quod est sui officij: quãdiu quæso duraret ista facies ecclesię? Vt demutabiles oẽs homines sumus, vt etiam exigui temporis vita nostra, & bonis mali succedunt. Quos, quæ imaginabilis reformatio, vel metu pœnæ continebit in officio: vel submouebit officio incorrigibiles: nisi efficacissimam aliquam, vt diximus, authoritatem habuerimus in ecclesia, semper intendentem et superintendentem omnibus? Multos valde episcopos vniuersa habet ecclesia: multos etiam habet magistratus summos, quenq; in suo ordine, quorũ vnus non est subiectus alteri. Vt bonos semper sua sponte habeamus oẽs fieri prorsus non põt. Quid igitur remedij? Ego, quod mihi efficacissimũ videtur, libere prolaturus sum. Quisq; secum cogitet, & perpendat an inueniri possit facilius & efficacius: et oro Christum vt dignetur omnibus inspira

Nullis aut synodis aut legibus, hanc reformationem efficaciter fieri et cõseruari posse.

re, sequi quod erit optimum.

Authoris hac de re sententia.

In primis hoc certũ habeo, attestante id ipsum scriptura, propter peccata populi irato illi Deo fieri, vt quales meretur, pastores & rectores habeat. Quod si ita est, sicut certo est, quilibet intelligit, vnde hac in re nobis necessario inchoandum sit. nempe, vt diuinã ante placemus offensam, & quisq; reuertatur à vijs suis pessimis, & syncero corde ad Deum cõuertatur, & illius fideliter imploret misericordiam. Quod; quãdiu non facimus, frustra cõsultamus: frustra conamur vt amoliamur plagam, quã nobis, peccatis nostris iratus Deus infligit.

Ab hoc proximum & secũdo loco mihi esse videtur, ad prædicta mala omnia, in omnibus ecclesiæ ordinibus & statibus persananda efficacissimum medium & remedium: vt reuocata ante omnia in ecclesiam, disciplina illa publica secundum morem veterẽ & antiquos canones ecclesiæ, (nisi qui planè non conuenirent nostris his sæculis) & in ordinem suum secundũ ecclesiasticæ hierarchiæ exigentiam, si quæ (vt multa) inde exorbitarunt & exorbitent (quocunq; id prætextu ac titulo factũ sit, nihil id referat, nullus eius respectus sit pro publica reformatione ecclesiæ,) restitutis omnibus, quod fiet, si clerus & religiosi quiq; suis episcopis subiecti sint: & sublata è medio omnis exemptio, quæ necessario turbat disciplinã publicam. episcopi quoque subiecti suis archiepiscopis: Illi suis primatibus, secundum exigentiam formę hierarchię ecclesiasticę: si deniq; in vsum reuocentur, & statutis suis tẽporibus serio peragantur & non simulentur, cõcilia et diocęsana et ꝑuincialia.) super hęc omnia vigilet, vnius igemonici authoritas: quæ tantúm valeat, quantũ conseruãdæ vnitatis eiusmodi corporis, ecclesiasticæ societatis necessario exigit, et ipse Christus valere voluit: per quã, membra eius vniuersa possit in consensu & conspiratiõe

in mutuam totiusq; vtilitatem continere, quodq; in suo officio: ab vnoquoq; rationem eius exigere, delinquẽtes punire, excessus corrigere, vnitatem religiõis & fidei, & disciplinæ publicæ vigorem cõseruare in domo ecclesiastica: & efficere, vt in ea, oĩa ordine decenterq; gerãtur.

Nam si in hunc modum restitutis suo loco omnibus, suam rectori ecclesiæ authoritatem omnes religiose recognoscerent, & is bonus esset, in vnam sui domini gloriã, & sibi cõmissæ intentus vtilitatẽ ecclesiæ: oẽs intelligũt, vnius officio, nõ solũ pacata, sed decenter ordinata correctaq; reformataq; facile fore omnia in domo ecclesiastica.

Non confirmaret vllos electos aut nominatos ad regẽdas ecclesias, nisi diligenti inquisitiõe præuia, ætatę, vita, doctrina digni inuenti essent qui præficerentur ecclesiis, & episcopalibus præeminerent virtutibus. Si quando sibi præsentarentur alij, aut intelligeret principes ad quos forte priuilegio concessum est nominare ad vacantes ecclesias, ex eisdem vel nundinationem facere, vel carnis aut seruitiorum (vt ferè fit) magis q̃ ecclesiarum vtilitatis rationem habere, et quęrere magis prouidere sibi gratis de ecclesiis, aut earundem prouentibus, q̃ ecclesiis de pastoribus: eiusmodi electiones & nominationes libera authoritate reijceret. moneretq; electores aut nominatores vt eligerent dignos, nisi priuari vellent electionis priuilegio. Breuiter, igemonici rectorisq; opera, si suam illi authoritatem, vt tenentur, omnes religiose agnoscerent, & illum bonum prudentem & strennuum haberet ecclesia, singula membra in officio suo facile continerentur in domo ecclesiastica.

Vt autem bonum habeamus, magna parte in nobis situm est, si tales erga Deum nos reddiderimus, vt ipse dignetur nobis præstare pastores secundum cor suum: & non, quales meretur nostra iniquitas.

stica subseruire debeat, quo auferatur malum de medio ecclesiæ, & cæteri timorem habeant.

Sed quid, inquiunt, si Euangelio Christi cõtraria aut doceat, aut præcipiat? Iterũ occurrã. Quid si Christus ecclesiam suã planè deserat? Sed hanc curã illi permitte, qui tibi præcepit, præsidi cathedræ, & Petro, obsequi indiscusse, simpliciter, et in oĩbus. Omnia, inquit, quæcunq; vobis dixerint, seruate et facite, etiam si sint vitæ perditæ. Et ad Petrũ, ecclesiasticæ hierarchiæ designatũ præsidẽ: Quodcũq; ligaueris aut solueris super terrã, in cœlis ratum habebitur à Deo. Nostræ discussioni hic nihil reseruatum est: sed simpliciter nobis imposita obediẽdi necessitas. Cui humiliter fideliterq; nos submittentes, in eo errare nõ possumus. Nam idem ille nos iudicaturus est, qui eam nobis necessitatem imposuit. Quæ vero aduersarij criminantur doceri & præcipi ab illis, contra Christi euangeliũ: sunt impudentissima contra Christum & sanctum Euangeliũ eius mendacia: quẽadmodum supra in omnibus cõtrouersiis nostris euidenter demõstrauimus.

Saltem, inquient, in sacerdotijs & stipẽdijs ecclesiasticis in quoslibet cõferendis ius ordinariorũ omnium vsurpabunt, & ecclesias implebunt ministris inidoneis.

Ego vero, nihil nisi ad Christi gloriam & ecclesiæ vtilitatem facturos puto si boni fuerint: Vt autem boni sint, nobis quo diximus modo curandum est. Cui forte addi posset, districtio nõnulla in deligendo Pontifice, designandisq; Cardinalibus: si quæ efficacior, q̃ obseruata est hactenus, excogitari poterit: Quam sua authoritate, haud grauatim edicturus esset Paulus Pontifex, ecclesiasticæ vnitatis & reformationis cupiẽtissimus, pro vtilitate ecclesiæ. Qualescũq; tamẽ sint, nihilo ferè peius sacerdotia dispensabunt, quã hunc faciant ordinarij. quod res ipsa satis demonstrat, Qui si in his ad vnam respice-

rem vtilitatem ecclesię & Christi gloriam, nihil sibi eripi quererentur: immo onere illo, nec mediocri sane, se leuatos gauderent, si quãdo in vacantibus sacerdotijs summus Pontifex eorum ordinationem & prouisionẽ anteuerteret. Certe, debet rector ecclesiæ, in eadem, dignos & benemeritos de republica, remunerare posse ecclesiasticis stipendijs: quenq; secundum rationem suæ dignitatis & meriti. Deinde, & hoc velut vinculo, arctius colligantur vniuersa membra ecclesię cum suo rectore & igemonico, & admonetur quisq; digne se gerere in cõmisso sibi officio, sentiens vbiq; vigere authoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atq; se amouere posse si faciat aliter. Postremo, & hoc certum est, absq; euidenti nocumento ecclesiastici corporis, restringi non posse authoritatis igemonicii & rectoris eius efficaciam. Vt vero tales habeamus, qui eadem vtantur pro vna ecclesiæ vtilitate & Christi gloria, in hoc nobis omnibus votis & viribus incumbendum est.

Itaq; vt reuertar ad id vnde non nihil digressus sum: Ego sane vt alio vllo modo ecclesiæ restitui posiit sua forma, species, vnitas, concordia, vigor, intelligere oĩno non possum, q̃ vt eius rectori ab omnibus religiosissime agnoscatur sua authoritas: demusq; operam omnem, vt eum habeamus optimum ac probatissimum. Quod fiet quo dictum est modo, si emendatis nostris vita & moribus, diuinaq; aduersum nos ira placata, dignos nos bono pastore exhibuerimus. Et si quæ forte exactior districtio excogitari posset, obseruanda in electione Pontificis, & designatione Cardinalium, edicenda ex authoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis. Nam ex his duobus, vniuersæ ecclesiæ salutem, vnitatem, concordiam, vigorem, reformationemq; pendere, euidens mihi esse videtur: Vt domus salus inde præcipue pendet, si patrisfa

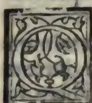
milias in eadem authoritas vehemẽter vigeat: eumq; bonum, frugi & prudentem habeat. Et cuiuslibet humanae societatis vnitas, cõcordia & felicitas, ex efficacia authoritatis, simul et bonitate eius quo regitur igemonici. Monastica societas, ea regitur & valet optime, in qua maxime pollet boni Abbatis authoritas: Ita quoq; regnum illud felicissime administratur, in quo authoritas boni Regis & maxime valet, & est pollentissima. Neq; vllae leges, vllę regulę pro conseruanda disciplina publica, pro continendis in officio ad mutuam & totius vtilitatẽ omnibus, vllam efficaciam obtinent, nisi illa vigeat quae easdem exigat, igemonici authoritas.

Neque est, quod quisq̃ hac ratione aut tolli aut imminui authoritatẽ dignitatemq; cuiusq̃ forte imaginetur: quam contra, nulla quam hac, ratione magis crescere, augeri stabilirique posse, planè certum indubitatumq; est. Quandoquidem vna haec ratio recepta serio & fideliter, perpetuam necessario pacem in ecclesiam secum introduceret & conseruaret: et mutuis, quodq; eius membrum, viribus, niti et crescere faceret. Quae nunc, nõ obedientes vnius rectoris imperio, in mutuam sunt intenta perniciẽ: suas in se vires frangunt, opes exhauriunt: & Christianã rempub. in tot particulas dissectam, religionis nostrae hostibus diripiendam conculcandamq; exponunt, in Christiani nominis non leue opprobrium.

Quòd si nihil hac ratiõe certius & efficacius, pro vnitate, pace, concordia, & disciplina publica conseruanda, nihil etiam facilius inueniri poterit, oro Christum vt inspiret suorum mentibus, eã amplexari, & fideliter sequi: aut certe, vt meliorem, faciliorem, efficacioremq; ostendat aliam, & omnes sequi faciat.

DE DIVORTIATORVM NOVIS CONIVGIIS CONTRACTIS cum alijs, & vxorum pluralitate sub lege Euangelica, Quæstio.

An sub lege Euangelica cōiugibus diuortiatis legitime, pmissum sit alijs nubere, vtroq; diuortiatorū superstite: Aut etiā licita, absq; prioris diuortio, vxorū pluralitas.

QVandoquidem Philippus, libello nup emisso tractans de potestate ecclesiastica, hāc inter ceteras rōnē affert, cur nō debeamus iurisdictionem episcoporū in causis matrimonialib? agnoscere, etiam si eandem legitime præscripserint, quod traditionem, vt ipse loquitur, aut legē iniustam cōdiderūt, quæ prohibeat nouū coniugium personæ inocenti post diuortium: quod facto diuortio, parti alterutræ licere (nisi forte pars rea impediretur) idem cū Luthero in.i.ad Corinth, affirmat. Sint etiam et alij eiusdem professores Euangelij, qui vxorum pluralitatē, simpliciter & absq; prioris diuortio, christianis æq; vt illis veterib? licere doceāt, & alijs suę ea in re libidini obsequēdi authores sunt. (quod ipsum etiā à Lutheri non abhorret sententia) qui malle se digamiā q̄ diuortiū alicubi affirmat, imo & ancillā aduocare permittit, siqua cā vxor sit parū idonea cōplexibus et vir ī venerē turgiat. Quin & Philippus post hunc suū præceptorē, Paulo, eum dici digamū affirmat, quē a sacerdotio excludit, qui duas simul, non successiue, vxores habeat. quos tota armenta sequūtur. Innuunt proinde, hoc licere laicis: tametsi sacerdotibus interdictū sit. Et pręsupponūt fuisse īter Christianos apostolicis tem-

poribus, qui simul duas vxores haberent. vnde cōsequēs est, virū vnum duabus simul vxoribus copulatū fuisse legitimo matrimonio. Nam cui quis stupri consuetudine adhæret, & quam legitimæ vxori superinducit, pellex et adultera, non vxor est: neq; eiusmodi, duarū simul vxorū maritus est, sed vnius legitīe tantū: & mœchus alterius. Sed Paulo quis sit digamus cui sacerdotio interdicit, Cōtrouersia .xv. demonstratum est. Hic vero visum est nūc propositā quæstionem separatim pertractare, & paulo diligentius excutere.

In primis, quāti cuiq; Christiano fieri merito debeat catholicæ ab initio christianæ ecclesiæ consensus, & tot sæculorum successione cōfirmata atq; eadem immutataq; pmanens sententia, etiamsi nusq̄ inueniretur ita clare expressa in scripturis, aduersus quas nō inueniret ĩgeniosus cauillator aliquis quod diceret: nulli Christiano obscurū merito esse debet: & supra à nobis, atq; alibi luculentissime demonstratum est.

Fuisse autem hunc totius ab initio ecclesiæ Christianę toto orbe diffusæ consensum, & cōem sentētiam, vxorū pluralitatē, & diuortiatorū inter quos fuerat verū ratū consummatumq; matrimoniū, noua coniugia, viuētibus prioribus non licere. ipsa rei probat euidētia: quæ nemini obscura esse potest: quādo non est vllum proferre inter Christianos & orthodoxos probatosq; habitū; qui contra fecerit. Nec permisit ecclesia etiam his qui sub infidelitate secūdum ritum patrium, aut cōtraxerunt cū pluribus, aut legitimā vxorem repudiarent, cōuersis ad fidē, vt vel plures vxores retinerent, aut cōtraherēt cum alia, viuente ea quā repudiauerāt: sed illis, primę tantū adhærere iussit: his vero interdixit cōtrahere cum alia, q̄diu repudiata viueret. Nisi post cōuersionē viri, illa requisita, cū eo hītare rennueret: aut non sine creatoris cōtumelia.

Quo solo casu, etiā in nō rato, quod dicūt, hoc est, in paganismo cōtracto matrimonio, permisit ecclesia diuortiato cōtrahere cū altero. In matrimonio autē rato quod vocant hoc est, inter fideles cōtracto, nullo casu hoc permittit aut permisit vnq̄. Quę catholicæ ab initio ecclesię sñia clarissime explicat, in. c. Gaudemus. de diuortijs, in quo dicit. Siqs aūt īfideliū, plures vxores simul habuerit (cū id christianæ fidei inimicū sit &c.) post fidē susceptā, primæ adhærere debet. Quòd si secūdū ritū suū legitimā repudiauit vxorē, cum tale repudiū veritas in Euangelio reprobauerit, nunquā ea viuēte licite poterit aliā, etiā ad fidē Christi cōuersus, hēre: nisi post conuersionē ipsius, illa remittat cohabitare cū ipso, aut sine cōtumelia creatoris: vt eū ptrahat ad mortale peccatū. Hęc dicto. c. Gaudem⁹. Cuius authoritatē quāti faciant aduersarij, nihil refert ad præsens. certe explicat cōem ecclesiæ, de proposita qōne sñiam. Quā ipsa rei euidētia cōfirmat & cōprobat: quādo ab initio ad præsentē vsq; diē, nemo iuenitur vir honestus & orthodoxus inter Christianos habitus, qui cōtra fecerit: aut cui hoc facere tentāti ecclesia permiserit. Quod vnū, quisqs aīaduertit et cogitat, merito execratur impiā temeritatem hoc præsumētis, cōtra omne exēplū tot sæculorū retro ab initio totius ecclesiæ. Quā, hoc ipsum dānare vt illicitū, & propterea, à Christi fidelibus vitatū, non vero casu & fortuito, ex eo etiā quilibet intelligit: quòd quāuis subscribat libertati carnis, & nostræ cupiditati & libidini, posse quē plures simul vxores habere, aut quā qs habet, et forte nō sine cā odio hēt, repudiare, et aliā ducere: & proinde hoc voluissent, si licitū credidissent, multi facere: præsertim, cū & veterū patriarcharū, & ethnicorū ritu ac more, licitum id habitū fuerit: nemo tñ (vt dixi) Christi fideliū, qui orthodoxus & vir probus, salutēq; suā alicui⁹ facere sit hitus, ad hūc vsq; diē,

q̃ cōtra facere tētauerit, iuctus sit: velut clare ītelligētib⁹ oibus, id nō licere Christi fidelibus sub lege euāgelica.

Si cui tñ nō sufficiat hic cōsensus, & cōis snia ecclesiæ, sed (quæ est aduersariorū nrorū in nō parū multis impudētia) euidēti diuinæ scripturæ authoritate hoc ipsum sibi demōstrari exegerit: nihill alioqui facturus, tam cōsonā ĩmutatā q; tot sæculis perdurātē totius ecclesiæ sentētiā, quā Paulus columnā & firmamētū veritatis affirmat: & per quā solam etiā scripturarū oium nobis cōstare authoritatē, supra atq; alibi euidentissimū fecimus. Videndum est, nunquid de hac quæstione definitum inueniamus á Christo in Euangelio, aut apostolicis literis.

Ante oia, ex Christi ipsius definitione certū est, planè indissolubile fius, cōstare coniugij vinculū: nec solui vllo repudio. Et quāuis iusta aliqua causa sit, ob quā liceat cōiugibus á se discedere, & dimittere vnus alterum, fornicationis nempe: ex dimissione tamē, quāuis iusta, nō solui matrimonij vinculum, et quòd dimittēs aut dimissus sine crimine adulterij, altero viuente, alteri coniugi nō posiit, ex Christi & Apostoli eius verbis planè īdubitatū est.

Nam Christum interrogantibus tentandi gratia Pharisæis, an ex quacūq; causa liceret viro vxorem dimittere: ille respondit, primum verbis scripturæ de protoplastis. Quia qui fecit hominē ab initio, masculinum & fœmina creauit eos, et dixit. Propter hoc, dimittet homo patrem & matrem, & adhęrebit vxori suæ, et erunt duo in carne vna. Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Intelligentibus aūt illis ex eisdē verbis affirmari à Christo indissolubile planè matrimonij vinculum, et cōtra de libello repudij, quē ipsis permiserat Moyses replicantibus: permissionē eam fuisse velut minoris mali, ob cordis eorum duritiā, ad vitanda grauiora scandala idem respōdit. Ab initio autem,

hoc est, secundum institutionẽ matrimonij in primis parentibus nostris in paradiso factam à Deo, non fuisse sic, sed potius pugnare cũ eadẽ. Itaq; quod res erat, clare explicans: Dico, inquit, vobis, quia quicũq; dimiserit vxorem suã, nisi ob fornicationẽ, & aliã duxerit mœchatur. & qui dimissam duxerit, mœchatur.

In quibus Christi verbis, hoc in primis animaduertẽdum est: rñsione sua plus rñdisse ipsum, q̃ illi interrogauerant. Interrogauerant enim, an liceret homini quacũq; ex causa vxorẽ dimittere. Interrogauerãt aũt hoc, tentantes eũ, & sperantes illũ in sermonibus suis posse capere: memores (vt apparet) añ docuisse illũ: Dictũ qdẽ antiquis, vt qui vxorẽ suã dimitteret illi daret libellũ repudij: se vero dicere, Oẽm dimittentẽ vxorẽ suã excepta vna fornicationis causa, eã mœchari facere. mœchari quoq; omnẽ illũ qui dimissam duceret, Cui cõtra videbatᷓ stare legis permissio: qua viris permittebatᷓ quacũq; ex causa, absq; vlla eius specificatione aut restrictione, vxorẽ dimittere: nec minus licere & dimittenti, & dimissę vt alteri nuberent. Christus aũt ĩsidiosæ eorũ ĩterrogationi respõdens, ita verba sua librabat, vt quod calũniari in eis possent, nõ inuenirent qui vnã quęrebãt calũniã: certã aũt veritatẽ ex ijsdẽ intelligere possent, qui eã quærerẽt. Nam ad scripturã illos, & primęuã cõiugij à Deo institutionẽ reuocans, ex illis ĩdissolubile prorsus eius vinculũ demõstrat: nec ipsum, nisi inter duos subsistere debere (quẽadmodũ paulopost explicabimus) subinnuit: & polygamiã, tam ante legẽ, q̃ etiã sub lege vsitatã, in suis tacite condemnat. Vnicã tñ cãm approbat, ob quã licite se possint dimittere cõiuges: fornicationẽ nẽpe. pter quã scã diuortia tolerata qdẽ & pmissa illis fuisse à Moyse, ob cordis eorũ duriciẽ: at nõ probata à Deo significat. Fornicationẽ tñ nõ solũ corporalẽ, sed ẽt spũalem, cõmunis ecclesiæ sñia, & sanctorum

sanctorũ patrũ cõsensus hic ĩtelligit ex verbis Apostoli, docẽtis, licere qdẽ cõiugi fideli infidelẽ dimittere secũdũ hãc permissionẽ dñi, quãuis cõsulat ne faciant: velut non expediens. vt multa licent quæ non expediũnt.

Secundo, Ex eisdem Christi verbis etiã hoc aduertẽdũ est, manere nihilominus indissolubile illud matrimonij vinculum, inter separatos, qualicunq; etiã repudio ac diuortio: iuxta eã, quã ex verbis scripturę de primęua cõiugij institutione simpliciter concluserat sententiam. nẽpe, à Deo indissolubiliter coniungi virum & vxorẽ, & Quos Deus cõiunxit, homo nõ separet. Itaq; affirmat, mœchari illũ, quisqs repudio dimissam duxerit. Quod si verum est: ergo dimissa, nõ est soluta à lege cõiugij, quo priori viro astricta extitit. Et quia cõiugij vĩculũ (quod ipsa nominis ratio indicat) non potest nisi inter duos esse mutuũ: sequitur necessario, quod etiam dimittẽs, eodem maneat astrictus vinculo. Nec vllam quo ad hoc distinctionẽ aut restrictionem addidit, quin dimissam ducens adulter aut mœchus sit: siue iuste, nempe ob eius cõmissum adulteriũ: siue iniuste, ob aliam quampiã prętensam causam dimissa sit. sed quicunq;, inquit, dimissam duxerit, mœchatur. Nã quæ præcedit restrictio (excepta fornicationis causa) dimittentẽ respicit: certe, dimissam omnino nõ respicit. Neq; enim existimandũ est, dictũ illud Christi, in dimissa ex alia q̃ fornicatiõis causa, locum tñ habere: in dimissa vero ex fornicationis causa, locum nõ habere: sed simpliciter atq; indistincte de dimissa et ducẽte eã loquitur, vno oium Euãgelistarũ consensu. & adulteriũ, non coniugiũ, quod inter ipsos contrahitur, nõ hoc tantũ loco, sed ẽt in sermone in mõte, pnunciat. Et absurdũ sane foret, si quo ad hoc, adultera & iuste dimissa à viro, q̃ proba matrona & iniuste repudiata, esset liberior, & plus præuilegij haberet: vt huic non liceret, illi vero li

ceret alteri nubere.

Nec quicquam hic valet quorundam commentum, quo adulteræ, & eam ob causam dimissæ, interdictam hic volunt à Christo nubendi licentiam: et proinde, mœchari dicatur, quisquis illam duxerit: quamuis, qui eandē dimisit ob fornicationis causam, velut iā liber à prioris illius matrimonij vinculo, licite cū altera cōtrahat. Primū, Quoniam ex certa ecclesiæ definitione, certū est, nō esse lege Christi interdictū adulteris, ne matrimonia cōtrahant: quando liberi sūt, ptātē habētes sui corporis, nec alteri alligati cōiugij vinculo. Tametsi in duobus casibus, illud ipsum eis interdicatur ab ecclesia: nēpe, si qn̄ adulteræ, viuēte adhuc viro suo, adulter fidē dedit, sumpturum se eam in cōiugē, si viro eius superuixeret. vel si quid machinati sunt in mortē priorū coniugū. Extra quos casus, mortuo eo (vt D. Augustini hoc verbis dicā) cum quo fuit verū cōiugiū, potest fieri cōiugiū etiā cū eo, cū quo præcessit adulterium. Multo ergo magis, cū alio, cū quo non præcessit adulteriū. Deinde. Huic cōmento, ipsa Christi verba clarissime resistunt. Dicit enī eū, qui dimissam ducit, mœchari, aut adulterium cōmittere (vtroque enim verbo vsus est: hoc in sermone in monte illo, in hac sua ad Pharizeorum interrogationem responsione.) Si cōmittit adulterium, qui etiam iusta de causa dimissam, ducit: ea ergo alterius sit vxor oportet. Quod si est, non est resolutū, quāuis per iustum repudiū, prioris mr̄imonij vinculū. Qd', quia nō pōt nisi inter duos esse mutuum: etiam dimittens eodem adhuc ligatus permanet.

Tertio notandū est, ex eisdē illis Christi verbis euidēter etiam cōstare, nisi inter duos, marē & fœminā, cōstare nobis non posse matrimonij vinculū. Quia inquit, qui fecit hoīem ab initio, masculum et fœminā creauit eos, et dixit. Propter hoc dimittet homo patrē et matrē, & ad-

hærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Itaq; iam nõ sunt duo, sed vna caro. Vides ab initio iter vnũ et vnã institutũ fuisse matrimonium. Adhærebit, inquit, vxori suæ, nõ vxoribus suis: & erunt duo in carne vna, nõ tres, decem, aut viginti in carne vna. quod tñ ad coniugũ plulitatẽ necessario sequitur. Nã oẽs vxores, si plures sint, et earũ qlibet, sunt vna caro cũ viro. Essent ergo seu decẽ, seu viginti, vna caro. Qua in re, tametsi à primæua illa institutione iandudũ lõge recessum fuerat: ipse tñ velut legis lator nouus eandẽ in vsum reuocans. Ego autẽ, inqt, dico vobis, etiã cũ q priorẽ quã habuit dimittit, & ducit alterã, adulteriũ cõmitteř aut mœchari. Si mœchatur, ergo non nisi inter duos stat sacramẽtũ cõiugij: nec põt idẽ simul copulari vxoribus pluribus. Nã si potest: non mœchatur qui dimissa seu iuste seu iniuste priore, ducit alterã: non inq̃ magis, q̃ si eadẽ retenta illi superinduceret alterã. Posset quidẽ in dimittendo peccasse: posset etiam obligari iniuste dimissam iterum recipere: non tamen cõmitteret adulterium illi superinducẽs alteram, si simul inter plures q̃ binos legitimum constare posset coniugiũ.

Et quãuis interiecta illa exceptione (nisi ob fornicationem) velut studio obscuriorem responsionem suã & sententiam fecit: non tamen dubiã, ei qui veritatẽ & nõ calũniã (queadmodũ quibus respõdebat) in Christi verbis q̃rit. Siquidẽ, vis ipsa enũciatæ sententię, quæq; eidẽ præmittit, & quæ subiungit, euidenter loquunt & cõuincũt restrictionẽ illam, exceptionemq;, solam dimissionẽ (de qua vna illi interrogauerãt) modificari & respicere. Pręmisit enim, inter duos, ex dinina ab initio institutione (ad quam nos reuocat) non constare coniugium: præmisit quoque indissolubile planè coniugij vinculum: vt quod Deus connexuit. Addit ad hęc, mœchari ducentem aliã, etiam dimissa priore quam habuit. Vnde euidẽter sequi

tur, nō posse constare coniugiū inter virū & vxorē secūdā, viuēte priore quāuis dimissa: multo minus, eadē i tētā, & vtraq; thori socia. Addit secūdo: mœchari eū, quisquis dimissam duxerit. Quod, nō magis i dimissa iiuste, q̄ in dimissa ob fornicationis causam verum esse & necessario intelligendum, paulo ante demonstrauimus. Ergo à paritate rationis, mœchatur etiā vir qui dimisit vxorē, si aliam duxerit. Quę vniuersa, quando diligenter conferuntur in vnū, non sinūt dubiam esse in dictis Christi verbis sententiam, tametsi sit obscurior.

Cur vero interiecta dicta exceptione, velut studio ille suā obscurarit sententiam: ea mihi causa fuisse videtur. Quoniā Pharisæi, vt prædictū est, insidiabantur illi, sperantes in verbis & respōsione eius inuēturos se, quod calūniari possent apud populū: memores, vt videtur, eorū quæ in monte eadē de re ante docuerat, et aduersus ea, efficacē atq; irrefragibilē, ex verbis legis se putātes habere obiectionē & calumniā. Id quod Euangelista nobis innuit dicens, quòd accesserint ad eū, tentantes ipsum. Hac de causa, nec aptis clarisq; verbis dānauit polygamiā, tā ante legē, q̄ sub lege vsitatā patribus: nec iusta de causa dimittēti vxorē, dicit nō licere alterā ducere. Vtrūq; enim expositū fuisset graui calūniæ apud populū. vt quòd præsumeret nouas ipse leges condere: & Mosaicæ legis, qualis secundū literā videbatur, arctare, aut reuocare potius licentiā. Vtrūq; tamē, vt verbis illis suis efficacitèr, q̄uis paulo obscurius, ob insidiatores illos innuit: ita discipulis suis, de eodē rursus domi percūctātibus, aptioribus verbis et liberius exp̄sit: nec min⁹ nobis p̄ suū Apostolum.

Apud Marcū ita legitur. Et in domo discipuli eius de eodē interrogauerunt eū. Et ait illis. Quicunq; dimiserit vxorē suā, & aliā duxerit, adulteriū cōmittit super eā. Et si vxor dimiserit virum suū & alij nupserit, mœchatur.

Vides vt iã loquat̃ simpliciter et vniuersaliter, absq; vlla restrictione aut exceptione. Quicunq; dimiserit vxorẽ suam & aliam duxerit, mœchatur super eã. Quare, super eam? Quia priori (quæ q̃uis dimissa, ob matrimonij indissolubile vĩculũ tñ sua q̃diu viuit ꝑmanet) superinducit alterã: cũ qua nõ põt, illa viua, cõstare coniugij vinculũ: vt quod duos tm̃ in vnã carnẽ copulat. Ergo mœchatur super illã, ea viua se cõiungens alteri. Aeq; absolutã de muliere ꝓfert sñiam. Et si vxor, inq̃t, dimiserit virũ suum, & alij nupserit, mœchatur. nec vlla eã cã in hoc tutat̃. Cur virũ licite dimittere possit: causa ẽ. cur eo viuo, q̃uis licite dimisso, alteri nubere possit, nulla causa ẽ. Itaq; etiã Lucas eandẽ hanc Christi sñiam, simplicibus, absolutis, claris, & nihil scrupuli ingerẽtibus verbis nobis proferre voluit. Ita enim refert dixisse Christũ. Oĩs qui dimittit vxorẽ suã, & alterã ducit, mœchatur: & q dimissam à viro ducit, mœchatur. Vides vniuersalem, simplicibus et absolutis verbis prolatã Christi sñiam. Nec tñ hic voluit, quibus scripsit, Christifideles in errorẽ inducere. quod indubie fecisset: nisi simpliciter & absolute ita se haberet, q̃uo eam profert, Christi sñia. Quã nũc vide, quo pacto, quã simpliciter & aperte nos doceat Apostolus.

In primis, Nõ nisi inter duos, vnã nẽpe vxorẽ et vnũ virũ, constare nobis secũdũ pręmissam Christi doctrinã legitimũ cõiugiũ, clarissime docet in prima ad Cori. affirmãs, virũ vxori cõiũctũ, sui coporis ptãtẽ nõ habere, sed eã esse penes mulierẽ. Aeq; & hãc, sui corporis ptãtẽ nõ habere, sed eã esse penes virũ. Quod si ẽ, neuter põt corpus suũ (cuius quo ad actũ illũ, & effectũ cõiugalẽ ptãtẽ non habet) dare alteri. non magis vir, q̃ mulier: quos pares in hac cã, dictis verbis pronũciat Apostolus. Deĩde, Indissolubile plane esse coniugij vinculũ, nec quocũq; diuortio, sed morte tm̃ alterius cõiugũ eius iura ac leges re-

solui, nõ vno loco ĩculcat. Itaq; ad Rom. Nã quę sub vi ro, inq̃t, est mulier, viuẽte viro alligata ẽ legi: si autẽ mor tuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Igitur viuẽte vi ro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si aũt mor tus fuerit vir eius, liberata ẽ à lege viri: vt nõ sit adultera, si fuerit cum alio viro. Et rursus in prĩa ad Cori. Mulier alligata est legi, quãto tẽpore viuit vir eius. Quòd si dor mierit vir eius, libera est: vt cui vult nubat. Vides, vt vna mors alterius cõiugum, nulla autem dimissio, nullũ repu diũ, resoluat mutuã illã seruitutẽ et nexũ cõiugalis vincu li, quod Deus astringit et colligat. Vides deinde, vt aper tis verbis affirmet, nexis atque astrictis hoc vinculo, libe rũ non esse vt nubãt alteri. Ex quibus duobus, quamuis euidẽter consequatur, ob nullã causam, nullã dimissionẽ, nullũ diuortiũ, fieri posse vt quos Deus coniunxit indis solubili illo matrimonij vinculo, vtroque superstite pos sint alijs nubere: nihilominus, idem Apostolus, etiã hoc ipsum diserte expressit eodẽ loco in eadẽ epist. ad Cori.

Iis, inquit, qui matrimonio iuncti sunt, p̃cipio, nõ ego sed dñs, vxorẽ à viro nõ discedere. Exceptam tamẽ in eo domini præcepto tacite intelligẽs, velut notã oĩbus, cau sam, quã ipse dominus excepit. Quãuis nec hoc suo my sterio careat, quod exceptionẽ eandẽ non expresse adiece rit, sed potius simpliciter dixerit, præcipere dominũ, ne à se discedant coniuges: quippe, eo ipso significãs, magis si bi probari, etiam subexistẽte iusta discessionis causa, ne ta men à se discedant. Nam quod sit causa, ob quam licite di scedat vxor à viro, in his quæ subiunxit aperte innuit. Quod si, inquit, discesserit, manere innuptã, aut viro suo reconciliari. Hoc autem est, quod dicit: nõ suum, sed do mini esse præceptum, vt quæ mulier virum dimiserit, eo viuo (quod necessario subintelligẽdum est) innupta per maneat, aut illi recõcilietur. Certum est autem, de ea mu

fiere q̃ licite & iusta de causa à viro discessit, hic loq Apostolũ: ex disiunctiua quam eidẽ ꝓponit, & in eius ponit optione atq; arbitrio. nẽpe, illi ꝑcipi à dño, vt vel innupta permaneat, vel vt viro suo reconciliet. Nã si qua, ex iniusta causa mulier à viro suo recesserit, in eius arbitrio non ponitur, an innupta ꝑmanere, an reconciliari viro suo velit: sed reconciliari viro suo tenetur. Ergo ẽt, quę iusta cã & licite dimisit virum, nẽpe ob fornicationẽ, nõ põt tñ secũdũ præceptũ domini alteri nubere. Cũ autẽ, quod sępe dictũ est, ex ipsa rei natura mutuũ necessario sit coniugij vinculũ: & apud nos, quod non licet fœminis, æque non liceat viris: eademq; seruitus pari conditione censeatur. quẽadmodum paulo ante ex verbis Apostoli euidens fecimus. planè constat, ęque nõ posse etiam virum, quãuis iusta causa vxorem dimittentẽ, eadẽ superstite alteri nubere: sed æque ad ipsum pertinere illud præceptum domini, quod nobis Apostolus explicat: aut manere innuptum, aut vxori suæ recõciliari. Proinde, etiam de cõiugatis in paganismo dicit Augustinus. Quod quãuis altero se cõuertẽte ad fidẽ, liceat eidẽ ab altero velut à fornicãte spiritualiter, discedere secũdũ permissionẽ dñi: idipsum tamen vt faciat, non perpetuo expedire: quia affert alijs impedimẽtũ salutis. Nõ solũ, quia dimissi, perniciosissime scandalizantur offensi: verum etiã, quia cũ in alia cõiugia ceciderint viuentibus eis à quibus dimittũtur, adulternis nexibus colligati difficile resoluuntur. Et citatur hæc Augustini sentẽtia. xxvij. q. I. c. Sic enim. Quæ si vera ẽ de cõiugibus, q in paganismo cõtraxerũt mr̃imoniũ. (quod nõ ratũ dicimus) vt inter diuoritiatos, q̃uis ex iusta causa, nihilominus constet et permaneat cõiugalè vinculũ, adeo, vt q priore sup̃stitę, à quo iusto diuortio separatus est, alteri se coniũxit, adulterium committat: multo est verius atq; indubitatius de coniugibus fidelibus, inter

quos, ratum coniugiũ, velut à Deo indissolubiliter coniũctũ dicimus. Dictis itaq; diuinarũ scripturarũ, vt irrefragabilibus, ita euidentibus testimonijs, cum subscribat totius ab initio toto orbe diffusæ ecclesiæ consensus, & communis sententia, quæ semper vxorũ pluralitatem, et diuortiatorũ noua cõiugia, p illicitis habuit: nec sit reperire vllũ ab initio ĩter Christianos & orthodoxos habitũ, qui plures simul vxores habuerit, aut priore repudiata et superstite aliã duxerit: nisi forte prætẽdens causas cur ab initio nullũ esset aut fuisset cũ priore coniugiũ: intelligũt oẽs, q̃ pernicioso intolerãdoq; oĩbus bonis exẽplo, quidã Machometanã vitæ licẽtiã, in vxorũ, quot volueris, pluralitate, et nouis diuortiatorũ coniugijs superstitibus prioribus, inter nos introducere conãtur: ĩmo iã introduxerũt. Sũt enim ẽt ex illustribus viris, qui vtrũq; fecerũt. Quorũ excusata à suis illis exẽpla, libertati carnis et vitę licentiæ subscribẽtia, q̃ facile sequatur populus, nemo est qui ignorat. Et quãuis nulla Christi lex pluralitati vxorũ, aut diuortiatorũ nouis obstaret coniugijs: viri tñ boni non foret, ab institutis ac moribus auitis, immo, totius ab initio Christiani populi desciscere: & suo exemplo inter nos introducere nouã vitæ licentiã. Quãq̃ & nostrorũ quibusdã, qui videri volunt, nõ paruã huius mali partẽ debeamus. vt qui laborãtes pernitiosissima illa affectatæ in omnibus nouitatis & singularitatis prurigine, quæ hęreticæ lepræ valde cognata est, pestilẽtissimæ huius atque alienissimæ à Christiana veritate sententiæ, iandudũ semina iecerunt, & fomenta suggesserũt. nec desunt qui aut soldalicij, aut personarũ affectu, magis q̃ veritatis studio ducti, tam impudentes ac manifestarios errores conẽtur defendere. Et hactenus de quæstione proposita.

DE ACTIS QVAE NVPER EMISSA CIRCVNFERVNTVR, VI, ET VII. SYNODORVM, QVOD PARENGRAPHA SINT, ET MINIME GERMANA.

Alberti Pighij Diatribæ.

LL

DE ACTIS VI SYNODI quæ circumferuntur quod parengrapha ſint, Alberti Pighij Diatribe.

Albertus Pighius Chriſtiano lectori. S.

QVandoquidem conſeruandæ religiõis & fidei in domo Dei viuẽtis, quæ eſt Chriſti ecclesia, vt ſemp̃ exiſtimaui vel in primis neceſſariũ, vt principalis quædã, qua gubernaretur, & in finẽ ſuum dirigeretur, in ea eſſet (ſine qua nulla ſubſiſtere põt ſocietas) inſtituta à Chriſto authoritas: Ita dubitare non potui, quin ad eandẽ neceſſario pertinere debuerit, ſua definitione & iudicio cõponere, ſubortas oẽs in eadẽ domo quæſtiones & controuerſias. In quibus, oẽs qui eius familiæ ſunt, tenerentur illius ſniam ſimpliciter ſequi, & iudicio obſequi. Qua in re, cũ & hoc mihi intelligere planè viderer, ſingularis alicuius diuinæ aſſiſtentiæ prærogatiua eandẽ opus habere: qua, nõ perinde, vt vnus quilibet noſtrũ ex ea familia, relatas ad ſe queſtiões & controuerſias ſua definitiõe et iudicio definiẽs, labi ſineretur: ne malũ bonũ, & bonũ malum ſtatuẽs, tenebras lucẽ, et lucem tenebras, dux cæcus cæcis factus, nos ſecũ pertraheret in perditiõis foueã: facile mihi perſuaſi, in eo, Chriſtũ nõ defuiſſe nec deeſſe ſuę eccleſię. Et, q̃uis humanæ hęc naturę excedãt virtutẽ et potẽtiã: ad quã reſpicientes, mendacẽ reperimus oẽm hoĩem, & ſubiectũ infinitis erroribus. Quia tñ, non de cõciliata humanitus, ſed diuinitus inſtituta ciuitate, ſuper illũ montẽ fundata et poſita nobis ſermo eſt, in qua, idẽ ille eius architectus & cõditor, neceſſarios nobis magiſtratus inſtituit, & cuiq; officio ſuo conuenietẽ authoritatẽ, pote

statem,energiamq;,etiam quæ humanā, immo creatam vim oēm excederet, elargitus est. Ita in summi, atq; omniū maxime necessarij magistratus in eadē constitutiōe, certo visum est nobis, nec dormitasse, nec defecisse oipotem illā sapientiā: quæ attingit à fine ad finē fortiter, et disponit suauiter omnia. Cui, nec per os asinæ nobis loqui, difficile est: multo minus, per suæ domus aut ciuitatis hierarchas, quos ipse nobis constituit: qualescūq; alioqui illi sint vitæ propriç merito. Cui meæ ratiocinatiōi, quū illā diuini spūs deliniationem designationēq;, quā in veteris illius populi synagoga expressit, Christi ecclesiæ, aperte subscribētē inuenirem: in qua, vt iussi sunt oēs, suas quæstiones & altercationes, si quas haberent graues ac difficiles, referre ad authoritatē Pontificis Maximi, præsidis illi cathedræ Mosaycę, & sacerdotū secum pro tēpore vicis suę seruientiū domino: & eorum sniam absq; vlla aut discussione aut exceptione simpliciter sequi, iudicio obsequi. ita quęsitā apud illos, veritatē se inuēturos securitatē acceperūt. Certissimo iā mihi persuasit vmbræ & figuræ, ad suū corpus solidamq; veritatē analogię ratio, non minus hęc ipsa nobis ꝓuisa à Christo, in suo hoc regno, sua ecclesia: vt videlicet principalis illa in eadem authoritas, ad quā necessario referenda erat exorta inter nos oīs de fide & religiōe quæstio et controuersia, & quā sequi oēs oportebat, suffulta esset indefectibilis fidei singulari aliqua prærogatiua ac priuilegio: & æque non sineretur errare in suis iudicijs et definitiōibus, pro vtilitate ad eandē confugientiū & veritatē requirentiū, q̄ in illa vmbra & figura veteri. Immo tanto vniuersa hæc nobis, q̄ illis, prouisa certius ac diligentius: quanto maior eorundem, nobis, q̄ veteri illi synagogæ, erat necessitas. Cui cum verba quoq; Christi apud Lucā euidēter subscribere cernerē: quibus affirmat orasse se pro Petro, velut ecclesiasti-

cæ hierarchiæ (quē iandudū designauerāt) principe, ne fides eius deficeret ad confirmandos frēs in fide: (quod ad eius officiū præcipue pertinere significauit): et in eandem sñiam, veteres illos, orthodoxos toto orbe patres omnes cōcurrere, qui in Petri successoribus, atq; eius cathedra, ex dictis Christi verbis, indeflectibilis fidei singulare priuilegiū recognouerūt & venerati sunt: & cōfesii, in vna illa, vt magistra fidei orthodoxæ vniuersæ ecclesię, singulari priuilegio conseruatā fidei integritatē, qualis ab apostolis ab initio est tradita: Vnā, inter oēs totius orbis ecclesias, nūq̃ cōtaminatā impietate hęretica: Non potuit non certissima esse ea apud me, & firmissime stare sententia! Et q̃uis illi contra, nobis ingens ingereretur Romanorū Pon. ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum catalogus: qui à scriptoribus plerisq; nobis producuntur & infamātur vt hæretici: nihil tamen hoc infirmabat illā, ex tam certis principijs constitutam apud me sententiā. Cum sanctissimos et viros, & viuentes, & mortuos, falsis criminibus & calumnijs laceratos à plerisque scriptoribus certo cognoscerem: nec vllum inuenirem omnium, qui authores proferuntur inustæ Pontificibus illis quos commemorant notæ hæresis, de quibus & credere & dicere nefas existimarem, ea in re passos humanum aliquid: et, vel lapsos errore, vel maleuolentiæ studio, eius sentētiæ authores fuisse posteris. Id quod diligentius excutienti ipsam rei veritatē, & illorum oīum qui ex aduerso produ cūtur, vitæ historiā, deprehēsum est mihi esse verissimū. Queādmodū lib. iiij. hierarchiæ nostrę, per singulos, prę sertim aūt in Anastasio Pōti. et Gratiano, illo decretorū cōpilatore, à quo ille, orthodoxus alioq et sanctus Pontifex, nō semel infamatur & producit vt hęreticus, ita eui dēs fecimus, vt vel digitis palpari possit ipudens calūnia: nec iueniāt aduersarij quod cōtra posiint dicere. tametsi

maxime inuentũ cuperẽt. non solũ illi, qui nunc ex profes so impugnant authoritatẽ ecclesiasticę hierarchię pṡidis, et eã vniuersam euersam vellent: sed ẽt nostrorũ pleriq;. Qui cũ nihil didicerunt, q̃ quæ in sorbonis & scholis audire cõsueuerũt: nõ ferũt ijs cõtradici ab aliquo, ne quid ignorasse videãtur: sed ea vniuersa, tametsi parũ sana, velut definitiões certas, et ecclesiastica dogmata nobis proferũt. Qui cũ de cæteris oĩbus nihil habeãt, quod nostris cõtradicere valeant: in vno tamen Honorio triũphare se gloriantur, & iactant: vt quẽ non à priuato scriptorũ aliquo, cui cõtra sentire & dicere liceat: sed à duobus concilijs vniuersalibus vi. & vij. quorum necessario apud nos sacrosancta authoritas est, affirmant, pronunciatũ hæreticũ. Ex quibus quidã, multorum iudicio egregie doctus, suo aũt ipsius iudicio oĩum doctissimus, cũ forte Ratisbonæ, in doctissimiorũ hoĩum conuentu de hoc ipso agerẽ serio, & ego prædictã sñiam assererem, vt certã & verissimã, tanto cũ supercilio & fastu mihi obiecit Honoriũ & prædictas synodos, vt desperare se de salute mea diceret, nisi recantarẽ eam sñiam. Quem cũ ego contra sponsione prouocarẽ, intra tridui spatiũ me prolaturũ scripto rationes plerasq;, ob quas crederẽ, acta illorũ conciliorũ quæ circũferuntur, maxime qua parte Honorij mentionẽ faciũt, nõ esse vndequaq; germana & certæ fidei: quibus si satisfacere posset altero triduo, in eius me cõsensurum sñiam: sponsiõi quidẽ ex parte nostra satisfactũ est, ille vero suæ parti defuit: q̃tumuis à me prouocatus ẽt coram multis magnisq; testibus. Itaq;, tametsi memorato hierarchiæ nostrę loco, ẽt Honorium, ab iniusta illa sibi hęresis nota vindicare studuerim, & demõstrare, nõ ẽe, quæ circũferuntur, germana ea acta memoratorũ conciliorũ: quæ, nescimus vnde, & absq; vllius certæ fidei testimonio, nũc primũ prodierunt in publicũ. Quia tamẽ id

ipsum, vt distracti in alia multa, et ꝑperātes ad finē instituti tui operis, obiter fecimus: et multis imponere dictorum cōciliorū titulos & noīa intelleximus, quibus per se non est magnū de hijs quę legūt, iudiciū, sed absq; iudicio recipiunt quæcūq; demū et qualiacunq; sint ea, quæ ingerūtur sub probati alicuius authoris noīe: nec fas putant illa reuocari ad examen & iudiciū. Visum est mihi illas ipsas ratiōes nostras, quibus adducti nihil dubitamus, acta illa quæ circūferūtur, sextæ synodi, nūq̄ vere acta in vlla legitima synodo, sed maxima sui parte cōmētitia et mendacia: nec minus ea quoq; quæ hoc ipso pene anno ꝓdierunt, synodi vij, in plerisq;, certę falsitatis notis consperfa fermentataq; esse (vt miris nūc artibus & techinis veterator ille et antiquus serpēs hijs nouissimis tēporibus, quibus relaxatæ ipsi liberiores habenæ videntur, oppugnat Christi ecclesiā, atq; insidiatur simplicioribus) visum est inquā eas ipsas rationes nostras, ꝑmissis subiungere: Primū, quod eiusdē temporis & loci, atq; ijsdē cognata fœtura sunt: deinde, vt illis christiane admonearis lector, nō temere credere, quibuscūq; demū quæ nunc in lucem proferuntur, sub quorūuis noīe & titulis, nec habēt seculorum præcedentiū consentiēs certūq; testimoniū, quod illorū sint, cum quorū titulis prodeunt. Ad hęc, ne aduersus prærogatiuā illam, quā & in præmissis cōtrouersijs, et alibi asseruimus, principalis authoritatis in ecclesia, hierarchiæ ecclesiasticæ præsidis, & de qua, vt certā oēs sententiam habeāt, publicæ ecclesię saluti atq; eius vnitati in primis conducere mihi certo persuasum est: quicq̄ te moueant falsa impiorū hominum cōmenta, sub magnis, sed alienis falsisq; titulis. Postremo, quoniā in recessu plus habere, & longe aliò q̄ oēs intelligant, spectare acta illa, quæ se mentiuntur, sextæ synodi, mihi videre videor: & talem nobis celebrandorū in ecclesia conciliorū formam

inducere, quæ & cũ scripturis pugnet, & exẽplis celebratorũ in ecclesia conciliorum omniũ: & qualem fere nunc imaginantur, qui omnem ordinem, omnẽ hierarchiam, immo oẽm religionẽ ex ecclesia sublatam cuperent: Ex quorũ officina prodijsse illa non imerito videri possunt. Quæ, dum qualia sint, tibi palàm facere studeo: si tu interim lector liberum auersumq; ab emẽtitis illis titulis animum, vni rei, veritatiq; diligenter accõmodaueris, nihil dubito in nostram te concessurum sententiam. Vale.

QVOD ACTA VI. SYNODI QVAE circunferuntur parengrapha sint, Alberti Pighij diatribe.

IN primis non fuisse cõciliũ ecclesiasticũ, & legitimũ, si quod fuerit, cuius ea sint acta, definitiões & iudicia, hac mihi rõne euidẽs videtur. Quoniam secundum diuinę legis definitionem, sacerdotalis proprie muneris & officij est, legem Dei docere populum, & quæcũque ad religionem eius pertinent: ac definire, si quid in illis, quæstionis, ambiguitatis, ac difficultatis inciderit. Ita enim dixit dominus ad Aaron. Præceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanũ, inter pollutum & mundũ: doceatisq; filios Israel oĩa legitima mea. & rursus in Deutero. Accedẽt, ĩquit, sacerdotes, filij Leui, quos elegerit dominus Deus tuus vt ministrent ei, & benedicant in noĩe eius, et ad verbum eorũ oẽ negocium pendet: & quicquid mundum vel immundũ iudicetur, & iterum per Ezechielem. Populum meũ docebunt, quid inter sanctum sit et profanum, inter mundũ & immundũ ostendent eis: & cum fuerit

Ratio prima Ex modo & forma quo celebratũ memoratur.

Sacerdotalis muneris eẽ definire & iudicare incidẽtes de religiõe & fide controuersias.

fuerit controuersiã, stabũt in iudicijs meis: & iudicabũt. Vides cuius sit muneris & officij, docere populum quæ ad legem Dei, religionẽ cultumq́; eius pertinent, & stare ad iudicandum in iudicijs domini, cũ de his exorta fuerit quæstio et cõtrouersia aliqua grauis ac difficilis. Quã omnem, vt referrent omnes ad locum quẽcũq; elegisset dñs, hoc est, ad principalem cathedram, & sacerdotes in eadem seruientes dño vnà cũ eius præside, per Moysen veteribus illis edixerat diuinus spiritus: & districte exegit, ne ad dexterã aut sinistram declinarent ab eorũ iudicio. imo, & mortis pœnam constituit cõtemptoribus authoritatis, sententiæ, & imperij sacerdotis præsidis. De quo, vt nostræ peruicatiæ oẽm prætextum, omne palliũ inobedientiæ excluderet, ne'ue quisq̃, rectum'ne illud & iustum, an iniquum & iniustum esset, merito sibi dubitãdum diceret, & ante inquirendũ discutiendumq́; , quàm illi teneretur obsequi: is ille, cuius nomẽ est fidelis & verax, fidelem sponsionẽ interposuit, quod ijdem illi, ĩdicaturi essent iudicij veritatem inquirentibus. Et indicabũt, inquit, tibi iudicij veritatem. Qui sibi permittet imputari, si eius præcepto obsequẽtes, in subortis quæstionibus & cõtrouersiis errauerimus: Pontificis Max. et sacerdotalis, quod illi adest, cõcilij, sequuti sentẽtiam & iudiciũ. Hoc quippe illud est pactum, quod per prophetã, indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine. (Nam Leui aliquot annorum centurijs pręcesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod ijdem, quãtum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum, inquit, meũ fuit cum Leui, dicit dominus exercituũ: pactum meũ fuit cũ eo vitę & pacis. Lex veritatis in ore eius, & iniqtas nõ est inuẽta ĩ labijs eius &c. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituũ est.

Pręrogatiua præsidũ principali cathedræ.

MM

Præcipit proinde nobis Saluator, vt faciamus quæcũq; nobis dicunt, qui in cathedra resident, etiamsi sint vitæ perditæ. Nam multa dicens in Scribas & Phariseos, & vę, iterum iterumq; denuntians, ne tamen quisquã existimaret eorum demerita quicquam detrahere priuilegio, cui præsidebant cathedræ, aut prærogatiuæ authoritatis, sacerdotalis, quod indigne tenebant, officij, adiunxit: Super cathedram Moysi sederunt Scribę et Pharisei. Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate et facite: secundum opera autem eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Vides ex ore, & labijs sacerdotis, secundum pactum quod pepigit cum Leui, discẽdam nobis legem Dei: non vero ex eorum manibus aut operibus: nec vitæ eorum indignitatem quicq̃ derogare authoritati sacerdotalis officij, aut prærogatiuæ, cui præsident, cathedrę: quo minus, aut illi, tibi annuncient veritatem quæsiti iudicij: aut tu, eorum sententiam sequi tenearis: & facere, iuxta omnia quæ dixerint & docuerint. non quia boni, sancti, & singulari præ alijs omnibus eruditione sunt præditi: sed quia sacerdotes, sedentes super cathedram. Scribas enim illos et Phariseos suis depictos coloribus, affirmans tamen super cathedram sedere, subiungit. Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate et facite. Ideo seruate, non quia Scribæ et Pharisei: non quia quales ante descripserat: sed quia sedent super cathedram. Sed hæc alibi astruximus accuratius. Quod vero hic ex hijs constare atq; euidens esse voluimus, hoc est: quod ad principalis cathedræ præsidem, et sacerdotale, quod illi adest, concilium, non vero ad Imperatorem, Reges, Principes, et Laicum populum, ex Dei constitutione pertineat, dijudicare ac definire quæstiones et controuersias, quæ ad fidem et religionem, cultumq; diuinum pertinent. Id

quod omnes semp. Christiani religiosiq; Principes ingenue agnouerunt et confessi sunt.

Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Niceni concilij auctor, certe procurator fuerat: immo, qui primus celebrandorum in ecclesiam vniuersalium conciliorum introduxit exemplum, et formā praebuit posteris, cum in vnum conuenissent venerabiles illi ex toto orbe Sacerdotes & Episcopi, eosq; in praeparatam ipsis instructamq; pro tāto consessu domū introduceret, ipse vltimus, cum paucis suis, īgressus est: nec ante, quàm petita ab illis, quo id sibi liceret, & concessa esset licentia: nec aequali inter eosdem, velut vnus ex cognitoribus & iudicibus, sed humiliori sede resedit: velut spectator & testis quispiam, custos, assertorq; synodalis authoritatis & iudicij.

Officia Imperatorū et saecularium principum ī celebratis cōciliis vniuersalibus.

Constantinus in synodo Nicena vt se gesserit.

Sic & Theodosius ille minor, Candidianum comitē vice sua ad primam Ephesinam synodum mittens, literis ad eandem suis confessus est ad se nō pertinere, vt interesset synodalibus tractatibus, iudicijs, ac definitionibus: sed vt eorum authoritatē tutaretur & assereret. Deputatus est, inquit, Candidianus magnificentiss. Comes strennuorum domesticorum, trāsire vsq; ad sanctissimā synodum vestram. Et in nullo quidem quae faciundae sunt de pijs dogmatibus quaestiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum nanq; est, eum qui non sit ex ordine sanctiss. Episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Agnoscit hic, totius tamen Christiani orbis Imperator, sui iuris nō esse, nō solum vt praesideat, sed nec, vt intersit synodalibus cognitionibus et definitionibus cōtrouersiarū & quaestionū de dogmatibus fidei: immo, confitetur atq; affirmat hoc esse illicitum, vt qui ex sacerdotali ordine non est, immisceatur ecclesiasticis tractatibus eiusmodi.

Recognitio Theodosii in Ephesina prīa synodo.

Martianus calcedonen. synodo vt interfuerit.

Eandem prædecessorũ suorum Christianã pietatem ac modestiam, idemq; exemplum, sequutus est Martianus Princeps Christianiss. in Calcenodensi synodo: nec nisi magna istãtia exoratus à Legatis beatiss. Leonis, et sedis apostolicæ, ex eorũdem volũtate & sniã, disposuit ex suo comitatu, velut custodes quosdã ꝓtectoresq; & assistentes cõcilio: qui Imperiali ptãte, à factionibus improborũ, ac seditiosis tumultibus (quibus paulo ante celebrata impia illa Ephesina secũda synodus plena fuerat) ipsum tutarentur cõcilium. Et tandem sessione. vi. etiam ipse sui præsentiã cõcilio exhibens, & patres exhortatus ad concordiam, dixit inter cætera: ad confirmãdam fidẽ, secundum synodalem sententiam, non vero ad ostentandam potentiam, magni Constantini Impera. exemplo, intrasse se synodum: vt, inquit, abiecta omni prauitate, quorundam amputatis erroribus, quæ à vobis ordinata fuerint, in perpetuũ conseruentur. Agnouit & exhibuit suum in concilio officium: nec ignorauit, ad quos pertineret ordinare in synodo conseruanda perpetuo. Quæ, inquit, à vobis, non à nobis, ordinata fuerint.

Theodericus Gothorũ rex, quid sui officii esse recognouerit et cõfessus sit erga ecclesiasticũ et sacerdotale cõcilium.

Idem agnouit, atq; etiam ingenue confessus est, Theodericus, ille Ghotorum rex, q̃uis Arrianus, in concilio quod eodem adnitente rege, in causa Symmachi Romani Ponti. Romæ celebratum est. In quo, cum iste de grauibus quibusdam criminibꝰ accusaretur ab æmulis: interloqueretur autẽ concilium iudicari à se non posse primæ sedis Epm: illi ad regem prouocabant. vt quem sciebãt, aduersum & infensum Pontifici. Ille vero, seu tantorũ patrum authoritate permotus, seu (vt multi tunc crediderant) ob exemplum, quod longius respiciebat, diuinitus inspiratus, respondisse legitur, synodalis arbitrij esse in tanto negotio sequenda præscribere: nam ad se, nihil præter reuerentiam, de ecclesiasticis rebus pertinere: to-

tum permittens episcoporum authoritati & iudicio.

Quinto vniuersali concilio, Constantinopolitano.ij. ille Iustinianus Impe. magnificētiss. quis eadem in vrbe præsens, nunq̃ iterfuit: tametsi pleraq; multa, ad se vndecunq; relata, referret ad concilij definitionem & iudiciū. Neq; enim à patribus ad hoc inuitatus fuerat, nec vt inuitaretur vlla vrgebat necessitas: sed modum suum agnoscens, sacerdotali iudicio libere permisit causas fidei, et ecclesiasticas: sequutus synodalem authoritatem, definitionem, et sententiam.

Quīto vniuersale cōcilio Iustinianū Imp. quāuis præsentem, nunq̃ interfuisse, nec vt interesset inuitatum à patribus.

Et hæc cōciliorū ecclesiasticorū primæ notæ et authoritatis ante sextum illud celebratorū exempla sunt. hæc, officij Imperatorum in ipsis concilijs.

At concilio illi, si quod fuit, cuius sint acta quæ circūferuntur, et impugnamus vt cōmenticia, Imperator cū proceribus aulicis suis, plena authoritate p̄sidet, oium q; graduum, dignitatum, atq; ordinum inuersa facie, cōmutato q; ordine, præferuntur Consules & Patricij Romano Pontifi. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis. Ad læuam illis cōstituūtur Legati apostolicæ sedis & summi hierarchæ ecclesiæ: ad dextrā, si Deo placet, Græculi episcopi. Ipse cum suis, in tribunali aut throno Maiestatis gloriosus residet: agit vniuersa, qn̄ præsens est, quæ ad principem sacerdotū, eiusq; vicarium in sacerdotali cōcilio pertinēt: proponit, interrogat, iubet, examinat, iudicat, decernit: breuiter ad eum solum dicūtur referunturq; oia. Cum abest, eandē sibi authoritatē iudiciariā vsurpāt aulici eius proceres, velut principis nomine: tacentibus & ad oia cōniuentibus miseris Patriarchis, Archiepis, et Epis: et gloriosissimi iudices vocitāt. in actis illis adulterinis et fictitijs: præferunturq; in omnibus vniuerso reliquo concilio. Ita enim in eisdē actis sæpissime replicatum legitur. Gloriosiss. iudices, & san-

Impatorē cum aulicis suis proceribus plena authoritate præsedisse illi cōmenticio cōcilio.

Laici iudices actorum agendorūq; oium in dicto concilio.

ctum concilium dixerunt. Quibus obsecro, quis dedit in hijs causis authoritatem iudiciariam: quã ad solos sacerdotes coniunctos cum suo Principe & Ponti. Max. iure diuino pertinere demonstrauimus? De hijs enim, non illis dictum est à Deo, vt in quæstionibus eiusmodi ad verbum eorum pendere deberet vniuersum negocium. De hijs, non illis, dictum est ab eodem, vt cum orta fuerit controuersia, quæ legem Dei, fidem religionemq; concernit, stent in iudicijs domini & iudicent. Ad hos, non illos, misit dubitantes & controuertentes de quæstione aliqua graui ac difficili: & districtissime præcepit, absq; vlla vlteriori discussione eorundem sententiam sequi & iudicium. De hijs, non illis, dictum est à Christo, Omnia quæcunq; vobis dixerint, seruate & facitæ, etiam qualicunq; alioqui vita tibi esse videantur. Hij sunt illi angeli aut nuntij domini exercituum, ex quorum ore requirendam nobis legem Dei per prophetam denunciat.

Quam id præter et ius et morem tũum cõciliorum fit.

Recognouit ille Theodosius, & confessus est non licere, vt quisquã immisceatur ecclesiasticis tractatibus, qui ex ordine sacerdotali non est: & hijs licitum fuit, hominibus profanissimis, præsidere tractatibus istiusmodi, & sibi in illis vsurpare authoritatem iudiciariam? Magnus ille & vere Christianus Princeps Constantinus, cum sacerdotum aduersum se mutuo querelas ad se deferri videret, agnouit & confessus est, Sacerdotes & Episcopos, sæcularium hominum in Christi regno & ecclesia, quãuis Imperatoris, Regum & Principum, à Deo cõstitutos iudices: & non cõtra horũ, illos, subiacere posse iudicio. Deus, inquit, vos constituit sacerdotes, & potestatẽ vobis dedit, de nobis quoq; iudicandi, & nos à vobis recte iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus, sæcularibus videlicet, iudicari.

Publice recognitiões Christianissimorũ et Maximorũ Impe. Theodosii iunioris. Constantini magni. Theodosii maioris, et nota liberam D. Ambrosii constantiam et sñiam.

Et D. Ambrosius, cum à Valentiniano Imperatore de fide iuberetur certare, cum Auxentio Arriano ĩ consistorio Imperiali, & sub Imperatoris iudicio, libera id recusauit constantia: atque se aduersum illum patris eius Theodosii maioris, nõ solum vocibus, sed etiam legibus tutatus est, quibus illum sanxisse affirmat, In causa fidei, vel ecclesiastici alicuius ordinis, eũ iudicare debere; qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim, inquit, verba rescripti sunt: hoc est, sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Proinde, & eũdem Valentinianum his verbis compellare non dubitauit. Quando, inquit, audisti clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatiõe curuamur, vt sacerdotalis iuris simus immemores: & quod Deus donauit mihi, hoc ipse putem alijs esse cedendum? &c. At certe, si vel scripturarũ seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat in causa fidei, in causa inquã fidei, Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare? Hæc ille Ambrosius. At in commenticio hoc concilio, Græculus Imperator, in principali throno gloriosus residens, in cã fidei, tot summos Episcopos iudicat? In primæ sedis, & catholicæ totius ecclesiæ præsulem, etiam rebus humanis exemptum, damnationis profert sentẽtiã? Iam Christo coniunctum, anathema ab eodem pronunciat? Nihil adhuc disputo, quàm maturo, discusso, exactoque iudicio, quàm iuste aut iniuste fuissent hæ prolatæ sententiæ à cõpetentibus iudicibus: hoc enim paulo post explicabitur. Sed hoc tantum hic noto, quòd ille Imperator, illi gloriosissimi, scilicet, Iudices, homines profani & laici, istiusmodi finguntur protulisse sententias. Et ne dicas sacerdotalis concilij, & non imperiali authoritate, has prolatas sententias, quãuis ille interfuerit aut præse-

derit concilio, aut forte quod id ipsum fecerit ex commissione Romani pontificis ecclesiasticæ hierarchię pręsidis. Hoc factum nunquam probabitur, aut etiam potuisse fieri, vt laicus homo præsideret velut iudex summus, in sacerdotali concilio, & definiendis causis istiusmodi. immo, nec factum quidem in illis ipsis actis memoratur, aut fingitur. Illud vero factum, aut saltem fictum, actio.xviij. demonstrat. in qua Imperator ipse, in edicto quod eidem nominatim & proprie adscribitur, habet in hæc verba. Super hæc omnia anathematizamus atq; refutamus & eos, qui superuacuos & nouitiorum dogmatum hęreticos authores & fautores sequuti sunt. Dicimus autem Theodorum, qui fuit Faranitanus Episcopus: & Sergium qui fuit huius à Deo cõseruandæ nostræ regiæ vrbis constitutus antistes, huic cõsentaneum, ac moribus & impietate parilem. Ad hæc & Honorium, qui fuit antiquæ Romæ Papa, horũ hęreseos in omnibus fautorem, cõcursorem atq; confirmatorem. Hic ipse loquitur & anathematizat Imperator: anathematizat autem Romanũ Pontificẽ, & alios iamdudum humanis rebus exemptos Episcopos.

Authoritas regia vt pręsidere nõ possit in cõcilio ecclesiastico altero exemplo astruitur.

Tempore Odoacris Herulorũ regis, qui tum ĩ vrbe Roma dñabat, vacãte forte sede apostolica: Basilius vir eminẽtiss. ꝑfectus prætorio, & ꝑdicti regis vices agens, consulendi quieti vrbis, & ecclesiæ indemnitati, studio, conuocato Episcoporum Romæ tum præsentium concilio in Mausæolum, cũ super electione futura Romani Pontificis, & rerum ecclesiasticarũ conseruatione cũ eisdem religiose, pieq; consultaret, velut regia, quæ tunc Romæ dominabatur, authoritate, tamen cum præsentiũ Episcoporum consensu, legem pro conseruandis ecclesiarum bonis sancire conatus est: atq; in hæc verba ad cõcilium Episcoporum loquutus legitur.

Si amplitudini

Si amplitudini vestræ & sanctitati placet, incolumia oĩa, quæ ad futuri antistitis electionẽ respiciunt, reseruemus: hanc legẽ specialiter præferẽtes, quã nobis hæredibusq; nrĩs Christianæ mẽtis diuotione sancimus, ne vnquã prædium, siue rusticũ, siue vrbanũ, vel ornamẽtũ, aut ministeria ecclesiarum quę nũc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis ad ecclesiarũ iura peruenerint, quocunq; titulo aut commẽto alienari liceat. Et quicũq; hoc facere voluerit: inefficax sit, atq; in irritũ reuocetur. sitq; facienti & cõsentienti, danti atq; accipienti, anathema. Hæc inquã lex, in vtilitatẽ ecclesiarũ, ab illo, pia intentione, & tanquã ex assensu concilij & Episcoporũ prolata est. Quia tamen in ea proferenda, homo Laicus & à sacerdotali ordine alienus, sed regiam authoritatẽ præferens, velut Episcopali concilio præsidens, & in eo vltra modum suum se extendens, se penè principalem fecerat: Episcopi rem considerantes post maturius, & exempli eius perpendentes pernitiẽ, non tulerũt legem eiusmodi in eum modum prolatam, alicuius esse momenti & efficaciæ: dicentes, & vere dicentes, quòd non licuerit homini Laico dictare anathema in ordinẽ ecclesiasticum, nec sacerdoti anathema dicere: sed quod eiusmodi legis sanciẽdæ authoritas ad nemině spectaret, quàm ad vnum ecclesiasticæ hierarchiæ prę sidem, Romanum Pont. Et hic, Græculus Imperator, cũ gloriosis illis suis iudicibus, scilicet, aulicis proceribus, pro tribunali sedens, assistentibus sibi & tacentibus Episcopis, anathema dictat in summi ordinis Episcopos, iandudũ humanis exemptos iudicijs? Calcedonẽ. synodus hoc vnum, velut planè intolerabile, atq; omnium grauissimum, vt pote, ad dissolutionem hierarchiæ ecclesiasticę spectans (vnde suus decor, suus vigor, sua pendet salus ecclesiæ) in Dioscoro præcipuę vlta est, quód ipse, secundę sedis Episcopus, quãuis vniuersalis, in quo regnabat, cõ

Calcedonẽ. synodus q̃ grauiter sit vlta ĩ Dioscorũ, qđ in Pontificem Rom. ausus sit proferre excõmunicatiõis sẽtentiam.

cilij Ephesini secundi authoritatem preferens, in beatiss. Leonem Roma. Ponti. proferre præsumpsisset excommunicationis sententiā: & incōicabilē eū facere, vn̄ pēdebat vnitas & cōmunio totius ecclesiæ, Quē & irreparabiliter eā ob rē dānauerunt, atq; omni sacerdotali honore nudatum sua eiecerunt ecclesia: nec aliter discusserunt, iustà ne, an iniusta fuisset ea sentētia, q̄ quod ipse temerario atq; improbo ausu ī summū hierarchā, cui ex forma hierarchię subiectus fuerat, insurrexisset ecclesię. Quod, vt testantur acta eius concilij: ita Anatholius, q̄uis Constantinopolitanus Episcopus, & qui eiusdem Leonis authoritatē aduersum se expertus fuerat, ingenue tamē confessus est: nec ignorare potuit, vt qui Calcedonēsis illius concilij magna pars extiterat. Et hic, filius patri suo, iā dudum quiescenti in pace, & cuius eatenus apud omnes (quod mox demonstrabimus) sanctissima memoria fuerat, Romano Pōtifici, anathema dicit? Hoccine quisq̄, cui vel mica sanæ mentis & iudicij superest, in concilio, non solum ecclesiastico, sed etiam vniuersali et legitimo, actum potest credere?

A minori.

Et hæc nobis ratio satis euidenter demonstrare videtur, quod nullū fuerit cōciliū ecclesiasticū legitimū, minime vero omnium vniuersale, cuius eiusmodi acta fuerit: videlicet ex eius moderatore & præside, gloriosisq; illis quos profert, iudicibus. ad quorum authoritatem pertinere non potuerunt, quæ peracta illic referuntur iudicia.

Ratio Secūda Ex mō et forma processus iudiciarii aduersus damnatos in concilio vt hæreticos.

Altera nobis ratio, qua idē mihi euidens esse videtur, ex modo ducitur & forma processus iudiciarij aduersus eos habiti, qui in eodem concilio damnantur vt hæretici, & anathema pronunciantur. Est autem quæ sequitur.

Maior, aut Assumptio.

Non pōt esse legitimū cōciliū ecclesiasticū, vniuersale præsertim, in quo, iam exempti humanis rebus aliqui, dānantur vt hæretici & anathema dicūtur: quod ꝓcedit ex

abrupto, temere, inconsiderate, non præcedentibus argu mētis & probationibus legitimis, irrefragabilibus, & lu ce clarioribus de tam enormi crimine: & quod in eo de- cesserint. Vtrunq; enim est necessariũ. Primũ, in omni iu dicio, quo quis damnatur alicuius criminis. Secũdũ, Sin gulariter in eo iudicio quo pronunciat̃ anathema in mor tuum: præsertim, qui in vita nullius criminis notatus, aut in legitimo iudicio dãnatus extitit. Est enĩ anathema, ex vsu scripturæ & ecclesiastico, præscisio à Chrĩ corpore. & fieri anathema, præscindi ab eodẽ. Quæ authoritas, ec clesiæ, hoc est, eius summis hierarchis, rectoribus & pa- storibus, in contumaces et suis iussionibus ac moderatio nibus rebelles, cõpetit. Cum dãnatur mortuus, aut ana- thema pronunciatur: declaratiue tantum, non iam autho ritatiue fit. hoc est, non præscinditur authoritate ecclesiæ à societate Christi & corpore: sed pręscisus declaratur.

Fieri anathema.

Mortuus, quo pacto damnari, et anathema pronunciari possit.

In quo iudicio, ne sit vsurpatum, falsum ac temerarium, necesse est, vt iudicanti certo constet, nõ solum vere com misisse illum hoc crimen cuius damnatur, sed etiã quòd in eo decesserit finaliter impœnitẽs. Nullum enim est peccatum tam graue, quod non tollatur vera pœniten- tia: & de quo, ẽt cuiq; quandiu in statu huius vitæ est, pœnitendi facultas sublata non est. nisi forte excipien- da sit vna in spiritum sanctum blasphemia. De qua ta- men, quæ ea sit, nondum inter omnes conuenit. cum fe rè impœnitentiam finalem, eam ipsam definiant: tametsi mihi non probetur ea sententia. Vtcunque tamen hoc sit, de nullo mortuo sine temeritate definiri potest, quòd diuisus sit à Christi societate & corpore, de quo non cer to nobis cõstat, quòd in aliquo eorum criminum quæ à Christi regno & societate nos excludũt, decesserit fina- liter impœnitẽs. Constat ergo assumpta per nos proposi tio. nẽpe, fieri no posse, vt sit legitimũ conciliũ ecclesiasti-

çam, vniuersali præsertim, quo, qui, iam mortui, sunt dãnati hæreseos, & anathema pronunciati, non præcedentibus argumentis ac probationibus certis & irrefragabilibus, non solum de tam enormi crimine, sed etiam quòd in eo impœnitentes discesserint.

Sumptio à minore. Eiusmodi autem fuit concilium, si quod tamẽ fuit, cuius ea sunt acta quæ circunferantur. vi. synodi. Siquidem damnatus legitur in eis Honorius, & alij plerique iandudum vita hac defuncti, vt hæretici: & anathema pronunciati, hoc est, declarati diuisi à Christi societate & corpore: de quibus illi concilio nunquã legitime, & certis argumentis constitit, quòd hæretici fuerint, & in crimine hæresis impœnitentes discesserint. sine quo non potuit nõ esse temerarium & iniquissimum illud iudicium. Quod vt euidenter intelligatur ab omnibus in primis & ante omnia intelligẽdum est, quid sit esse hæreticum, & quod crimen hęresis.

Minoris probatio. *Hæresis, quid.* Est autem hęresis, ex vsu diuinæ scripturæ & ecclesiastico, crimen grauissimũ, quod Apostolus inter illa opera carnis enumerat, Idololatriam, veneficia, homicidia, et quæ eius generis sunt: de quibus pronũciat. Quoniã qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.

Deinde et hoc intelligẽdũ est: Hęresim, ex vsu eorũdẽ scripturũ, ecclesiasticorũque patrum, esse erroneam fidem, qua creditur cõtra quã habeat cõmunis, definita ac certa fides ecclesiæ: nec hoc ipsum credens ignorat, sed sibi persuadet, aut persuasus est, à magistris doctrinæ hæreticæ, se rectius credere, quàm communiter credat ecclesia. Neque enim omnis error, de aliquo, quod pertinet ad veritatem alicuius credendorum, aut nostrę fidei, est hæresis. Nõ enim omnis error eiusmodi, capitale crimen est: immo errare in aliquo eorum etiam sine peccato contingit. Sed is error atque eiusmodi, quo singulare aliquod eligi-

tur, ab eo, qui non ignorat communem Christifideliũ fidem habere oppositum: et quo, quis se seiungit ac diuidit à communi Christi corpore. Quare & hæresis, hoc est, electio, dicitur: et per se ipsum, hoc est, suo ipsius iudicio dãnatus hæreticus (quia separatus & diuisus à communi ecclesia) pronunciatur ab Apostolo. Habet proinde adiũctam etiã secum pertinaciã. Scit enim, sed sequi nõ curat cõmunẽ sentẽtiã ecclesiæ. Verissime proinde Origenes in epist. ad Titũ, tractans illud Apostoli, Hęreticũ hominẽ post vnã & alterã correptionẽ deuita, sciens quoniã peruersus est, qui est eiusmodi, & proprio iudicio cõdẽnatus. Hæreticus nobis, inquit, habendus est omnis ille, qui Christo se credere ꝓfitetur, et alud de veritate Christianæ fidei credit, ꝗ habeat definitio traditionis ecclesiasticæ. Certũ ergo quid ante sit oportet, ex definitione traditionis ecclesiasticę, anteꝗ error, aut erronea de eo fides, possit dici hæresis. Nota præterea cui sufficiẽter sit oportet, de eo ip̃o, definitio traditiõis ecclesiasticę, aut cõis ecclesię sententia, vt error illi cõtrarius dici possit crimẽ hæresis. Vbi enim quis crederet, ꝗuis falsum aliquod, tñ nõdum definitum in vnã partem aut alterã ab ecclesia, vt de quo forte nũꝗ quæsitũ est, aut ita controuersum, vt ecclesię visum sit definitionẽ aliquã ĩterponere, ꝗuis forte ei oppositum inferri posset ex nõnullis scripturæ locis, aut ijs quæ cõmuniter sentit ecclesia, aut iandudum eius definitione certa sunt: immo, etiamsi planè sentiret contra cõmunẽ, & iã definitã ecclesiæ, et scripturarũ sententiã, hoc ipsum tamen non animaduerteret, sed generali nihilominus fide maneret in ecclesia: vere paratus semper eius sententię, mox vt sibi intellecta foret, se submittere: is erraret quidẽ in fide, sed non esset hæreticus, vt pote, carẽs superba illa diabolicaq; cõtumacia, & electione singularis opinionis, à cõmuni, quæ sibi ignota nõ est, sentẽtia: quã,

Hæretici definitio apud Originem.

& ipse (vt ferè fit) ante cum omnibus sequutus est: & intelligit Apostolicam sedem, & eos quorum fidei merito se confirmare tenetur, sentire oppositum. Vnde scitũ est illud Augustini. Errare possum, at hæreticus esse nõ possum.

Qualis inquisitionis processus de crimine Honorii habitus legatur in actis illius vi conci.

Hoc supposito, videamus nũc processum inquisitiõis de Honorio, habitũ ab eodẽ cõmẽticio (quod nos dicimus) concilio: testes: & eorũ examẽ legitimũ: argumenta quoque producta aduersus eundem, ex quibus concilio luce clarius constare potuit, ipsum fuisse, & decessisse hæreticum, impœnitentem finaliter. Vtrunque enim concilio illi constare debuerat: quo iuste potuisset eum iã quinquaginta annis mortuum, & in pace quiescentem, damnare vt hæreticum, atque ipsum anathema dicere. hoc est, declarare diuisum à Christi societate & corpore. Quemadmodum supra demonstrauimus.

Vide tãti criminis quale argumẽtum illis iudicibus, ad mortui damnationem suffecerit.

Certe post excussa diligenter illius concilij acta omnia, nullum processum inquisitionis de tã damnabili crimine, & quòd in illo decesserit impœnitens, aduersus illum habitum fuisse inuenio: sed tãtum inter chartas Macharij, productas ex chartophylacio Constantinopolitanæ ecclesiæ, inuentum commemoratur exẽplar epistolarum, eius titulo & nomine scriptarum ad Sergium Constãtinopolitanũ Episcopũ, annis ante tã multis mortuũ. Nondum disputo, quid contineri referatur in illis ipsis epistolarum memoratatum exemplis: sed do interim cõtinuisse eadem, quicquid volueris: etiam quippiã, palàm contra aliquem articulum fidei, & veritatem iandudum certam ex definitione aut communi fidei ecclesiæ. Sed hoc est quod dico, nullam inueniri in omnibus illis actis factam inquisitionem, an illæ chartæ, illa exemplaria, concordarent cum ipsis Honorij authographis epistolis, quæ nusquàm productę leguntur: nulla eius rei nec

requisita quidem argumenta: nulli producti, & legitime examinati testes, qui dicerent se vidisse authographa, & scire, quod vere illius fuerint: & qui suæ eius scientiæ causam certam proferrent, & cum eis concordare affirmarent, in chartis illis producta eorundem exemplaria: sed hoc vnum & solum, quod inter chartas Macarij, productas ex illo chartophylacio, inueniebãtur exẽplaria duarum epistolarum scriptarum sub nomine Honorij ad Sergium. Quantæ autem fidei, in re præsertim tã graui tantiq; momenti, in qua omnia, luce clarius demõstrata & cõprobata oportuerat, eẽ debuerũt quæ ꝓducebãtur ex illo, q̃uis publico chartophylacio, nisi alijs sufful ta argumẽtis clarissimis atq; efficacissimis, gloriosiss. illis Iudicibus, nisi talpis cæciores fuissent, sufficienti argumẽto esse poterant acta quintæ synodi, ex eodẽ producta chartophylacio: quæ falsata fuisse, & impudentissime atque enormissime falsata, conuicerunt legati sedis apostolicæ. Item duo libri producti sub nomine Vigilij Romani Pontifi: quorum alter, se scriptum mentiebatur ad Iustinianum Augustum, alter ad Theodorã Augustã. Ad hęc, sermo quidã sub nomine Menę Cõstantinopolitani Episcopi, ĩscriptus, de eo, quod sit vna Christi voluntas: ad eundẽ Vigilium. Quæ vniuersa, parengrapha fuisse, notha, falsa, & conficta arte illa Gręcanica, sub falsis & alienis authoribus, illi concitio palàm factum est. Ex qua tantæ falsitatis officina, quomodo non mox suspecta esse debuerunt, producta nuda illa epistolarũ Honorij exemplaria? Immo, si ipsa produxissent, quod non fecerunt, authograha, nec ea caruissent falsitatis suspicione, trita tot annis manibus eiusmodi falsitatis artificium. Quandoquidem & ille sanctus Leo, in Epistola quadam ad Palestinos, conqueritur se vi-

Falsitatis artifices Græculi.

B. Leonẽ queri se viuo falsatam ab illis suã epistolam.

non

no, falsatum fuisse à falsarijs illis Grecculis, epistolam suam, qua ad B. Flauianum incarnationis verbi mysteriũ explicauerat. Qua in re quàm illi fuerint proni ac faciles, quàm diffamati, testatur Nicolai. 1. ad Michaelem Imperatorem epistola. In qua idem ille, cuiusdam epistolæ Hadriani Pontificis, quæ in acta. vij. synodi relata legitur, mentionem faciens: & se ad eam referens.

Idem de suis, queri Nicolaum. 1.

Si tamen non falsam, inquit, more Græcorum, sed sicut à sede missa est apostolica, penes ecclesiam Constantinopolitanã hactenus perseuerat. Hec ille ad Imperatorem Græcum. In quibus audis Græcorũ morem. Quin et suis idem ille literis hoc ipsum accidisse à Græcis in eadem epistola conqueritur. Et ob eam causam, quasi illud sibi præuisum fuisset, omnium à se scriptorum & missorum authentica, & certissimæ fidei exemplaria, magna diligentia penes se retinuisse testatur, ad quæ prouocat.

Nota morem Græcorũ quẽ Nicolaus Põ. Michaeli Græco Imperatori obijcit.

Ex quibus omnibus, euidens mihi factum videtur, quicquid demum continuissent illæ ipsæ chartæ, sub titulo exemplarium Epistolarũ Honorij ad Sergium, etiã si apertam hæresim contra symbolum & Apostolicum & Nicenum, cæteraq; iã ante definita ab ecclesia, quod ex illis non potuerit Honorius iudicari vnquam fuisse hæreticus. Primum, Quia an illius ea vere fuerint, nunquam legitime probatum, immo, nunquam inquisitum, illa ipsa acta, quamuis nugacissima & mendacissima, palàm tamen loquuntur & demonstrant. Deinde, quoniam stat, vt supra ostensum est, errare quempiam contra aliquem articulum fidei, aut veritatem eius certam ex definitione aut communi sententia ecclesiæ, non tamen esse hæreticũ: qñ hoc ipsum non aĩaduertit, sed generali fide cõsentit ecclesiæ, & caret pertinacia. Ad hæc, vt clare constaret de mortuo quopiam, quod in vita sua aliqñ fuisset hereticus, de quo tamẽ viuẽs notatus non fuisset,

Recollectio rationis totius, et argumentorũ, quibus nititur. Quorum vim tu lector diligẽter põdera.

non

non posset de eo condēnari, et anathemaq̨ pronūciari, nisi clarissime de eo ipso probatū fuisset, quòd in crimine hæresis discessisset impœnitēs. Cū alioqui temerarium, præsumptū, & iniquū necessario fore eiusmodi iudiciū quilibet intelligit. Qua enim temeritate, qui, mortuū aliquē pronunciabāt anathema, hoc est diuisum à Christi societate & corpore, de quo, ipsis certo non constat quòd in crimine dānabili sit mortuus īpœnitens? Quibus, an nō merito illud dicetur Apostoli. Vos qui estis, qui iudicatis alienū seruū? qui Dei partes, cuius vnius iudicio iam subest, eiusmodi vestro iniquissime vsurpato iudicio inuaditis? De Honorio igitur, ēt quicquid demum contiuissent productæ sub eius noīe chartę, aut epistolarum exēplaria, ēt vt certo probatū fuisset ea ipsa cōcordare cū authographis suis, et ab oī falsi suspicione fuissent alienissimę, demonstratū quoq; sufficienter per ea fuisset, qūocūq; volueris, errasse illū circa certā, & iandudum definitam aliquā fidei veritatem (quorum tn̄ oīum nihil est: immo, neq; allegatū quidē, necdum luce clarius probatū illi concilio) non tn̄ potuisset iudicari fuisse hęreticus, & vt talis dānari, atq; anathematizari post mortē, nisi & hoc quoq; de eodē probatū extitisset luce clarius, quòd errori illi addidisset pertinaciam: sine qua, nullus error est crimen hęresis. Itē, quòd in ea pertinacia, post canonicā, sufficientē, et debitam admonitionē decessisset impœnitens. Quod cū non solū nunq̄ factū, sed nec dictū, nec cogitatum quidē, illa ipsa acta palàm loquuntur & demōstrāt, quantūuis mendacia: temerariū sit oportet, præsumptū & iniquū planè illius concilij (si quod fuit eiusmodi) de Honorio, ēt ex quibuscūq; et qualibuscūq; scriptis eius, iudicium: quo, postq̄ quinquaginta & eo amplius annos in sancta pace requieuerat, damnatus atque anathematizatus est vt hæreticus. Quod, cum de iudicio vni-

uersalis concilij legitime celebrati sit impium credere: constat ea ipsa acta esse qualia diximus: parengrapha, commenticia, & supposititia: aut certe multis partibus falsata, nec Germana alicuius vniuersalis legitime celebrati concilij.

Ratio tertia Ex causa quæ Honorio in actis illis suæ dānationis imponitur.

Tertia ratio, ex qua idem mihi constare videtur, ex causa ducitur, quæ illi, in eisdem actis imponitur Honorio: ob quam, tanto post mortem suam hæreseos damnatus, & anathema pronunciatus est. Est autem ea, quod senserit vnam tantum energiam aut operationem voluntatis fuisse in Christo. Quàm vere autem illi hoc sit impositum, mox videbitur. Interim detur esse verisimum: detur, quod illi imponitur, credidisse, affirmasse, docuisse ipsum, quod nunquam credidit, nunquam affirmauit, nunquam docuit: ex eo tamen non potuit iuste post mortem suam damnari atque anathematizari vt hæreticus.

Etiam si credidisset & docuisset Honorius quod illi falso īponitur, nō potuisse ipsum ob id dānari vt hæreticum.

Demonstrauimus supra, ex vsu diuinæ scripturæ & ecclesiastico non omnem errorem aut erroneam fidem, de aliquo quod ad veritatem credendorum pertinet, esse hæresim: sed eiusmodi, qua quid creditur, contra, quam habeat communis, certa, ac definita fides ecclesiæ: vtq; aptissime & verissime Origenes definierit hæreticum, eum qui Christo se credere professus, aliud de veritate Christianæ fidei credit quàm habeat definitio traditionis ecclesiasticæ. Quam tamen definitionem ita modificandam existimauimus, quando ea ipsa definitio traditionis ecclesiasticæ & communis ecclesiæ sententia, contra credenti sufficienter nota est. Quod quando est, iam errori suo coniunxit pertinaciam, aduersus communem ecclesiæ sententiam: a qua, sibi satis cognita, dissentire tamen sibi duxit in animum. Ante omnia ergo, vt quis error sit crimen illud atrocissimum hæresis, & quis errans, hæreticus, certum id sit oportet, ex communi eccle

Nullū errorē, hęreticū facere, nisi qui aduersatur veritati certæ ex cōi ecclesię sententia definitioneq; ecclesiastica.

siæ sententia, aut definitione ecclesiastica: cui contra sentiens ille, errat. Neque enim quicquid verum est, & ad veritatem fidei quoquo modo pertinet, continuo certum est ex definitione ecclesiastica. Necdum enim omnia definita sunt, sed pleraque adhuc permissa inquisitioni discussioniq; fidelium: quo & salubriter exerceantur ingenia, & excitentur studia: de quibus, in vtranque adhuc partem libere disputatur ab orthodoxis: & vtrauis pars licite asseritur: tametsi altera tantum vera sit, & falsa altera. Quid sit peccatum originis, adhuc hodie ex ecclesiastica definitione certum non est. Ita fit, vt quidam ipsum dicant concupiscentiam carnis nobis congenitam. Alijs videtur non ea esse, sed carentia originalis iustitiæ. Alij vtrunque in eius ratione complectuntur. Alijs vero nihil horum videtur omnium, sed ipsum peccatum originis: nempe, Adam. cuius reatus constringat omnes communis propagationis lege ab eo natos eius filios. Quicquid autem horum quis dixerit, & si erret, non peccat errans: nec est hæreticus, quandiu ex ecclesiastica definitione, quid illud proprie & vere sit, certum non est. Quin & hoc certum est & notorium, non omnia quæ nunc certa sunt ex definitione traditionis ecclesiasticæ, semper certa extitisse omnibus: nec simul omnia definita fuisse ab initio, sed successiue, suis quæque temporibus. Apostolis ipsis, diu post acceptum spiritum. s. etiam longe lateque in multa millia, in multas ciuitates, regiones, & prouincias, Cæsariam, Antiochiam, Samariam, Phœnicem, Cyprum, & loca intermedia propagato Christi euangelio, certum nondum fuerat, immo plane ignorabant, illud ipsum, etiam gentibus missum ad salutem: vsque dum cœlesti oraculo moneretur Petrus accedere Cornelium, & deinde cæteros ipse de hoc certos redderet Apostolos. Primitiuæ ille

Necdũ definita omnia.

Non simul certa definita quæ omnia fuisse ab initio, sed suis quæque temporibus.

li ex Iudæis ecclesiæ, ab initio, & deinde annis multis, certum non erat, legem Mosaycam iã dum euacuatam per Christum, atq; ipsos ea non obligari vna cum euangelio: immo Apostolos studiose & data opera cauisse, ne illis innotesceret hæc fidei veritas: vt quam intelligebant multis obstaculo & scandalo fore, ne ad Christi fidem conuerterentur, acta testãtur apostolica. At post, ablato eo scandalo, ẽt hæc ipsa omnibus innotuit fidei veritas. Multa deinde et alia nostræ fidei, ab initio certa oĩbus non fuerũt: quę post ex definitiõe ecclesię certa facta sunt. ante quã, error de eisdẽ, nemini vertebatur culpæ: præsertim: illi capitali & funestissimæ, crimini inquã hęreseos. At postq̃ ecclesiastica definitione certa facta sunt, qui illi, iam sibi non ignoratę, contra sentire, affirmare. et docere præsumeret, is ille iã vere erat hęreticus. & error eius eiusmodi pestilentissimus, et dãnabile crimen hæresis. Agrippinus ille, quondã Carthagineñ. episcopus, hęreticorũ odio & execratione, oĩa apud illos sacramenta irrita esse primus docebat. Rebaptizãdos proinde baptizatos ab eisdẽ, si qui ex eis reuerterentur ad gremiũ ecclesię catholicę. & multis scripturarũ authoritatibus, adeo apparenter suã hanc opinionẽ astruxerat, & plerisq; persuaserat, vt etiã sanctiss. illũ & doctiss. Pontificẽ & martyrẽ Cyprianum, vnà cum vniuerso illo suo, numerosissimo sanè, Africano epõrum concilio, in erroris illius sui assensum pertraxerit. Sed quia hoc eatenus ecclesiastica definitione certũ nõ fuerat, quod paulo post. b. Stephani Romani Põtificis, et apostolicæ sedis definitio certũ reddidit: quã sequuta est vniuersa per orbẽ Christi ecclesia: factũ est, vt Donatus post illã definitionem idẽ asserens, sit habitus hęreticus: illius autem Cypriani sancta & gloriosa apud nos perduret memoria. Authores et primi inuentores falsi & erronei dogmatis sint catholici: sectato-

Vt idẽ error, in præcedẽtibus ecclesiasticã definitionẽ inculpabilis, ĩ sequentibus sit damnabilis et hęreticus.

Exemplum Agrippinus Carthagineñ. Episcopus, reiterãdi baptismi author.

Cyprianus cũ suis eiusdẽ erroris assertor.

Post subsequutã de eo definitionẽ ecclesiasticã Donatũ eiusdem assertorẽ, merito

res vero recte iudicentur hęretici. absoluantur magistri, condēnentur discipuli. cōscriptores librorū opinionis erroneæ, filij regni sint: assertores vero gehenna suscipiat. Ita quoq; b. Irenei Lugduneñ. episcopi & martyris, Lactantij firmiani, d. Hilarij, b. Ambrosii, & aliorū multorum sancta & gloriosa perdurat & celebratur memoria in ecclesia: siquis tñ quę in eorum scriptis inueniūtur oīa, nūc vellet asserere, post certā de plerisq; eorum veritatē contrariā ex definitione traditionis ecclesiasticæ, is merito damnaretur vt hęreticus. Quare de cuiusq; sñia in fide erronea, quæ in scriptis eius legitur, vt recte iudicari possit, an illi deputari culpæ debeat, præsertim, ei capitali, crimini inquā hæreseos, distinguere tēpora oportet, & prudēter dijudicare, is ille, an definitionē de eadē ecclesię cōtrariā subsequutus sit, an vero pręcesserit. Nā si præcessit, nulli id vitio, nulli culpæ, nulli crimini eidem abscribi poterit: nec ipse, propterea dānari vt hęreticus, nec eius scripta hęretica. Tametsi error perstringi et notari posiit, et lector admoneri, ne illi sit offendiculo. Secus erit, si is ille, subsequutus sit definitionē eiusmodi, sibi nō īcognitā.

habitum hęreticum.

Multos sctōs orthodoxosq́ patres docuisse multa, quæ nūc asseri non possent sine crimine hæresis.

Nota regulā.

Ad propositū igitur hæc accōmodantes. Senserit Honorius quod volunt aduersarij, & assertores actorū commentitiorū illorum, quæ nos coarguimus: crediderit, & affirmauerit vnā tantum energian volūtatis in Christo, Quid tum deniq;? Nūquid propterea aut ipse, aut alius quiuis ita sentiens & affirmās fuisset hęreticus? Eatenus nunq̄ audita erat in ecclesia ea quęstio, Vnicá ne voluntatis energia, an duæ energiæ dici deberent in Christo: sed planè noua inter contentionū studiosos aliquos mota ea tum quæstio fuerat. Nusq̄ ēt occurrūt istiusmodi voces in sacris literis, in partem vnā aut alterā: sed hęreticorum quæstionibus, & catholicorū disputationibus: binę paulo ante fidei veritates exagitatæ, discussæ, definitæq́ quę

Ostēditur ex prēmissis, ex, sibi, quis falso impositis, non potuisse dānari Honorium.

fuerant. Prima, de vnica Christi saluatoris nostri persona, contra Nestorium: qui Christum bipartiebat, & pro vno, duos nobis introducebat Christos; alterum, solum Deum: alterum solum hominē, qui ex Maria natus est. quam proinde, non Dei, sed hominis tantū Christi genitricem blasphemabat. Cuius dogmatis impietas Ephesino primo concilio damnata fuerat, & definita orthodoxa veritas: nempe vnicum tantum Christum esse, Deum simul et hominem. Altera, de duarum naturarum veritate: diuina inquam & humana, in vno Christo: aduersus Euticetem, & eius sectatores. qui ita faciebant vnum Christum, vt veritatem illi duplicis naturæ adimerent: sed imaginabantur cōuersionem vnius in aliam. Cuius stultam, & diuinis scripturis contradicentem opinionem damnauerat Calcedoneñ. synodus: & suæ definitionis calculo certam omnibus fecit veritatem orthodoxam contrariam. Aduersus assertores impietatum istiusmodi, eatenus laborauerat Christi ecclesia: & vixdum obtinuerat catholica veritas. Tam enim est pertinax, vbi semel altius radices egit, hæretica impietas, vt vix cedat veritati, quamuis euidentissimæ: vt quamuis concordi catholicæ per orbem ecclesię reluctetur sententiæ. De energijs vero voluntatis Christi, pluresne illæ dicendæ essent, an vnica: eatenus nunquam quæsitum, nunquam controuersum quicquam fuerat in ecclesia. certe, nihil definitum: nec vlla pendebat pietatis iactura, ex eius quæstionis ignorantia. Quare qui tum ad suppositi vnitatem respiciens, & ex philosophicis rationibus persuasus, actiones primo suppositorum esse tametsi à natura prodeant: ad hæc, in vno supposito, necessario requiri vnitatem ἡγεμονικόν, quod & in illo, & in nobis voluntas est, credidisset vnicam esse voluntatis energiam in Christo; non fuisset ea propter hæreticus, imo

mo nihil peccasset ita credens, modo cum vnitate suppositi vnius Christi, veritatem duarum in eo naturarum confessus fuisset. Nihil enim amplius eatenus de Christo ex ecclesiæ definitione certum erat, præter ea quæ continet Nicænum symbolum. Immo multo probabilior, atque excusabilior, huius, eo tempore, error fuisset ante definitionem ecclesiæ contrariam, quàm beatiss. Cypriani & suorum de rebaptizandis hæreticis fuerat. Cum his constare poterat communis eatenus ecclesiæ per orbem obseruatio contraria, in qua se præcipue fundabat B. Stephani, & apostolicæ sedis subsequuta definitio.

Iniustissime ergo damnatus fuisset post mortem suã Honorius, aut quiuis alius, et anathematizatus vt hęreticus, propterea, quòd credidisset in vno Christo, cũ veritate duarum naturarum in eodẽ, vnicã tantum fuisse voluntatis energian, non energias plures: ante vllam definitionem ecclesiæ cõtrariã. immo multo iniustius, q̃ siquis iam post tot sæcula gloriosum illud martyrum & Pontificum lumen Cyprianũ (quo Augustinus illũ dignatur elogio) obscurare aggrederetur, atq; ipsum dãnaret, anathematizaretq; vt hęreticum, q docuerit rebaptizandos baptizatos ab hęreticis: quòd qui nunc doceret, merito haberetur hęreticus. Aut siquis b. Ireneũ, Lactantiũ, Hilariũ, Ambrosiũ, & alios plerosq; patres orthodoxos & sanctissimos, quorum in benedictione gloriosa apud nos merito celebratur memoria, atro carbone nunc notare vellet, & abscissos pronũciare à Christi societate et corpore, quòd in eorum scriptis inueniantur nonnulla, quæ nunc nõ recipit cõmunis doctrina ecclesiæ: & de quibus veritas post illos illustrata & certa nobis facta est.

Certe, si iuste ob sñiam eiusmodi (quæ nũq̃ tamẽ eius fuit) tanto post mortẽ suam tempore Honorius dãnatus

et anathematizatus fuit, vt hęreticus: bis hęretici erunt. Cyprianus, et Ambrosius, qui errasse inueniũtur in ijs q̃ multo grauioris momenti sunt, et magis ad pietatem religionẽq; pertinẽt: terq; quaterq; hęretici erũt b. Ireneus, Hilarius, et Lactãtius, & alij sanctorũ patrũ q̃ plurimi.

Demonstratur alienissimũ ab Honorio qđ ei ĩ actis illis imponitur,

Iam & hoc, q̃ ẽt mendaciter imponatur sancto & orthodoxo Pontifici, quòd consenserit eorum opinioni & sñiæ, qui duas energias negabãt in Christo, sed vnicã tantum affirmabant (quòd dãnationis illa cõmentitia sententia aduersus eundem & cæteros prolata continet, & affirmat constare ex scriptis eius ad Sergium, quæ ijsdẽ actis inserta leguntur) ex eisdem illis demonstrandum est: & sub oculos ponendum, q̃ sit cæca impietas: q̃ indocti & mali mendaciorum artifices Græculi illi falsarij. Ita autem habet ipsissima rei veritas.

Verissima de Honorio & monothelitice hęresis primis authoribus historia.

Cum maximas post difficultates, turbas et controuersias, quæ vniuersum penè Orientẽ inuoluerãt, vix dum expugnata esset Euticetis de vnitate naturæ in Christo sñia: & contraria veritas, de veritate duplicis naturæ in eodẽ, authoritate beatiss. Leonis, & Calcedoneñ. cõcilij definitione, stabilita, assertaq; aduersus eandẽ vix dũ obtinuerat: cum mobiles illi, et ad oẽm nouitatem contẽtionemq; semper intenti Græci, noua quęstionũ, dissentionum, & altercationũ iam inuenissent semina: nouas voces, sub quibus dãnatã iam Euticetis impietatẽ conabantur reducere, aut certe ad eam, quantũ possent, simplices adducere. Itaq; primus Cyrus Alexãdrinus Episcopus, illius Dioschori prædecessoris sui fermento adhuc imbutus, inter suos docere cœpit: non iã, vt ille, vnicã naturã, sed (quod cum eodẽ affinitatẽ nõ paruã habebat) vnicam voluntatẽ & emergian esse in Christo, Quod intelligẽs Sophronius illi vicinior Hierosolymitanus episcopus, ipse cõtra inter suos cœpit docere cõtrariũ. Hinc cœpta

Inter Cyrum Alexandrinũ, & Sophroniũ Hierosolymitanum, prima mota contẽtio.

exortaq;

exortaq́; quęstionum & altercationũ digladiatiõe inter vicinas ecclesias: à Sophronio, primo de eo relatũ est ad Sergium Constantinopolitanũ, velut secũdæ tunc sedis Epm: deinde ab vtroq; illorũ, cõiunctis legationibus ac nuntijs, ad Honoriũ Romanũ Ponti. Qui sapienter perpendẽs, quãtum mali ex hmõi pugnis passa esset Christi ecclesia, dum pars queq;, animosa cõtentiositate suũ stu debat defendere, & ex dogmatis nouitate celebritatẽ nõminis quærere: ad hæc, cõsiderãs sine introductarũ vocũ nouitate de vnitate aut dualitate energiarũ ĩ Christo, cõstare posse, intelligi, et cõfiteri veritatẽ antiquã, eatenus certam, orthodoxæ fidei: & sine vlla pietatis iactura potuisse ignorari definitionẽ q̃stionis eiusmodi: cõsuluit altercantibus, abstinere à nouitate vocũ & q̃stionũ istiusmodi, quæ vtrinq; tunc scãdalum potuerũt generare simplicibus, & nouas pugnas pernitiosasq́; cõtentiões excitare in ecclesia. præsertim, quod neutrius partis assertio adhuc certa esset ex definitione ecclesiæ. permanere autẽ absq; nouis q̃stionibus ĩ cõfessione iam certa ac definita orthodoxæ fidei, quæ vnicuiq; fideli sufficere poterat. Nos enim, inquit, in eo quo iam ꝑuenimus: oportet ambulare ac permanere. Peruenimus aũt Deo duce ad mensurã rectę fidei, quã Apostoli veritatis, scripturarũ funiculo extenderũt. In hac velut regia via, iussit illos incedere: & vtrinq; circũpositos euitare venatoris laqueos: ne in offendiculum aliquod pedem suũ impingerẽt incauti. Extra hãc semitã suadet nõ egredi: & ꝓhibet à quoquã extorqueri: vt asserat, quod nec canonicæ scripturæ authoritas, nec synodalis inquisitio ac definitio inueniebañ eatenus explanasse. Iubet proinde nouæ adinuentionis, vnius & duarũ energiarũ, à cõtentionũ studiosis introducta vocabula, à prædicatiõe fidei eximi: & in claro ecclesiarũ Dei præconio permanere, quo duas naturas in vno

Relata ea, primo ad Sergiũ, inde ad Honorium,

Respõsum Honorii, nõ solũ orthodoxum, sed prudentissimum.

Nõ extorquẽdũ à quoq̃ vt asserat, q̃d nec canonicę scriptura authoritas, nec synodalis definitio explanasse inuenitur.

Certe hoc in primis ex nūc dictis euidenter cōstat, falsum esse, quod Honorio, in cōmentitijs illis actis īponitur, ex ea quam nūc citauimus ad Sergiū epistola: quòd videlicet cōsenserit eorū opinioni, qui duas energias negabant in Christo, sed asserebant vnicā. Docuit qdē ille abstinere ab īdefinitis adhuc q̄stionib⁹, quę nihil q̄ rixas & cōtentiones introducerent in ecclesiā, & quas licebat ignorare, salua nihilominus veritate necessaria orthodoxę fidei. Iubebat abstinere à nouis tunc, & ob nouitatem scandalosis vocabulis, & permanere in definita dudum, certa, & antiqua confessione fidei. Interim tamen sub antiquis, & receptis in fidei confessione vocabulis docens duas operationes in Christo, non vnicā. Nam qui docebat duarum naturarum in Christo differentias integras, diuinam, & assumptam humanā, et quāq; operantē, quod sibi est propriū: an non duas ille simul operationes affirmabat? Qui duo distincta operātia, aut naturas operātes dicit, quālibet secūdum suā rōnē & essentiam propriā, quod suū est, distincta item opera aut operata affirmat, an hic etiam distinctas illorū operantium operationes, q̄uis tacite, tamē clarissime insinuat? Ipsam itaq; verissimā veritatem cōtētiosis ijsdem subingerebat sapientissimus et Christianissimus Pontifex, deuitatis interim nouis tum illis, quæ cōtentiones vtrinq; cōcitauerant vocabulis: quorū neutrū, ex definitione ecclesiastica receptū adhuc fuerat: & sine quibus, in terminis illis antiquis quos idē proposuerat, etiam in hodiernū vsq; diem sufficiēter eadē perdurasset orthodoxę fidei veritas et cōfessio, quæ nec hodie illis ipsis vocabulis vtitur.

Quam aliena fuerit Honorii snīa ab ea quę ipsi īponitur.

Vt docuerit duas opatiōes in Christo nō vnicam.

Sed cū illi ad cōtentiōes et lites semp ieiunātes, sanis, salutarib⁹, et pacificis illius cōsilijs nō acqescerēt: sed magis Cyrus ille, sub nouæ, & indefinitæ q̄stionis vmbraculo, iandudum damnatam Euticetis & Dioscori præ

decessoris sui impietatē, velut per cuniculos quosdā, ac dissimulanter reducere conaret: atq; eidem, eodē etiā respiciens accessisset tandem, & Sergius: & post hūc Pyrrhus adhuc ageret seditiosius: iam clare intelligēs, & perspiciens Honorius, quo tenderent eorū conatus impij: dogmatis illius monothelitici nouitatē, primus omnium atro carbone notauit, velut affinis Euticetis īpietati iādudum damnatæ ab ecclesia: & quod eandem ipsam, q̄uis sub nouis atq; alijs vocibus, reducere satageret. Insuper & eius authores assertoresq;, vt moliētes ad subuersionem catholicorū, & iandudum definitorū dogmatum, damnationi subiecit. Quorū Pyrrhum, post acceptam in se damnationis sniam: exilio relegatū fuisse ab Impe. Heracleo testantur oēs historiæ. Nam cum & hic seductus fuisset ab eodem, in suā perfidiam, quod sibi multarum calamitatū & malorū causam præstitisse post intellexerat, sancti Pontificis correptione resipiscēs, & ad sanam fidem reuersus, eiusdem sentētiæ Pontificiæ in illū exequutor factus, eundem relegauit in Africam. Vnde non multo post mortuo Heracleo, Romam venit ad Theodorū Pontificem successorē Honorij: & simulata pœnitentia, acceptaq; ab eo fidei regula, apostolicæ sedi recōciliatus, ecclesiæ suæ Constantinopolitanę ab eodem restitui obtinuit. vbi, mox reuersus, ob veneno sublatum Constantinū Heraclij filium (cuius ipse veneficij author, aut certe conciliorū particeps fuerat) à fuga, qua salutem quærebat, retractus, à furēti populo occisus est. Cui suffecto Paulo, à Theodoro, primum ecclesiasticę cōmunioni interdictū est: eo quòd orthodoxæ fidei normam, quā illi præscripserat, recusabat suscipere: adiuuāte pertinaciā eius Impe. Constantio, & ipso in eandē seducto hæresim. Deinde Theodori successor Martinus, cū nec eius correptionibus acquiesceret, cōgregata secum

Primū omniū Honoriū dānasse nouitatē dogmatis monothelitici, vt affinis īpietati Euticetis, & authores eius.

Pyrrhus damnatus ab Honorio, relegatus exilio, atque eius historia.

Heraclius Imper. Honorii coreptione retractus à monothelitica hæresi.

Paulum Theodorus, Pyrrhi successorē excommunicat: Martini Pon. in Monothelitas, districtio.

Romæ.cl. Episcoporũ synodo, prædecessorũ suorum in huius impietatis authores, Cyrum Alexãdrinũ, Sergiũ, & Pyrrhũ Constantinopolitanos Epos cõfirmãs sententiã, etiã Paulum anathematis vinculo illigatũ, omni quoq; ecclesiastica dignitate priuauit: et à Christiano nomine iudicauit alienũ. Quãobrem Olympius Exarch⁹ à Constantio Impe. prefato missus ad regendã Italiam, & Martinũ occidere iussus, submisit lictorẽ, qui in templo b. Mariæ maioris (quod dicitur) sanctiss. Pontificẽ diuina celebrantẽ, inter missarũ solẽnia ad sacrum altare confoderet. qui iussa facturus, diuino miraculo subdita cæcitate pcussus est. Sed de hoc Constantio, qui Cõstãtini illius pater fuit, qui p̃sedit in cõcilio illo sexto, quod cõmenticiũ dicimus: cuius ea, quæ coarguimus, acta describuntur: deq; eius virtutibus, paulo post nobis iterum dicẽdum erit. Quorsum vero hæc dicta sunt, satis clare ex hijs demonstratũ existimo, qd fidei hijs illis ipsis actis habẽdum sit: & q̃ inique eorundem consarcinatores, falsissimi græculi, & qui oĩum penè hæreseon, quę vnquã viguerunt in ecclesia q̃diu adhuc cõstabat Græcia, authores fuerunt, suam illam impietatẽ monotheliticã in sanctiss: Ro. Pon. Honorium referant.

Conclusio ex pręmissis ĩ hac ratione.

Vna adhuc ratio aduersus cõmenticium illud concilium atq; eius acta proferenda est. Est autem eiusmodi. Anathemate, ac vę maledictionis æternę, diuinus spiritus per prophetã percellit oẽs, qui bonum malum, et malũ bonũ statuunt: ponẽtes lucẽ tenebras, et tenebras lucẽ. Vtrũq; fecit illud (si quod tñ fuit) conciliũ, cuius ea sunt parẽgrapha quæ coarguimus, acta. vi. synodi. Non fuit ergo illud ecclesiasticum, legitimũ, & vniuersale cõciliũ. Vna hic minor nobis demõstranda est; Lacerauit illud sanctam memoriam Honorij vere orthodoxi & sancti Pontificis, atq; eundem in pace mortuum iniustissime

Ratio quarta.

Vt bis iniquũ fuerit illud cõciliũ, condemnãs sanctũ & impium sancti ficans.

damnauit vt hęreticum, & anathema dixit, præcisumq̃ à Christi societate et corpore, qui Christo cõiunctus, cũ eodem regnat in cœlesti gloria. Et cõtra funestissimã & ter execrãdam notorij hęretici, impij, sacrilegi, perfidi ac sceleratissimi hominis, Constantij inquam Imperatoris memoriã sanctificauit. Vtriusq; horũ qualem diximus apud omnes scriptores & historicos fuisse memoriam, iam nunc demonstrandum est.

Qualis sit à scriptorib⁹ vniuersis celebrata Honorii põtifi. memoria.

De Honorio inprimis, vt syncerę et orthodoxę fidei studiosiss. propugnator fuerit, & hæreseos iniustissime damnatus à commenticio illo concilio, hactenus satis demonstratum est. Qualis vero eius celebrata sit memoria apud rerum ecclesiasticarũ scriptores & historicos, iam nunc ostendendum est.

Beda.

In primis venerabilis Beda, Anglus, non ita multũ distans ab eius ętate, libello suo de temporibus, strictim & paucis, vt cæterorum omnium, eius mentionẽ faciẽs, ipsius cura & studio, prædicatione autem Pauli ab eo missi Episcopi, Eudinum Britannorũ regem verbũ salutis cũ sua gẽte suscepisse: apud Scotos vero, exortũ in obseruatione paschali quartodecumanorũ errorẽ, q̃ primũ in Niceno, deide et Calcedoneñ. cõcilijs dãnatus extitit, et subiectus anathemati, eiusdẽ Pontificis lr̃is ac diligẽtia correctũ extinctũq; fuisse irrefragabilis author ẽ: vt q̃ singulari authoritate venerabilis, suorũ pene tẽporũ, suorũ hominũ, suæq; gẽtis res has scribit sibi notissimas.

Fla. Blondus.

Fla. Blondus Foroiulieñ. obiter eiusdẽ mentionẽ faciens, singularis illum in Deũ pietatis cõmendat, & diuini cultus studiosiss. affirmat: scribens de eo in hæc verba. Dum Longobardi, iquit, partim Isacij Exarchi mœtu, partim Theudelindę reginæ imperio, in Italia pacẽ seruarent: Honorius S. Pontifex, interea pacis vsus dulcedine, vrbis Romæ sacras ædes propè oẽs, magnis sum-

ptibus instaurauit: quorũ nihil hoc tẽpore visitur aliud q̃ basilicæ beati Petri tectum ab ipso Pontifice tegulis æneis coopertum, &c. Sed & nouas ipse ædes aliquot à fundamẽtis extruxit: Agnetis martyris, via Nomẽtana. Appollinaris martyris, Cyriaci, Quatuor coronatorũ, Seuerini, via Tiburtina. xx. ab vrbe milliario, Petri & Marcellini, via Labicana, Pancratij via Aurelia. &c. Bartholomæus Platina, qui pro ĩstituto vitas Romanorum Pontificũ maiori studio ac diligẽtia exequutus est, in Honorio habet in hæc verba. Ferunt, inquit, Heraclium Impe.tum quidem rerũ desperatione fœdam pacẽ cum Saracenis iniјsse, Pyrrhi Patriarchæ Constantinopolitani. & Cyri Alexandrini Episcopi fraudibus deceptum, in hæresim quoq; Monothelitarũ incidisse, vnã cantũmodo voluntatem in Christo docẽtiũ: vnde & nomen accepere. Hos tamẽ postea, tanti erroris authores, hortante Honorio, & verũ ante oculos literis nuncijsq; ponente relegauit Heraclius. Honorius autẽ à rebus externis aliquãtulum quietis adeptus, doctrina moribusq; omnem propè clerum reformauit: Basilicã b. Petri tegulis æneis ex Ioue Capitolino sumptis cooperuit: Ædem b. Agnetis martyris via Nomẽtana (vt carmen in abside idicat:) Ædem Pancratij via Aurelia restituit, &c. Moritur autẽ vir sanctiss. anno Pontificatus sui. xij. Hęc ille Platina. Similem de eodẽ memoriam ac mentionem faciunt quotquot mihi videre contingit scriptores cæteri. Raphael Volateranus, Hartmannus Schedel, Ioannes Nauclerus, Antonius Sabellicus, &c. Nec vllum reperiri, qui non singularis sanctitatis, doctrinę & studij in religionem Christianam & diuinum cultum illi testimonium perhibuerit. Et hunc virum talem, execratur ter execrandum illud concilium commentum à falsarijs Græculis: sanctissimi viri sanctam memoriam lace-

Bartho. Platina.

Cõsentiẽtium scriptorum catalogus de Honorio.

rat: orthodoxæ fidei strennuũ assertorẽ propagatorẽq; & hæreticæ prauitatis exterminatorẽ, cleri, populiq; reformatorẽ, & diuini cultus ac honoris studiosissimũ, facit hæreticũ: & anathematizat sanctũ & Christo cõiunctum in gloria. Cum ipsum fuerit, si quod tamen fuerit, vero anathemate, & vę maledictionis ęternæ perstrictũ diuini spũs iudicio: quo vę dicit ijs, qui bonũ malum & malum bonũ faciunt. Quod vt clarissime intelligas & nihil dubites in ipsum cõpetere, nunc audi: cuius viri idem ipsum contra sanctificet memoriam. illius nempe, cuius paulo ante meminimus Constantij, tyranni sęuissimi, notorij hęretici, impij, pfidi, sacrilegi. Quem Actiõe. xiij. eorũdem actorũ, Imperatorem sanctæ memoriæ dicit. Fuit is, vt supra diximus, pater huius Constantini, qui præsedit fictitio illi cõcilio, damnatæ à sancto Martino Pont. & celebri Episcoporum (quos ea causa ad se euocauerat) numero .cl. concilio, & eius prædecessoribus, monothelíticæ hæresis pertinacissimus assertor. Qui & sanctiss: Pontificem, ea causa quod illi hæresi aduersus erat, post frustra intẽtatas primũ necis insidias, dolo tandem ac fraude, sub salutationis prętextu circũuentũ, capi fecit, et ĩ exilium deportari, & ad mortẽ vsq; affligi. Hic inquã est ille Imperator, cuius memoriã, cõmenticium illud cõcilium sanctificat. qui deinceps Romã veniens, & arte grecanica primũ religionẽ simulans, oblato b. Petri memoriæ intexto ex auro pallio, à Clero populoq; pacificũ eius aduentũ existimãtib[9], pacifice & honorifice susceptus, mox ad rapinas & deprędationẽ vrbis cõuersus, omnes statuas ex ære & marmore locis insignibus ad vrbis ornatũ positas, omnia ecclesiarũ ornamẽta paulo decentiora diripuit: & nauibus ad id subuectis imposuit: plusq; ornamẽtorũ Ro. Imperator, Romanę vrbi, vij. diebus detraxit, q̃ .cclvij. annis ante fecissent barbari.

Qualis fuerit Cõstãtius Impe. cuius idem cõcilium sanctificat memoriam.

in quorum

in quorum potestate sæpe fuerat. Nec Romæ tantum, sed vbicunque illi aut suis aditus patuit, eodem vsus sacrilegio, etiam Africæ, Sardiniæ, Siciliæ, & reliquæ sibi adhuc parentis Italiæ ecclesias, sacris vasis & pretiosis ornamentis spoliauit. Is ille est sanctæ memoriæ Imperator, qui dijs iam pariter exosus & hominibus, sæuus tyrannus in subditos, in omnes perfidus, in ecclesiā sacrilegus, in fide hæreticus, aduersus hostes meticulosus, & vbique turpiter victus, ex vrbis direptione et ecclesiarum sacrilegio opima pręda onustus, ex vrbe in Siciliam nauigauit: vbi post multa sceleratissime et crudelissime à se acta, tandem in vltionem tātorum scelerum, apud Syracusas, dum libidini vacat, in balneo à suis confossus, dignum se exitum inuenit. Hæc atque istiusmodi de illo conformiter omnes produnt historiæ, quæ eorum temporum & gestorum mentionem faciunt. Fla. Blōdus. Paulus Diaconus, Platina in Vitaliano, Pius Pontifex, Nauclerus, Sabellicus, & cæteri. Hic igitur est gloriosus ille Imperator, cuius memoriam sanctificat illud concilium cuius acta legimus. Quòd si fuit, aut esse potuit legitimum concilium, non solum ecclesiasticum, sed et vniuersale, ex hijs puto, lector cui vel tantillum est mentis & iudicij, satis intelliget.

Catalogus scriptorum cō sentiētiū, in explicatam Constātij historiā

Ne hic perstringam vniuersa, ex quibus nasuto lectori facile subolere potest illa acta non esse germana, nec digna concilio aliquo ecclesiastico: Ita impudētissimis gnatonismis, seruilibus & abiectissimis adulationibus, plena omnia occurrunt: nihil vero syncerum: nihil conforme alijs concilijs ecclesiasticis omnibus: nihil Romanum: nihil dignum maiestate & authoritate Romanæ ecclesiæ: nec in literis quæ inseruntur Rom̄. Pontificis, nec in verbis & actis legatorum eiusdem in cōcilio: scilicet, ad læuam assistentium Imperatori, præsidi illius sacrosancti

Aliæ multæ notæ, perstringuntur, parengraphismi & falsitatis actorum illius concilii.

cōcilij,et gloriosissimis illis ab eodē deputatis Iudicib⁹, suis aulicis, Consulibus & Patritijs: itē tacentium & nihil contradicentium iniustissimæ, damnabili, & execrabili dānationi sanctæ memoriæ sanctiss. Pōtificis Honorij: aduersus quā, multa merito dici potuerit, immo debuerint, supra demonstratum est: ad hæc, sua taciturnitate approbantiū superbos illos, adulatorios, falsos & vanissimos titulos, quibus lectæ epistolę Cyri ad Sergium iactabant & inflabāt eundē, inscriptę in hæc verba. Deo honorabili mihi domino, benigno principi pastorum, & patri patrum, vniuersali patriarchę Sergio, Cyrus humilis vester: Et altera. Proprio domino, & per oīa à Deo honorādo, atq; ter beatissimo, benigno pastorum pastori, & patri patrum, vniuersali Patriarchę Sergio, Cyrus hūilis vester. Aduersus quos fastuosos, fumosos, vanissimos, atque ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ vnitati pestilentissimos titulos, quibus se mutuo scabebant leuissimi & ambitiosissimi Græculi, quantum laborauerant sanctissimi Pontifices, Pelagius, Gregorius, et Gelasius, legati illi apostolicę sedis ignorare non poterant. Vt taceam abiectissimæ seruitutis verba, quæ in eisdē actis, ijsdē attribuuntur legatis. Et quæ etiā intrusa leguntur in beatiss. Agathonis ijsdem actis insertam epistolam. quæ palàm Græcanicæ seruitutis & adulationis, nō libertatis, dignitatis, authoritatisq; Romanæ ecclesiæ stilum characterem q; refert: & à stilo, tam ante illum, post semper vsitato literarum Romanorum Pontificū, est alienissimus ac diuersissimus. Literas illius Impatoris ad Donū Papā, eius prædecessorem, diuales apices, & sacra præcepta faciens, Italiam, seruilem eius prouinciam: vrbem Romā, serenissimi principatus eius seruilem. Græca hæc, sed eius temporis, non Romana moneta sunt causa vocabula: Græcæ seruitutis, non Romanæ dignitatis authorita-

tisq; hæ feruiles voces sunt: et ab omni stylo, forma, cha ractere epistolarum Romanorum Pontifi. etiã eius sæculi, & post, alienissimæ. Vt clarissime intelligere possis nihil in vniuersis actis illis esse germanum, nihil non tractatum arte illa Græcanica: nec quicquam dubites eiusdem fidei esse, etiam Leonis. II. Romani Pontificis, velut approbantis illius Honorij damnationum, epistolam. Nam vt à nemine cui mẽs sana et Christiana est, ea probari possit aut potuerit, ex hijs quę diximus, euidẽtissimum mihi esse videtur.

Quæ cum ita se habeant, nihil dubito, quẽq;, qui non alienis vniuersa videt oculis, nec alieno cũcta iudicio diju dicat, sed proprij etiam iudicij affert aliquid, clare ex hijs intellecturum, nec quicquam dubitaturũ, etiam acta quę nuperrime prodierũt, septimę synodi, recẽs, nescitur vbi inuenta, aut vnde allata, ac latine versa, ex eadem illa officina prodijsse: nec effugere potuisse, quin multas notas circũferrẽt artis illius Gręcanicæ: non solũ ijs locis q̃bus fit mẽtio sextæ synodi & dãnatorũ in eadem (Inter quos Honorius sanctiss. ille Pontifex vbiq; intrusus cernitur, quẽ vt vlla legitima synodus tanto post mortẽ eius hæreseos damnaret, fieri prorsus non potuisse, euidẽter, vt puto, demonstrauimus) sed etiã in alijs plerisq; multis. Ex quibus, vt vnum, exẽpli causa, proferã, tã crassum, vt nemini, nisi muco plane oppletas nares habeat, subolere nõ possit. In actione eius secunda inserta legitur, vt lecta in eadem synodo, Hadriani. I. Romani Pontifi. ad Tarasiũ Constantinopolitanũ Episcopũ, epistola, apostolicæ sedis de ea q̃ tractabatur q̃stione, fidẽ et sñiam cõtinẽs: cui, vt orthodoxę & catholicæ, noĩatim subscripserunt vniuersi ex ordine pñtes Episcopi, totũq; conciliũ. et quotquot contra sentirẽt execrati sunt, & anathema pronũciauerunt. Huic epistolæ idẽ ille falsitatis architectus, quis-

Etiam. vii. synodi acta, quę nuper prodierunt prorsus germana non esse.

Vt falsata Epistola Hadriani Pontifi. ad Tarasium Cõstantinop. Episcopum.

quis fuit Græculus, eodem, quo intellexisti, perpetuo respiciens: inscriptionem assuit: quā iurabit Hadrianus ille, à mente sua, à suis literis, immo ab omnium Romanorum Pont. literis esse alienissimam. Iurabunt idē oēs quibus nota sunt historia & res ecclesiasticæ: & forma modus que scribendi Romanorum Ponti. Est autem ea in hæc verba. Dilecto fratri Tarasio, Patriarchæ œcumenico, hoc est, vniuersali aut generali. Hadrianus seruus seruorum Dei. Itáne Ro. Pontificum quisq̄, pronunciauit Episcopum Constantinopolitanum, Patriarcham generalem, vniuersalem, aut œcumenicum? Nouimus equidem Græcanicæ ambitionis, adulationis, & seruitutis, vt paulo ante diximus, hos fuisse indebite affectatos: superbos, & vanissimos, immo et pestilentissimos titulos, quibus se scabebant mutuo, in ecclesiæ & suam maxime pernitiem, vt testatur dies ista, soluentes ordinem et vnitatē hierarchiæ ecclesiasticæ. Vt autem à Romano, eoq́ꝫ tali Pōtifice, vltro attributas illi affingāt, quibus magna semper authoritate, velut ex professo, restiterunt oēs Romani Pontifices, nimis impudens cęcitas, & cæca impudentia est. Notum est, Cōstātinopolitanā ecclesiā ab initio inter primas sedes locū nullū habuisse. At post, ob sedē Imperialis residentiæ, Episcoporum eius ambitione, simul et principum instantia, ab eisdem persuasorum ad suam hoc dignitatem præcipue pertinere, vt Imperij sui illa sedes exaltaretur etiam in dignitate & authoritate ecclesiastica, primum in gratiā Theodosij illius senioris, religiosiss. Principis, secunda vniuersalis, quæ post Nicænam prima Constantinopoli aduersus Macedonium & alios hæreticos nonnullos celebrata est synodus, prærogatiuam secūdæ sedis post Romanam ecclesiam, (quēadmodum quintus eiusdem canon attestatur) illi detulit. Sed q̄a hoc nō ꝓbauit apostolicæ sedis authoritas, pri-

Nota assutam impudenter inscriptionem.

Vt diu frustra ambierit Cōstātinopolitana ecclesia, secundæ sedis dignitatem inter ecclesias.

uilegia ecclesiarum, prout ab Apostolis & primis successoribus eorum instituta fuerant, & in Niceno confirmata cōcilio, sæcularis potestatis prætextu immutari nō consentiens, nullam hoc authoritatem obtinuit in ecclesia: sed irritum & nullius momenti est habitum. Idē deinde, Anatholij Constātinopolitani Episcopi improba ambitione sollicitatus & persuasus Martianus Imperator, sua, qua valebat, gratia, quodāmō extorsit à Calcedoneñ. synodo actiōe eius. xi. vt est videre canone eiusdem. xxvij. & nouissimo: quamuis contradicerent legati sedis apostolicæ. Sed liberrima constantia restitit etiā huic, quamuis vniuersalis tantiq; concilij indulgentiæ, Leonis. I. Romani Pontifi. authoritas: & patres tantos, quod fecissent vltra sibi constitutum, arguit. & Imperatori, quamuis instantissime, vt consentiret, petenti, ita per literas satisfecit, vt probaret liberam eius authoritatem & constantiam: dignā ecclesiasticæ hierarchiæ præside. Anatholio autem, eius turbæ & ambitionis authori, ēt ecclesiastico officio interdixit: vsq; ad dignā pœnitentiā. Quæ in hunc modum acta, plurimæ eiusdem beatiss. Pontificis testantur epistolæ. atque alibi à nobis copiosius demonstratum est. Tandem tamen, cum turbato īdies magis statu Imperij, subtractoq; ab eodē vniuerso penè Occidēte per incursiones occupationesq; barbaricas, et iā Gallia teneretur à Frācis Hispania à Gothis, Italia ab eisdē et Lōgobardis, Britānia ab Anglis, Africa à Vādalis, et Germania suo iure viueret, & tandē etiā Frācorum Imperio cederet: Cū inquā in hūc modū Occidente diuiso ab Oriēte, minus etiā q̄ oportuit, in Oriētis ecclesias valere īciperet, minusq; efficax haberet Romanorū Ponti. authoritas: tādē horū quasi necessāria cōtinentia, Constantinopolitanorū autē tam Imperatorū q̄ Episcoporū pertinaci ambitione, id obtinuerunt, vt post

Vt obtinuerit tandem ambitio pertinax.

Romanam ecclesiam, secundæ sedis authoritatem haberet Constantinopolitana ecclesia. Vt autē nullum modū nouit ambitio, demum sub Pelagio Ro. Ponti. & Mauritio Imperatore, Ioannes quidam Constantinopolitanus tunc Episcopus, eò prorupit insolētię ac vesaniæ, vt, Imperiali sibi accedēte fauore, cōsensu ac studio, cōuocato Episcoporum aliquot, seruili mœtu sibi consentietiū, aut aliter persuasorum, concilio, in eo, Patriarcham œcumenicum aut vniuersalē se pronunciaret. Aduersus cuius stultissimam arrogantiam idem insurgens Pelagius, concilium illud, sua & apostolicæ sedis authoritate deduxit in irritum: & Episcopis qui in eo conuenerant, stultæ illius elationi ac insolentiæ consentire, sub anathematis interminatione interdixit: addens tā antecessores eius, q̄ eū ipsum etiam Ioannem, suis literis et epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo apostolicæ sedis hanc authoritatem sæpe recognouisse, & publicæ confessos fuisse, super vniuersam Christi ecclesiam. seipsos etiā successoresq; suos, si aduersus eiusdē sedis authoritatem se vnquā efferrent, cōstringentes anathematis vinculo. Iccirco, inquit, nō est necesse illos excommunicare aut anathematizare. Quia ipsi, anathematis vinculo seipsos (ꝓpriis manibus suas professiones, suaq; scripta roborantes) constrinxerūt. Hæc ille Pelagius ad Epos qui ad illicitā vocationē Ioānnis illius Constantinopolitani Episcopi cōuenerāt. At sublato paulo post è viuis eodē Pelagio, etiā D. Gregorium eius successorē eadē tempestas excepit. Qui, quod Ioannis illius vanissimæ & pestilētissimæ ambitioni aduersaretur, etiā Mauritij Imp. grauissimas iniurias pertulit. Cui quadā respōdens epistola, non suam eam, sed Dei & ecclesię totius causam esse verissime contestatus est. Quia, inquit, piæ leges, quia venerandæ synodi, quia ipsa D. N. Iesu Christi mādata, superbi & pō

Vt sub Pelagio & Gregorio, Ioānes Cōstanti. Episcopus, affectauerit titulum Oecumenici.

Pelagii aduersum illum authoritas.

Vt D. Gregorius, eandē ob causam Imperatoris graues iniurias pertulerit.

Vt Dei, et eius ecclesiæ eā esse causam affirmet.

patici cuiusdam sermonis inuentione turbantur. Cunctis enim euangelium scientibus liquet, quòd voce dominica sancto & omniũ Apostolorum Petro principi Apostolo, totius ecclesię cura commissa est. Ipsi quippe dicitur. Petre amas me? Pasce oues meas. Ipsi dicitur. Ecce Sathanas periit cribrare vos sicut triticũ. Ego aũt rogaui ꝑ te, vt nõ deficiat fides tua, & tu aliquando cõuersus, cõfirma fratres tuos. Ipsi dicitur. Tu es Petrus, & sup hãc petrã ædificabo ecclesiã meã. Et portæ inferorũ nõ præualebũt aduersus eã: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcũq; ligaueris super terrã erit ligatũ, et in cœlis: Et quodcũq; solueris, solutũ. Ecce ptãs ei ligãdi soluendiq; tribuitur, cura totius ecclesiæ et principatus cõmittitur, et tñ vniuersalis Apostolus nõ noiatur: et vir sanctissimus consacerdos meus Ioãnes, vocari vniuersalis Episcopus conatur? Exclamare cõpellor & dicere. O tẽpora, ò mores. Ecce cuncta in Europę partibus Barbarorũ iuri sunt tradita, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatę prouĩciæ, nullus terrã cultor inhabitat, sęuiũt et dñantur quotidie ĩ necẽ fideliũ, cultores idolorũ: et tñ sacerdotes, qui in pauimẽto & cinere flentes iacere debuerũt, vanitatis sibi noĩa expetunt: & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Hæc ille Gregorius ad Mauritiũ illius scandali patronũ. Aduersus quẽ, cũ diuina vltio, suę vindex ecclesiæ, Phocã tandẽ armasset, militari tumultu in castris Imperatorẽ creatũ, idẽ, post sublatũ cum coniuge & liberis Mauritium, etiã scãdalũ illud, Imperiali edicto de ecclesia sustulit: coercita Constantinopolitani Epi insolẽtia. Vetuitq;, ne quis alius noiaretur vniuersalis ecclesię Patriarcha aut Episcopus, q̃ vn⁹ Romanæ ecclіæ Põtifex. Qui, vt semper caput fuit ecclesiarum omnium, ita & ecclesiasticæ hierarchię prĩceps semper est habitus. Et quãuis idem Gregorius, tam in memorata ad Mauritiũ Im

Vni Petro, voce dominica totius ecclesiæ curam commissam.

Sublato Mauritio, à Phoca Imp. sublatum illud ab ecclesia scãdalum.

Regum, erga Romanos Ponti. affectus ac reuerentia fuerit. Simul vt & hinc conijcias, quale illi Carolo, & quàm amœnum ingenium fuerit, qui barbaro illo atque illiterato sæculo tale carmen (quod idem ipse in eodem testatur, nec dubitare sinit tanti viri fides & dignitas) suo marte fecerit. Est autem quod sequitur.

Epitaphiū cōpositum à Carolo magno, īcisum sepulchro Hadriani Pon.

Hic pater ecclesiæ, Romæ decus, inclytus author
Hadrianus requiem Papa beatus habet,
Vir, cui uita Deus, pietas lex, gloria Christus,
Pastor apostolicus promptus ad omne bonum.
Nobilis & magna genitus de stirpe parentum,
Sed sacris longe nobilior studijs.
Exornare studens deuoto pectore pastor
Semper ubique suo templa sacrata Deo.
Ecclesias donis, populos & dogmate sancto
Imbuit, & cunctis pandit ad astra uiam,
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris peruigil in studijs:
Mors cui nil nocuit, quæ Christi morte perempta est,
Ianua sed uitæ mox melioris erat.
Post patrem lachrymans Carolus hæc carmina scripsi.
Tu mihi dulcis amor, te modo plango pater.
Tu memor esto mei, sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata poli.

Te clerus & populus magno dilexit amore.
  Omnibus unus amor optime Præsul eras.
Nomina iungo simul titulis clarissima nostris,
  Hadrianus, Carolus, Rex ego, Tu que pater.
Qui legis hos uersus deuoto pectore supplex,
  Amborum mitis, dic, miserere Deus.
Hæc tua nunc teneat requies charissime membra,
  Cum sanctis anima gaudeat alma poli.
Vltima quippe tuas donec tibi clamet in aures
  Principe cum Petro surge uidere Deum:
Auditurus eris uocem scio iudicis almam,
  Intra nunc domini gaudia magna tui.
Tum memor esto tui pater nati optime posco.
  Cum patre dic natus pergat & iste meus.
O pete regna pater felix cœlestia Christi,
  Inde tuo precibus auxiliare gregi.
Dum Sol ignicomo rutulus splendescet ab axe
  Laus tua sancte pater, semper in orbe manet.

Intelligis ex hijs Christiane lector, qualis ille, quantusque Pontifex fuerit. Qui.xxiij.annis, mensibus.x.diebus.xviij.magna cum laude & gloria sapientissime rexit Christi ecclesiam: & quàm indignè, quàm mendaciter ei affingatur, quòd euidenter constat vniuersos semper op

pugnasse, etiam qualescunque Romanos Pontifices. Nimis certe impudens, nimis crassa hic fuit Graecule tua impudentia: non bonum falsitatis hic praestitisti artificem: nimis aperte commissura exorbitat. Sed ita ferè fit, vt alicubi sui ipsorum obliuiscantur mendaciorum artifices: vt alicubi promineat aliquid, vnde coargui possit, quamuis magno artificio constructum & elaboratum mendacium: Cum vnica sibi, nuda, simplex'que vndique & secure constet atque consonet veritas. Tametsi qui diligenter aduertit animum, & cum iudicio eadem illa ipsa acta relegit & confert secum, plurimas & alias notas deprehendit, vnde non immerito conijciat non fuisse germanum & certae fidei exemplar illud graecum, vnde quae legimus latina versa sunt: nec quo acta sunt ordine in eodem contineri. Certum est enim, si ipsam in illis rerum naturam spectes, & agendorum ordinem, ante in synodo recitatas fuisse Hadriani illas literas, continentes fidem & sententiam sedis apostolicae, de quaestione tum controuersa ac proposita: & secundum eas, consonam suam sententiam declarasse patres vt orthodoxam & catholicam, quàm recantaturi inducerentur in concilium episcopi sententiam suam, quam eidem habuerant contrariam. Praesertim, cum ijdem illi, mutatae sententiae suae, & intellectae veritatis orthodoxae contrariae, causam interrogati, hanc proferrent: quod viderent vniuersum illum coetum, idem loqui & idem sentire. Explicata ergo ante fuerit oportet communis concilij sententia, quàm hij introducerentur reuocaturi sententiam contrariam: & petituri sui erroris veniam. At hoc, prima actione, mox ab ipso eius initio, velut ex abrupto factum introducitur. Immo inter illos primus omnium Basilius Ancyrae Episcopus, etiam ambitiose excusans, quod tardius ad hoc ipsum accesserit, inducitur.

Et alias multas falsitatis notas deprehēdi i actis illis vij. synodi.

Illud vero, secunda actione post factum scribitur. Ad hæc, mentitur idem, qualecunque fuit, exemplar, tres præcipuas actiones eius synodi, secundam, tertiam, & quartam, absolutas die vnico: nempe, vi. KL. Octobris Indictionis.xi. Quarum quamlibet, si actorum multitudinem, grauitatem, & tam numerosi conuentus expendas frequentiam, multorum dierum fuisse clarissime intelliges. Atque eius generis offendes in illis alia plurima. Sed hæc mihi hoc loco sufficere posse videbantur, pro asserenda aduersus mendacissimos Græcos sanctiss. Ponti. Honorij memoria: et ad commonefaciendos nostros, ne hijs quæ nunc sine certa & publica fide prodeunt in dies, sub magnorum authorum nomine, tam secure accedant, & suam fidem addicant, sed vniuersa legant cum iudicio. Ego quidem sextam & septimam vniuersales synodos nihil dubito legitimas, sanctas, & authoritatis certæ atque irrefragabilis: et legitime actum, definitum, ac decretum, quicquid in illis actum, definitum & decretum est: Neque tamen, quod hæc, quæ nunc primum nescimus vnde, prodierunt acta, sub earundem synodorum titulo & nomine, notha, falsata, & minime germana sint, nihil dubito. quia multa in illis euidenter falsa leguntur: multa acta, & definita, quæ non possunt esse acta legitime, nec ab vllo legitimæ & certæ authoritatis cōcilio. Quicquid nouiter prodit, sub vetusti, quamuis probatissimi authoris nomine ac titulo, certam apud nos authoritatem habere non potest. Nullum enim argumentum aliud habere possumus, vnde libros quos legimus suis certo recognoscamus authoribus, quàm multorum sæculorum, & antiquitatis consensum. qui nobis de hijs quæ nouiter prodeunt, vt constet, fieri prorsus non potest. de authoritate dictarum synodorum, antiquitatis, & multorum sæculorum certum consensum

Non posse certam apud nos authoritatē habere, quicquid prodit nouiter, sub vetusti authoris nomine ac titulo.

perſpicimus. Quòd vero iſta, quæ nunc prodierunt, eorundem acta Germana ſint, eundem antiquitatis conſenſum non perſpicimus. Ridicule autem faciunt, qui nobis dubitantibus de horum fide, iubent, vt proferamus alia, quæ vera, certa & germana ſint. Quod cum non poſſumus, vt hijs, velut certis germanis'que credamus, à nobis exigunt. Perinde enim faciunt, ac ſi nugator & falſitatis architectus quiſpiam, nũc nobis proferret confictã à ſe ſub nomine Pauli ad Laodiceñ. epiſtolã, (ſcripſiſſe enim ad illos idem teſtis eſt) & non credentibus quam proferret, eam vere Pauli eſſe, iuberet proferre veriorem aliam. Quam tametſi ego nullam habeam, non tamen ob id credam eam eſſe, quæ mihi à quocunque aut vndecunque profertur cum Pauli titulo. Sed hæc propoſitæ cauſæ ſuffecerint. Cavilli remotio.

CHARTARVM SERIES.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R
S T V X Y Z AA BB CC DD EE FF
GG HH II KK LL MM NN OO PP
QQ RR duerniones omnes.

Venetijs apud heredes Luceantonij Iuntæ Florentini M D XLI.
menſe ſeptembri.

L
A

